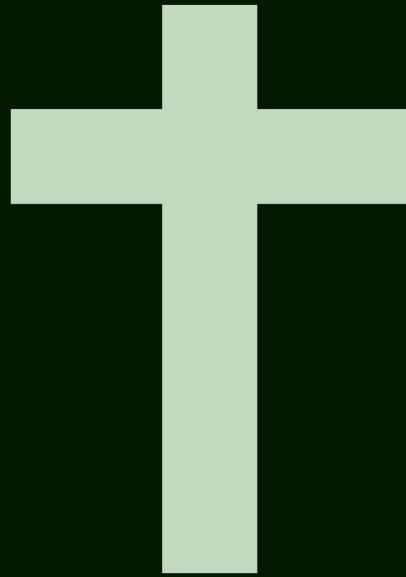

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	54
Luka	87
Apostolo	143
Filipi	196
Kolose	202
Tesalonika Ibi'a	208
Tesalonika Vesu	213

Iesu Keriso Hari Manogā Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga,

Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoḡa duḡuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeḡe vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.

Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoḡa duḡuru moze.

E'e madaḡano Babilonia azaḡani'a Isaraela azaḡa teite utitaduni, Isaraela azaḡa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ḡarugano, Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.

Maria'a Keriso rae hunirote'e vazegā, Iesu fureniro.

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaḡano, zeḡe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaḡa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaḡano zeḡe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaḡanono'o onao Keriso madaḡano zeḡe ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auḡa. Anianine izema hahurogano, Vine Zaḡoḡaono'o Maria'e ahi'eta reiro.

¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e haḡai duduḡa vazegā, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuḡune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a iḡunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago

* **1:11** Ni 'ahoga'e Iehoiakina

rihano'i. Mazaġa Maria'e Vine Zaġoġaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga fureno'idene, ani niġa'e Iesu rae turaho'i. Mazaġa ani'e ane vase sau'azenono'o ġabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vaseġani'a Zuhi'a Boro ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ġiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaġa 'ahogani'a ahi'eta re'uma,
ebu ubuga 'ahoga fureni'uma.
Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.
E'e hugani'e, "Badi'a'e emeġe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga'a ġoere nirote'e idunaġano haġaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niġa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeġa Azaġani'a Iesu Vaġe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniġa madaġano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madaġano, edeġa azaġa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeġa boro azaġa. Ebu ze vase ġadiziro, raena'a, ² "Iuda azaġa kini ra'ete'e vaseġa'e mouma fureraneha? Mazaġa eme mada'a ite'ete'e moneġa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kiniġani'a fureranate'e tahiġa radu ani mazao kuranoga veize areha." ³ kini Heroda'a ġoere e'e igirotene, zamaġani'a adudaro. Ebu Ierusalem azaġa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaġa ġihi'aġa nidu'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a nu'ozadu ġadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao furera'uma?" ⁵ Zeġe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neġano furera'uma. Mazaġa peroveta vaseġa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neġa,
ġa'e Iudea neġa boroboro zamaġano mene zuhu'a.
Mazaġa ġae'ono'o ibitozini'ete'e vaseġa 'ahogani'a onai'uma.
Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaġa, Badi'a vase ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeġa azaġa sifu huzadu no'e madaġa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeġa azaġa Betelehema neġano tuġuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaġo'i. Horono'idene, eġe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ġoere igi haugirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneġa haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvaġani'a bare fureraro. Zeġe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zeġe'a ne zamaġa diuġiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeġa azaġani'a ġuġuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ġau manomanogeta fuhi'adu ġahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoġa manog'a ebu murava hohoġa manog'a.

1:23 1:22-23 Isaia 7:14 * **2:2** 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' **2:6** 2:5 Mika 5:2 † **2:9-10** 'Ahoga'e, 'buзуva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

¹² Ebu Badi'a'a iḡunao edeḡa azaḡa ihoziro, raena'a, "Heroda vaḡe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeḡe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeḡa azaḡani'a iḡunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a iḡunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iḡuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eḡe'a iḡuno'i rae zi'uma. Mazaḡa kini Heroda'a ane uti azaḡa tuḡuzadu ene kome'a manoga veize vaḡi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaḡano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazēḡa mazao reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o eḡe ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauḡiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeḡa azaḡani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani maḡune rudaro. Ani'e edeḡa azaḡani'a ihonirote'e madaḡa idunaḡano me'odadu ene'e muri 'aheu heuḡa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaḡa tuḡuzadu Betelehema neḡa zu uhiḡa haba'a nidu'a zamaḡano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraḡa ḡonaga nidu'a zimi hauḡiro. ¹⁷ A'e peroveta vazēḡa Eremia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Rama neḡano roḡae 'ahogani'a zamaḡa are rudanadu kuau niarote'e igiro.

Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu ani vazē'a naminoga hezahoziniro."

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iḡunao fureraro, nina'a, ²⁰ "Iḡuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaḡa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaḡa 'ai rudau hauḡeḡa."

²¹ E'ano'o Iosefa'a iḡunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. ²² Rehano Akelao'e moga Heroda iḡuri madu Iudea haba'a kiniḡa reirote'e igirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iḡunao nirote'e idunaḡano, ze Galilea haba'a onamiro. ²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazēḡani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Iesu'e Nazareta vazēḡa rae re'uma."

3

Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ E'e madaḡano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² "Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteḡa." ³ Ibite peroveta vazēḡa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i."

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogağa hina hağairo zu boromakau ogağa miniğa hina gabaigano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro. ⁵ Ierusalemiono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuğa ġenağa neğa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vađe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae fureniretene Ioridana vuğano bapatzoziro.

⁷ Farisea azağa zu Sadukea azağa ġehağani'a bapatzizo mouga radu Ioane vađe onairo. Ebu ani'a ze horoziretene ziro, raena'a, "Za'e Zarama ubugaubuga heuğa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o mağunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma. ⁸ U ibite hağai sau'aono'o ġihurirote'e hağaiğa fureno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene mağunofi'uma.' Mazağa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga hağaine zuni idağa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e ireğa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ġihurine, e'e tahiğa veize, eđe'a vu hina bapatzizo'i'ohe. Rehano eđe ġaruna onaite'e vazeğa ani gigi'ani'e ufeta ġihi'a. Ani'e eđe vitihoga. Eđe'a ani tamaka odohe'ete'e tuğureğa vazeğa rae rouga zuni mene idağa. Ani'e Vine Zağoga ebu ire roga hina bapatzizo'i'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madağano, vaze'a kari hina rouğa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguğa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamağano ti'ohe, rehano iguğa'e mene vidau'ete'e ire rogağano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma."

¹³ E'e madağano Iesu'e Ioane'a bapatzizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vađe Ioridana vuğa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ġae'a eđe bapatzizohifo. Nougahi ġa'e eđe vađe onaeha?" ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge hağao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e hağaiğa nidu'a hağaifine, 'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ġoere mae ġihinadu bapatzizoniro. ¹⁶ Iesu bapatzizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniğa teige ane vađe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "'Adi'e eđe ubude. Eđe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe."

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro (Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ġarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zağogani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamağano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vađe onairo, nina'a, "Ġa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ġihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zağogano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ġoe'a nidu'ao ġabode radi'uma.'"

* **3:12** Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariğa idaidağa **4:4** 4:4 DEU 8:3

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemā neġa boro zaġoġa tutune onamadu kuru neġa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaġa Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuġure viga ġae vaġe tuġuzi'uma.

Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maġa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeġe ġau manomano nidu'a ihoniro. ⁹ Ebu nina'a, "Ġae'a eġe zamao ġuġuradu kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eġe mazaono'o vaġino'i! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaġine onamiro. Ebu tuġure vigania onaadu dananiro.

*Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ġu'a neġano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neġano radiro. Ebu neġa e'e modadu Kaperanauma neġa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neġa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaġano. ¹⁴ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e

Galilea du'ura genaġano zu Ioridana vuġa moneafao.

A'e Galilea haba'a ra'ohe,

ebu e'e haba'ano Iuda mene azaġani'a zuni radiu'ohe.

¹⁶ Uzabo zamaġano radiu'ete'e azaġani'a agaġa boro horoneha.

Rune zauhaġa haba'ano radiu'ete'e azaġa rana agaġani'a agazeha."

¹⁷ E'e madaġanono'o Iesu'a haramoġa ġadaheniro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġa 'ai haniteha."

*Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)*

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraġa genaġano oname'enogano, vaze 'aheu horoziro. Ze'e ġozone mau'ete'e azaġa. Vaze tiba'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ebu negoġa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. ¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma." ²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaġano bare onamiro ebu vase 'aheu negoġeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamaġano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeġe 'aheu huziro. "Eġe hegoto'i." ²² 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaġa Faiziro
(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaġano ragave'ena'a, Iuda azaġa zeġe nu'onu'o neġano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoġa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariġani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaġa nidu'a tutuze ani vaġe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaġa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa, ketokete'ete'e azaġa zu ahirize haganoga mene idaġa azaġa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolis* neġa boro, Iudea haba'a, Ierusalem zu Ioridana vuġa moneafa haba'anono'o vase ġuġuvaġani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maġano Haramiro
(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vase ġuġuvaġa horozirotene, ani maġa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaġe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

- ³ "Zamaze zaharaġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.
- ⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a'a namizi'uma.
- ⁵ Zamaze roġeġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa zeġe 'evorao haba ri'ini'uma.
- ⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haġaihi rae inare'ete'e azaġa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haġai'uma.
- ⁷ Vaze vetuġazi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ze vetuġazi'uma.
- ⁸ Zamaze deheġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a horoni'uma.
- ⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,
mazaġa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.
- ¹⁰ Badi'a ura haġae'ete'e u'ano, vase'a sausauzi'ete'e azaġa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaġa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eġe hegote'ete'e u'ano, vase'a rae sausauzine, agirezine ga ġurire'ena'a ġoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i, mazaġa Badi'a'a adureo naeġa'e boro bagaġa zini'uma. Vouġaze'a peroveta ibi'a azaġa zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaġa
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

* 4:25 Huga'e 'Neġa boro gaubanana'

¹³ Dama'e ġau manōġa ra'ete'e teige, za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'adao dama heuġa. Rehano dama inigani'a dauġine, iniga bare furenoga mene idaġa. Ġau 'ahoga veize mene manōġa. A'e mae modadu vase'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaġa heuġa. Maġa hitagano radiu'ete'e neġa boro'e 'u'uranoga mene idaġa. ¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uġano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a agaze'ohe. ¹⁶ Ihure agaġani'a vase nidu'a agaze'ete'e teige, zae haġai manōġa vase mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vase'a zae haġai manōġa horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ġoe'a

¹⁷ Za'e, eġe'a Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġa ġoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeġe ġoere'a hudanoga veize onairo. ¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauġogano Mose goro ġoe'a mirihoġa kome'a fase zuni mene dauġi'uma, rehano goro ġoe'a nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ġoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ġoe'a tihitihinine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae iti'uma. ²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ġoere hegote'eta'a'e, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa haġaiġa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maġunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vase 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ġa hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunōġo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ġahunōġo'e fata ġenaġano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite uniho manof'o'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunōġo hano'i.

²⁵ Ġa'e vase 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihiradu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio uniho manof'o'i. Mene 'ougene, ani'a ġa kota vaseġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vaseġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihirae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha. ²⁹ Ġae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'i!' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalem a niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalem'a e Kini Boro, Badi'a neġa boro. ³⁶ Ġoitorirote'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene idaġa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Ġoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i (Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene, vazegħa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauġo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i (Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ġae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vazegħa he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausauni'ete'e azaġa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vaze manoġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haġai duduġa zu ve'oġa veize idane irugu tuġunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaġa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeġa mene zini'uma. Takesi azaġa'e haġai sau'a azaġa rehano, zeġe zuni ze zamare'ete'e azaġa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoġa haġaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aġu'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaġa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oġa o'o'a teige, za zu ve'oġa 'ahoga ago haġao'i."

6

Ġahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vase'a ġianoga veize vase zamao haġai manoga ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma. ² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vaseġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vase'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauġeha. ³ Ġau 'ahoga zahara vaseġa haune, zae nabudi uhiġa vaseġa zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

*Zuhi'a Boro Kuru
(Luke 11:2-4)*

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vase'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae hauġiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aġu'a azaġa teige, huga o'o'a ġoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e ġoere ġehaġa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaġa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeġa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeġe Mama adureo,

eme umi'e'ohe, vase'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma,

¹⁰ ebu ġa'a vase nidu'a ibitozi'uma,

ebu adureo ġae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuġa rife'eno'i,

¹² ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa zeġe sau'a rae mode'ete'e teige, emeġe sau'a zu rae modof'o'i.

¹³ Emeġe'a haġai sau'a haġaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i, ebu Satani'ono'o mae vaġifo'i.†

¹⁴ Zae'a vase sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vase sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaġozaġe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaġozaġo'idene, zama guhi azaġa teige, ago vetuġarau rado'i. Ze'e, vase'a horozadu zeġe'a zaġozaġe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeġa nidu'a mae hauġiro.

¹⁷ Rehano zae'a zaġozaġo'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vase'a za'e zaġozaġe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haġaate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

*Ġauze Adureo Mae Nu'one To'i
(Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)*

¹⁹ Zae veize raha 'adao ġau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ġonore'a varade diuġadu ġonotu'ohe.

²⁰ Rehano zae veize ġauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea'

* **6:3** Girikio, edae evoreġo'a haġae'eta'a'e kauri evoreġo'e aġu'a teige, hano'i. † **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ġa'a ibitozini'ete'e ebu ġae gigi'a zu agaġa'e mada tuġutuġu oname'ohe. Amen.'

zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu mene ḡonotu'ohe. ²¹ Mazaḡa za'a ḡauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manoga reine, zae ahiri nidu'a'e agaḡani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaḡa.

Ago Zamare Adudano'i
(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaḡa ḡabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafi'ete'e niniḡa ḡiano'i. Ze ezone mene ḡorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neḡano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ḡubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaḡa'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turbine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaḡa 'ahoga'e ma'ora vazeḡa kini Solomona'a haḡairote'e dabuaḡa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veḡa'e izidi ḡaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a aḡu'a azaḡani'a 'ahiguḡa nidu'a vaḡe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ḡauḡa urate'eta'a'e edeḡa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaḡo'i. 'Ougine e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma. ³⁴ E'ano'o za ohogore veize ago zamare adudano'i. Mazaḡa ohogore gaḡa'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i
(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaḡa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i. ² Mazaḡa zae'a ḡau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma.

³ Ḡa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴ Ḡae ubumaḡo be'a gado ireḡa 'e'e rehano, ḡa'e negoḡo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi.' ⁵ Ḡa, zama guhi vazeḡa, ibite geno ḡae ubumao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i. Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo ubuma mazaono'o dinunuḡa mae vaḡini'uma.

⁶ Ĝau zaĝoĝa ĝuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ĝuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i
(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene zini'uma. Za nagini vaĝo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougene hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ougene ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaĝine hidi'uma ebu iniu'a toketoketine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aĝano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ĝozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaĝa rehano, ĝau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaĝa hube hune ĝau manoĝa zini'uma. ¹² E'ano'o vaze'a zae mazao haĝai manoĝa haĝae'ete'e urato'idene, zae zuni zeĝe mazao haĝai manoĝa haĝao'i. 'Adi'e Mose goro ĝoe'a zu peroveta azaĝani'a ihozirote'e ĝoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiĝa
(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiĝano diuĝo'i. Mazaĝa runeo diuĝite'e ibiĝa ibihetaĝa'e rafaĝa zu boro, e'ano'o e'e ibiĝano diuĝe'ete'e azaĝa'e ĝehaĝa. ¹⁴ U ĝabone tuĝutuĝu diuĝe'ete'e ibiĝa ibihetaĝa'e kokosiĝa zu e'e ibiĝano onamoga'e riĝa, e'ano'o e'e ibiĝano diuĝe'ete'e azaĝa'e tahiĝa.

Ire ebu Ire Maĝa
(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ĝuriro peroveta azaĝa ĝiano'i. Ze mamoe naminamiĝa teige onai'uma, rehano zeĝe zama'e butu ĝuniĝa vihovihoĝa heuĝa. ¹⁶ Ire'e maĝa horonadu nagi ireĝa ederi'uma. Vaini maĝa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maĝa'e ĝunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manoĝa nidu'a'e maĝa manoĝa ini'ohe, u ire sau'a'e maĝa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manoĝa'e maĝa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maĝa manoĝa mene ini'ohe. ¹⁹ Maĝa manoĝa mene ini'ete'e ireĝa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeĝe haĝai horonadu ze'e vaze nagiĝa ederi'uma.

²¹ Eĝe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaĝa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eĝe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haĝaiĝa haĝae'ete'e vazegani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madaĝano, vaze ĝehaĝani'a eĝe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ĝae nio Badi'a ĝoere ihozido, zu ĝae nio vine sau'a hegoze buzido zu ĝae nio gigi'a haĝaiĝa ĝehaĝa haĝaido'. ²³ 'Ougine, eĝe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haĝai sau'a azaĝa, eĝe mazaono'o vaĝino'i.'

Egadu Haĝae'ete'e Azaĝa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Eĝe ĝoere egadu haĝae'ete'e vazegana'e huhuzaĝa. Ani'e vatava rana neĝa ogorarote'e vazegana heuĝa. ²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neĝa beirotene, e'e neĝa'e mene higaro, mazaĝa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eĝe ĝoere egadu mene

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a ĝoere mene igi'ete'e azaĝa mazao ago barebare ihozo'i.'

haḡae'ete'e vazega'e hahizaḡa. Ani'e ni'uri rana neḡa ogorarote'e vazega'euḡa. ²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beivotene, e'e neḡa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a nidu'a haugirotene, vase ḡuguvaḡani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaḡa Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazeḡa Fainiro

(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maḡanono'o ovairotene, vase ḡuguvaḡani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazega 'ahogani'a ani vaḡe onairo, ebu ane zamao obena hina tuḡadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ḡae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazega vaḡe onamadu ahi'o ihono'i!"* Ebu ḡae'a manorate'e vase'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaḡa ḡihi'ani'a Iesu mazao Firo

(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neḡa boro diugirotene, Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡe tuḡure vazega 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaḡa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ḡaniḡanau radiu'ohe." ⁷ Iesu'a nina'a, "Eḡe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azaḡa ḡihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vase manoḡa, e'ano'o ḡae'a eḡe ne diugoga'e mene manoḡa. Rehano ḡoere da'o ro'i, 'ouginge eḡe tuḡure vazega'e manori'uma. ⁹ Mazaḡa e'e zuni vase 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu eḡe uti azaḡa'e eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a eḡe tuḡure vazega 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i' reine, ani'e haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Eḡe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaḡa ḡehaḡani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azaḡa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaḡano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma."

¹³ Ebu Iesu'a uti azaḡa ḡihi'aḡa niro, raena'a, "Onamo'i. Ḡa'e eḡe mazao fie'ete'e teige, ḡae tuḡure vazega'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaḡano tuḡure vazega e'e manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diugirotene Petero emoḡa roḡaeḡa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. ¹⁵ Iesu'a roḡae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauḡiro. Ebu ani iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

* **8:4** A'e, dibu'o vazegani'a ahiri udahadu manoreha reifine

¹⁶ Ĝoravare'ete'e zamaĝano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaĝa ĝehaĝa Iesu vaĝe tutuze onairo. Ani'e ĝoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaĝa nidu'a faizi-ro. ¹⁷ A'e peroveta vazega Isaia'a Badi'a ĝoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Ani emeĝe gigi'a meiro ebu emeĝe ugi mae vaĝiniro.”

Iesu Hegote'ete'e Vazega
(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vase ĝuĝuvaĝani'a ane mazao nu'oru radoga horozitotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura moneafa fare onamihi.” ¹⁹ E'e madaĝano Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e vazega 'ahogani'a Iesu vaĝe onaadu niro, raena'a, “Ihore vazega, ĝae'a no'e onamine, e ĝae hegoti'uma.” ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ĝuniĝa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniga'e nezeta. Rehano eĝe, Vaze Ubuĝa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi.” ²² Rehano Iesu'a nina'a, “Ĝa'e eĝe hegoto'i. Vine ruga azaĝani'a rune azaĝa ĝuri'uma.”

Zavara 'Uiro
(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ĝasio tiritotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiri-ro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuri-ro ebu sa'u'a ĝasio kafere diuĝiro. Rehano Iesu baze radi-ro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaĝe onamadu evani-ro, raena'a, “Zuhi'a Boro, emeĝe ĝabofo'i! Eme nariga zubure'ohe!”

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, “Za nougadu rihau'ohe? Ze'a Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!” Ebu ani' iĝunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougitotene, zavara zu sa'u'e roĝeru hauĝiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, “Vaze 'ahi'e nagi vase? Zavara zu sa'u'a ane ĝoere egohu'ohe.”

Vine Sau'aĝeta Vazega Fainiro
(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazega 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ĝugi'eta 'ahine, e'e ibiĝano vase'a onamoga mene idaĝa reiro. ²⁹ Ebu ze ĝihau bagaĝa ani ĝoreniro, raena'a, “Badi'a ubuga! Ĝa'e emeĝe mazao nagini urate'ohe? Ĝa'e, kota madaĝa ĝonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeĝe vaĝe onahehe?”

³⁰ U tahiĝa faĝano aba ĝehaĝani'a ogau radiunu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, “Ĝae'a eme hegofe bufo'idene, aba ĝuĝuvaĝa 'omo mazao tuĝufo'i.” ³² Ani vine sau'a zina'a, “Onamo'i!” 'Ouge reitotene, ze vase 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaĝano diuĝiro. Ebu aba e'e nidu'a maĝa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuĝiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaĝa'e dure neze onami-ro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaĝa mazao nagini'a furerarote'e hariĝa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neĝa azaĝa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hiditotene, ani'e zeĝe haba'anono'o vaĝinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazega Fainiro
(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazegħa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazegħa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Ġae sau'a 'ai aġutu modeha." ³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamaronne sau'a zamare'ohe? ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazegħa e'e niro, raena'a, "Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i" ⁷ Ebu vaze 'ai iġunadu neġa onamiro. ⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguġa gigi'aġa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

Mataio Zamaharo
(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i." 'Ougirotene ani iġunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. ¹¹ Farisea azaġani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Nougadu zae ihore vazegħa'e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite ogau tibururo'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazegħa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. ¹³ E'e teige, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Rehano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vaze vetuġazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ġoere huga e'e edero'i."

Ihore Iziga
(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Emeġe zu Farisea azaġa'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohe. Rehano ġae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaġozaġe'ohe?" ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozaġe'ohe. Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zaġozaġi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'ohe, mazaġa dabu'aġa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ġuanadu amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuġa fuse† amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuġa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiġa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiġa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuġa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoġa radiu'ohe."

* 9:8 Ga, vaze harote'e 9:13 9:13 Hosea 6:6 † 9:17 Gouti ogaġa hina haġairote'e fuseġa

Roḡae Tahī'aḡa ebu Ugi Roḡaeḡa
(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)

¹⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a zinirote'e zamaḡano, nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onairo. Ebu ani zamaḡo ḡuḡuradu niro, raena'a, "Eḡe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ḡae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ḡabodi'uma." ¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iḡunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaḡano roḡae 'ahoga, roḡae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ḡarunio onairo ebu ani dabua 'ariḡa oboniro. ²¹ Mazaḡa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaḡa tahiḡa obonine manori'uma.' ²² Ebu Iesu'a tehadu roḡae e'e ḡianiro, raena'a, "Aboe, zamaḡo rinedo'i! ḡae'a eḡe mazao fiata'e u'ano ugiḡo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaḡano roḡae 'ai maniro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa neo feurirotene, rune badaḡa haḡae'ete'e azaḡa zu vaze ḡuḡuvaḡani'a harae'ete'e horoziro. ²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roḡae tahi'aḡa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eḡofoharo. ²⁵ Vaze ḡuḡuvaḡa enoneo tuḡuze buzirote'e ḡarugano, Iesu'a ne zamaḡa diuḡadu roḡae tahi'aḡa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iḡuniro! ²⁶ Ebu e'e hariḡa'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeḡa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaḡano, ubuma kuru vazeḡa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ḡihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuḡafo'i!"

²⁸ Iesu'a ne diuḡirotene, ubuma kuru azaḡani'a ane vaḡe onairo. Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za eḡe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." ²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eḡe mazao fie'ete'e idunaḡano ubumaze'a manori'uma." ³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riḡa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ḡauḡa vaze 'ahoga ago no'i." ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaḡano ani hari rae ḡehaniro.

³² Ebu ze neonu'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaḡe tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ḡoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeḡani'a ḡoeriro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguḡa mene fureraro." ³⁴ Rehano Farisea azaḡani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa gigi'aḡano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaḡa'e Tahiḡa

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeḡe nu'onu'o neḡano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa manoga haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa horozirotene, vetuḡaziro, mazaḡa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeḡa heuḡa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ḡauḡa'e ḡehaḡa, rehano gau azaḡa'e tahiḡa. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a mazao gau azaḡa ane mebao tuḡuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahi'aḡa 12 Tuḡuze Onamiro
(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Iesu tahi'a

12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero zu ane negoġa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoġa Ioane, ³ Filipino, Batolomeo, Tomasi, takesi vazegā Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duġuruġa vazegā* niġa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazegā niġa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuġuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaġa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neġa 'ahogani ago diuġo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauġirote'e mamoeġa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neġaneġa diuġe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaġa faizo'i, rune azaġa ġabozo'i, lefera azaġa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeġa mene haġairo, e'ano'o naeġa ago mae'ena'a ġahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaġano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuġu ago odoho'i, mazaġa gau vazegā'e nagini urate'ete'e ġauġa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neġaneġa diuġine, de'ea mae ġihizi'uma vazegā vaġo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neġa mode iġuno'i. ¹² Ani ne diuġo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaġa'e manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeġe rana radi'uma. U mene manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaġi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neġa 'ahoga azaġani'a zae mene mae ġihizo'idene ga ġoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruġa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neġa mode iġuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaġa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruizi-ro. Rehano Badi'a kota madaġano zae mene mae ġihizirote'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma

(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniġa teige sau'a ago haġao'i. ¹⁷ Rehano vaze ġiazo'i, mazaġa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeġe nu'onu'o neġano masizi'uma. ¹⁸ Eġe u'ano gavana azaġa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eġe hari zeġe zu Iuda mene azaġa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaġano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofoi. Mazaġa e'e madaġano za'a re'uma ġoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Ġoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ġoeri'uma.

²¹ Negoġani'a negoġa revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuġuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuġuzi'uma. ²² Eġe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ġonaga meite'e vazegā'e ġabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausauzo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname hauġogano, eġe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahi'a'e ane ihore vazegā mene vitini'uma ebu tuġure vazegā'e ane zuhi'a mene vitini'uma. ²⁵ Tahi'a'e ane ihore vazegā teigi'uma reine idaġa ebu tuġure vazegā'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaġa. Vaze'a eġe, zae Zuhi'a, Belezebulo§ rae huhine, zae, eġe tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

* **10:4** Duġuruġa niġa'e Zealota † **10:14** A'e vazegā ze mene mae ġihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniġa veize eda'erau avotite'ohe. § **10:25** Niġa 'ahoga'e Satani

²⁶ E'ano'o vase'a sausaizo'idene, ago ze rihozo'i, mazağa u'uruğa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene hauġi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vase nidu'a zo'i. Ebu eġe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azağa nidu'a ġihau rae fureno'i.* ²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idağa ra'ete'e azağa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazağa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idağa. ²⁹ Tiburi niniğa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene ulti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguğa nidu'a nugu zuni edeğa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazağa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniğa vitine ġihi'ağa.

³² Iniu'a vase ubumao eġe moneo edaune, eġe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vase ubumao e o'ohine, eġe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoġa, Rehano Benisi

(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoġa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoġa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roġae'e ani hadoga roġaeġa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azağa'e zae ne tiba azağa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboġa ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e mene eġe tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Naeġa Hidi'ete'e Vazeġa

(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ġihizine ani'e eġe mae ġihihe'ohe, zu iniu'a eġe mae ġihihine ani'e eġe tuġuhirote'e vazegā mae ġihine'ohe. ⁴¹ Iniu'a peroveta vazegā'e Badi'a ġoere ra'ete'e vazegā rae mae ġihinine, ani'e peroveta vazegā hidi'ete'e naeġa hidi'uma. Iniu'a duduġa vase'e vase duduġa rae mae ġihinine, ani'a vase duduġa naeġa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eġe tahi'atahi'a, huga o'o'a azağa ra'eta'a'e bo'aġano 'ahoga vu nahuga bioġa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeġa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauġirotene, de'eano'o iġunadu ne uhiġauhiġano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso

(Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e zamaġano, Keriso'a nagini haġairote'e hariġa igiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'ağa tuġuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazegā'e ġahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

* **10:27** Girikio, E'a uzabo zamaġano zi'eta'a'e agaġa zamaġano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i **10:36** 10:36 Mika 7:6

⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i: ⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoġa haramozini'ohe. ⁶ Eġe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazeġa'e manohuġaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze naġiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene. ⁸ 'Ougadu za vaze naġiġa horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazeġahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaġa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vaze naġiġa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeġahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazeġa'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma.
Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeġa bo'aġano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonaga vazeġa zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane BabatISO'a haramirote'e madaġaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riġa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vaze'a ġigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane BabatISO'a izema onairote'e madaġano, peroveta azaġa zu Mose goro ġoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eġe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae reirotata'e, Elia heuġa. ¹⁵ Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi eġa'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'aġani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha. Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane BabatISO'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.' ¹⁹ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduġa rae re'uma.

*Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)*

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a haġai ġiġi'aġa ġehaġa haġairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaġa ze'e sau'anono'o mene ġihuriro. ²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haġai ġiġi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona* azaġa mazao haġaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo. ²² E zi'ohe, Badi'a kota madaġano, za'e Turo zu Sodoma azaġa aduga vitine hidi'uma.

²³ Kaperanauma azağa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao hağairote'e hağai gigi'ağa Sodoma azağa mazao hağaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ġihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madağano, za'e Sodoma azağa aduga vitine hidi'uma.

Eğe Vağe Aradu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madağano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhi'ağa. E nigu'e'ohe, mazağa ġae'a huhuzağa zu edeğa boro azağa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeğa o'o'a rae zamarete'e azağa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge hağairota'e ġae'a urate'ete'e ġauğa."

²⁷ Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, "Eğe Mama'a ġau nidu'a ege iniro. Vaze 'ahoga'e e'e ağu'a, rehano ege Mama da'o edeğa. Ebu vaze 'ahoga'e ege Mama ağu'a, rehano ege, Ane Ubuga da'o edeğa. Ebu e ege Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azağa da'o ege Mama edeğa. ²⁸ Taoga zu aduga odohe'et'e azağa, ege vağe aro'i, 'ouge ege'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Ege ihoroga'e mene riğa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o ege ihore mae ġihinadu ege'ono'o edero'i. 'Ouge vineze ohoni'uma, mazağa e'e namiga zu rogeğa.

12

Bana Madağa Zuhi'ağa
(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madağano, Iesu'e Bana Madağano vuidi mebağa zamağano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi mağa riri'e madu aro. ² Farisea azağani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ġiano'i, ġa tahi'atahi'a'e Bana Madağa goroğa varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zağoga zamağano Davida'a nagini hağairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ġatinirote'e azağa teite ogomuze hağadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuğadu dibu'o azağani'a da'o au'ete'e dibu'o berediğa ane ġatinirote'e azağa teite aro. Zege'a Mose goro ġoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ġoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madağano dibu'o azağani'a kuru neğao gaue'eta'a'e mene ve'oğa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neğa vitine hune'ete'e vazega ġihi'ağa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zağoga Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vaze vetuğazoga urate'ohe.' Za ġoe'a e'e huga ederifone, duduğa azağa mazao ve'oğa rae mene zifo. ⁸ Ege, Vaze Ubuga'e, Bana Madağa Zuhi'ağa."

'Evo'a Rudanoga Vazega Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zege nu'onu'o neğa diuğiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azağa'e, Iesu'a vaze e'e fainine zege kotao ohonihi radu, ani ġadiniro, raena'a, "Bana Madağano ugi azağa faizine idağahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'ağano iniu'a mamoe tibuhugağeta radu Bana Madağano mamoeğani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vağini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ġihi'ağa. E'ano'o Bana Madağano manoga hağae'ete'e idağa." ¹³ Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o einoi." Ani'a 'evo'a einirotene naeğa 'evo'a teige

'evo'aḡani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaḡani'a buanadu Iesu manoga ibiḡa ḡoane vaḡiro.

Iesu'e Badi'a Tuḡure Vazeḡa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaḡani'a manoga rae ḡo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaḡiniro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaḡa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riḡa ḡoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vaze ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eḡe tuḡure vazeḡa.

Ani'e eḡe zamarone, eḡe matu'oni'ete'e vazeḡa.

Eḡe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harama fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne hunio mene hounae ḡoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veḡa mene mae vaḡine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teiḡe,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azaḡa mene mae vaḡizi'uma, onamo ḡau ve'oḡa nidu'a mae vaḡinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aḡu'a azaḡa'e ani niḡano ḡabone hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vaze'a vine sau'ani'a agatoharote'e vaze 'ahoga Iesu vaḡe tutune ariro. Ani'e ubumaḡa kuruḡa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ḡoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

²⁴ Rehano Farisea azaḡani'a ḡoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa Belezebulo* inaraḡa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe."

²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rogotadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neḡa ga ne tiba zamaḡano zeḡe'a rogotadu utitifone, neḡa ga ne a'e mene edau gigara'uma. ²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeḡe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeḡe habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma. ²⁸ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazeḡa ogoru teadu ani ne diuḡi'uma, ebu ani tohe ḡonota'uma.†

³⁰ Iniu'e eḡe mene teite reine, ani'e eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eḡe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeḡa. ³¹ E zi'ohe, vaze sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ḡoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, e'e sau'aḡa'e mene aḡutu modi'uma. ³² Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga agire ḡerehine sau'aḡa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

^{12:21} 12:21 Isaia 42:1-4 * ^{12:24} Ni 'ahoga'e Satani † ^{12:29} Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

³³ Ire manoga'e mağa manoga ini'uma zu ire sau'a'e mağa sau'a ini'uma. Nagi ireğa'e mağa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuğa! Za'e sau'a azağa u'ano, goere manoga 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. ³⁵ Vaze manoga'e zamağano manoga nu'onadu manoga furene'ohe, ebu sau'a vazeğa'e zamağano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madağano vaze nidu'a aneane'a huga o'o'a goe'ağoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazağa za'e reirote'e goe'a idunağano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oğa rae zi'uma."

Iona Hağai Nu Badeğa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağani'a Iesu vağe aradu niro, raena'a, "Ihore vazeğa, eme ġa'a hağai nu badeğa hağae'ete'e ġianoga urate'ohe." ³⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azağa'e hağai nu badeğa da'o urate'ohe, rehano eğe'a mene hağai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazeğa Iona hağai nu badeğa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uğidu zu ohere uğidu gozone boro isio radiro. E'e teige, eğe, Vaze Ubugani'a mada uğidu zu ohere uğidu raha zamağano radi'uma. ⁴¹ Ibite madağano Nineva azağa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazeğa'e eğe, rehano za'e eğe goere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano Nineva azağani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oğa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madağano Siba haba'a kini roğaegani'a haba fağanono'o kini Solomona goere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazeğa'e eğe, rehano za'e eğe goere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano Siba kini roğaegani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oğa' rae zi'uma."

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vağe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eğe'a vāinate'e vazeğa vağe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazeğa'e, neğa huga o'o'a, deheğa hune zu idaidane touga heuğa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuğe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuğa. De'eguğa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

Iesu Vi'a zu Negoğa

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ġuğuvağa ġorezirote'e zamağano vi'a zu negoğa duğuru'a feuradu ani teite goeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ġa vi'u zu negoğa duğuru'e ġa teite goerihhi radu enona edau'ohe."‡ ⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eğe nanu? Iniu'e eğe nego duğuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eğe nanu zu eğe negohe duğuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eğe Mama adureo urate'eta'a'e hağaine, eğe nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeğa Hari Idaidağa

(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

‡ 12:47 Fare mirihrote'e nu'e v. 47 o'o'a.

¹ E'e madaġano Iesu'a neon'o iġunadu du'ura genaġano ehoriro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene, ani 'ai ġasio tiradu zamaġano ehoriro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e du'ura genaġano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezona ġora onamiro. ⁴ Feune ġuzuhrotene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au hauġiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'aġani'a ġuhuġa manadu roraro, mazaġa taiga o'o'a. ⁷ Ezona nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezona ġuhuġa simariniro. ⁸ U ezona nu'e raha manogano rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro. ⁹ Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i!"

*Hari Idaidaġa Huga Ihoziro
(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)*

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa nouga'ahi hari idaidaġa hina ġoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zenadu zeġe edeġa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe edeġa zuni mae vaġini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, mazaġa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.
Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazeġa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.
Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.
Ze mene 'ouġine, ubumaze'e Badi'a'a haġae'ete'e horoni'uma, teġaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,
ebu hena ze Badi'a vaġe aradu ani'a ġabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaġa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe. ¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaġa zu duduġa azaġa ġehaġani'a, zae'a horone'eta'a'e ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezona feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezona ibio rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vaġine'ohe. ²⁰ Ezona hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ġihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuġa. Ze mene faġa edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e u'ano, aduga ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe. ²² Ezona ve renoga zamaġano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano raha ġauġa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e

tohega ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a goere uadu ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manogano rururarota'a'e 'ahiguğa: Badi'a goere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, gorarota'a'e vitine'ohe, gae 100, gae 60 ga gae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidağa

²⁴ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vase 'ahogani'a ani mebao ezone manoga gorarote'e heuga. ²⁵ Rehano vase nidu'a baze'ete'e zamağano, ane agire vaseğani'a aradu vuidi bo'ağano ve goraro ebu vağiniro. ²⁶ Vuidi'a gūhuradu mağa hağairotene ve zuni gūhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vaseğa tuğure azağani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ga'a gae mebao vuidi ezone manoga goraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vaseğa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuğure azağani'a gadinina'a, 'Ga'e eme onamadu ve e'e goroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve gurine vuidi zuni guri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zege tibano gūhuri'uma oname hirive'ete'e madağa. Hirive'ete'e madağano ege'a hirive'ete'e azağa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite goro'i, ebu tibano utadu hofoi. Hena vuidi'e tibano nu'onadu ege suabao zouno'i.'"

Kuava Mağa zu Isiti Hari Idaidağa* (Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* mağa tiba vase 'ahogani'a madu nebağano gorarote'e heuga. ³² Ani'e mağa nidu'a bo'ağano kome'a fase, rehano gūhurine meba gauga nidu'a bo'ağano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuga. Rogae 'ahogani'a isiti tahiğa madu uvahuğa geħağa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidağa Hina Goeriro (Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidağa hina goere 'ahi nidu'a vase guğuvağa ziro. Ani'e hari idaidağa hina da'o vase mazao goeriro. ³⁵ A'e, peroveta vaseğani'a Badi'a goere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidağa hina zi'uma.

Raha 'adi hağairote'e madağanonono'o 'u'uru tirota'a'e ege'a furera'uma."

Ve Hari Idaidağa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vase guğuvağa muhizadu ne zamağa diuğiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuğadu niro, raena'a, "Mebao gorarote'e ve hari idaidağa huga ihofoi." ³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manoga gorarote'e vaseğa'e ege, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa, u ve'e Satani hegote'ete'e azağa. ³⁹ Agire vaseğani'a ve gorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madağa'e mada gonağa, ebu hirive'ete'e azağa'e tuğure viga.

⁴⁰ Mada gonağa'e ve goradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Ege, Vaze Ubuğani'a, ege tuğure viga tuğuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azağano'o, vase ibi sau'ao tutuze'ete'e azağa nidu'a zu

* **13:30** Girikio, fufu mağa **13:35** 13:35 Salamo 78:2

haġai sau'a azaġa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduġa azaġa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Tegageta vazegā'e egadu faine edero'!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidaġa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vazegā heuġa. Hadi e'e moni boro zu iragā manoġa u'ano, hoitih radu ragave vaġiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaġa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuġa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oġaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vase'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manoġa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguġa re'uma. Tuġure vigan'a onaadu duduġa azaġa maza'ono'o sau'a azaġa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Ze'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e." ⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azaġa ġihi'aġaġihi'aġa heuġa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vase ihoze'ohe.†"

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo (Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidaġa e'e hauġirotene e'eano'o vaġiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neġa onamadu zeġe nu'onu'o neġano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoġa zu haġaiġa gigi'a inaraġa 'ahi meiro? ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazegā ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoġanegoġa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeġa nidu'a'e aha'o eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?" ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamaġano vase'a peroveta azaġa gubaze'ohe, rehano peroveta azaġa zeġe habao zu nezeno da'o vase'a mene gubaze'ohe." ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neġano haġai gigi'a ġehaġa mene haġairo, mazaġa ze'e ani mazao mene fiuro.

14

Ioane Babatiseo Rune (Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madaġano Galilea haba'a kiniġa Heroda'a Iesu hariġa igiro. ² Ebu ane gau azaġa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiseo gaogi. Ane'a runeono'o bare ġabodeha! E'ano'o ane'a haġai gigi'a inaraġa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipino, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda maza'o barebare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu

† 13:52 A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

gū'a neḡano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vase gūguvaḡa rihoziro, mazaḡa ze'e Ioane'e peroveta vaseḡa rae mae ḡihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaḡa meirotene, Herodia aboḡani'a vasevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ḡoitoriro, raena'a, "Ḡa nagini urate'eta'a'e eḡe'a ḡani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ḡoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaḡa adudaro. Rehano ani'a e'ea vase zamao ḡoitorirote'e 'ahine, roḡae tahi'aḡani'a urate'ete'e ḡauḡa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vaseḡa tuḡunadu ḡu'a neḡano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi'aḡa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaḡe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ḡubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariḡa igirotene, ani e'e haba'a modadu ḡasi hina vase o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vase gūguvaḡani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ḡasi'ono'o buanadu vase gūguvaḡa horoziro. Ebu vetuḡazeadu ugi azaḡa faiziro.

¹⁵ Ḡoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vase gūguvaḡa 'adi tuḡuzo'i, ebu ze uhiḡauhiḡa neḡa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ḡozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Eḡe vaḡe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vase gūguvaḡa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ḡozone 'aheu madu adure ite ḡiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aḡa ziniro ebu zeḡe'a vase ḡahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeḡe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ḡaha'aḡaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roḡaeroḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro

(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aḡa zogone ibite tuḡuzena'a, ziro, raena'a, "Ḡasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vase gūguvaḡa tuḡuziro. ²³ Tuḡuze hauḡadu ane da'o maḡa itadu kuraro. Mada'a ḡoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaḡano ḡasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ḡasi ḡihuḡihuniro. ²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaḡe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ḡaniḡanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi eḡe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ḡa ro'idene, e zuni vu rana ḡae vaḡe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ḡasiono'o buanadu vu rana Iesu vaḡe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaḡa zubure ovoiro, ebu ḡaniḡaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ḡaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ḡihiniro, ebu nina'a, "Ḡa, mene gigaru fie'ete'e vaseḡa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ḡasio tirirotene, zavara 'ai dauḡiro. ³³ Ebu ḡasi rana azaḡa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ḡa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azağa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zeğe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azağani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiğauhiğa azağa nidu'a veize goere tuğuriro. Ebu zeğe'a ugi azağa nidu'a Iesu vađe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azağani'a ani dabuağa 'ariğa tahiğano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azağa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Dehenoi
(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa nu'a Ierusalem'ono'o Iesu vađe onaadu ġadiniro, raena'a, ² "Ġa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouğa goro ġoe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ġoe'a'e vari'adu vouğaze goro ġoe'a tihitihine'ohe? ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idağa, mazağa danazi'uma ra'ete'e ġauğa 'ahi'e eđe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idağa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduğa rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouğaze goro ġoe'a u'ano, Badi'a goro ġoe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azağa! Peroveta vazeğa Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduğa ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o fağa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a, ebu ze'e vaze'a tirote'e goro ġoe'a ihoze'ohe."

¹⁰ Iesu'a vaze ġuġuvağa huze ane vaġiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. ¹¹ Hebeo diuđe'ete'e ġauğa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ġauğani'a vaze toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vađe onaadu niro, raena'a, "Ġa'e Farisea azağani'a ġae goere egadu maġunata'a'e edeğahe?" ¹³ Iesu'a naenaenzi'ina'a, "Adureo eđe Mama'a mene ġorarote'e ġauğa nidu'a taiga'ono'o ġuri modi'uma. ¹⁴ Ze mode tauġo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azağa heuğa. Kuruga vazeğani'a kuruğa vazeğa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovoi'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ġauğa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidağa huga ihofo'i." ¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeğahe? ¹⁷ Za'e edeğa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuđe isi zamağa ovoadu vešu ahiri'ono'o buau'ohe. ¹⁸ Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. ¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ġezo, ġonore, kotao ġurire goere'ete'e zu vaze rae sausauze'ete'e ra'ohe. ²⁰ De'eguğani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

Kanana Roḡaeḡani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. ²² E'e haba'ano Kanana† roḡaeḡa 'ahogani'a ani vaḡe aradu ḡihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eḡe vetuḡaho'i! Vine sau'ani'a eḡe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." ²³ Rehano Iesu'a ḡoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuḡune vaḡino'i, mazaḡa eme hegote'ena'a, barebare huau ḡunuḡunufe'ohe." ²⁴ 'Ougadu Iesu'a roḡae e'e niro, raena'a, "E ḡa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaḡa, dauḡirote'e mamoeḡa veize da'o tuḡuhiro." ²⁵ Rehano roḡaeḡani'a aradu ani zamao ḡuḡuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" ²⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ḡuni hanoga'e mene idaḡa."‡ ²⁷ Roḡaeḡa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ḡuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuḡa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." ²⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Roḡae, ḡa'e eḡe mazao fie'eta'a'e boro! Ḡa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaḡano ani aboḡa 'ai manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraḡa uni onamiro. Ebu maḡa itadu e'ea ehoriro. ³⁰ 'Ougadu vaze ḡuḡuvaḡani'a mene edau'ete'e azaḡa, ubuma kuru azaḡa, oda sau'a azaḡa, mumutafa azaḡa zu ugi azaḡa nunu ḡehaḡa tutuze ane vaḡe ariro. Ebu ze'e ane oda babaḡano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ḡuḡuvaḡani'a mumutafa azaḡa'e ḡoere'ete'e, oda sau'a azaḡa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaḡa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaḡa'e ehamane'ete'e horozitene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaḡa Badi'aḡa matu'oharo.

Vaze 4000 Ḡubuziro
(Mareko 8:1-10)

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "'E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze 'ahao mada uḡidu eḡe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuḡuzoga mene urate'ohe, mazaḡa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahi'aḡani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu vaze ḡuḡuvaḡa 'ahi ḡubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ḡadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ḡozone kome'a tahiḡa." ³⁵ Ebu ani'a vaze ḡuḡuvaḡa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ḡozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheḡadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡani'a ḡahugiro. ³⁷ Zeḡe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ḡaha'aḡaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzirote'e ḡarugano, ḡasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haḡai Nu Badeḡa Uratiro
(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Farisea zu Sadukea azaḡani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaḡe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haḡai nu badeḡa ihofo'i." ² Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za'e, 'Ḡorava mada'a kanaru zuburine, ohoḡore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe. ³ Ebu 'Oherebau

† 15:22 A'e mene Iuda haba'a ‡ 15:26 Iuda azaḡa'e Iuda mene azaḡa mazao ḡuni rae huziro.

adure'a gūtanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraḡa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaḡano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaḡa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeḡa Iona haḡai nu badeḡa da'o." Ebu ani'a zeḡe mazaono'o vaḡinadu onamiro.

*Farisea zu Sadukea Azaḡa Isiti
(Mareko 8:14-21)*

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aḡutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaḡa isiti faine ḡiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeḡe'a bare ḡo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odohaha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ḡo'anrote'e ederitene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ḡo'ane'ohe?" ⁹ Za ize mene edeḡahe? Eḡe'a beredi fu'o hina vase 5000 ḡubuzadu ḡaha'aḡaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vase 4000 ḡubuzadu ḡaha'aḡaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaḡa isiti faine ḡiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiḡa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaḡani'a ḡuriro ihoreḡa ḡianoga veize reiro.

*Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)*

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Vaze'a eḡe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeḡa 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ḡadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ḡa'e Keriso, ḡabone Badi'aḡa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaḡa vase'a ḡa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eḡe Mama'a ḡa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ḡa'ohe. Ḡa'e Petero, huga'e vatava. Eḡe'a vatava e'e rana ekalesia, eḡe mazao fie'ete'e azaḡa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ḡuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaḡa vava'oga veize kiḡa eḡe'a ḡani'uma. E'ano'o ḡa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ḡa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a goere riḡa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vase zo'i!"

*Iesu Runeḡa Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)*

²¹ E'e madaḡanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ḡadahe ihoziro, raena'a, "Eḡe'a Ierusalem a namehuni'uma, ebu vase boroboro, dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa mazaono'o aduga ḡehaḡa hidi'uma. Ze'a uḡuhi'uma, rehano e'a mada uḡiduḡa zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma." ²² Ebu Petero'a Iesu ane genāḡano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ḡae mazao 'ouge mene fureni'uma!" ²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, eḡe mazaono'o vaḡino'i! Ḡa'a eḡe'a uitoga veize ḡoere'ohe, mazaḡa ḡa'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vase ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotihi are ro'idene, ane ura haḡaiḡa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eḡe

hegoto'i! ²⁵ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagi manoga hidi'uma? Ġau 'ahoga hina zu ġabone tuġutuġu mouga mene idaġa. ²⁷ Eġe, Vaze Ubuga'e eġe Mama agaġa zamaġano tuġure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini haġairote'e idunaġano aneane naeġa zini'uma. ²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aġano vaze nunu'a izema rudanogano, eġe, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ġaruġano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoġa Ioane zamazadu zeġe da'o maġa boro itiro. ² E'ea ani iraġani'a ze ubumao nufiro. Iraġani'a mada teige agararo ebu dabuaġani'a agaġa teige uraro. ³ E'e madaġano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite ġoeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoga! Ġa'a uratine e taruha uġidu ogora'uma, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani ġoere radiu'enogano ġoze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ġoze zamaġanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eġe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ġoere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ġuġuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iġuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vaze nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maġanono'o ovairote'e madaġano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vaze mazao ago rae fureno'i, onamo eġe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ġau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma. ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vaze'a mene ederadu ani mazao zeġe'a uratirote'e haġaiġa haġairo. E'e teige, eġe, Vaze Ubuga zuni zeġe mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ġoerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro

(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maġa'ono'o vaze ġuġuvaġa vaġe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ane zamao tue ġuġuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eġe ubude vetuġano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ġehaġa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ġae tahi'atahi'a vaġe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaranaha." ¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oġa haġae'ete'e azaġa! E za teite no'e faġa radi'uma? E no'e faġa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eġe vaġe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaġano tahi'a e'e zogone manoniro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeġe da'o Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaranaha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaġa zae fi'e'eta'a'e tahiġa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eġe mazao fi'e'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa radu za maġa 'ahi

mazao nina'a, "Ahaono'o vaġinadu omo onamo'i, rae reine, ani'a 'ouge haġai'uma. Za'e eġe mazao fine, ġau nidu'a haġaoga'e idaġa."*

Runeġa zu Bare Iġuni'uma Hariġa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'oraratene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uġuhi'uma, ebu mada uġiduġano e'a bare iġuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neġa Takesiġa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neġa boro feurirote'e enogano, kuru neġa takesi azaġani'a Petero vaġe aradu niro, raena'a, "Ġa miriho vazeġa'e kuru neġa takesi† mene haġae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eġe ihore vazeġa'e takesi haġae'ohe."

Petero'a ne diuġirotene, Iesu'a ibite ġadiniro, raena'a, "Petero‡, ġa nouge rae zamare'ohe? Haba kiniġa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaġa mazao ga avo'a azaġa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaġa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaġa'e takesi mene haġae'ohe. ²⁷ Rehano eme mene maġnozifine takesi haġai'uma. Ġa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ġozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniġa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?" ² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teġine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma. ⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teġe, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu davara guniġano mae feunine'e ufeta manoga.

⁷ Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidiuma, mazaġa vaze ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoga. U 'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoga. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

* **17:20** Fare mirihirete'e nu'e v. **21** madu raena'a, "Kuraune zu zaġozaġine da'o vine sau'a 'ahiguġa'e hegone bune'ohe. † **17:24** Girikio, takesi moniġa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeġa heuġa. ‡ **17:25** Girikio, Simona § **17:27** Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa.

Mamoe Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahia kome'a 'ahiguḡa tiba zuni gubano'i. Mazaḡa, e zi'ohe, zeḡe taufe'ete'e tuḡure viga'e eḡe Mama adureo teite iḡaiḡa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeḡa 100, rehano tibani'a dauḡine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeḡa 99 maḡa haba'ano modadu dauḡoga mamoeḡa vaḡe ragavi'uma. ¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaḡe meine, mamoe 99 mene dauḡoḡa ḡauḡa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguḡa tiba zu dauḡoga'e mene urate'ohe.

Nabuḡo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiḡa
(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuḡo'a ḡae mazao sau'a haḡao'idene ane vaḡe onamadu ḡanine da'o bo'aḡano sau'aḡa ihono'i. Ani'a egoḡanadu sau'aono'o ḡihurine, ḡa 'ai nabudiḡota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoḡano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaḡa ḡanine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uḡidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozine, ekalesia zamaḡano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aḡu'a vazēḡa ga takesi vazēḡa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ḡanine zamaze tiba hina nagini umidine, eḡe Mama adureo zae veize haḡaozini'uma. ²⁰ Mazaḡa eḡe niḡano 'aheu ga uḡidu'a nu'oraune, e'e zeḡe bo'aḡano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuḡure Vazeḡa Hari Idaidaḡa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eḡe nabudi'a eḡe mazao sau'a haḡaine, ḡae nuḡu e ani sau'a rae modi'uma? Ḡae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeni, raena'a, "E ḡa'ohe, mene ḡae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaḡa 'ahi heuḡa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuḡure azaḡa huzadu ani moni bare meihi rae reiro. ²⁴ Ani'a 'ouge haḡairotene, moni borofe‡ meirote'e vazēḡa 'ahoga ani vaḡe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaḡa 'ahine, kini'a riḡa ḡoreniro, raena'a, 'Ḡae inuḡo, ubuḡo zu ḡae mazao ḡau nidu'a seronadu eḡe moni barono'i! ²⁶ 'Ougadu tuḡure vazēḡani'a ani zamao obena hina tuḡiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'aḡani'a vetuḡaniro ebu moniḡa ahiḡa radu ani tuḡuniro.

²⁸ E'e ḡarugano tuḡure vazēḡani'a ani mazaono'o moni nu\$ meirote'e tuḡure vazēḡa 'ahoga, ani teite tiburū gau'ete'e, vaḡe onamiro. Ani'a ani matanadu oḡorabiḡa harinoharo. Ebu raena'a, 'Eḡe moni barono'i! ²⁹ 'Ougadu ane vaze tuḡure vazēḡa'e obena hina tuḡaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ḡae moni baroni'uma!' ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazēḡa 'ai ḡu'a neḡano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

* **18:10** Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e dauḡirote'e azaḡa ḡabozoga veize onairo." † **18:22** Girikio, Ḡae 490 ‡ **18:24** Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeḡa heuḡa § **18:28** Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeḡa heuḡa

³¹ Tuḡure azaḡa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze maḡune rudanadu zeḡe zuhi'a vaḡe onamiro. Ebu hariḡa nidu'a ani mazao ihoniro. ³² 'Ougadu zuhi'aḡani'a tuḡure vazega ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ga'e tuḡure vazega sau'a! Ga'a umihadu ga eḡe mazaono'o meirote'e moniḡa nidu'a ahiḡa reiro. ³³ Eḡe'a ga'e vetuḡagaḡate'e teige, ga'e'a zuni ga'e vaze tuḡure vazega vetu'aḡanifo!' ³⁴ Zama ḡugi'ano zuhi'aḡani'a ani aduga hanoga veize ḡu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone hauḡi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeḡe sau'a mene rae modine, eḡe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haḡai'uma."

19

Roḡae Mode'ete'e Moneo (Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ḡoe'a hauḡirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuḡa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a uḡi azaḡa faiziro.

³ Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Goro zamaḡano, ohoze 'ahogani'a haḡai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaḡahehe?" ⁴ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za Buka Zaḡoḡa mene me'odirohehe? Gaḡaheḡano Badi'a'a ḡau nidu'a haḡairotene ohoze zu roḡae haḡairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roḡae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vaze'a mene rovoni'uma."

⁷ Ze'a ḡadinena'a, "'Ougine nouḡadu Mose goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roḡaeḡa hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaezina'a, "Za teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a roḡae modine'e idaḡa reiro. Rehano ḡadaheḡanono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e haḡaeḡa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma ḡezo haḡaiḡa mene haḡae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ḡezo haḡaiḡa haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguḡani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoḡa gaogi!" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a ḡoere 'ahi mae ḡihinoga'e mene idaḡa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaḡa da'o idaḡa. ¹² Vaze nu'e furerarote'e madaḡanono'o ahiri uḡiḡeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ḡoe'a mae ḡihinoga idaḡa reine, ani'a mae ḡihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu (Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaḡe onairo, mazaḡa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eḡe vaḡe onaeta'a'e ago gararo'i. Mazaḡa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaḡa ibitozini'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ḡaruḡano, e'ea iḡune onamiro.

Ma'ora Vazeḡa (Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Thore vazeḡa, e nagini manoḡa haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Ḡa'e nouḡadu eḡe mazaḡo nagini'e manoḡa rae ḡadimu'ohe? Manoḡa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ga'a ḡabone tuḡutuḡu hidihi ro'idene, Badi'a goro ḡoe'a hegoto'i." ¹⁸ Vaze e'e'a ḡadinena'a, "No'e goro ḡoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ḡezano'i, ago ḡonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i, ¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ḡa'a ḡae bare zamare'ete'e teige nabuḡo zamaro'i.'" ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ḡoe'a 'ahi nidu'a haḡae onae'ohe. Hena nagini haḡai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ḡa'e Badi'a ubumao manoḡa hune re'uma rae uratine, onamadu ḡauḡo nidu'a serono'i ebu e'e moniḡa zahara azaḡa zeno'i. 'Ougine ḡa adureo ḡau manomano me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazeḡa 'ahine, Iesu ḡoe'a igirotene, zamaḡani'a adudu borore'ena'a, iḡuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa." ²⁵ Ane tahi'aḡani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ḡadinina'a, "'Ougine iniu'a ḡabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Vazevaze zeḡe'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡa hegotoga veize ḡau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeḡa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eḡe hogote'ete'e azaḡa zuni kini ehoru haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaḡa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a eḡe 'uano neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a modirota'a'e naeḡa ḡae 100 me'uma zu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ḡonagano re'uma, u ḡonaga azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaḡa Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuḡa. Haba vazeḡa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaḡa vaḡihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vaze nu horozitotene ziro, raena'a, 'Eḡe meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauḡa moniḡa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaḡano tuḡuziro. ³ Oherebau mada fu'o ḡazaḡa fare meitotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eḡe vaini mebaḡa onamo'i, ebu gauḡa moniḡa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uḡidu ḡoravaḡano bare onamadu 'ouge haḡairo. ⁶ Mada fu'o ḡoravaḡano ani onamirotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu ḡadiziro, raena'a, 'Za nouḡadu mada niduga mene gaue'ena'a edau tauḡe'ohe?' ⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazaḡa vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refaha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni eḡe vaini mebaḡa onamadu gau'o'i.'

19:19 19:19 Exodus 20.12-16; Deut 5.16-20

19:19 19:19 Lev 19.18

* **20:2** Mada tiba gau

moni'e Denari tiba.

⁸ Mada'a ovorirotene vaini mebağa vazegani'a meba taufe'ete'e vazega niro, raena'a, 'Gau azağa huzadu gonaga vazeganono'o ibite vazega gau moniga zeno'i.' ⁹ Mada fu'o goravağano huzate'e azağa'e onairotene aneane mada tiba gau moniga meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauirete'e azağani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniga idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniga madu haba vazega mazao mağuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu onaate'e azağa'e mada tahiğa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamağano mada niduga gau boro hağaeaha. Rehano ga'e zege moni'e emege teite idane zeneha!' ¹³ Haba vazegani'a zege bo'ağano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Ege vase, e'e mene nae da'o badareha. Ga'e gauadu mada tiba gau moniga me'uma rae gaha. ¹⁴ E'ano'o monigo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazega gau moni'e gae moni teite idane ganihi ra'ohe. ¹⁵ Ege'a ege moni hina nagini urate'ete'e hağaine, ve'oğahe? Ege'a vase mazao ufeta manoga radu ga'e ahiahihe'ehehe?" ¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o gonağa azağa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağa'e gonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Iesu'a Ierusalemite itirote'e zamağano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ "Giano'i, eme'e Ierusalemite'ohe. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazega gihi'ağagihi'ağa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe teadu uğuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a ağu'a azağa 'evoreo ri'ihadu zege'a girihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uğiduğano ege'a bare iğuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zege zamazadu Iesu vağe ariro, ebu obena hina tuğadu uminiro. ²¹ Iesu'e gadiniro, raena'a, "Ga'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ga'a ibitozini'ete'e madağa mo'idene, ege ubude 'aheu ohozadu gihi'ağa iğu'a zeno'i." ²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e ağu'a. Ege'a gagi'uma bioğa'e aduga hidi'ete'e bioğa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zege'a naenaenina'a, "O'e." ²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a gagi'uma bioğa'e, zae zuni gagi'uma. Rehano gihi'ağa iğu'a me'uma azağa'e ege'a meme ohosi'uma. U ege Mama'a ohosi'uma reirote'e azağani'a da'o ani'a ruhibirote'e iğu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao mağuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edega, Badi'a ağu'a azağa haba'ano, zuhi'ağazuhi'ağani'a e'e haba'a azağa ibitozini'ohe, ebu zege gihi'ağa iğuri azağani'a inaraze hina haba'a azağa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge hağao'i. Zae bo'ağano iniu'e gihi'a reihi reine, ani'e zae u'ugano gau'ete'e vazega rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'ağano ibitone vazega reihi reine, ani'e zae tuğure vazega rae re'uma. ²⁸ Za'e ege teige hağao'i, mazağa ege, Vaze Ubugani'a vase'e ege tuğure azağa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vase tuğure vazega re'uma radu ariro. Ebu vase geħağa sau'a u'ano, ege gabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azağa Faiziro
(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neğa borono'o iğunirotene, vase guğuvağani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azağa 'aheu'e ibi genağano

ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huzi-ro, raena'a, "Eġe'a zae veize nagini haġai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani heġotiro.

21

Ierusalem a Diuġiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem a hanitadu Oliva maġano Benefage neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'ahe'u tuġuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horozu'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eġe vaġe odohe aro'i. ³ Iniu vaze'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuġuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azaġa* mazao 'ahige zoi, 'Ġiano'i! Zae Kini'e zae vaġe are'ohe. Ani'e vaġu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

⁶ Ebu tahi'aġa 'ahe'u'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haġairo. ⁷ Ze doniki ubuġeta odohe ane vaġe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu'ani rana tiri-ro. ⁸ Vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro, u vaze nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu'amao onamirote'e azaġa zu ġaruna heġotirote'e azaġani'a huario, raena'a,

"Davida mariġa niguno'i!†
Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihi!
Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem a diuġirotene, ne azaġa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" ¹¹ Ebu vaze ġuġuvaġani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vazeġa. Galilea haba'a Nazareta neġa vazeġa."

Kuru Neġa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaġa uhize ġururuzi-ro. Moni senise zini'ete'e‡ azaġa fata zu Tubugo niniġa serone'ete'e azaġa ehoru haba'a mae ġihuni-ro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihi-ro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano za'a kuru neġa'e ġonore azaġa haba'a teige haġae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaġa ebu oda sau'a azaġani'a ani vaġe kuru neġa aradu ani'a faizi-ro. ¹⁵ Ebu dibu'o vazeġa ġihi'agihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ani haġai ġiġi'a haġairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neġa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariġa

* **21:5** Girikio, Zioni aboġa **21:5** 21:5 Zec 9:9 † **21:9** Girikio, Hosana **21:9** 21:9 Salamo 118:26 ‡ **21:12** Kuru neġa takesi veize

niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maḡune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'i!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaḡoḡa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ḡuraḡaḡuraḡani'a ani nigunoga ihoziro.'" ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neḡa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireḡa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalemā bare onamirote'e zamaḡano ani vininiro. ¹⁹ Ebu figi ireḡa ibi ḡenaḡano horonadu huga vaḡe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouḡa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ḡa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aḡani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ḡadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireḡani'a ḡarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a maza'o fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire maza'o haḡa'ate'e zae'a zuni haḡai'uma. Ebu maḡa nina'a, 'Ḡihitadu davara zamaḡano buano'i,' rae reine, ani'e zae ḡoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma."

Iesu Gigi'aḡa Moneo Ḡadiniro

(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ḡarugano, Iesu'a kuru neḡa diuḡadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a ani vaḡe onairo. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, "Ḡa no'e gigi'aḡa hina 'ahiguḡa haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aḡa ḡaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aḡa hina 'ahi ḡauḡa haḡae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeḡe'a bare ḡoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nouḡadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ḡuḡuvaḡani'a eme maza'o maḡuni'uma rihone'ohe, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeḡa rae mae ḡihine'ohe." ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguḡa haḡaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaḡa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro maza'o hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidaḡa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaḡe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ḡa izidi vaini mebaḡano gau'i onamo'i.' ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaḡa ḡihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veḡa vaḡe onamadu ene ibi'a nirote'e ḡoe'a niro. Ene veḡani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aḡano iniu'a moga ura haḡairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a."

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeḡe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatise'o ibi duduḡa ihozoga radu zae vaḡe onairo, rehano za mene mae ḡihiniro. U takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e ani ḡoere mae ḡihiniro. Za ze'a haḡairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ḡihuradu ani mene mae ḡihiniro."

*Hihi Azağa Sau'a Hari Idaidağa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)*

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidağa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebağa ġoraro, ebu hadi ġabiriğa meraro. Ani'a vaini vuğa gige'ete'e ġauğa haġairo zu ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina haġairo. Ebu hihi azağa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaġano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada fağa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madağa hanitirotene, vaini mağa nu mouga radu ani tuġureğa azağa'e hihi azağa e'e vaġe tuġuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuġure azağa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuġureğa azağa ibi'a vitine ufeta ġehağa ze vaġe bare tuġuziro. Ebu ze'a tuġure azağa e'e mazao haġai tiba e'e bare haġairo.

³⁷ Ġonaġano, ani'a ubuga ze vaġe tuġuniro ebu raena'a, 'Ze'e eġe ubude u'u ġubani'uma gaogi.' ³⁸ Rehano hihi azaġani'a ubuga horonirotene, zeġe'a neneġaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazega. Aro matihi, ebu vaini mebağa 'adi emeġe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaġanonono'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azağa ġihi'aġihi'ağa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebağa vazega'e hihi azağa e'e vaġe onaine, ze mazao nagini haġai'uma?" ⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azağa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebağa'e hihi azağa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaġano zeġe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa mene me'odirohe? A'e raena'a, 'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiğa'e, gauğa boro hadiğa raha. 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haġairote'e haġaiğa. Emeġe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.'

⁴³ E'ano'o eġe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azağa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haġae'ete'e haba'a 'ahoga azağa ibitozini'uma. ⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azağa ġihi'aġihi'ağa zu Farisea azaġani'a Iesu hari idaidağa igirotene, Iesu'a zeġe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro, mazağa ze ani'e peroveta vazega rae mae ġihiniro.

22

*Mui Boro Hari idaidağa
(Luka 14:15-24)*

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuğa. Ani'a ubuga veize hahu muiğa haġairo. ³ Ebu huzirote'e azağa mui augoga veize tuġure azağa zeġe vaġe tuġuziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuġure azağa nu 'ahoga bare tuġuziro, raena'a, 'Eġe'a huzate'e azağa 'ahige zo'i. "Zae veize eġe'a mui ruhibeha. Boromakau zu mani iğağa maneha ebu ġau nidu'a 'ai ruhibeha. Hahu muiğa u'a aro'i!"

⁵ Rehano ze teḡa riraro. 'Ahoga'e mebaḡa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaḡi onamiro. ⁶ Nu'e tuḡure azaḡa oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruzi. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani maḡune rudaro. Ebu uti azaḡa tuḡuzadu gorugoru azaḡa e'e zimi hauḡiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuḡure azaḡa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiḡa 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azaḡa'e onaoga mene idaḡa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaḡa nidu'a mui aroga veize huzo'i!" ¹⁰ Ebu ane tuḡure azaḡani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaḡa nidu'a, manoga zu sau'a azaḡa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neḡa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azaḡa diuḡe ḡiazitotene, vase 'ahogani'a hahu mui dabuaḡa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ḡadiniro, raena'a, 'Eḡe vase, ḡa'e hahu dabuaḡa mene vidaneha. Nougenuge 'adi diuḡi areha?' Rehano ani ḡoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniḡani'a ane gau azaḡa zina'a, "Evo'a zu odaḡa batuno'i, ebu enone uzaboḡano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ḡononeḡa atiti'uma." ¹⁴ Ḡonaḡano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vase ḡehaḡa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaḡa veize ohotirota'a'e tahiḡa da'o."

Takesi Moniḡa Roma Kiniḡa Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)

¹⁵ Ebu Farisea azaḡani'a onamadu Iesu'a ḡoere ve'oḡa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihiradu tibururu neneḡaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeḡe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaḡa'e Iesu mazao tuḡuzi. Ze ani vaḡe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazega, eme edega ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vase boro zu kome'a idaidazadu vase u'ano zamaḡo mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ḡa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeḡe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azaḡa! Nougadu e so'ohihi rae tuhuhe'ohe? ¹⁹ Takesi moniḡa nugo ihoho'i." Ze Roma moniḡa* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ḡadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niḡa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniḡa viga zu niḡa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani ḡoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ḡouriro.

Runeono'o Iḡune'ete'e Ḡadimuḡa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)

²³ E'e madaḡano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onairo. Sadukea duḡuru'e vase'a runeono'o mene bare iḡuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena'a, ²⁴ "Ihore vazega, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihoro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu negoḡa rudarote'e niḡa mouga veize ene furenoha'uma†.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoḡa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoḡa 'aheugani'a ḡozobaḡa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zu onamo fu'o 'aheu fareḡa mazao haḡai idaḡani'a fureraro. ²⁷ Ḡonaḡano ḡozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

* 22:19 Giriki, Denari † 22:24 Duet 25:5-6

²⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oğa, mazağa Buka Zağoğa ga Badi'a gigi'a'e ağu'a. ³⁰ Runeono'o bare iğuni'uma madağano, vase'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuğure viga adureo heuğa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iğune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.† Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e gabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeğe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azağa Badi'a, rehano gabone azağa Badi'a." ³³ Vaze guğuvağa ani'a ihozirote'e goe'a igirotene, zaguzagaro.

Goro Goe'a Ġihi'ağa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azağani'a Iesu'a Sadukea azağa gadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariğa igirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeğe bo'ağano Mose goro ihoze'ete'e vaseğa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu gadiniro, raena'a, ³⁶ "Ihore vaseğa, Mose goro goe'a nidu'a zamağano no'e goro goe'a'e Ġihi'ağa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro goe'a Ġihi'ağa hune'e 'ahi'e'e. 'Ġae Badi'a Zuhi'a Boro, zamağano nidu'a hina, vineğono nidu'a hina zu zamaroneğono nidu'a hina zamaro'i." ³⁸ A'e goro ibi'a zu Ġihi'ağa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro Ġihi'ağan hune 'ahoga'e 'ahiguğa. 'Ġae'a gae bare zamare'ete'e teige, gae nabugo zamaro'i." ⁴⁰ Mose goro goe'a nidu'a ebu peroveta azağani'a ihozirote'e goe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau hağairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azağani'a nu'orarote'e zamağano, Iesu'a gadiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a gadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zağoğani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a ege Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Ege eda'e moneo ehoro'i, onamo ege'a agireğono nidu'a madu odağono 'u'uğano ti'uma."

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe." ⁴⁶ Ebu vase tibani'a zuni Iesu mene naenaeni goreniro. E'e enoganono'o vase 'ahogani'a Iesu inare gadimu'ete'e mene bare hağairo.

23

Vaze Ibitoz'i'ete'e Azağa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vase guğuvağa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa'e Mose goro goe'a vase ihoze'ete'e iğu'ano ehore'ohe. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu hağao'i. Rehano zeğe hağai'e ago hegoto'i, mazağa ze'e zae ihoze'ete'e idunağano mene hağae'ohe. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vase'a hegotoga

† 22:32 Exod 3:6 22:37 22:37 Deu 6:5 22:39 22:39 Levi 19:18 22:44 22:44 Salamo 110:1

mene idağa. Ze'e vase da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vase'a horozoga veize, ġau nidu'a haġae'ohe. Badi'a ġoere fefaġa ufe'ete'e umaġa ufeta rafane haġaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faġafe'ohe. ⁶ Mui zamaġano ehoro haba'a manogano zu nu'onu'o neġa zamaġano vase boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeġa,'* rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vase 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeġa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaġa eġe da'o zae ihore vaseġa zu zae nidu'a'e idaġa da'o nego zu eze tiba heuġa. ⁹ Ebu rahao 'ada vase 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaġa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vase 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeġa' rae huzo'idene garazo'i, mazaġa eġe, Keriso da'o ibitoze vaseġa. ¹¹ Zae bo'aġano vase ġihi'a reine, zae tuġure azaġa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niġa mae itine, Badi'a'a niġa mae ovoi'uma, u iniu'a bare niġa mae ovoine, Badi'a'a niġa mae ġihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma, mazaġa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaġa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaġa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaġa ġihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vase tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haġai sau'ano hegotote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuġutuġu diuġadu aduga'e zae vitize ġae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaġa heuġa, rehano ubuma kuru azaġa ibitozini'ohe. Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore a'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a kuru neġa zamaġano golo hina ġoitore'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo e'e zaġoġa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitore'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa

* **23:7** Girikio, Rabi † **23:13-14** Fare mirihirote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa za'e ġozoba ġau ġonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vase ġehaġa zamao faġa kurau'ena'a, za'e dubu vaseġa manogā rae ġurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro gōe'ano gāu ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e haḡai duduḡa haḡae'ete'e, vase vetuḡazi'ete'e zu mene ḡurine'ena'a, zama nidu'a hina haḡae'ete'e ra'ohe. Za ḡau boro 'adi'e haḡao'i, ebu kome'akome'a zuni haḡao'i. ²⁴ Za'e ubuma kuruḡa azaḡa heuḡa ebu ubuma kuruḡa azaḡa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaḡano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauḡe'ohe.‡

²⁵ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa, mazaḡa zamaze'e toraḡa zu ununu'a iri'ave'ohe. ²⁶ Ubuma kuruḡa Farisea azaḡa! Bio zu siuva zamaḡa geno vuzu'e deheno'i, 'ouguine enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduḡa uruḡa hina feninoga heuḡa. Rune iduḡa enoga ḡianine manoga tauḡi, rehano zamaḡa'e rune azaḡa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. ²⁸ E'e teige, vase'a zae ḡiaze'etene, duduḡa azaḡa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haḡai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e vouḡaze'a ibite zimirote'e peroveta azaḡa ebu haḡai duduḡa azaḡa, zeḡe rune iduḡa neḡa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe. ³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouḡafe madaḡano radifone, peroveta azaḡa goruzihi radu zeḡe teite mene tiburafo.' ³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaḡa goruzirote'e azaḡa mariḡa rae ra'ohe. ³² Vouḡaze'a peroveta azaḡa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haḡao'i! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaḡa.

³⁴ E'ano'o eḡe'a peroveta azaḡa, huhuzaḡa azaḡa zu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaḡa zae vaḡe tuḡuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neḡano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma. ³⁵ Vouḡaze'a duduḡa azaḡa nidu'a goruziro. A'e ibite Adamu ubuga, duduḡa vazega Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runiro. 'Ougadu e'e naeḡa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem Aduga Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaḡa, Ierusalem azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku roḡaeḡani'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ḡehaḡa zae nu'ozihi reiro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o ḡiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazega mae ḡihino'i!'"

24

Kuru Neḡa Fahe Hauḡi'uma rae Reiro
(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

‡ 23:24 Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ḡauḡa. Zeḡe'a manoga hidoga veize Badi'a goro gōe'a mene hegotote'ohe. 23:39 23:39 Salamo 118:26

¹ Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa iraġa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ġonaġano Haġai Nu Badeġa
(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? Mada ġonaġano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i. ⁵ Vaze ġehaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozi'uma. ⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e iġi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheġa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Eġe u'ano haba azaġa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madaġano vaze ġehaġani'a eġe mazao fie'ete'e'a dauġi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ġuriro peroveta azaġa ġehaġa zuni iġunadu vaze ġehaġa so'ozi'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ġehaġani'a zeġe nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamaġa obone gigane onamo ġonaga meine, ani'e ġabone tuġutuġu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoga'e raha 'adi nidu'a zamaġano bororanadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a iġi'uma. E'e enogano mada ġonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma
(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazeġa, Daniela'a ġau nidu'a ruine'ete'e vazeġa sau'a 'ahoga moneo ġoeriro. Vaze e'e'a haba zaġoga sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaġani'a ari'uma. (Buka Zaġoga me'ode'ete'e vazeġa, ġoere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e maġa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeġa'e ġauġa mouga veize neġa zamaġa ago diuġo'i. ¹⁸ Meba zamaġano hihe'ete'e vazeġa zuni dabua mouga veize ago onamo'i.

¹⁹ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. ²⁰ Irugu madaġano* ga Bana Madaġano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguġa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaġa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaġa u'ano, e'e madaġa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁴ Mazaġa ġuriro kerisoġa zu ġuriro peroveta azaġani'a fureranadu haġai nu badeġa boro bagaġa

24:15 24:15 Daniela 9:27, 11:31, 12:11 * **24:20** Girikio, Nahune madaġa, Isaraela haba'ano nahune madaġa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riġa

zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡae'ena'a, vase so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa zuni tutuze so'ozoga idaḡa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaḡani'a izema furarogano, eḡe'a zae ibite ihozeha. ²⁶ E'ano'o vase 'ahogani'a zina'a, 'Ḡiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ḡianihi radu ago onamo'i, ga 'Ḡiano'i, ani'e ne zamaḡano,' ro'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vase nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o owoe'ete'e moneo aganadu vase nidu'a horone'ete'e heuḡa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma
(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madaḡani'a hauḡine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.
Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraḡa adureo hagaha-gani'uma.'

³⁰ Ebu haḡai nu badeḡani'a adureo fureranadu eḡe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaḡa nidu'a niau ḡouri'uma. Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a adureo ḡoze zamaḡano gigi'a zu agaḡa manoḡa madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. ³¹ Ebu hena, sura'i boro ḡihau hudadu eḡe'a eḡe tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu zeḡe'a haba nidu'a, haba ḡonaganono'o haba ḡonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa nu'ozi'uma.

Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa
(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireḡa mazao nagini'a fureru'ete'e ḡianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. ³³ E'e teige, e'a rate'e 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, eḡe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. ³⁴ E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡa nidu'ani'a furera'uma. ³⁵ Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i
(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma'e emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo tuḡure viga ebu eḡe, Badi'a Ubuga zuni† aḡu'a. U eḡe Mama da'o edeḡa. ³⁷ Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e Noa madaḡa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaḡano vazevaze'a radi-unute'e radoneḡano ogaunu, gaginu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ḡouriro. Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaḡa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaḡano vase 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. ⁴¹ Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ḡiano'i, mazaḡa za aḡu'a no'e madaḡano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazeḡani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neḡa faine taufi'uma

^{24:29} 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10 † ^{24:36} Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

ebu ġonore vazegħa'e diuġoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuġure vazegħa 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'aġa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vase a'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuġure azaġa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuġure vazegħa'e 'ouge gauine, zuhi'aġani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aġani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazegħano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuġure vazegħa'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eġe zuhi'a'e vehu'u faġanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuġureġa azaġa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaġa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aġa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaġano bare onaadu, ⁵¹ ahiriġa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azaġani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ġonone atiti'uma."

25

Nogoba Ġaubanana Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaġano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zeġe bo'aġano fu'o'e hahizaġa ebu fu'o'e huhuzaġa. ³ Hahizaġa azaġa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuġa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaġa azaġa'e ihurezeta ihure vuġa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ġarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoġa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu hahizaġa azaġani'a huhuzaġa azaġa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuġa nuġo eme rifo'i, mazaġa eme ihure'e vidau'ohe.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeġe nidu'a veize mene idaġa. Ihure vuġa serone'ete'e vazegħa vaġe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuġa hoitoġa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuġa ruhibirote'e azaġani'a ani teite mui haba'a diuġiro ebu ibihetaġa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizaġa nogobaġani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za aġu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaġa eġe'a bare onai'uma madaġa'e za'e aġu'a.

Tuġure Azaġa Uġidu Hari Idaidaġa (Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faġa ragave'ete'e vazegħa 'ahoga hariġa heuġa. Ani'a iġunirotene, tuġureġa azaġa huzadu ani ġau taufoga veize ġauġa ziniro. ¹⁵ Zeġe tibatiba inaraze idunaġano, 'ahoga'e moni silivaġa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faġa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazegħa'e zogone onamadu e'e moniġa hina gauadu moni silivaġa fuseġa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivaġa fuseġa 'aheu meirote'e vazegħa zuni 'ouge haġaadu moni silivaġa

* **25:15** Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaġa 34kg heuġa.

fusegā 'aheu ragate hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivaḡa fusegā tiba meirote'e vazeḡa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aḡa moni e'ea ḡure tiro.

¹⁹ Mada faḡa ḡarugano tuḡure azaḡa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivaḡa fusegā fu'o meirote'e vazeḡani'a moni fusegā fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a moni silivaḡa fusegā fu'o iniro. Ebu eḡe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raḡate hideha.' ²¹ Zuhi'aḡani'a nina'a, 'Manoḡa tauḡi, ḡa'e tuḡure vazeḡa manoḡa ebu zamaḡo nidu'a hina faine gaueha. Ga'a ḡau tahiḡa veize zamaḡo nidu'a faine gauate'e u'ano, eḡe'a ḡau ḡehaḡa taufe'ete'e vazeḡano oho'i'uma. Aro'i, eḡe teite matu'ihī!

²² Ebu moni silivaḡa fusegā 'aheu meirote'e vazeḡani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a moni silivaḡa fusegā 'aheu iniro. Ebu eḡe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu raḡate hideha.' ²³ Zuhi'aḡani'a nina'a, 'Manoḡa tauḡi, ḡa'e tuḡure vazeḡa manoḡa ebu zamaḡo nidu'a hina faine gaueha. ḡa'a moni tahiḡa hina zamaḡo nidu'a faine gauate'e u'ano, eḡe'a moni boro taufe'ete'e vazaḡano oho'i'uma. Aro'i, eḡe teite matu'ihī!

²⁴ Ebu moni siliva fusegā tiba meirote'e vazeḡani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'e vaze riḡa. E ederiro vaze'a ḡorarote'e ḡauḡa ḡa'a hirive'ohe ebu vaze'a taufirote'e ḡauḡa ḡa'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o ḡa moni'a dauḡi'uma rae rihonadu rahao ḡure tiro. ḡae moni 'ahi bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'aḡani'a naenaeniro, raena'a, 'Ḗa'e tuḡure vazeḡa sau'a ebu tubuḡa! Vaze'a ḡorarote'e ḡauḡa zu vaze'a taufirote'e ḡauḡa eḡe'a ma'ohe rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ḡa nougadu moni ti'ete'e neḡano eḡe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'aḡani'a niro, raena'a, 'Moni silivaḡa fusegā tiba ani mazaono'o bare madu ḡau banana meirote'e vazeḡa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuḡure vazeḡa sau'a 'ahi enona uzabo zamaḡano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ḡonoḡa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eḡe, Vaze Ubugani'a agaḡa inaraḡaḡeta tuḡure viga nidu'a teite onai'uma madaḡano, e'a kini ehoru haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. ³² Haba azaḡa nidu'a eḡe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeḡani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vaze mamoe heuḡa'e eḡe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuḡa'e eḡe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eḡe, kinize'a eda'e mone azaḡa zi'uma raena'a, 'Zae, eḡe Mama'a manohuga zini'ete'e azaḡa, aro'i, ebu eḡe'a ibitohau'ete'e zamaḡano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haḡairote'e madaḡanono'o ruhiniro. ³⁵ Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeḡa reinutene, zae neo huhe zouhido. ³⁶ Dabuaha o'o'a reinutene, dabua inido, ugihinutene eḡe taufido ebu ḡu'a neḡano radiunutene, ḡiahiro.'

³⁷ Ebu duduga azaḡani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ḡa'e vini'oga horoadu ogomu ḡanido? Nani'a eme ḡa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ḡanido? ³⁸ Nani'a eme ḡa'e i'udo vazeḡa reirote'e horonadu neo huḡade zou'ido? Nani'a eme dabuaḡo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ḡanido? ³⁹ Nani'a eme ḡa ugi'irote'e ga ḡu'a neḡano radirote'e horonadu ḡa ḡia'i amido?' ⁴⁰ Ebu eḡe, kinize'a naenaenzi'uma,

raena'a, 'E hube hune zi'ohe, ege negohe ga ezehe 'ahi bo'aḡano ḡonaḡa vazega 'ahoga veize 'ouge haḡaidota'a'e, ege veize haḡaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu ege, kinize'a vaetadu kauri mone azaḡa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a maḡnozini'ete'e azaḡa, ege mazaono'o vaḡino'i, ebu Satani zu ane tuḡure viga veize ruhinirote'e radiu tuḡutuḡu ire rogaḡa zamaḡa diuḡo'i. ⁴² Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazega reinutene, neo mene huhe zouhido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ughinutene zu ḡu'a neḡano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ḡa'e vini'rote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazega reirote'e ga dabuaḡo 'o'o'a reirote'e ga ugi'rote'e ga ḡu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' ⁴⁵ Ege'a naenaezi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azaḡa bo'aḡano ḡonaḡa vazega 'ahoga veize mene haḡairota'a'e, ege veize mene haḡairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azaḡa'e vaḡine ḡouradu aduga tuḡutuḡu hidi'uma, u duduga azaḡa'e ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.'

26

Iesu Ma'uma Ibiḡa Vaḡiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ḡoere e'e nidu'a rae hauḡirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeḡa, mada 'aheu enogano Iḡine Mode'ete'e Muiḡa'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vase'a obohe ti'uma."

³ E'e madaḡano dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase boroboro'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiḡa ḡo'ane vaḡiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano'e mene idaḡa. 'Ougine vase ḡuḡuvaḡani'a utitofi'uma."

Roḡae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neḡano, ibite lefera'a meirote'e vazega, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fataḡa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamaḡano, roḡae 'ahogani'a dehoru hohoga manoḡa naeḡa boro'e bioḡa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze maḡuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e hauḡe tauḡe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azaḡa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'aḡa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roḡae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e ege veize manoga hune haḡaeha. ¹¹ Zahara azaḡa'e mada nidu'a zae bo'aḡano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoru hohoḡa manoḡa ege ahiri rana beu'ata'a'e, ege rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoḡa haramine, ani'a haḡata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'aḡa ¹² zamaḡano tahi'a 'ahoga, niḡa Iuda Isakariota'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro, ¹⁵ ebu ḡadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivaḡa 30 me'odadu haro. ¹⁶ E'e madaḡanono'o ani Iesu zeḡe evorao ri'inoga veize ibiḡa vaḡiro.

*Iġine Mode'ete'e Muiġa**(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)*

¹⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa* madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Ġa ura'e eme Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuġa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Ierusalem diuġe onamadu vase 'ahoga vaġo'i ebu no'i, 'Ihore vazegani'a 'ahige ra'ohe: Eġe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ġa neo Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuġa au tibura'uma." ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haġaġa haġaadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibiro.

²⁰ Gorava uġano reirotenne, Iesu ani tahi'aġa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aġano vase 'ahogani'a eġe revoni'uma." ²² Ebu ze zamaze adudanadu ġaruga ġarugano Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eġehehe?" ²³ Ane'a naenaezina'a, "Izidi eġe teite idaġa siuvao tare au'ete'e vazegani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaġoġano mirihirote'e ġoe'a idunaġano, eġe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazegani'e, fase vetu'aġa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoġa reifo." ²⁵ Ebu ani revoha'uma vazegā, Iuda'a nina'a, "Ihore vazegā, eġehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazegā'e ġae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vaheġadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eġe ahiri. Madu ano'i." ²⁷ Ebu ani'a vaini vuġa bioġa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazaġa bio 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a vase ġehaġa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vase teite ġoitorirote'e ġoe'a'e eġe ru hina bare idane'ohe. ²⁹ E zi'ohe, vaini vuġa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eġe Mama'a ibitohau'ete'e madaġano zae teite vaini vuġa iziga gagi'uma." ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae hauġadu Olive maġa onamiro.

*Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro**(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)*

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazaġa Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazegā mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iġunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeġe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!" ³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ġa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma."

³⁵ Rehano Petero'a ġoere ġiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ġae teite rudaune zuni idaġa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

*Getesemane Haba'ano Kuraro**(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)*

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize

* **26:17** Isiti O'o'a Berediġa Muiġa'e mada fu'o 'aheu fare zamaġano haġae'ohe. **26:31** 26:31 Zec 13:7

omo onami'uma.” ³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamağa ariro zu adudaro. ³⁸ Hena ani zina'a, “E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i.”

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, “Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i.”

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, “Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe? ⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a.”

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, “Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i.” ⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ġoe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, “Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma. ⁴⁶ Iġunadu onamihi. Ġiano'i! E revoni'ete'e vazeġa 'ai feureha.”

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohaue'ete'e vazeġani'a, ane'a haġai'uma gaġa ibite ihoziro, raena'a, “Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazeġani'e Iesu. Ani obone to'i.” ⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaġe onamadu niro, raena'a, “Thore vazeġa! Manoġahehe?” Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Vazehe, ġa'a aġao nagini haġai'uma ġaġa haġao'i.”

Ebu Iuda teite onairote'e azaġani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ġati vazeġa 'ahogani'a benisiġa ahase bunadu dibu'o azaġa ġihi'aġa tuġure vazeġa udiro, ebu teġaġa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, “Benisiġo bare iġu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa baġaġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furera'uma reirote'e ġoe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma.”

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, “Za'e ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiunu. E'e madaġano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fureraneha.” Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro

(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaġani'a dibu'o azaġa ġihi'aġa, niġa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaġano, Petero'e faġanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaġa ġihi'aġa ne haba'ano feuriro. Ne diuġadu kuru neġa taufe'ete'e azaġa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ġiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'aġa zu nuo'nu'o boro auġe'ete'e azağa'e Iesu manoga veize ġuriro ġoe'aġoe'a vaze mazao vaġiro. ⁶⁰ Vaze ġehaġani'a ġuriro ġoe'a ani mazao reiro, rehano ġau ve'oġa 'ahoga mene horoniro. Ġonagano vaze 'aheu'a iġune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neġa ruinadu mada uġidu zamaġano bare ogoraune idaġa." ⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azağa ġihi'aġani'a iġune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ġa ze ġoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ġa'e ve'oġa rae ġoere'ohe. Ġa ze mazao ġoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azağa ġihi'aġani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aġa niġano ġadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ġa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeni, raena'a, "O'e, ġa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eġe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aġa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ġozeġa zamaġano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azağa ġihi'aġani'a dabuaġa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oġa rae ra'ete'e vazegā mene bare vaġi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haġai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeni, raena'a, "Ani'e ve'oġa. Runeo tuġuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraga 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaġa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azağa ġihi'aġa ne haba'ano ehore radirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ġae zu Galilea vazegā Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeġe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ġa nagini ra'eta'a'e e aġu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ġabiriġa ibihetaġa u'a onamirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazegā Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riġa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aġu'a!" ⁷³ Mene mada faġa enogano, e'ea edarote'e azaġani'a Petero vaġe onaadu niro, raena'a, "Hube ġa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaġa ġae ago iraga'e Galilea haba'a ago iraga." ⁷⁴ Ebu ani'a ġihau te'ote'au ġoeriro, raena'a, "E ġuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aġu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ġoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ġa'a eġe ġae uġidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ġabiriġa mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaġe Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ġoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazegā gavana, Pilato vaġe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro

(Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazegā, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ġoe'a iġirotene, ani haġairote'e u'ano zamaġani'a adudaro. E'ano'o siliva moniġa 30 madu dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazegā revohaneha 'ahine, sau'a

haḡaeha.” Rehano zeḡe'a raena'a, “A'e ḡa'a bare haḡaeha, mene emeḡe. Ḡae edeḡano haḡao'i.” ⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neḡa zamaḡano moniḡa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a moniḡa madu raena'a, “'Adi'e vase manoga moniḡa 'ahine, kuru neḡa moniḡa teite tibune touga'e mene idaḡa.” ⁷ Ze ḡo'anirote'e enogano, e'e moniḡa hina ḡoḡore haḡae'ete'e vaseḡa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, “'Aha'o avo'a azaḡa guri'uma.” ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vaseḡa, Ieremia'a ibite reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

“Zeḡe'a siliva moniḡa 30 meiro.

A'e Isaraela azaḡani'a vase e'e naeḡa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teiḡe, ze'a moniḡa e'e hina ḡoḡore haḡae'ete'e vaseḡa haba hoitiro.”

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vaseḡa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ḡadiniro, raena'a, “Ḡa'e Iuda azaḡa kinihehe?” Iesu'a naenaenina'a, “O'e, ḡa hube ra'ohe.” ¹² Rehano dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase boroboro'a ani mazao ve'oḡa rae riḡa ḡoerirotene ani mene naenaenziro. ¹³ Pilato'a hena ḡadiniro, raena'a, “Ze'a ḡa'e ve'oḡa ra'ete'e ḡoe'a ḡehaḡa hina ḡa aḡiroḡane'ete'e mene iḡi'ehehe?” ¹⁴ Rehano Iesu'a zeḡe ḡoere riḡa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano'e Roma azaḡa gavana'a Iuda azaḡani'a umide'ete'e idunaḡano ḡu'a neḡa vaseḡa 'ahoga tuḡune bunido. ¹⁶ E'e madaḡano ḡu'a neḡano vase 'ahoga, niḡa Barabasi'a radiunu. Ani'e niḡa boro. ¹⁷ Vaze ḡuḡuvaḡani'a nu'orarotene, Pilato'a ḡadiziro, raena'a, “Za ura'e iniu tuḡune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vaseḡa, Iesu?” ¹⁸ Mazaḡa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evora'o Iesu ri'inirote'e edeḡa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaḡano, inugani'a ani veize ḡoere tuḡuriro, raena'a, “Vaze e'e mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i. Ani'e sau'aḡa o'o'a. E'e ohoḡore ohere ani iḡunanadu zamahe'a adudaneha.”

²⁰ Rehano Barabasi'e tuḡune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase boroboro'a vase ḡuḡuvaḡa tuḡutuḡuziro. ²¹ Pilato'a bare ḡadiziro, raena'a, “Vaze 'aheu zamaḡano, za ura'e e'a iniu tuḡune buni'uma?” Ze nina'a, “Barabasi!” ²² Ebu Pilato'a ḡadizena'a, “Hena Keriso rae'ete'e vaseḡa, Iesu'e nougi'uma?” Zeḡe nidu'a raena'a, “Sataurono'i!” ²³ Pilato'a ḡadizena'a, “Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haḡaeha?” Rehano zeḡe'a bare bare houna'e huau'ena'a, “Sataurono'i!”

²⁴ Pilato'e zeḡe'a ani ḡoere mene iḡi'uma rae ederiro. Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a ufeta maḡune haraete'e horonirotene, vase ḡuḡuvaḡa ubu-mao vu tahiḡa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, “E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vase aha'a rudaune eḡe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeḡa mo'i.” ²⁵ 'Ougadu vase nidu'a naenaenina'a, “Ani rudaune, e'e naeḡa'e emeḡe zu mariḡafe'a me'uma!” ²⁶ Ebu ani zeḡe veize Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaḡa tuḡuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeḡe 'evora ri'iniro.

Uti Azaḡani'a Iesu Ġirihoharo
(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)

²⁷ Gavana uti azaḡa nu'a Iesu'e gavana ne zamaḡa tutune onamiro ebu uti azaḡa nidu'a huze nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuaḡa fuhi'ohanadu dabua kanaḡa duhuḡa hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ḡurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriḡa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ḡuḡure'ena'a ḡirihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azaḡa kini!" ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. ³¹ Ġirihohau hauḡirotene, vidanoharote'e dabuaḡa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro
(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaḡani'a Iesu tutune onamirote'e zamaḡano, Kurene vazeḡa 'ahoga, niḡa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuḡa ḡau 'ahoga ḡiḡi'a bagaḡa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ḡarugano, kaḡusi arahoga arahadu zeḡe bo'aḡano dabuaḡa ḡahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haḡai sau'a haḡairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaḡa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu zuni ani teite idaḡa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ "Ġa'e kuru neḡa fahadu mada uḡidu zamaḡano bare ohoni'uma reiro. Ġa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ḡae bare ḡabo'o'i!" ⁴¹ Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a zuni ḡirihoharo. ⁴² Ze raena'a, "Ani'a vaze ḡabozinu, rehano ane'a ane bare mene ḡabone'ohe! Ani'e Iuda azaḡa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma! ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ḡabonifo, mazaḡa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu ani teite idaḡa sataurozirote'e'a zuni ani ḡirihoharo.

Iesu Rune
(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada uḡidu. ⁴⁶ Ḡorava madaḡa uḡidu meirotene, Iesu'a ḡihau huario, raena, "Eli, Eli*, lama sabatani?" Ḡoere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougadu ḡiahe modeha?' ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaḡa nu'a ḡoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazeḡa Elia hune'ohe." ⁴⁸ Ebu ze bo'aḡano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ḡauḡa meiro. Ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriḡa rana teadu ite haro. ⁴⁹ Rehano vaze nu'a raena'a, "Ago, ḡezo! Elia'a ovaadu ḡaboni'uma ga mene ḡianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ḡihau huanadu iriga ri'iro. ⁵¹ E'e madaḡano kuru neḡano zaḡoḡa hune haba'a ue'ete'e dabuaḡani'a hitaganono'o 'u'uḡa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohato ḡouriro. ⁵² Ebu rune iduḡa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaḡa ḡehaḡa ahirize'a ḡabode

* 27:46 'Ahoga'e, Eloï 27:46 27:46 Salamo 22:1

iḡune ḡouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduḡa haba'anono'o iḡuniro. Iesu'a ḡabode iḡunirote'e enogano, ze Ierusalemama onamadu de'ea vaze ḡehaḡa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaḡa ḡihi'aḡa zu ane uti azaḡa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roḡae ḡehaḡa zuni faḡanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeḡe bo'aḡano Magadala roḡaeḡa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeḡe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ ḡorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeḡa niḡa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeḡa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaḡa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruḡa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduḡa iziga, vatava hu'irote'e zamaḡano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaḡa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneḡano ehoradu murire radiro.

Uti Azaḡa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaḡa. Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Filato vaḡe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ḡuriro vazeḡa a'a'e ani ize ḡaboga zamaḡano reirote'e ḡoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uḡiduḡano runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uḡidu zamaḡano uti azaḡani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouḡine, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ḡonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iḡuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaḡa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaḡa teite onamadu idu ibiheta hadiḡa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaḡani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iḡuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaḡa ḡarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ḡianoga radu onamiro. ² E'e madaḡano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiḡa kiune vaḡiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraga'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuaḡa'e ḡoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaḡa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaḡa teigiro.

⁵ Ebu tuḡure vigani'a roḡae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eḡe edeḡa za'e satauronirote'e vazeḡa, Iesu vaḡe'ohe. ⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazaḡa ani reirote'e teige, runeono'o iḡuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ḡiano'i. ⁷ Ebu za ḡarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroḡae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeḡe vaḡe dure onamiro. ⁹ E'e

madaġano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manogahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiġa ariro ebu odaġa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eġe nego duġuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeġe'a eġe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaġa Hariġa

¹¹ Roġaeroġae'a onamirote'e zamaġano, idu taurirote'e azaġani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariġa dibuo azaġa ġihi'aġaġihi'aġa ihoziro. ¹² Dibuo'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġani'a vase boroboro teite nu'oranadu ġoaniro ebu idu taurirote'e uti azaġa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiġe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ġonotu feraneha.' ¹⁴ 'Ahi hariġani'a Roma gavana vazegħa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ġoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma." ¹⁵ E'ano'o idu taurirote'e uti azaġani'a moni madu zeġe'a zirote'e idunaġano ġoeriro. Ebu e'e hariġa'e Iuda azaġa zamaġano bororaro zu izidi madaġano zuni vase'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'aġa Ġoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maġano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaġe aradu ziro, raena'a, "Gigi'aġa adureo ebu rahao nidua'e eġe eneha. ¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a eġe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaġoġa niġano bapatizozo'i, ²⁰ ebu eġe'a ġoerezirote'e ġoe'a nidu'a zeġe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iġaiġa zae teite radiu'ohe onamo mada ġonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manoga Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatiso'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoga*ni'e 'ahige fureraro. ² Peroveta vazega* ni ga Isaia*a, buka zaogoga* zama gano tina'a, 'ahige reiro.

'Giano'i! Badi'a'a gae zamao hari odohe dure'ete'e vazega 'ahoga ibite tuguni'uma, gae veize ibi fainifine. ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine ha gae to'i! Ane ibi mae duduno'i!"'

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazega, ni ga Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o ghuradu bapatiso mo'i! Zae sau'a Badi'a'a mae vaginifine.' ⁵ Iudea* haba'a aza ga nidu'a zuni Ierusalem ne aza ga nidu'a, Ioane vage onamiro, hariga egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vugano bapatiso meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguga, kibaiga'e boromakau oga ga, ogo-muga'e fihore ebu 'avore goda ga. ⁷ Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, ege garunio onai'uma vazega, ani gigi'a'e gihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene ida ga. E ani oda baba gano guguraduni, ani oda gauga mini ga fuhi'ohanoga zuni mene ida ga. ⁸ E'e vu hina bapatisozeha. U ani'e Vine Zaogoga* hina bapatisozi'uma.'

Ioane'a Iesu bapatiso'iro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

⁹ E'e mada gano, Galilea haba'ano ne ni ga Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vugano, Ioane'a Iesu bapatiso'iro. ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaogoga tubugo nini ga teige horoniro. Ani Iesu vage ovairo. ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e ege ubude, ege zamarone. E ga mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

¹² Ebuni Vine Zaogoga'ni'a Iesu, haba boha'a tugune onamiro. ¹³ Mada gae gaza ga gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*a so'onido. Agire gauga zuni de'ea radiro. Rehano tugure viga* nu'a ovaadu dananiro.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau maza ga fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

¹⁴ Ioane gu'ano ohonirote'e garugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manoga harame ragaviro. ¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e mada ga 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* mada ga 'ai haniteha. Ha gai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoga mae ghino'i!'

Iesu'a vaze gaza ga huziro, ane garuna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

¹⁶ Galilea du'ura ga boro* gena gano, Iesu'a oname'enogano, vaze aheu'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoga Aniderea teite. Zege gau'e gozone mau'ete'e. ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege garuna hegoto'i!

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a mo ga ga bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga ha gai sau'a ha ga eha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a ma gunadu, gu'ano ohoniro.

Vaze re'evazi'ete'e vazeḡa rouga veize ihozi'uma." ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

¹⁹ Tahiga faḡa onamiro. E'e zamaḡano, vaze aheu negoḡeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeḡe ḡasi ranao re'eva faine radiro.

²⁰ Horozirotene, huziro. Ebu zeḡe moze Zebedeo'e ḡasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaḡa teite muhize onairo. Ebu Iesu ḡarunio hegote onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeḡa fainiro
(Luka 4:31-37)

²¹ Iesu ebu ane ḡarunio hegotirote'e azaḡa, ne niḡa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaḡa* madaḡano ani Iuda kuru neḡa diuḡiro, ebu ihoziro.

²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaḡa Mose goro ḡoe'a* ihoze'ete'e azaḡa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ḡoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaḡano, vine sau'a*'a ragano reirote'e vazeḡa 'ahogani'a, Iuda kuru neḡa diuḡiro, ebu 'ahige houna'e ḡoeriro. ²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazeḡa! Eme vaḡe nagini u'ano onaeaha? Ḡa emeḡe uḡufoga radu, onaa ga? E edeḡa ḡa iniu. Ḡa'e Badi'a gigi'a vazeḡa!' ²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ḡoero'i! Vaze 'adi mazaono'o buano'i!' ²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ḡihau ḡaniganaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeḡe'a bare ḡaditiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe.' ²⁸ E'ebano'o, Iesu hariḡa, Galilea haba'ano ḡarihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi hauḡiro.

Iesu'a Petero emoḡa roḡaeḡa fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neḡanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duḡuru ne diuḡiro. Iakobo ebu Ioane zu zeḡe teite diuḡiro.

³⁰ Simona emoḡa roḡaeḡa'e uginiro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaḡa. Iesu'a feurirotene, ihoniro. ³¹ Iesu'a ane vaḡe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauḡiro. Ebu ani'a iḡunadu Iesu veize ogomu ḡorohe haro.

Iesu'a vaze ḡehaḡa faiziro

³² Ḡorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, ugi azaḡa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaḡa, ane vaḡe tutuze onairo. ³³ Ebu ne azaḡa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro. ³⁴ Ugi nunu azaḡa ḡehaḡa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a ḡoeroga 'uiro, mazaḡa zeḡe edeḡa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iḡunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro. ³⁶ Ebu Simona nabugeta Iesu vaḡe vaḡe onamiro. ³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ḡa vaḡe'ohe.'

³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiḡa uhiḡa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaḡa e'e de'e u'ano onairo.' ³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neḡa neḡa nidu'a onamadu, Iuda kuru neḡa zamaḡano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeḡa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazega 'ahogani'a ani vage onairo, ebu ane zamao obena hina tugadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ga urato'idene faiho'!" ⁴¹ Iesu'a vetuganiro, e'ano'o 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Gae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone daugiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ga ai manoro'i!' ⁴² Ebu ani lefera'a tabara daugiro, ebu ani 'ai manoriro. ⁴³ Ebu zogone tugune'enaqa, goere riga hina niro, ⁴⁴ naena'a, "Nagini'a gae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vazega vage onamadu ahirigo ihono'i! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oga Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ga 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vase e'e'a onamadu, hari e'e, vase vase mazao rae gehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diugoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vase vase'a, haba 'ahoga 'ahoganono'o, ane vage onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazega fainiro (Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu garugano, Iesu ani Kaperanauma nega bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni negano diugirote'e hariaga, ne azaani'a igiro. ² E'ano'o vase gehagani'a Iesu'a radirote'e nega onairo. E'ano'o ehoro haba'a nidu'a vase'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoga haramo ziniro. ³ Vaze gazaani'a, Iesu vage, ahi'a mene hagane'ete'e vazega odohe onairo. ⁴ Rehano vase gehaga 'ahine, Iesu uhiaga onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vazegani'a baze'ete'e farataga, mini hina ovoe dabaniro. ⁵ Zege'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazega niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ga sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazega nu'e, e'e zamaano ehoriro, ebu zamazeo zamariro. ⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vase 'ahi 'ouge goere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e goe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vagini'uma? Badi'a'a da'o hagai'uma.'

⁸ Zege'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zege'a zege zege zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe? ⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazega nouge nouge rae nine, goe'a'e ufiaga? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Igunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaaga ege, Vaze Ubuga'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aga meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazega e'e nina'a, ¹¹ "Ege'a ga'ohe. Iguno'i ebu faratago odohadu nego onamo'i!"

¹² Ani iguniro. Ebu Farataga mae gihinadu, vase nidu'a ubumao e'e neganono'o buaro. Ebu zege nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niga mae gihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguaga mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro (Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'uraaga boro genaaga bare onamiro. Vaze guguvaga nidu'a, ani vage onairo, ebu ani'a ihoziro. ¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rga* ufe'ete'e

† **1:41** Zege goro'e, lefera vazega'e toraga radu, mene oboneete. ‡ **1:44** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

neġano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eġe ġaruna aro'i!' Ebu ani'a iġunadu, Iesu ġaruna hegotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaġa vaze ġehaġa bagaġani'a, Iesu ġaruna iġaġa hegotido 'ahine. ¹⁶ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e Farisea azaġani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni|rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ġadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni|rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?*' ¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. E'e teige, e'e haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu mene onairo. Rehano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo."

Ogomu zaġozaġe'ete'e ġadimaro
(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaġa*ni'a, Mose goro ġoe'a idunaġano zaġozaġiro. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aġa'e zaġozaġe'ohe. Rehano nougadu ġae tahi'a'e mene zaġozaġe'ohe?' ¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazeġa teite ogau'ete'e zamaġano, ze zaġozaġi'uma ga mene? Zeġe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaġano mene zaġozaġi'uma. ²⁰ Rehano e'e madaġa onai'uma. Agire azaġani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a mazaono'o mae vaġini'uma. E'e madaġano zeġe'a zaġozaġe'ena'a, mene oga'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'uma, mazaġa dabua si'iga iziga'a amahiġa hutubadu borofe ziga'uma. ²² Vaze tibuhuga zuni mani ogaġa mahiġa zamaġano |ivaini|r vuġa* iziga mene iġi'uma. (A'e |ifainafu|r vuġa heuġa) Iġine, vehu'u mani ogaġa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuġani'a sori'uma. |iVaini|r vuġa zu mani ogaġani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuġa iziga'e mani ogaġa iziga zamaġano da'o iġi'uma.'

Bana Madaġa zaġoe'ete'e ġadimaro
(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madaġa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aġa teite |iuiti|r* (wheat) mebaġa genaġano onamiro. Ebu tahi'aġa'e |iuiti|r maġa riri'e madu, au onamiro. ²⁴ Farisea azaġani'a Iesu ġadiniro. 'Ġiano'i! Ze'e nougadu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe?' ²⁵ Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Za buka zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaġa teite ogomuze'a hauġadu, vinize ruziro. ²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a reirote'e madaġano, Davida'a Badi'a ne diuġiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rġa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġani'a da'o au'ete'e |iberedi|rġa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaġa zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madaġa'e, vaze'a manoġa hidifine haġairo. Badi'a'a vaze mene haġairo, Bana Madaġa veize. ²⁸ E'ano'o, eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa ibitohau'ete'e zuhi'aġa.'

* **2:16** Ze'e vaze 'uguġa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

3

Iesu'a evo'a beoĝa vazeĝa fainiro (Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru neĝano bare diuĝiro. Evo'a beoĝa vazeĝa 'ahoga zuni e'ema. ² Farisea azaĝa zuni e'ea Iesu murirohaudo. Iesu'a Bana Madaĝa madaĝano, vaze e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize. ³ Ebu Iesu'a evo'a beoĝa vazeĝa nina'a, 'ahige reiro. 'Iĝunadu aro'i!' ⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azaĝa ĝadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ĝoe'a'e, Bana Madaĝa madaĝano nagini haĝaine idaĝa ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausauzi'uma? Ĝabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaeniro. ⁵ E'ano'o Iesu ani maĝune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeĝe zama tuhiĝa u'ano, vetuĝazi ruziro. Ebuni evo'a beoĝa vazeĝa niro. 'Evo'o eino'i!' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azaĝa ai Iuda kuru neĝanono'o buau ĝouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azaĝa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiĝa vaĝido.

Ĝuĝuva du'ura boro genaĝano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'uraĝa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ĝuĝuvaĝa ani teite ĝiriu onamiro. Ebu ĝuĝuva boro'a, Iudea haba'anono'o, ⁸ Ierusalemema neĝanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuĝa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazaĝa ze'e Iesu'a nagini haĝairote'e hariĝa nidu'a igiro 'ahine. ⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Eĝe veize ĝasi 'ahoga mae to'i, vaze ĝuĝuvaĝani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.' ¹⁰ Mazaĝani'e, ibite ani'a ugi azaĝa ĝuĝuva ai faizirote'e u'ano, ugi azaĝa nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae. ¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azaĝa'a Iesu horonidotene, ane zamao ĝuĝuradu, houna'e ĝoerido. 'Ĝa'e Badi'a Ubuga!' ¹² Rehano ani'a ĝoere riĝa hina zina'a, 'Ago rae fureno'i!' rae reido.

Iesu tuĝure azaĝa gaubanana aheu fare (12) meiro (Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ĝarugano, Iesu ani maĝa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azaĝa huziro, ebuni ze ani vaĝe onamiro. ¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeĝe'a ane ĝatinoga, zuni haramo tuĝuzoga veize, ¹⁵ zuni Badi'a gigi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize. ¹⁶ Simona'e niĝa 'ahoga Petero rae turahiro. ¹⁷ Iakobo ani negoĝeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ĝudau'ete'e, e'e ubuga.' ¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazeĝa,* ¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazeĝa.

Iesu zu Belezebulo (Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neĝa onamiro. Rehano vaze ĝuĝuvaĝa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aĝa teite oganoga zuni mene idararo. ²¹ Nabugani'a hariĝa igiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaĝa vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalemema neĝanono'o, Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niĝa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraĝa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

* **3:18** Zelote vazeĝa'e Isaraela neĝa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazeĝa

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidağa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?' ²⁴ '|iGavamani|r neğa tiba zamağano, zeğe'a rovodadu, utitifone, e'e |igavamani|r neğani'e mene edau gigarafo. ²⁵ Ebu iduhu tiba zamağano, zeğe'a rovodadu, utitifone, e'e iduhuğani'e mene edau gigarafo. ²⁶ Ebu satani zamağano, zeğe'a bare utitadu, rovodafone, ze mene edau gigarafo, rehamo hauğifo. ²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazega ogoru tadu ane neo diuği'uma zu ani tohe gonota'uma.

²⁸ Hubehune ege'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e goe' a zu Badi' a' a rae modi' uma. ²⁹ U Vine Zağoga rae sausaunine, ani sau'a'e mene ağutu modi' uma, rehano iğaiğa ane mazao radiu tuğutuğu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidağa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'ağeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoğa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ġarugano, Iesu vi'a ebu negoğani'a Iesu vağe onairo. Ne enogano edanadu, ġoere tuğuriro, Iesu hunoga veize. ³² Vaze ġehağani'a ġurune ehoriro, ebu zeğe'a nina'a, 'Ġiano'! Vi'u ebu negoğoe enoneo edau'ohe. Ġa vağe'ohe.' ³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?' ³⁴ Ebuni ani'a, ġurune ehoridote'e azağa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e. ³⁵ Badi'a ura hağae'ete'e azağa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidağa, ezone feune ġorau'ete'e

(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Iesu'a du'ura boro genağano bare ihoziro. Ebu vaze ġuğuvağani'a ani babağano nu'oraratene, ani ai ġasio tiradu, zamağano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuğuvağa nidu'a'e rahao du'ura boro genağano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidağa hina ġau ġehağa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a, ³ 'Ego'! Hihhi vazega 'ahogani'a mebağano ezone ġora onamiro. ⁴ Ebu feune ġuzuhrotene, nuğone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au hauğiro. ⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahağa'e severağa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazağa rahağa'e mene baruğa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ġuhuğa manadu imiraro, mazağa taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ġuhure bororadu ezone ġuhuğa simariniro, ebu mene iniro. ⁸ Rehamo ezone nu'e haba manoğano buarota'a'e, faine ġuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ġae uğidu gaubanana (30) hağairo. Nu'e huga ġae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) hağairo. Nu'e huga ġae gaubanana gaubanana (100) hağairo.' ⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Tegağeta vazega'e faifaine egadu huga edero'!"

Nougadu Iesu'a hari idaidağa reiro

(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azağani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vağe onamaduni, hari idaidağa reirote'e ġadimaro. ¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidağa hina da'o ihoze'ohe. ¹² A'a'e 'ahiguğani'a furerafine.

Zeḡe ehamatite'eba, mene horonoga, zeḡe abiti'udemo, mene ederoga, Zeḡe zama Badi'a mazao mene ḡihuroga veize, ebu Badi'a'a zeḡe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariḡa huga faine rae fureniro

(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a ḡadiziro. 'Za hari idaidaḡa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidaḡa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma? ¹⁴ Ezone ḡorau'ete'e vazegani'a Badi'a hari ḡorau'ohe. ¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguḡa. Ze ḡoere igi'ete'e zamaḡano, satani'a ḡarihe onaadu, zeḡe zamao ḡorarote'e hariḡa mae vaḡine'ohe. ¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe. ¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faḡa radi'uma. Badi'a ḡoere u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe. ¹⁸ Ezone ve renoga zamaḡano rururu' eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe. ¹⁹ Rehano raha ḡauḡa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe, ebu ḡau nu ḡehaḡa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ḡoere 'uadu mene ini'ohe. ²⁰ Rehano ezone raha manoḡano rururarota'a'e, Badi'a ḡoere igi'ohe zu mae ḡihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ḡae 30, nu'e huga ḡae 60, nu'e huga ḡae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidaḡa

(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uḡano ga bazuni na'aḡa 'u'uḡano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma. ²² 'U'uru radiu'ete'e toheḡa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheḡa zuni ḡiani'uma. ²³ Teḡaḡeta vazegae' igi'uma.' ²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ḡoe'a zamare rado'i! Badi'a ḡoere'e 'ahiguḡa. ḡa nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ḡani'uma, ebu ḡoere 'ahoga 'ahoga zuni ḡani'uma. ²⁵ Igi'ete'e vazegani'e, zamaḡa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazegani'e, zamaḡa tahiḡa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vaḡini'uma.'

Hari idaidaḡa, ezone, ane'a bare ḡuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiḡani'e 'ahiguḡa. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune ḡorau'ohe. ²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ḡuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ḡoranoga vazegani'e aḡu'a nouge nouge ḡuhuradu, farau'ohe. ²⁸ Raha ane'a bare ḡuhunadu, huga haḡae'ohe: Ibite ḡuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ḡonagano di'iru'ete'e zizugano huga haḡae'ohe. ²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazaḡa hirive'ete'e madaḡani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ḡoeriro

(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idaḡa hina idani'uma? ³¹ A'e ire niḡa fufu,* e'e ezoga heuḡa. Rahao ḡorau'ete'e zamaḡano, maḡa'e komeḡa fase, haba nidu'a zamaḡano. ³² Rehano ḡoraune, ḡuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouḡa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaḡano nini'a onaadu, neze haḡai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidaḡa, 'ahiguḡa ḡehaḡa hina vase mazao haramiro. Zeḡe edeḡa idane haramiro. ³⁴ Ani'e hari idaidaḡa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaḡano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

* **4:31** Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

Iesu'a zavara boro 'uiro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi." ³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vaze ġuġuvaġa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro. ³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro. ³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi ariga ġuzuo evane kobegā hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vazegā, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?' ³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagar'o'i! Zavara'a dauġiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a. ⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe? ⁴¹ Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegā fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'uraġa mone afao feuriro. Haba niġa Gerasa, e'a feuriro. ² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazegā teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegā. ³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idaġa. ⁴ Ġae ġehaġa ani odaġa zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. Iġaiġa batu ri'ido, ebu odaġa batunirote'e auriġa mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo. ⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a faġanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro. ⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niġa Boro Ubuga, Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!' ⁸ Mazaġa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'i!' ⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni*", mazaġa eme'e ġehaġa 'ahine.' ¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobegā 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro. ¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.' ¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa duduġa tauġiono'o dure dure ovoadu, du'ura boro rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobegā kobegā azaġa mazao hariġa haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro. ¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairote'e, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vazegani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idaġa horonirotene, ze riharo. ¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazegā, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro. ¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

* 5:9 E'e hugani'e uti azaġa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

18 Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazegħa ani uminiro, raena'a, 'Eġe zuni ġae teite amihi.' 19 Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaġe onamo'i! Ebu Zuhi'a'a ġae veize haġao ġanate'e haġaiġa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a ġa nouge nouge vetuġaġadate'e me'odo zeno'i! 20 Ebu ani baradu, e'e haba'a, neġa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haġairote'e hariġa rae fureniro. E'e igirote'e azaġa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboġa ebu Iesu dabuaġa obonirote'e roġaeġa
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

21 Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaġano, vase ġehaġani'a ane mazao nu'oraro. 22 Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa* 'ahoga, niġa'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaġa babaġano ġuġuradu, 23 zamaġa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ġabodoga.' 24 Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ġehaġa bagaġa zuni ġiriu onamiro 'ahine, naenaono'o bibine onamiro.

25 Bato ugiġani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaġano, iġaiġa ruau radirote'e roġaeġa e'ea. 26 Gohe vazegħa ġehaġani'a ġianiro, rehano adudu radiro. Toheġa nidu'a mode haugiro, rehano ufeta hune sautaro. 27 Ani Iesu hariġa igirotene, vase ġehaġa ġunuġano diuġiro Iesu ġarunio, ebu dabuaġa oboniro. 28 Mazaġa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaġa tahiġa obonine zuni, manori'uma.' 29 Ebu ġarihe hune ruarote'e ai haugiro. Roġae ane'a, ane ahiri zamaġano, ane ugi ai haugirote'e ederiro.

30 Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraġani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vase ġehaġa ġunuġano ġarihe tehiro. Ebu vase vase ġadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?' 31 Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeniro. 'Ġae e'e horone'ohe, vase ġehaġani'a bibi'e'ete'e. Ġa nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eġe dabua oboneha?" ' 32 Rehano tehe vaġo vaġiro. Iniu'a oboneha radu, vaġiro. 33 Roġae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġiġarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuġuriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro. 34 Iesu'a roġae niro. 'Aboe, Ġae' a eġe mazao fiate' e u' ano ugiġo' a manoreha. Matu'uġota onamo'i, ebu ahi'o ugiġa o'o'a rado'i!'

35 Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa neonno'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ġa aboġo ai rudaneha. Ġa nougaduni ihore vazegħa mazao ize umide'ohe?' 36 Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa nina'a, 'Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'i!' 37 Ebu ani vase ġuġuvaġa ane teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

38 Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazegħa neo feurirotene, vase ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro. 39 Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.' 40 Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano. 41 Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!' 42 Ebu roġae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e

horonirotene, zaguzagaro. ⁴³ Iesu'e goere riḡa hina iraduguziro. 'Roḡae kobe'a 'adi ḡabonate'e hariḡa ago rae ḡehano'i!' Ebu zina'a, 'Roḡae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neḡa onamiro

(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro. ² Bana Madaḡa madaḡano, Iuda kuru neḡa zamaḡano ihoziro. Ebu vase ḡehaḡani'a ani haramo igirotene, zeḡe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeḡa haro? Gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa nouge nouge haḡae'ohe? ³ Ani ne ogoru'ete'e vazega. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoḡa. Ani ezeḡa nu zu emeḡe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu goere mene mae ḡihiniro. ⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazega'ani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.' ⁵ E'ea gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa haḡaoga mene idararo. Rehano ugi azaḡa tiba tiba da'o 'evoreḡa ranao teadu, faiziro. ⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duḡuru haḡai'e 'ahigugahehe?' Mazaḡa ze'e Iesu goere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuḡuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neḡa neḡano Badi'a goere ihoze ragavido. ⁷ Ebu ani'a vase gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuḡuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'aḡa ziniro. ⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaḡano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuḡuze da'o mo'i. ⁹ Tamakaze'e haḡao'i. Dabua tiba da'o haḡao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iḡuno'i. ¹¹ Haba 'ahogano ne azaḡa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruḡa fode buno zeno'i, ze'a nagini haḡaate'e ederoga veize.'

¹² Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vase vase zeḡe sau'anono'o ḡihuroga. ¹³ Zeḡe'a vine sau'a ḡehaḡa hegoze buziro. Ebu ugi azaḡa ḡehaḡa mazao dehoru aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro

(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda*'a Iesu hariḡa igiro, mazaḡa Iesu niḡa vase ḡehaḡani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ḡabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inaraḡa hina 'ahige haḡae'ohe.' ¹⁵ Rehano vase nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vase 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazega 'ahoga. Peroveta ibi'a heuḡa.' ¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eḡe'a radu, 'unuḡa vari'e ri'irote'e vazega, niḡa Ioane, ane'a bare ḡabodiro.'

¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vase tuḡunadu Ioane obone tiro, ebu ḡu'ano ohoniro. ¹⁹ E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maḡunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo. ²⁰ Mazaḡa Heroda'e Ioane rihonadu, tuḡaniro. Heroda ani edeḡa, Ioane ani haḡai

manoġa haġae'ete'e vazegā, zu gigi'a vazegā. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaġa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaġa zamarirote'ea, ogomu boro haġairo. Ebu ne zuhi'aġa zuhi'aġa, zuni uti ġihi'aġa ġihi'aġa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize.

²² E'e zamaġano Herodia aboġani'a diuġi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaġa matu'iro. Ebu Heroda'a roġae tahi'aġa niro. 'Ahige reiro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umido'i! Eġe'a ġani'uma.'

²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ġa nagini urate'ete'e toheġa umidine, eġe'a ġani'uma. Eġe'a ġiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ġani'uma.'

²⁴ Ebu roġae tahi'aġa buanadu, vi'a ġadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro. ²⁵ Ebu roġae tahi'aġani'a Heroda vaġe ġarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoġa.' ²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaġa adudaro, zuni zamaġa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaġa u'ano, ane ġoere vari'oga mene uratiro. ²⁷ Ebu ane uti vazegā 'ahoga tuġuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ġu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro. ²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi' aġa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduġano teadu hararo.

*Iesu'a vaze ġuġuvaġa daha fu'o (5000) ġubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

³⁰ Apostolo azaġa* Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġairote'e zu vaze vaze ihozirote'e hariġa nidu'a me'odoharo. ³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eġe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i!' rae reiro. Mazaġa vaze ġehaġani'a zeġe vaġe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaġa zu o'o'a. ³² Hena zeġe da'o ġasi hina vaze o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ġehaġani'a zeġe'a onamirote'e horozadu, ze zeġe zeġe'a zamariro. Ebu zeġe nidu'a zeġe zeġe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aġa teite onamirote'e haba'ano. ³⁴ Zeġe'a hebetadu, Iesu'a ġasiono'o buarotene, vaze ġuġuvaġa boro horoziro, ebu vetuġaziro. Mazaġa ze'e mamoe heuġa. Ġiaze'ete'e azaġa o'o'a. E'ano'o hari ġehaġa ihoziro.

³⁵ Ġoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. ³⁶ Vaze ġuġuvaġa tuġuzo'i, ne uhiġa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma." ³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!' Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeġe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?" ³⁸ Iesu'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu ġiano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '|iBeredi|r fu'o zu ġozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vaze nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae. ⁴⁰ Amaġe vaze vaze'a sinahu tiba tiba (100), ebu ġae fu'o gaubanana, ġae fu'o gaubanana (50) ehoriro. ⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ġozone aheu madu, adure ite ġianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vaze vaze zenoga veize. Ebu ġozone aheu zuni vahegadu ġahugiro. ⁴² Zeġe nidu'a au ubararo. ⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r ġaha'a ġaha'a zu ġozone ġaha'a ġaha'a ufirotene,

tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro. ⁴⁴ Ogarote'e zamaġano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro
(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aġa ziro, raena'a, "Ġasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vase ġuġuvaġa tuġuziro. ⁴⁶ Tuġuze modirote'e enogano, ani haba maġa itaduni, Badi'a mazao kuraro. ⁴⁷ Ohererarote'e zamaġano, ġasi'e du'ura boro nemaġano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro. ⁴⁸ Zavara boro'a zeġe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ġiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeġe vaġe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro. ⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaru. ⁵⁰ Zeġe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ġarihe ġoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eġe. Ago rihano'i!' ⁵¹ Ani'a zeġe teite ġasio ehoriro, ebu zavara'a dauġiro. Zavara'a dauġirotene, ze'e zaguzagau ġouriro. ⁵² Mazaġa ze'e gigi'a inaraġa hina vase ġuġuvaġa ġubuzirote'e haġaiġa huga, mene fairu zamariro. Zeġe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaġa faiziro
(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeġe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ġasi e'a ute tiro. ⁵⁴ Ġasiono'o buarotene, vase'a Iesu iriġa horoniro. ⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaġano dure onamiro. Ebu ne azaġa Iesu hariġa igirotene, ugi azaġa farata hina odohe onaido. ⁵⁶ Ne boro, ne komeġa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaġa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariġa tahiġa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaġa'e manoriro.

7

Ibi'a azaġa ihozidote'e ġoe'a
(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azaġa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu zuni, Ierusalemmono'o onaadu, zeġe teite nu'oraro. ² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo oġaudote'e horoziro. A'e zeġe goro ibiġano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaġa zuni Iuda azaġa* nidu'a zeġe haġai'e, ibi'a azaġa'a ihozirote'e idunaġano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma. ⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeġe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaġa goro ġehaġa zuni haġaido, bio zuni ġoġore vuzu'e'ete'e goroga. ⁵ E'ano'o Farisea azaġa zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ġadiniro, raena'a, 'Nougaduni ġae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaġa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo oġau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazega Isaia'e za, zamaze aheu azaġa rae zamare'ena'a, buka zaġoga zamaġano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaġani'e hebe hina da'o rae ġihihe'ohe. U zamaze'e nuu. ⁷ Eġe mazao kurau tauġe'ohe. Zeġe 'iradugu ġoe'ani'e vase goro ġoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ġoe'a enonani'ohe. U vase goro ġoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro gōe'a zamare doḡo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaḡa'a ihozidote'e gōe'a da'o obone radoga veize. ¹⁰ Mazaḡa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ḡa dana'oga mene idaḡa, mazaḡa eḡe tohe'e ḡa ḡanifo, rehano Badi'a ha'uma." ¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeḡani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe. ¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaḡa'a ihozidote'e gōe'a u'ano, Badi'a ḡoere rae mode'ohe. Za haḡai 'uguḡa ḡehaḡa haḡae'ohe.'

*Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa
(Mataio 15:10-20)*

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'i! ¹⁵ Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vaze sausaune'ohe. ¹⁶ Teḡaḡeta vazeḡani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro. ¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e ogomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. ¹⁹ Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehano isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Goere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idaḡa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a, vaze sausaune'ohe. ²¹ Mazaḡani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriu baze'ete'e, ²² ḡonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro, ubuma ḡezoḡa, ahiahi, ḡuriro gōe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe. ²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roḡaeḡa Iesu mazao firo
(Mataio 15:21-28)*

²⁴ Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehano vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.

²⁵ U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariḡa igirotene, onairo. Ebu Iesu odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. ²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roḡaeḡa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a ogomu madu, ḡuni veize feuno zenoga'e mene manoḡa.' ²⁸ Roḡae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'uḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.' ²⁹ Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'ḡa ḡoere'e idaḡa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Aboḡani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu gōe'a o'o'a vazeḡa fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teḡa 'uhu zu gōe'a o'o'a vazeḡa, Iesu vaḡe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize. ³³ Iesu'a ḡuḡuva

zamaḡanonono'o zamahu vaḡiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teḡaḡa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaḡa oboniro. ³⁴ Ebu adure ite ḡiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ḡoere e'e hugani'e 'Teḡaḡo bohatano'i') ³⁵ Ebu teḡaḡani'a bohataro, mazaḡa zu manoradu, fairu ḡoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro. ³⁷ Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Teḡaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

Iesu'a vaze daha ḡazaḡa (4000) ḡubuziro (Mataio 15:32-39)

¹ E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aḡa huziro, ebu ziro. ² E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze mada uḡidu eḡe teite radeha, zu ogomuze o'o'a. ³ Vinini tare nezeo tuḡuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faḡanonono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aḡani'a ane ḡadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu, 'ahi duḡuru ḡubuzi'uma?' ⁵ Iesu'a ḡadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zina'a, 'Rahao ehoro'i!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vahegadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize ane tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡa'a ḡahugiro. ⁷ Ze'e ḡozone komeḡa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aḡa zina'a, 'Ḡahuge ragavo'i!' reiro. ⁸⁻⁹ Zeḡe nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi ḡaha'aḡaha'a tunahu mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro. ¹⁰ Ebu zeḡe nidu'a tuḡuziro. Iesu ani zogone iḡunadu, tahi'aḡa teite ḡasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azaḡani'a haḡai nu badeḡa uratiro (Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azaḡani'a onairo, ebu Iesu teite ḡoere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haḡai nu badeḡa* haḡaoga uratiro. ¹² Iesu ani here'ena'a, zamaḡani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaḡa'e haḡai nu badeḡa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duḡuru veize haḡai nu badeḡa'e mene haḡai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ḡasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

Farisea azaḡa zu Heroda |iisiti|r (yeast) (Mataio 16:5-12)*

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga aḡutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ḡasio ufi odohiro. ¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ḡiano'i! Heroda zu Farisea azaḡa |iisiti|r ḡiano'i!' ¹⁶ Ze'a ḡo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'ohe."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ḡo'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nougadu beredi nu mene odohate'eano'o ḡo'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzaboḡahehe?" ¹⁸ Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teḡazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe, ¹⁹ eḡe'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r ḡaha'a ḡaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeḡe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro. ²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ḡazaḡa

(4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro. ²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae ġadiziro.

Betesaida neġano Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa fainiro

²² Iesu'a tahi'aġa teite Betesaida neġano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaġa kuruġa, Iesu vaġe abine onairo. Ebu ubumaġa obonoga rae, umidiro. ²³ Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaġano so'abidadu, evo'a ubumaġa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ġau nu horone'ehehe?' ²⁴ Vaze ubumaġa kuruġani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeniro. 'Vaze horoze'e rehano, ire teiġe edau ragave'ohe.' ²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaġa ranatirotene, vaze ubumaġa kuruġa riġa ehamaro, ebuni ubumaġa manoriro. Gau nidu'a faine horoniro. ²⁶ Iesu'a ane ne tuġune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neġa ize ago diuġo'i!'

*Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro
(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)*

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'aġa teite Kaisaria Filipi haba'a neġa neġa onamiro. Onamirote'e zamaġano, Iesu'a tahi'aġa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'ohe?' ²⁸ Ebu zeġe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazeġa 'ahoga rae ra'ohe.' ²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ġa'e Keriso.' reiro. ³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

*Iesu'a aduga hidi'uma hariġa ebu rune hariġa reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)*

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga*ni'a aduga ġehaġa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.' ³² Ani'a ġoere 'adi doġo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genaġano mae niro, ebu 'Ġa'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro. ³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Eġe mazaono'o vaġino'i! Satani! Ġa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuġuvaġa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eġe ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeġa haġaiġa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eġe ġarunio hegoti'i! ³⁵ Mazaġa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazeġani'e, ġaboneġa sausauni'uma. Eġe veize zuni Badi'a hari manoġa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazeġa'e, ġabone manoġa hidi'uma. ³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneġa modine, nagini manoġa hidi'uma? ³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeġa haġai'uma? ³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haġai sau'a haġae'ohe. Vaze'a eġe u'ano zuni eġe ġoere u'ano mazagaronine, eġe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaġano, eġe Mama agaġa manoġa* zamaġano, tuġure viga zaġoġa zaġoġa teite eġe'a ovai'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inarağa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

Iesu iragani'a nufiro

(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zege da'o mağa boro itiro. Ebuni zege ubumao Iesu iragani'a nufiro. ³ Zuni dabuağani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamağano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe. ⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zege mazao fureranadu, Iesu goreniro. ⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Thore vazega! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoga tauği. Nugo taruha uğidu ogoratihi, tiba gae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.' ⁶ Ani ağu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine. ⁷ Ebu goze'a feuradu, zege 'uiro. Ebu goze zamağanonono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Adi'e ege Ubude, ege zamarone. Goe'a egohano'i!" ⁸ Zege'a ehamarotene, vaze 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a mağanonono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e gaugani'e, vaze mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare gabode igunogano." ¹⁰ Zege'a ani goere egoharo. Rehano zege da'o bone go'ane vağiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare gabode iguni'uma ra'eta'a'e nagini?' ¹¹ Ebuni zege'a Iesu gadinena'a, 'Nougadu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?' ¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, gau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zağoga zamağano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga gehağa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido? ¹³ Rehano ege'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vaze nu'a ane mazao zege ura hağaiğa hağaeha, ibite buka zağoga zamağano tirote'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro

(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zege gazağa'a ane tahi'a fu'o tu gazağa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze guğuvağani'a, zege fu'o tu gazağa fare edau gegezoga horoziro. Ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro. ¹⁵ Ebu vaze guğuvağani'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vağe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo. ¹⁶ Iesu'a ane tahi'a gadizena'a, 'Zege teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro. ¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a guğuva zamağanonono'o naenaeni'ena'a, 'Thore vazega, e ubudehe gae vağe tutune onaeha, mazağa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, goeroga mene idağa. ¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Gonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E gae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize gadimana rehano, ze hegone bunihira, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amağe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azağa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i ege vağe.' reiro. ²⁰ Zege'a ane vağe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro. ²¹ Iesu'a moga gadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madağano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madağano meiro.' ²² Ebu raena'a, 'Iğağa ire roga

zamaḡano zu vu zamaḡano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ḡaboneḡa sausaunihi raduni. Ġa fainoga edeḡa ro'idene, vetuḡafo'i ebu danafo'i!' ²³ Iesu'a niro. '“Ġa edeḡa ro'idene” rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazeḡani'e, nagi gauḡa haḡaoga'e edeḡa. ²⁴ Tah'i'a kome'a mogani'a ḡarihe ḡihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eḡe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

²⁵ Iesu'a vase ḡehaḡani'a dure onairote'e horozitotene, vine sau'a ta'iroharo. 'Ġa, vase mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineḡa sau'a! Eḡe'a ḡa'ohe. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!' ²⁶ Vine sau'ani'a ḡihau ḡaniḡanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ḡehaḡani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro. ²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ḡihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iḡune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuḡirotene, tahi'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?' ²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

*Iesu'a rune hariḡa bare reiro
(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)*

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vase'a ederoga mene uratiro. ³¹ Mazaḡa ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vase'a me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.' ³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

*Iniu'e hitagano ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)*

³³ Ze'a Kaperanauma neḡano feuriro. Zeḡe'a ne diuḡirotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro. ³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine. ³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vazeḡa re'uma. ³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro. ³⁷ 'Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae ḡihinine, ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae ḡihihine, ani'e eḡe da'o mene mae ḡihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae ḡihine'ohe.'

*Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe
(Luka 9:49-50)*

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Ihore vazeḡa, vase 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.' ³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazeḡa, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma. ⁴⁰ Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazeḡani'e, emeḡe danafe'ete'e vazeḡa. ⁴¹ E hubehune zi'ohe. Ġae'a Keriso niḡa mae ḡihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e
(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune ve'onihī reīne, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manōḡa. ⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manōḡa. Hena evo'o aheū radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a. ⁴⁵ Ebu odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manōḡa. Hena odaḡo aheū radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁷ Ebu ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'i! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manōḡa. Hena ubumaḡo aheū radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a. ⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiḡa ḡehaḡani'a, vase ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma. ⁵⁰ Dama'e manōḡa, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'i!

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro
(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro. Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e teige, ihoziro. ² Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idaḡahehe?" ³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?' ⁴ Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.' ⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro. ⁶ Rehano ḡadaheḡano, Badi'a'a haba nidu'a haḡairote'e zamaḡano, "Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo. ⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibura'uma, ⁸ ebu ani anine aheū rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheū, rehano tiba. ⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vase'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ḡadimaro. ¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaḡa. ¹² Ebu roḡae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro
(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro. ¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuginiro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ḡoere igi'ete'e vaseḡa. ¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.' ¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vaseḡa
(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babaḡano obena hina tuḡadu, ḡadiniro. 'Thore vazēḡa manōḡa, e nagini haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?' ¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa nougaduni "E manōḡa" ra'ohe? Vaze manōḡa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manōḡa. ¹⁹ Ḡa'e Mose goro ḡoe'a edeḡa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i." ²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Thore vazēḡa, e'e kobēḡanono'o onao izidi, Mose goro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaido.' ²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ḡiani-ro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ḡa'e gau 'ahoga ize mene haḡaeha. Onamo'i! Ḡae tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni|rḡa'e toheze o'o'a azaḡa zeno'i! 'Ougine, ḡabone manōḡa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe ḡarunio aro'i!' ²² Ani'a e'e ḡoe'a igirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro, mazaḡa ani'e ma'ora* vazēḡa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aḡa ḡiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazēḡa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazēḡa rouga'e riḡa bagaḡa.' ²⁴ Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a igirotene, zaguzagaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazēḡa rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazēḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazēḡa rouga'e ufeta riḡa." ²⁶ Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?" ²⁷ Iesu'a ḡiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e gau nidu'a haḡaoga idaḡa.' ²⁸ Petero'a Iesu ḡoreniro. 'Ḡiano'i! Eme tohe nidu'a modadu, ḡae ḡaruna hegote'ohe' ²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa ga haba'a, eḡe u'ano zu Badi'a hari manōḡa u'ano modine, ³⁰ ani izidi madaḡano ḡae sinahu e'e bare me'uma. Neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, eneḡa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ḡonagani'a onaine, ḡabone tuḡutuḡu* me'uma. ³¹ Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma.'

*Iesu'a ḡae uḡiduḡano ane rune hariḡa reiro
(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)*

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem a ibiḡano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ḡianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaḡa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro. ³³ 'Ahige reiro. "Ḡiano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe, ebu eḡe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazēḡa ḡihi'aḡihi'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a obohe ti'uma. Ebu zeḡe'a raena'a, 'Ḡa'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aḡu'a azaḡa* 'evoreo ri'ih'i'uma. ³⁴ Zeḡe'a ḡirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebuni mada uḡidu zamaḡano, bare ḡabode iḡuni'uma.'

*Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro
(Mataio 20:20-28)*

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaḡe onaadu, 'ahige rae niro. 'Thore vazēḡa, eme gau 'ahoga ḡae'a haḡaofoga ra'ohe.' ³⁶ Iesu'a ḡadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haḡao zinihi ra'ohe?' ³⁷ Ze'a raena'a, 'Ḡae'a zuhi'a me'uma madaḡa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofoi, eme nife boro reifine.' ³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aḡu'a, nagini umide'eta'a'e. Eḡe'a gage'ete'e bioḡa'e aduga

hidi'ete'e bioġa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eġe bapatzohi'uma bapatzoga hina zae zuni bapatzohi'umahehe?' ³⁹ Zeġe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eġe bapatzohi'uma bapatzoga hina, zae zuni bapatzohi'uma. ⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehoru'uma azaġa'e, eġe 'ane mene re'uma. Rehano e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ehoru'uma.' ⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro. ⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeġa, avo'a haba'a zamaġano, zuhi'a rae zi'ete'e azaġani'a, e'e ne azaġa ibitozini'ohe ebu zeġe ġihi'a azaġani'a ze urate'ete'e idunaġano ne azaġa raġano haġae'ohe. ⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i! Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae tuġure vazega heuġa rae re'uma. ⁴⁴ Ebu iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuġure igi'ete'e vazega re'uma. ⁴⁵ Mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vazea eġe tuġure egoga veize, rehano eġe'a vazea tuġure haġaoga veize, ebuni vazea ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro
(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vazea ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazega, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga. ⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazega hanite onairote'e igirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Rehano ani bare ġihau bagaġa huario. 'Davida Ubuga, eġe vetuġaho'i!' ⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaġa kuruġa vazega huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'i! Iġuno'i! Ani'a huġade'ohe.' ⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuaġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro. ⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazegani'a niro. 'Thore vazega, e ehamatihi ra'ohe.' ⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ġae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumaġa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalem neġa diuġiro
(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalem neġa hanitiro, ebu ne aheu, niġa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maġa uhiġano bone, Iesu'a tahi'aġa aheu tuġuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neġa onamo'i. E'e neġano feurine, vazea ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i. ³ Vaze'a ġadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."'

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuga ibiheta genaġano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeġe'a fuhi'iro. ⁵ E'ea edau radirote'e azaġani'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu |idoniki|r ubuga e'e fuhi'e'ohe?' ⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ġoe'a zirotene, tuġuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuga Iesu vaġe mae onairo. Ebu zeġe dabua |idoniki|r ġarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro. ⁸ Ebu vazea ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouġeita butuono'o vari'e

madu, ibi rana tiro. ⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ġaruna onamirote'e azaġani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niġa mae ġihino'i! Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazegħa matu'ohatihi!' ¹⁰ Emeġe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaġani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niġa mae ġihino'i!'

¹¹ Ani'e Ierusalemā neġano feuriro, ebu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa* zamaġano diuġiro. Ġau nidu'a ġiane ragave haugirotene, ġoravararo 'ahine, tahi'aġa teite Betania neġa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireġa roniro
(Mataio 21:18-19)*

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neġanono'o vinini tare onairo. ¹³ Ebu |ifigi|r ireġa rouġeta haba faġanono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireġa u'a onamiro, huga ġianoga rae. Ani'a uhiġa onairotemo, huga o'o'a. Rouġa da'o horoniro. Mazaġa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaġa. ¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireġa niro. 'Vaze'a ġa hugo mene bare a'uma onamo tuġutuġu, mazaġa ġa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e iġiro.

*Iesu'a hoihoi azaġa Badi'a ġahunohau'ete'e Neġaono'o uhiziro
(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)*

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemā neġa bare itirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa diuġiro. Iesu ani, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano, ġahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaġa, uhize ġururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azaġa fataġa, zuni tubugo nihiġa hoite'ete'e azaġa ehoru ġauġa mae ġihuniro. ¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano tohe odohe diuġe oname buanoga mene uratiro. ¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro ga? "Eġe ne'e vaze nidu'a kuru neġa re'uma" Rehano zae'a eġe kuru neġa zamaġano ġonore monede haġae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, e'e hariġa iġirotene, Iesu manoga ibiġa vaġiro. Mazaġa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaru 'ahine, Iesu rihoniro. ¹⁹ Ġorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemā neġanono'o bare Betania neġa onamiro.

*|iFigi|r ireġani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro
(Mataio 21:20-22)*

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r ireġa horoniro. Ane huga mo'aġanono'o rorau ovoiro taiga. ²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r ireġa nirote'e ġoe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Thore vazegħa, ġiano'i! Ġae'a rone sausaunate'e |ifigi|r ireġa roranaha.' ²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'i!' ²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maġa 'adi nina'a, "Ġihitadu, davara zamaġano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaġa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haġaiġa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma. ²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haġaine, huga hidi'uma. ²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haġai sau'a haġaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haġai sau'a zuni rae modi'uma.'

*Ierusalem zuhi'aḡa azaḡani'a Iesu gigi'aḡa ḡadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)*

²⁷ Ze Ierusalem neḡano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano oname'enogano, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ebu vaze boro boro'a, ani vaḡe onairo. ²⁸ Ebu zeḡe'a ḡadiniro. 'No'e gigi'aḡa hina haḡai e'e haḡae'ohe? Iniu'a e'e gigi'aḡa ḡaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Eḡe'a ḡadimu tiba ḡadizi'uma. Zae'a naenaehine, eḡe'a zi'uma, no'e gigi'aḡa hina haḡai 'ahi haḡae'ohe. ³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoḡa'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeḡe'a zeḡe da'o neneḡaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougaḡu ani ḡoere mene mae ḡihinido?" ³² U "Vazeono'o reine, ..." ' Vaze ḡehaḡani'a maḡuni'uma rihoniro. Mazaḡa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazeḡa.

³³ E'ano'o Iesu naenaenziro. 'Ahige reiro. 'Eme aḡu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eḡe zuni no'e gigi'aḡa hina haḡai 'ahi haḡae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r mebaḡa ḡiane'ete'e azaḡa hariḡa idaidaḡa
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)*

¹ Iesu'a hari idaidaḡa hina ḡoreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ḡabiriḡa meraro. |iVaini|r maḡa edene gige'ete'e iduḡa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhaḡa hitanao hadi hina haḡairo. Ebu e'e mebaḡa, meba ḡiane'ete'e azaḡa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r maḡa hirive'ete'e madaḡa feurirotene, tuḡure vazeḡa meba ḡiane'ete'e azaḡa vaḡe tuḡune onamiro, |ivaini|r maḡa nu mouga veize.

³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoḡa tuḡune baroniro.

⁴ Tuḡure vazeḡa 'ahoga hena bare tuḡuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro. ⁵ Hena 'ahoga tuḡuniro, rehano mau runiro. Vaze ḡehaḡa zuni tuḡuzi, rehano nu bouziro, nu zimi ruzi. ⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamaron. ḡonagano, ani tuḡune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani eḡe ubude 'ahine, ḡoe'a egoha'uma.' ⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba ḡiane'ete'e azaḡani'a neneḡane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazeḡa iḡu'a me'uma vazeḡa. Aro matihi! Mebaḡa'e emeḡe'a me'uma.' ⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebaḡa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebaḡa vazeḡa'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ḡiane'ete'e azaḡa zimi haḡi'uma. Ebuni |ivaini|r mebaḡa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma. ¹⁰ Za buka zaḡoḡa zamaḡano, 'ahige tiriote'e ḡoe'a'e me'odiro ga?

"Ne ogoru'ete'e azaḡani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiḡani'e, gauḡa boro hadiḡa re'uma. ¹¹ 'Adi'e Zuhi'a Boro'a haḡairote'e haḡaiḡa. Emeḡe'a ḡiane'etene, manoga tauḡi.'

¹² Iesu teite ḡoerirote'e azaḡani'a, hari idaidaḡa 'ahi'e zeḡe veize reirote'e ederirote'e, ze ura Iesu obone tih reiro. Rehano vaze ḡuḡuvaḡa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

*Roma zuhi'aḡa ani |itakisi moni|rḡa
(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)*

¹³ Iudea vaze boro boro'a, Farisea azaḡa zu Heroda teite rau'ete'e azaḡa Iesu mazao tuḡuzi, ane ḡoere ḡonaga egoga raduni. ¹⁴ Ze ani vaḡe

onairo, ebu 'ahige reiro. 'Ihore vazega, eme edega, ga'e huga da'o ra'ete'e vazega, zuni vase mazao mene rihau'ete'e vazega. Mazağa ga vase tohe mene giane'ete'e vazega. Rehano goere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o gadimu'ohe. Roma zuhi'aga |itakesi moni|rğa haune, idağa ga mene? Eme |itakesi|r naega ha'uma ga mene?

¹⁵ Rehano Iesu ani edega, ze zamaze nufe zamariro. Zege goere teite mene idağa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiğa odohe aro'i, ege gianifine.' ¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu gadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zege'a naenaeniro. 'Roma zuhi'aga ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aga* |imoni|r'e Roma zuhi'aga ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zege huga ani goereono'o zaguzagaro.

*Runeono'o bare iguni'uma goe'a
(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)*

¹⁸ Sadukea azağa* Iesu vage onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azağani'e mada gonagano mene iguni'uma. Zege'a Iesu gadiniro. 'Ahige reiro. ¹⁹ 'Ihore vazega, Mose'a emege veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoğa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoğani'a bare me'uma, ebu negoğa veize ubuga fureni'uma" ²⁰ Negoğa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoğa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a. ²¹ Negoğa aheugani'a gozobağa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoğa ugiduğa zuni hahuriro, rehano hağai idağani'a fureraro. ²² Ebu negoğa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba gozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hağadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u gozoba zuni rudaro. ²³ Runeono'o bare iguni'uma madağano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zağoga huga mene ma'ohe, zuni Badi'a gigi'a ağu'a. ²⁵ Runeono'o bare iguni'uma madağano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruğa heuğa. ²⁶ Za'e runeono'o iguni'uma ga mene, gadimu'ehehe? Mose buka zamağano butu hariğa'e'e. Za e'e hariğa me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a." ²⁷ Ani'e mene rune azağa Badi'a, rehamo gabone azağa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize gaboga. Za'e ve'oğa boro bagağa.'

*Goro goe'a gihi'a
(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)*

²⁸ Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazega 'ahogani'a onairo, ebu zege'a go'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu gadiniro. 'Goro goe'a nidu'a zamağano no'e goro goe'a'e gihi'a?' ²⁹ Iesu'a naenaeniro, raena'a, 'Goro goe'a gihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azağa, ego'i! Zuhi'a Boro, emege Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga. ³⁰ Ebu zamağano nidu'a hina, gabonego nidu'a hina, zamaroğo nidu'a hina, inarağo nidu'a hina Zuhi'a Boro, gae Badi'a zamaro'i!" ³¹ Goro goe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Gae'a gae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'i!" Goro goe'a aheu 'adi'e goere boro. Goro goe'a 'ahoga 'ahogani'a goere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro goe'a ihoze'ete'e vazegani'a naenaeniro, raena'a, 'Manoğa tauği! Ihore vazega, ga'e hube hugano goere'ohe. Badi'a'e tiba.

'Ahoga'e o'o'a. ³³ Ebu zamağa nidu'a hina, edeğa nidu'a hina, inarağa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vase'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e hağaiga'e boro bagağa. Ġau nunu Badi'a hau'ete'e hağaiga zağoga'e, e'e hağaigani'a vitinoga.' ³⁴ Ebu ani'a doğo'ani naenaenirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ġa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseğa ra'ohe.' E'e enogano vase nidu'a ani ġadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa zamağano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga? ³⁶ Mazağa Davida ani, Vine Zağogani'a edeğa hanadu, 'ahige reiro.

"Badi'a'a eġe Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eġe eda'e moneo ehoroi, onamo ġae teite utite'ete'e azağa odağo 'u'uğano edeze ġahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vaseğa hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vase ġuġuvağa matu'uzeta Iesu ġoere igiro.

Iesu'a Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa hağai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamağano, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa ġiazoi! Ze niguzoga raduni, dabua fağa hağaadu, oname onae'ohe, ebu vase vase'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ġorezihi ra'ohe.

³⁹ Iuda kuru neğa zamağano, vase boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehoru haba'a manogano da'o ehorihi ra'ohe. ⁴⁰ Ebu ġozoba so'onadu, toheğa nidu'a meine'ohe, zuni kuru fağa ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe hağai sau'a, e'e naeğa'e boro bagağa me'uma.'

Ġozoba'a Badi'a ġahunanirote'e | imoni|rġa

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ġahunani'ete'e | imoni|r mauğağa uhiğano ehoriro. Vase ġehağani'a mauğa zamağano | imoni|r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora azağa ġehağani'a | imoni|r boro ufiro. ⁴² U toheğa o'o'a ġozobağani'a onaadu, | imoni|r komeğa aheu ufiro. A'e toea aheu heuğa. ⁴³ Ebu Iesu'a tahi'ağa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheğa o'o'a ġozobağani'a ofata'a'e, vase 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idağa. Ġozoba'e boro bagağa ofeha. ⁴⁴ Mazağa ma'ora azağani'a ofata'a'e, zeġe | imoni|r ġehağaono'o tahiğa da'o ofeha. Rehano ġozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniğa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuğa hoite a'uma moniğa nidu'a ufi hauġeha.'

13

Kuru Neğa Fahe Hauği'uma rae Reiro

(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu ani Badi'a ġahunohau'ete'e Neğanono'o buarotene, ane mazono'o edeğa ma'ete'e vaseğa 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Thore vaseğa, ġiano'i! Hadi irağa zuni ne irağa 'adi nugo ġiano'i! Manohuga tauği!'

² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madağa onai'uma. Agire azağa nidu'a fahe ruruni'uma.'

*Mada ḡonagano ibiti'uma haḡaiḡa
(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)*

³ Iesu ani Olive maḡano, a'e Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa naenaḡano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeḡe'a sifu ḡadiniro. ⁴ 'Efo'i! A'e no'e madaḡano? E'e haḡaiḡa nidu'a furera'uma madaḡano, nagi haḡai nu badeḡani'a ibite furera'uma?' ⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ḡiano'i! Hena vase'a tutuze so'ozi'uma. ⁶ Vaze ḡehaḡani'a eḡe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vase ḡehaḡa tutuze so'ozi'uma. ⁷ Uti hariḡa, haba hani'a, ga haba faḡanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ḡauḡa, rehano mada ḡonaga'e ize, izema. ⁸ Mazaḡa avo'a neḡani'a, avo'a neḡa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaḡano haba'a hagari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ḡadaheḡano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazaḡani'e kanisoro azaḡa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neḡa zamaḡano bouzi'uma. Eḡe u'ano, |igavamani|r vaseḡa zu zuhi'a, zeḡe zamao eda'uma. Ebu zeḡe ubumao eḡe hari manoḡa rae fureni'uma. ¹⁰ Mada ḡonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoḡa'e, haba nidu'a zamaḡano haramo zini'uma. ¹¹ Ebu no'e madaḡano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ḡoe'a re'uma rae, ago zamare borofu'i! Madaḡani'a feuro'idene, zae'a ḡoeri'uma ḡoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazaḡa zae'a ḡoeri'uma ḡoe'a'e, zae'a mene ḡoere'ohe. Rehamo Vine Zaḡoḡani'a ḡoere'ohe. ¹² Negoḡani'a negoḡa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maḡuno zini'uma, ebu runeo tuḡuzi'uma. ¹³ Vaze vase nidu'a eḡe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vaseḡa'e ḡabone hidi'uma.

*Sausauze'ete'e riho ḡauḡa eda'uma madaḡa
(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)*

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ḡauḡa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vaseḡa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa haba maḡa u'a ferau onamo'i! ¹⁵ Ne touḡariḡano ahi'a ohone'ete'e vaseḡani'e bare ovoadu, ne mene diuḡi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma. ¹⁶ Mebao gaue'ete'e vaseḡani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma. ¹⁷ E'e madaḡano, ahi'eta roḡaeḡa zuni, nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e vetuḡaḡa. Feranoga mene idaḡa. ¹⁸ Irugu madaḡano, e'e madaḡani'a mene fureranoga veize kurano'i! ¹⁹ Mazaḡa e'e madaḡano vase nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'eano'o onao izidi, 'ahiguḡa haḡaiḡa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguḡa mene bare furera'uma. ²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaḡa mene futufine, vase tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirote'e azaḡa* u'ano, e'e madaḡa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vase 'ahogani'a zina'a, 'Ḡiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²² Mazaḡa ḡuriro Kerisoḡa zuni ḡuriro peroveta azaḡa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirote'e azaḡa tutuze so'ozihi radu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡai'uma. ²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haḡai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

*Vaze Ubugani'a ovai'uma**(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)*

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madağa hauḡine, e'e madaḡano mada'e uz-
abora'uma. Bato'e mene agara'uma. ²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu
bua'uma. Ebu adure ḡiane'ete'e gigi'aḡani'e hagahagari'uma. ²⁶ Ebu e'e
madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano ovai'uma. Gigi'a inaraḡa
boro zuni agaḡa manoga madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma.
²⁷ Ebu hena eḡe'a tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a
rae tirote'e azaḡa nu'ozi'uma. Haba ḡonaganono'o haba ḡonaga azaḡa
nu'ozi'uma.

*Madaḡa hanite'ete'e edero'i!**(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)*

²⁸ Figi ireḡa mazaο nagini'a fureru'ete'e ḡianadu, edero'i. Ezagani'a
butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha
rae edere'ohe. ²⁹ E'e teige 'ahiguḡani'a fureru'ete'e horonine'e, eḡe,
Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i. ³⁰ Hubehune zi'ohe.
Izidi radiu'ete'e azaḡa mene hauḡi'uma, onamo 'ahiguḡaguḡa nidu'a
furera'uma. ³¹ Adure zu raha'e hauḡi'uma. U eḡe ḡoere'e radiu tuḡutuḡu.

*Guhii rado'i!**(Mataio 24:36-44)*

³² Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma, emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo
radiu'ete'e aneruḡa zuni aḡu'a. Badi'a Ubuga zuni aḡu'a. U eḡe Mama da'o
edeḡa. ³³ Zae'a dugute to'i! Giane rado'i! Mazaḡa za aḡu'a, e'e madaḡa
nani'a onai'uma. ³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuḡa. Ani'a
iḡune'ete'e madaḡano, ane tuḡure azaḡa mazaο, gau tiba tiba zini'uma.
Ebu ibiheta ḡiane'ete'e vazega nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma. ³⁵ E'ano'o
fairu ḡiano'i! Mazaḡa za aḡu'a ne zuhi'aḡa nani'a bare onai'uma. ḡorava
ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aḡu'a.
³⁶ Ani'e, za aḡu'a madaḡano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano
hanizine, nougi'uma? ³⁷ Eḡe'a zae zi'ete'e ḡoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe:
ḡiane rado'i!

14*Iesu ma'uma ibiḡa vaḡiro**(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)*

¹ 'Ahi madaḡa'e, Pasika muiḡa* zuni |iisiti|r o'o'a |iberedi|rḡa au'ete'e
muiḡa madaḡa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ḡahunohau'ete'e
neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ze 'u'uru
monede, Iesu obone teadu, manoga ibiḡa vaḡiro. ² Mazaḡa ze raena'a,
'Pasika muiḡa madaḡano mene haḡai'uma. Hena vaze ḡuḡuvaḡani'a
utitofi'uma.'

*Roḡae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro**(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)*

³ Iesu ani'e Betania neḡano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vazega ne
zamaḡano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roḡae 'ahogani'a botoroḡeta
diuḡiro. Botoro hadi niḡa Alabasita*, zamaḡano'e dehoru, niḡa Narudo,
naeḡa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro. ⁴ Rehano vaze
nu de'ea bone maḡunadu, ḡadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manoga
mode tauḡe'ohe? ⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uḡidu (300) vitinifo. E'e |
imoni|rḡa'e toheḡa o'o'a azaḡa zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haḡai manoga eḡe mazao haḡaeha. ⁷ Mazaḡa tohe o'o'a azaḡani'e, zae teite iḡaiḡa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaḡa. U e'e zae teite iḡaiḡa mene radi'uma. ⁸ Ani'e ane edeḡa haḡaiḡa haḡaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehero eḡe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eḡe ahiri guroga veize. ⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a haḡaate'e haḡaiḡa hariḡa re'uma, ane zamaroga veize.

*Iuda Isakariota'a Iesu revoharo
(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)*

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazega 'ahoga, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaḡe onamiro, Iesu revohanoga veize. ¹¹ Ze e'e ḡoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ḡani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoga vaḡiro.

*Pasika muiḡa haḡae tiro
(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)*

¹² '|isiti|r o'o'a '|iberedi|rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu ḡadiniro. 'No'e onamadu, ḡae veize Pasika ogomuḡa haḡae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuḡuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ierusalem neḡa ito'i! Ohoze 'ahogani'a vu ḡoḡoreḡa ḡudu'oga horoni'uma. Ebu ani ḡaruna hegoto'i! ¹⁴ Ane'a diuḡi'uma neḡano, e'e neḡa vazega ḡoreno'i. "Ihore vazega 'ahige ra'ohe. Eḡe'a, eḡe tahi'a tahi'a teite, Pasika muiḡa a'uma neḡa zamaḡa'e, nou'e'e?" ¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaḡa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eḡe Pasika muiḡa veize, ne zamaḡa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haḡae to'i.' ¹⁶ Ani anine iḡunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muiḡa ruhine tiro.

*Iuda'a Iesu revoha'uma hariḡa ibite ziro
(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)*

¹⁷ Ḡoravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo. ¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaḡano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eḡe teite idaḡa ogau'ete'e vazega.' ¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaenzi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaḡano, '|iberedi|r eḡe teite idaḡa siuvao 'u'une au'ete'e vazega. ²¹ Eḡe, Vaze Ubugani'e, buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e idaḡano onami'uma. Rehano, eḡe, Vaze Ubuga revoni'uma vazega'e, fase vetuḡaḡa! Ani'e mene furerafone, manoga.'

*Zuhi'a ane mui ḡonaga au tiburaro
(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)*

²² Ze ogarote'e zamaḡano, Iesu'a '|iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu '|iberedi|r vahegaduni, ḡahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eḡe ahiri.'

²³ Hena '|ivaini|r vuḡa bioḡa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe gagiro. ²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eḡe ru. Vaze ḡehaḡa u'ano be'ute'ohe. Eḡe ru hina Goro Iziga ti'ohe. ²⁵ E hubehune zi'ohe. E '|ivaini|r vuḡa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maḡa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ĝa'a eĝe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaĝa buka zaĝoĝa zamaĝano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ĝiane'ete'e vazega mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ĝouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ĝabode iĝuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.' ³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ĝa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ĝae aheu ize, izema uganogano, ĝa'e ĝae uĝidu eĝe o'ohi'uma.'

³¹ Rehano Petero ani ĝoere ĝiharo. 'Nagini'a eĝe mazao fureraune, e ĝae teite ruda'uma madaĝano zuni, e'e ĝa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aĝa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!' ³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeĝe uĝidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaĝa ufeta riharo, zuni zamaĝa adudaro. ³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

³⁵ Hena tahiĝa mo bade onamiro. Ebu rahao ĝuĝuradu, kuraro, raena'a, 'Idaĝa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaĝino'i!' ³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eĝe Mama, ĝa gau nidu'a haĝaoga edeĝa. Eĝe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaĝino'i! Rehano mene eĝe ura. A'e ĝae ura da'o haĝao'i!'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uĝidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ĝa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe? ³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ĝoe'a mene egaduni, haĝai sau'a mene haĝaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro. ⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zeĝe uĝidu baze'enogano horoziro. Mazaĝa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aĝu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ĝae uĝiduĝano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaĝa 'ai onaeha. Ĝiano'i! Eĝe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma. ⁴² Iĝuno'i! Eme haoze onamihi! Ĝiano'i! Revoni'ete'e vazega 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴³ Iesu ani ize ĝoere'ete'e zamaĝano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazega 'ahogani'a onairo. Vaze ĝehaĝa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ĝahunohau'ete'e neĝa zuhi'aĝa boro boro zuni, Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa ebu, vaze boro boro'a, tuĝuziro.

⁴⁴ Reva vazegani'a, ane'a haĝai'uma gauĝa ibite ihoziro, raena'a, 'Eĝe'a hidadu, fura'inite'e vazegani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vaĝe onamiro. Ebu 'Thore vazega boro!' rae nina'a, fura'iniro. ⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro. ⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazega 'ahogani'a, kariĝa ahase bunadu, Badi'a

ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a tuġure vazegħa agatinirotene, teġaġa vari'e buniro. ⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ġonore vazegħa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eġe obohe touga veize onaahehe? ⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozido. E'e zamaġano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaġoġa zamaġano tirote'e furera'uma haġaiġa.'

⁵⁰ Ebu tahi'aġa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'aġa 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoġa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azaġani'a, ane zuni obone tihi reirotene, ⁵² dabuaġa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'aġa nidu'a nu'orarote'e nemaġano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a nu'oraro.

⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a ġabiri zamaġano diuġiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azaġa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaġa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ġoe'a vaġiro, rehano mene horoniro. ⁵⁶ Mazaġa vaze ġehaġani'a Iesu ġuriro hariġa rae fureniro 'ahine, ġoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iġunadu, Iesu ġuriro hariġa 'ahige rae fureniro.

⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e igiro. "E'e Kuru Neġa Zaġoġa* 'adi, vaze'a haġairote'e ġauġa fahadu, mada uġidu zamaġano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haġai'uma ġauġa, ohoni'uma." ' ⁵⁹ Rehano e'e hariġa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a, zeġe zamao iġunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa mene naenaenzi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeni. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ġa Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazegħa ubuga hehe?' ⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a ġigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zi-ġiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma.

⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe?' Zeġe nidu'a ani maune, manoġa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ġa'e peroveta vazegħa! Ro'i! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazegħa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uġano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gaue'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo. ⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ġae zuni Iesu, Nazareta ne vazegħa teite radiudo.' ⁶⁸ Rehano

* **14:63** 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaiġa.

Petero ani e'e gōe'a o'oniro, raena'a, 'Gae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aḡu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roḡae tahi'aḡa ani horonadu, ani uhiḡano edarote'e azaḡa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazeḡa 'ahoga.'

⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiḡano edarote'e azaḡa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ḡa'e ane vaze 'ahoga. Mazaḡa ḡae zuni Galilea vazeḡa.'

⁷¹ Rehano Petero ani, ḡoere huga gōe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ḡa'a ra'ete'e ohozeḡa a'a'e, e aḡu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e gōe'a zamariro. 'Kokoroku'a ḡae aheu izema uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu ḡadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a, vaze boro boro, ebu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaḡa, kanisoro azaḡa nidu'a teite ḡo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ḡiane'ete'e vazeḡa, niḡa Pirato, ani evora ri'iniro. ² Pirato'a ḡadiniro. 'Ḡa'e Iuda azaḡa zuhi'aḡahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Gae'a e'e ra'ete'e.' ³ Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a ḡoere aduga aduga ḡehaḡa ani rana ḡoeriro. ⁴ Pirato'a hena bare ḡadiniro. 'Ḡa mene naenaezi'ehehe? Ḡiano'i, ḡoere aduga aduga ḡehaḡa ḡae rana ḡoere'ete'e!' ⁵ Rehano Iesu ani mene bare ḡoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuḡuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muiḡa madaḡano iḡaiḡa, Iudea azaḡani'a umidirote'e idunaḡano, ḡutaudote'e vazeḡa 'ahoga tuḡune bunido. ⁷ E'e madaḡano ḡu'a neḡano ḡutarote'e azaḡa teite vaze 'ahoga niḡa Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamaḡano vaze 'ahoga marote'e vazeḡa. ⁸ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Pirato vaḡe onairote'ea, uminiro, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e haḡaiḡa haḡaoga. ⁹ Pirato'a ḡadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaḡa zuhi'aḡa 'omo tuḡune bunoga urate'ehehe?' ¹⁰ Mazaḡa Pirato ani edeḡa, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeḡe'a ahiahiniro 'ahine. ¹¹ Rehano Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro'a Barabasi tuḡune bunoga rae, vaze ḡuḡuvaḡa ḡunuḡano inare ḡoeriro. ¹² Ebu Pirato'a hena bare ḡadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaḡa zuhi'aḡa rae hune'eta'a'e nougi'uma?' ¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'i!' ¹⁴ Pirato'a hena ḡadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haḡai sau'a haḡairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'i!' reiro. ¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vaze ḡuḡuvaḡa zama'a ehoroga rae, Barabasi tuḡune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ḡoere idunaḡano masinadu, satauronoga veize tuḡuniro.

Uti azaḡa Iesu ḡirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Uti azaḡani'a Iesu gavana ne zamaḡa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro. ¹⁷ Ebu dabua kanaḡa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ḡuadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni. ¹⁸ Ebu 'evore

gihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azaġa zuhi'aġa o! Mada manoġa!' ¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuġadu, so'one kuraro. Zeġe nidu'a tibutibe 'ouge haġairo. ²⁰ Ebu ġirihohau hauġirotene, dabua kanaġa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazegā, niġa Simona'a guni'a neġanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaġani'a tuġutuġuniro, Iesu satauro odohoga veize. ²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniġa Gologota. E'e ġoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'. ²³ Murava niġa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini|r vuġa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Rehano mene gagiro. ²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ġahugotitiro. ²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ġazaġa (9am) zamaġano. ²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ġoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAĠA ZUHI'AĠA' ²⁷ Ġonore azaġa aheu ane teite idaġa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo. ²⁸ A'e buka zaġoġa zamaġano tirote'e ġoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e haġae tauġi tauġe'ete'e azaġa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ġa Kuru Neġa Zaġoġa fahadu, mada uġidu zamaġano ohoni'uma reirote'e vazegā! ³⁰ Satauroono'o buanadu, ġae'a ġae bare ġabo'o'i! ³¹ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teite Iesu ġirihohau'ena'a, ġoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vase ġabozido. Rehano ani'a ane bare mene ġabone'ohe. ³² Keriso, Isaraela azaġa zuhi'aġa, satauroono'o buano'i, emeġe'a ġia'adu, ġae mazao fioga veize.' Ane teite idaġa sataurozirote'e azaġa zuni ġoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madaġa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ġorava madaġa uġidu (3pm) meiro. ³⁴ Ġorava madaġa uġidu (3pm) meiotene, Iesu'a ġihau huario. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nouġadu ġiahe modeha?' ³⁵ Satauro uhiġano edarote'e azaġa nu, e'e iġirotene, 'ahige reiro. 'Ġiano'i! Ani Elia hune'ohe.' ³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari maġa fu'ure'ete'e heuġa 'uruġa, |ivaini|r vuġa ġiġi'a zamaġano taradu, gubu somoġano autiro. Ebu Iesu ġohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'i, nugo ġianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.' ³⁷ Iesu ani ġihau huario. Ebu iriġa re'adu, rudaro. ³⁸ Ebu e'e zamaġano, Kuru Neġa Zaġoġa 'ue'ete'e dabuaġa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro. ³⁹ Uti vazegā boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ġiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vase 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roġae nu zuni mono'o edanadu, ġianiro. Zeġe bo'aġano'e, Maria, ani Magadala neġa roġaeġa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roġae 'ahoga, niġa Salome. ⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaġano, ane teite onamiro, ebu tuġureġa egoharote'e roġaeġa. Ebu Iesu teite Ierusalem a neġa erirote'e roġaeġa ġehaġa zuni e'ea.

*Iesu hadi iduḡa zamaḡano tiro**(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)*

⁴² Ġoravararo. A'e Bana Madaḡa izema mougano, ogomu haḡae ti'ete'e madaḡano, ⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazēḡa, Iudea kanisoro vase boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madaḡa guhinirote'e vazēḡa. Ani Pirato vaḡe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro. ⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazēḡa boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ḡadiniro. ⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e igirotene, Iosefa tuḡuniro, Iesu ahiri mouga veize. ⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruḡa manoḡa hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduḡa zamaḡano tiro. E'e iduḡa'e vatava hu'irote'e iduḡa. Ebu hadi boro hina idu ibihetaḡa kiune 'uiro. ⁴⁷ Maria, Magadala ne roḡaeḡa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ḡiane radiro.

16*Iesu'a bare ḡabode iḡuniro*

¹ Bana Madaḡa madaḡa hauḡirotene, Maria, ani Magadala neḡa roḡaeḡa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roḡae 'ahoga, niḡa Salome, zeḡe uḡiduni murava hohoḡa manoḡa hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize. ² Fura madaḡano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro. ³ Zeḡe da'o neneḡaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiḡa 'omo kiune vaḡinofi'uma?' ⁴ Ebuni ze'a dude iḡunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiḡa'e boro bagaḡa. ⁵ Zeḡe huga idu haba'a zamaḡa diuḡirotene, ene maraḡaḡa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuagani'e 'uruḡa bagaḡa zuni faḡa bagaḡa. Roḡae uḡidu ai vineze de'oriro. ⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'i! Za'e Iesu, Nazareta neḡa vazēḡa, satauronirote'e vazēḡa vaḡe'ohe. Ani ai ḡabode iḡuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e iḡu'a ḡiano'i! ⁷ Ai onamo'i! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'i! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunaḡano, ane teite hidi'uma." ⁸ Ebuni zeḡe huga idu haba'anono'o feraru buaro, mazaḡa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni ḡoere 'ahogani zuni vase 'ahoga mene ziro, mazaḡa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roḡaeḡa mazao fureraro

⁹ Fura madaḡano, oherebau uzeuze, Iesu ani ḡabode iḡuniro, ebuni Maria, Magadala ne roḡaeḡa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roḡaeḡa. ¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaḡa, zeḡe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro. ¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode iḡunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariḡa igiro. Rehano ani ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeḡa ma'ete'e vazēḡa aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalemne ne guni'aḡa onamirotene, Iesu'a zeḡe zamao fureraro, rehano iraḡa'e nufiro. ¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeḡe ḡoere mene mae ḡihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuḡuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e zamaḡano, Iesu'a zeḡe mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini ḡoreziro, vase ḡoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeḡe'a fefene'ete'e u'ano. Mazaḡa ani'a ḡabode iḡunirote'ea horonirote'e azaḡa ḡoere'e mene mae

gihiniro. ¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'i! Hari manoga, vase nidu'a mazao haramo'i! ¹⁶ Haramo mae gihini'uma zuni bapatzoni'uma vazegani'e, Badi'a'a gaboni'uma. U mene mae gihini'uma vazegani'e, Badi'a kota boro madaano, ibigani'a tura'uma. ¹⁷ Haramo mae gihini'uma azagani'e hagai nu badea 'adi hagai'uma: vine sau'a ege nigano hegoze buzi'uma, ago izigano goeri'uma, ¹⁸ mohe sau'a mae gihini'uma, rune muravaa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze ugi azaa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a goreze haugirotene, Badi'a'a ani adure goha, mae gihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro. ²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamaano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zege teite gaue tiburauo, ebuni gigi'a inaraa hagae'ete'e haaga hina zege goere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamaano, emege bo'agano Iesu'a hagainute'e horonirote'e azaaga'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tugure azaaga, ebu ze emege zuni ihofiro. Vesu vaze gehagani'a zu tugure azaaga me'odirote'e idunaano Iesu hari moneo mirihiro. ³ Ege'a zuni e'e hariaga nidu'a'e gadaheganono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu ege'a gae veize hari 'adi faine dogo'ani ti miriho gane'eta'a'e manoga rae zamariro, ⁴ mazaaga ibite vaze'a gae iho'irote'e hariaga'e hari huga rae gae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariaga

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kinaaga reirote'e madaano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeaga 'ahoga niga Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazeaga 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaaga urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niga Elisabeta'e Arona* mariga azaaga. ⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro goe'a haaga nidu'a faifaine haagido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduga rae reiro. ⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaaga Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaagani'a gau'ete'e madaaga meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru negano ane urabo azaaga teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauga hagainu. ⁹ 'Ougirotene ze'e zege haagai idunaano, kuru negano diugadu uvahu hohoga hufite'e vazeaga vairo. Ebu e'e veize kagusi arahoga haairotene, Zakaria meiro. ¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoga hufi'ete'e haba'a zamaaga diugiro zu vaze guguvaga'e kuru nega enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaano Zuhi'a Boro tugure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoga hufi'ete'e fataaga eda'e moneo edaro. ¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro. ¹³ Rehano tugure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ga inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga fureniuma. Ebu niga'e Ioane rae turaho'i! ¹⁴ Ga'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze gehaga zuni ane'a furerante'e moneo matu'iuma. ¹⁵ Mazaaga ani'e Zuhi'a Boro zamao niga boro re'uma. Ebu vaini vuga zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamaanonono'o Vine Zagogani'a ani ibito ha'uma. ¹⁶ Ani'e Isaraela azaaga gehaga sau'azeono'o mae ghuzadu Zuhi'a Boro zege Badi'a vage tutuze onai'uma. ¹⁷ Ani viga zu gigi'aga'e peroveta vazeaga Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuga zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaaga'e duduga azaaga horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tugure viga niro, raena'a, "E voureha ebu ege rogae zuni voureha. Gae goere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?" ¹⁹ Ebu tugure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tugure igi'ete'e aneruga. Badi'a'a gae hari manoga 'adi gouga radu ege tuguheha. ²⁰ Giano'i! Madaagani'a onaine, ege'a rate'e goe'a hugani'a

* 1:5 Arona'e Mose negoaga ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazeaga

furera'uma. Mazağa ġa'e eġe ġoere mene mae ġihinate'e u'ano, ġa'e ġoeroga mene idara'uma, onamo ġae ubugo'a furera'uma.”

²¹ U vase ġuġuvaġa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neġa zamaġano faġahune radiu'ohe rae zamarinu. ²² Ebu Zakaria kuru neġanono'o buarotene, ani ze ġorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ġorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neġa zamaġano iġunu teiġe horonirote'e ederiro. ²³ Ebu Zakaria kuru neġano Badi'a mazao gaue'ete'e madaġa hauġirotene, Ierusalemaba'aba' modadu neġa onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu. ²⁵ Ani raena'a, “Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroga izidi Zuhi'a Boro'a mae vaġineha!”

Iesu'a Furera'uma Hariġa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuġure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neġano Maria vaġe ovoe tuġuniro. ²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaġa. Ani'e Davida mariga vaseġa 'ahoga niġa Iosefa teite ira'auniro. ²⁸ Gabiriera'a Maria vaġe onairotene, ani niro, raena'a, “Badi'a'a manoga ġanate'e roġaeġa! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e ġae teite radiu'ohe.” ²⁹ Maria ani e'e igirotene, zaguzagaru zu ada'adaniro, ebu 'Goere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu. ³⁰ Ebu tuġure viga'a nina'a, “Maria! Ago rihano'i! Mazaġa Badi'a'e ġae mazao matu'e'ohe. ³¹ Ġiano'i! Ġa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niġa'e Iesu rae turahi'uma. ³² Ani'e niġa boro re'uma ebu vase'a ani'e Badi'a ġihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouġa kini Davida teiġe, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma. ³³ Ani'a Isaraela azaġa† kiniġa tugutuguġa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauġi'uma.” ³⁴ Ebu Maria'a tuġure viga nina'a, “E'e ohoze teite bazoga ize aġu'a. Nougenouge uguġani'a furera'uma?” ³⁵ Ebu tuġure viga'a naenaena'a, “Vine Zaġoġani'a ġae vaġe ovai'uma, zu Badi'a ġihi'a gigi'a'e ġae zauha ġadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'aġa'e zaġoġa re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma. ³⁶ Ġiano'i! Ġa nabugo Elisabeta zuni vouġa ebu ani'e gabani rae huni'uma. Rehanu ene ohozeġa teadu izidi bato 6 'ai maha. ³⁷ Badi'a'e gau nidu'a haġaoga idaġa!” ³⁸ Ebu Maria'a tuġure viga nina'a, “E'e Zuhi'a Boro tuġure roġaeġa. Ġae'a rata'a'e eġe mazao fureraune manoga.” Ebu tuġure viga'a ani mazaono'o vaġiniro.

Maria'a Elisabeta Vaġe Onamiro

³⁹ E'e ġarugano Maria ani ġarihe iġunadu Iudea guni'a neġa 'ahoga onamiro. ⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuġiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, “Manogahehe?” ⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamaġano hagariro, ebu Vine Zaġoġani'a Elisabeta mazao iri'aviro. ⁴² Ebu ani'a Maria ġihau nina'a, “Badi'a'a manohuga ġaneha. Ġae'a roġae nidu'a vitizoga. Ġa'a furenite'e tahi'aġa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma. ⁴³ Eġe Zuhi'a Boro vi'a'e eġe vaġe onaeha! Badi'a'a eġe veize manoga boro haġaeha! ⁴⁴ E'e ġa ago egatene, eġe isi zamaġano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha. ⁴⁵ Ġa'e Badi'a manohuga hide'ete'e roġaeġa, mazaġa Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a mae ġihiniro.”

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

† 1:33 Giriki, Iakobo neġa

“Eġe Zuhi'a Boro nigune'ohe!

47 Ebu zamahe'e eġe sau'anono'o ġabohe'ete'e Badi'aġa mazao matu'e rudau'ohe,

48 mazaġa e'e tuġure roġaeġa zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aġutaro.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vaze nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ġane'ohe!'

49 mazaġa inaraġo gigi'a Badi'aġani'a gau boro eġe veize haġaeħa. Ebuni ani'e zaġoġa!

50 Badi'a'e ane gubaze'ete'e azaġa zu ze mariga nidu'a vetuġazi'ohe.

51 Ani'e evo'a inaraġa hina gau gigi'aġa haġairo, ebu zeġe bare mae ġihize'ete'e azaġa hegoze ġururuziro.

52 Ani'e kini zeġe eħoro ġaba'anono'o hegoze vaġiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azaġa mae ġihiziro.

53 Ani'a vinize'ete'e azaġa ġau manoġa zenadu ze idararo. U ma'ora azaġa'e 'evore isoġa tuġuze onamiro.

54-55 Badi'a'a emeġe vouġa Aberahamo zu ane mariga veize ġoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuġutuġu vetuġazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ġoitorirote'e ġoe'a zamaradu eġe zu ane Isaraela tuġure azaġa danafiro.”

56 Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uġidu radadu bare neġa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

57 Elisabeta'a ene ma'ete'e madaġa meirotene, ani ubuga fureniro. 58 Ebu neġa azaġa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro. 59 Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi aħi'a oġaġa rana iġuri haġae'ete'e haġaiġa‡ ġianifine onairo. Zeġe tahi'a 'adi niġa'e moga Zakaria ni turahihi reiro. 60 Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, “Mene, ani niġa'e Ioane rae turahi'uma.” 61 Ebu ze'a naenaenina'a, “Ioaneħe? Ġa nabugo bo'aġano ni 'adi'e o'o'a!” 62 Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro. “Ġa'a zamare'etene, niġa iniu rae re'uma?” 63 Ebu Zakaria'a ire rafaġa umidadu e'e rana mirihiro. 'Niġa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeġe nidu'a zaguzagararo. 64 E'e madaġano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoġani'a buaro, ebu Badi'a niguniro! 65 Ne azaġa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neġa azaġa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro. 66 E'e igirote'e azaġa nidu'a'e 'aħige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vaze nagiġa re'uma?' Mazaġa Zuhi'a Boro 'evore gigi'aġani'a ġubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

67 E'e enoġano Vine Zaġoġani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

68 “Zuhi'a Boro Isaraela azaġa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazaġa ani'e Isaraela azaġa vaġe onadu danaziro, ebu aġire azaġa evora'ono'o mae vaġiziro.

69-70 A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaġoġa azaġa hebeono'o reirote'e ġoe'ani'a ġudaro. Badi'a'e emeġe sau'aono'o ġabofifine, ane tuġure vazeġa Davida mariga'ono'o Keriso tuġuniro.

‡ 1:59 A'e Isaraela azaġa haġai, Badi'a ġoitorirote'e vazeġa rae iħozifine.

- 71 Keriso'e emeḡe agire azaḡa mazaono'o ḡabofi'uma, ebu emeḡe he'ehe'efe'ete'e azaḡa evora'ono'o mae vaḡifi'uma.
- 72 Badi'a'e vouḡafe vetuḡaziro, ebu zeḡe teite ḡoitorirote'e ḡoe'a zamariro,
- 73 a'e vouḡafe Aberahamo mazao ḡoitorirote'e ḡoe'a.
- 74 Badi'a'e emeḡe agire azaḡa evora'ono'o mae vaḡifi'uma, e'ano'o emeḡe mene rihau'ena'a, ane gau haḡai'uma.
- 75 Ebu emeḡe ḡabone zamaḡano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haḡai duduga da'o haḡae'ena'a, gauḡa haḡai'uma."

76 Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

- "Ioane ubude, ḡa'e Hitagahune Badi'aḡa veize gau'ete'e peroveta vazega rae huḡadi'uma, mazaḡa ḡa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.
- 77 Ebu vase haḡai sau'a'ono'o ḡabone zini'ete'e ibiḡa Isaraela azaḡa ihozi'uma.
- 78 Badi'a'a emeḡe vetuḡafi rufe'ete'e u'ano, emeḡe ḡabofoga veize Keriso tuḡuni'uma. Mada'a iḡunadu hitana'ono'o emeḡe rana agaḡani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.
- 79 Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaḡano radiu'ete'e agaḡa zini'uma, ebu uniho manoga ibigano ibitofi'uma."

80 E'e enoḡano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaḡa mazao feure haraminu.

2

Iesu'a Fureraro (Mataio 1:18-25)

1 E'e madaḡano Roma haba'a kiniḡa niḡa Augusto, ani'a ane gau haḡae'ete'e azaḡa veize ḡoere 'ahige tuḡuriro. "Za Roma haba'a nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a nize mo'i*!" 2 Kurenio'e Siria haba'a gavana vazega ra'ete'e zamaḡano ni ma'ete'e ibi'aḡa meiro. 3 E'ano'o vase nidu'a'e nize zouzifine, zeḡe zeḡe haba onamiro.

4 Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neḡano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neḡa'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neḡa onamiro. 5 Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta. 6-7 Ze'a Beterehema neḡano feurirotene, i'udo neḡa zamaḡano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neḡano radiro. E'ea radinute'e zamaḡano, ene fureni'uma madaḡa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ḡubune'ete'e siuvaḡa zamaḡano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azaḡa mazao Fureraro

8 E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaḡa'e Beterehema neḡa uhiḡano haba tauḡiḡano mamoe taufe radiudo. 9 Ebu Zuhi'a Boro tuḡure viga'a tabara zeḡe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro agaḡani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

10 Rehano tuḡure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariḡa manoga zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma. 11 Izidi zae sau'a'ono'o ḡabozi'uma vazega, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha. 12 Za'e tahi'a kome'a dabua hina

* 2:1 sensisi

'umadu boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano bazunoga horonine, za tahi'aġa'e Keriso rae ederi'uma."

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuġure viga ġuġuvaġani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaġa bo'aġano uniho manofe'ohe!"

¹⁵ Aneru nidu'a'a ġoere hauġirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaġa'e zeġe'a bare neneġaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ġauġani'a hudanate'e ġianoga veize Beterehema neġa onamihi!"

¹⁶ 'Ougadu ze ġarihe Beterehema neġa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaġadu tahi'a kome'a boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano baze'enoga horoniro. ¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuġure viga'a ġoerirote'e ġoe'a ihoziro. ¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azaġani'a reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagau ġouriro. ¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e haġaiġa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauginu. ²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaġa'e tuġure viga'a zirote'e ġoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaġano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaġa rana iġuri haġairo, ebu vi'a mogani'a niġa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuġure viga'a reirote'e niġa.

Iesu Ierusalem Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoġano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ġoe'a idunaġano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaġa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ierusalem haba'a zamahu itiro. ²³ Mazaġa Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeġa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaġozaġoni'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,' ²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo niniġa 'aheu ga nini komeġa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalem haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ġoeriro

²⁵ E'e madaġano Ierusalem haba'ano ohoze 'ahoga niġa Simeona'a radiunu. Ani'e haġaiġa duduġa zu Badi'a ġoere hegote'ete'e vazeġa. Ani'e Isaraela azaġa ġabozi'uma vazeġa Keriso guhine onainu, ebu Vine Zaġoġa'e ani mazao radiunu. ²⁶ Vine Zaġoġani'a Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ġa'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaġoġani'a ibito hanadu kuru neġa diuġiro. E'e madaġano Mose goro ġoe'a idunaġano haġaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuġiro. ²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuhi'a Boro, ġa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ġa izema rudanoġano vaze sau'a'ono'o ġabozite'e vazeġa, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eġe, ġae tuġure vazeġa'e zama roġeġaheta rune moneo tuġuhe onamo'i!

³¹ Zuhi'a Boro, ġa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Azaġa teiġe, ani'e Iuda mene azaġa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ġae tahi'a Isaraela azaġa nize rae ġihizi'uma."

³³ Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e gōe'a igirotene zaguzagaro. ³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azağa nu'e ani mene mae gihinine, ze'e gābone ibiğanono'o bua'uma. U vase nu'e ani mae gihinine, ze'e gābone ibiğano eda'uma. Ebu vase'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma. ³⁵ Ebu hena, vase zamaroneze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a gōune'ete'e teige, zamağo'e aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Gōeriro

³⁶ Peroveta roğaeğa 'ahoga niğa Ana, ani zuni Ieruselema haba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboğa ebu Asera mariga roğaeğa. Ani'e roğae vouğağa. Ani hahuradu muri 7 enoğano i'ani'a rudaro. ³⁷ Ebu gozoba radiu onamo izidi muriğa 84 'ai meiro. Ani'e iğaiğa kuru neğa onaminu ebu madai zu ohere zağozage'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite gōerirote'e zamağano, Ana'a zeğe vağe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vase ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ieruselema agire azağa 'evoreono'o mae buzite'e vazega fağa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeğe'a guhine'ete'e vazega!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunağano Ieruselema haba'ano gau nidu'a hauğirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neğa bare feuriro. ⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vase huhuzaga reiro, zu Badi'a manoga'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neğano Gōeriro

⁴¹ Muri nidu'a Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano Iesu vi'a moga'e Ieruselema haba'a itido. ⁴² Iesu ani muri 12 meirotene, iğaiğa hağaidote'e teiğe, e'e Muiğa augifine zeğe'a Ieruselema haba'a itiro.

⁴³ Ebu Mui hauğadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ieruselema haba'ano muhinirota'e ağu'a. ⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamariro, 'Iesu'e vase gūnuğano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeğe teite onamirote'e azağa bo'ağano Iesu vağiro. ⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vağe'ena'a Ieruselema haba'a itiro.

⁴⁶ Ebu mada uğiduğa zamağano, kuru neğano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa teite ehore radiunu, ebu zeğe gōere iginu, zu gadimu nu hağainu. ⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edega zu ane'a naenaeroote'e gōe'a igirotene zaguzagaro.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaro. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a gāe vağeha!" ⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaero, raena'a, "Za nougadu e vağeha? 'Ahi'e ege mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?" ⁵⁰ Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirota'a'e mene ederiro.

⁵¹ E'e enoğano Iesu ani zeğe teite Nazareta neğa ovoiro, ebu zeğe tuğure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e gāuğa nidu'a ane zamao zamare radiunu. ⁵² Iesu ani zamaroneğani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vase'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniğa radu muri 15 zamağano ibitohaunu. E'e madağano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanağa.

Heroda'e Galilea haba'a kiniġa, negoġa Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kiniġa ebu Rusania'e Abirene haba'a kiniġa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġa ġihi'aġa reiro. E'e zamaġano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ġoere'a ane mazao buaro. ³ Ani'e Ioridana vuġa uhiġano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saua'ono'o ġihuradu bapatizo mo'! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazeġa Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiġa ruhibo'i! Ane ibi mae duduno'!

⁵ Ebu do'oġa nidu'a tuni'uma, maġa boro zu maġa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oġa be'oġa duduni'uma, haba bekuġa bekuġa nidu'a sehani'uma†.

⁶ Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o ġaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vaze ġuġuvaġa bapatizo mouga radu Ioane vaġe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheġa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'! Rehano feranoga'e mene idara'uma! ⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihurirote'e haġaiġa fureno'! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaġa. ⁹ Ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoġa mene ini'ete'e ireġa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vaze ġuġuvaġani'a ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?" ¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaġa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaġa o'o'a vazeġa hano'i, ebu iniu ogomuġeta ro'idene vininate'e vazeġa teite ġahugotito'!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaġa zuni bapatizo mouga radu ariro ebu Ioane ġadiniro, raena'a, "Thore vazeġa, eme nouge haġaifone manoġa?" ¹³ Ani'a naenaenziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaġano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'!"

¹⁴ Ebu uti azaġani'a zu ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize tauġo'i, ebu ġuriro moneo vaze ago debaze tauġo'i! Zae moni gauġano da'o matu'o'!"

¹⁵ Mazaġa vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro. ¹⁶ Ebu Ioane'a zeġe nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatizozeha. Rehano onai'uma vazeġa'e gigi'aġa ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga zu eġe'a ani tamaka miniġa fuhi'e'ete'e tuġureġa vazeġa rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa zu ire roga hina abatisozi'uma. ¹⁷ Maho hirive'ete'e madaġano, vaze'a kari hina rouġa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaġano ti'ohe, rehano iguġa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.‡"

¹⁸ Ebu Ioane'a ġoere ġehaġa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoġa hina haramoziniro. ¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniġa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaġa ani'e negoġa inuga niġa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haġai sau'a sau'a ġehaġa haġaido. ²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ġu'ano zouniro.

* **3:4** Isaia 40:3-5 † **3:5** Hari idaidaġa. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e ‡ **3:17** Giriki, vuidi hirive'ete'e hariġa idaidaġa

Iesu Babatisoniro
(*Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11*)

²¹ Ioane'e izema ġutanogano, vaze nidu'a bapatizo meirotene, Iesu zuni bapatizo meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaġano adure'a bohataro, ²² ebu Vine Zaġoġani'a Tubugo niniġa teige ane rana ehoru ovairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "Ġa'e eġe ubude. Eġe'a ġae zamare borofe'ohe ebu ġa maza'o matu'e rudau'ohe."

Iesu Mariga Duġuru
(*Mareko 1:1-17*)

²³ Iesu'e muriġa 30 reirotene, ani gauġa ġadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

²⁵ Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

²⁶ Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

²⁷ Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,

²⁸ Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,

²⁹ Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,

³⁰ Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,

³¹ Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,

³² Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,

³³ Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,

³⁴ Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,

³⁵ Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,

³⁶ Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,

³⁷ Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,

³⁸ Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro
(*Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13*)

¹ Iesu'e Ioridana vuġa mode iġunirotene, Vine Zaġoġani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro. ² E'ea, mada 40 zamaġano

Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madaġano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ġonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ġihune beredio no'i!" ⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma. Rehano vine ogomuġano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibito-hau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro. ⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eġe'a ġa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'aġa zu manohuga nidu'a ġani'uma. A'e eġe enoga ġauġa 'ahine, eġe'a urate'ete'e vaze hau tauġoga zuni idaġa da'o. ⁷ E'ano'o ġa e mazao kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma!" ⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o haġao'i!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalemaha haba'a onamiro. Ebu kuru neġa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ġa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i!" ¹⁰ Mazaġa Buka Zaġoġano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruġa tuġuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zaġoġano raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauġirotene, mada manoġa 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iġuniro.

*Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)*

¹⁴ Iesu'e Vine Zaġoġa gigi'aġani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamaġano bororaro. ¹⁵ Ani'a nu'onu'o neġano ihozido ebu zeġe nidu'a'e ani niguniro.

*Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)*

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neġa onamiro. E'e Neġa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madaġano ane'a iġaiġa haġainute teige, nu'onu'o neġano diuġi onamiro. Ebu Buka Zaġoġa me'odoga radu iġune edaro. ¹⁷ Iġune edarotene kuru neġa ġiane'ete'e vazeġani'a Isaia peroveta'a mirihirote'e bukaġa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

¹⁸ "Zuhi'a Boro Viga'e eġe rana reiro. Zahara azaġa mazao hari manoġa haramoga veize ani'a eġe ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azaġa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azaġani'a ehama'uma zu aduġani'a ġahizirote'e azaġa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a eġe tuġuhiro.

¹⁹ Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vaze ġaboze'ete'e madaġa momeo furenoga radu tuġuhiro."

* **4:17** Isaia 61:1-2

²⁰ Iesu'a buka me'ode hauḡirotene buka 'uadu mae harote'e vazega bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neḡa zamaḡano vase nidu'a ani ḡiaḡianiro.

²¹ Ebu Iesu'a ḡadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zaḡoḡano ḡoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha." ²² Zeḡe nidu'a ani mae ḡihine ḡoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ḡoe'a manoga egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ḡoere mene igi'uma."

²³ Ebu Iesu'a ziro. "E edeḡa za'e eḡe mazao ḡoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazega, ibite ḡae'a ugigo faino'i, ebu vase 'ahoga ugi faino'i!' Ebu raena'a, 'Iesu, ḡa Kaperanauma neḡano haḡai gigi'a haḡairote'e teige, ḡae haba 'adao zuni haḡao'i! 'Ougine, emeḡe'a ḡae ḡoere'e mae ḡihini'uma.'

²⁴ E hube hune zi'ohe. Zae'a eḡe ḡoere mene mae ḡihine'ete'e teige, peroveta azaḡa zuni zeḡe habao vase'a mene mae ḡihize'ohe.

²⁵ Rehano zamaro'i! Peroveta vazega niḡa Elia madaḡano, muri uḡidu zu ḡaha'a zamaḡano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaḡano zahara boro'a buaro. E'e madaḡano ḡozoba ḡehaḡa'e Isaraela haba'ano radiunu. ²⁶ Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ḡozoba azaḡa mazao mene tuḡuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiḡano ne 'ahoga niḡa Zarepatio radiunute'e ḡozobaḡa 'ahoga mazao tuḡuniro. Zarepati neḡa'e mene Isaraela haba'a

²⁷ Ebu peroveta vazega niḡa Elisa madaḡano Isaraela haba'ano lefera azaḡa ḡehaḡani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazega niḡa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Eḡe zuni adama haḡai gigi'a mene haḡai'uma, rehano ne 'ahoga vaḡe onami'uma, mazaḡa za'e mene mae ḡihihe'ohe."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neḡa zamaḡano vase nidu'a maḡune rudaro. ²⁹ Zeḡe nidu'a iḡunadu, e'e haba'anono'o ani tuḡune vaḡiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro.

³⁰ Rehano Iesu'a vase ḡunuḡano onamadu ane edeḡano daḡiḡiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro

(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neḡa ovoadu Bana Madaḡano nu'onu'o neḡano vase ihoziro. ³² Vase nidu'a ani'a ihozoga iḡirotene zaguzagaro, mazaḡa ani ḡoere'e gigi'a, Badi'a ḡoere heuḡa.

³³ Bana Madaḡa 'ahogano vine sau'aḡeta vazega 'ahoga'e nu'onu'o neḡano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a, ³⁴ "Iesu Nazareta vazega! Eme ago ḡunuḡunu'o'i! ḡa eme ruifoga radu arahehe? ḡa iniu'e e edeḡa. ḡa'e Badi'a vase zaḡoḡa!" ³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vase e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeḡe nidu'a bo'aḡano vase e'e mae rahao higonadu buau daḡiḡiro. Rehano vase a'e mene omatiro.

³⁶ Vase nidu'a zaguzagaro ebu zeḡe zeḡe'a bare raena'a, "Ani ḡoere'e nagiḡa? Ani'a inaraḡa zu gigi'aḡa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!" ³⁷ Ebu Iesu hariḡa'e uhiḡa uhiḡa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze ḡehaḡa Faiziro

(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neḡa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoḡa roḡaeḡa'e ahi'ani'a ḡigine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vase'a Iesu uminiro. ³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiḡano edanadu ahi'a gigi'a e'e ḡoere riga hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vaḡiniro. Ebu Simona emoḡani'a zogone iḡunadu zeḡe veize ogomu ḡorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaḡano, vazevaze'a ugi iraḡa nunu Iesu vaḡe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeḡe tiba tiba rana teadu manore hauḡiro. ⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huario, raena'a, "Iesu, ḡa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ḡoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro
(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vase o'o'a haba'a onamiro. U vase ḡuḡuvaḡani'a Iesu vaḡe onaadu mene muhize iḡunoga veize uminiro. ⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariḡa manoga harami'uma, mazaḡa de'e u'ano, eḡe tuḡuhiro." ⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neḡano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro
(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ḡenaḡano edau'ena'a, Badi'a ḡoere haraminu. Ebu vase ḡuḡuvaḡa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro. ² Iesu'a du'ura ḡenaḡano ḡasi 'aheu horoniro, u ḡasi azaḡa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu. ³ Iesu'a Simona ḡasio tiradu niro, raena'a, "Tahiḡa duine bunoi!" Ebu Iesu'e ḡasi zamaḡano ehoradu vase ḡuḡuvaḡa haramo ziniro.

⁴ Ani harame hauḡirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ḡozone re'evano'i!" ⁵ Simona'a naenaeni, raena'a, "Eme ohere faḡa gau boro haḡae'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ḡa ḡoere mae ḡihinadu re'eva feuni'uma." ⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaḡano'e ḡozone ḡehaḡani'a oḡanadu re'eva'e zigaro. ⁷ E'ano'o danazoga veize ḡasi 'ahoḡano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ḡasi 'aheu'e ḡozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaḡa nidu'a ḡozone ḡehaḡa e'e horonirote, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeḡe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niḡa 'ahoga'e Petero, ani'a haḡai 'uguḡa horonadu Iesu oda babaḡano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeḡa, e'ano'o eḡe mazaono'o vaḡino'i!" Iesu'a naenaeni. "Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ḡa'e vase re'evazi'uma." ¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ḡauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeḡa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neḡa 'ahogano radirote'e zamaḡano, lefera vase 'ahogani'a ane vaḡe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ḡuḡuriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa urato'idene, faiho'i!" ¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. ḡae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauḡiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ḡoere riḡa hina niro, raena'a, "Nagini'a ḡae mazao fureranata'a'e vase 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeḡa vaḡe onamadu ahiriḡo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize,

* 5:14 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

Mose'a reirote'e dibu'oḡa Badi'a hano'i! 'Ougine vase'a ḡa 'ai manore huneha rae ederi'uma." ¹⁵ Rehana Iesu hari'e ḡarihe bororu onamiro. Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a Iesu ḡoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaḡe onairo. ¹⁶ Rehana mada rae rae Iesu ane da'o vaseḡa o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeḡa Fainiro
(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a haramete'e zamaḡano, Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu uhiḡano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neḡa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusema haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inaraḡa'e Iesu'a vase faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madagano vase nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro. ¹⁹ Rehana ze'a vase ḡuḡuvaḡa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vase ḡuḡuvaḡa bo'aḡano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro. ²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ḡa sau'a 'ai rae modeha!" ²¹ Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa'e zeḡe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vaseḡa? Nougadu Badi'a sausaune ḡoere'ohe? Badi'a'a da'o vase sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeḡe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaenziro, raena'a, "Za nougadu eḡe ḡoere 'adi zamare'ohe? ²³ Ani mazao nougenouge nine, ḡoe'a'e ufiḡa? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ²⁴ Rehana e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e gigi'aḡa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡa e'e nina'a, "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i!"

²⁵ Ebu vase e'e'a zogone zeḡe zamabe'ano'o iḡune edanadu farataḡa meiro ebu Badi'a ni mae ḡihine'ena'a neḡa onamiro. ²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ḡihiniro, raena'a, "Eme izidi haḡai nu badeḡa horoneha!"

Levi Zamaharo
(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iḡunirotene takesi vaseḡa 'ahoga, niḡa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eḡe hegoto'i!" ²⁸ Ebu Levi ani ḡauḡa nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro haḡairo. E'ea takesi azaḡa ḡehaḡa zu vase nunu zeḡe teite ogau tiburaunu. ³⁰ Rehana Farisea azaḡa zu zeḡe moneo Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu tahi'atahi'a mazao maḡune ḡoeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azaḡa zu sau'a azaḡa teite ogau tiburu'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaḡa'e gohe vaseḡa mene vaḡe'ohe, rehana ugi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. ³² E'e teige, e'e duduga rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehana haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzadu zeḡe sau'anono'o ḡihuroga veize onairo."

Ihore Iziga
(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

³³ Ebu hena vase nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatizo tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azaḡa

tahi'atahi'a zuni 'ouge haḡae'ohe. Rehano nougadu ḡa tahi'atahi'a'e iḡaiḡa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡi'uma. ³⁵ Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zeḡe'a zaḡozaḡi'uma."

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiḡa teite horone tibunoga zuni mene manoḡa re'uma.

³⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuḡa baige † amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vuḡani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuḡa'e sore rururanadu baige amahiḡa sausauni'uma. ³⁸ E'ano'o vaini vuḡa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma.

³⁹ Rehano vaini vuḡa amahiḡa gagidote'e azaḡa'e vaini vuḡa iziga mene urate'ohe, mazaḡa ze'e raena'a, "Amahiḡa'e ufeta manoḡa‡!"

6

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maḡa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaḡinadu huga aro. ² Rehano Farisea azaḡa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougadu Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano, Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa aro. Ani'e goro ḡoe'a varadiro ebu ane ḡatinirote'e azaḡa zuni ziniro." ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro

(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madaḡa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neḡa diuḡadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeḡa zuni radiunu. ⁷ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa'e Iesu'a Bana Madaḡano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaḡa ani'a vaze e'e fainine, zeḡe kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeḡa niro, raena'a, "Iḡunadu vaze ḡuḡuvaḡa zama 'ada eda aro'il!" Ebu ani eda onamiro. ⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ḡadize'ohe. Mose goro ḡoe'a'e Bana Madaḡa zamaḡano nagini haḡaine idaḡa ra'ohe? Manoḡa haḡai'uma ga sau'a haḡai'uma? Ḡabozi'uma ga zimi'uma?"

¹⁰ Iesu'a zeḡe nidu'a ḡiaze ḡemadu vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maḡune rudanadu zeḡe zeḡe'a Iesu mazao nagini haḡai'uma rae goaniro.

† **5:37** Giriki, 'baige', Gouti oḡaḡa hina haḡairote'e baige ‡ **5:39** Hari idaidaḡa e'e zamaḡano, ḡau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ḡau amahiḡa'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a idaniro

Iesu'a Apostolo Azağa 12 Zamaziro
(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madağano Iesu ani mağa onamadu ohere fağa Badi'a mazao kuraro. ¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azağa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niğa 'ahoğa'e Petero, Petero negoğa niğa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipino, Batolomeo, ¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuğa niğa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duğuruğa* vazega niğa Simona, ¹⁶ Iakobo ubuğa niğa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazega, Isakariota vazega niğa Iuda.

Iesu'a Haba Sebağano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite mağanono'o ovaradu haba sebağano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azağa guğuvağa ebu haba nunu azağa geħağani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ieruselema neğa boro zu davara genağa neğa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoğa radu ariro. ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuğadu sausauzirote'e azağa zuni faiziro. ¹⁹ Zege nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazağa ugi faine'ete'e inarağa'e ani mazaono'o buanadu zege nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga
(Mataio 5:1-12)

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ġiaze'ena'a ziro, raena'a,

"Za, zahara azağa'e Badi'a manohugazeta, mazağa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azağa'e Badi'a manohugazeta, mazağa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azağa'e Badi'a manohugazeta, mazağa vesu'u matu'e eġofi'uma.

²² Ege, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, goere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouğa'a peroveta azağa mazao zuni 'ouge hağaido. 'Uguğani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazağa peroveta azağa teige, Badi'a'a adureo zae naeğa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazağa za'e ibite ġau manoga nidu'a mae hağiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazağa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eġofe'ete'e azağa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazağa vesu'u niau'ena'a vetuğara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazağa vouğaze'a zuni ġuriro perovetağa azağa 'ouge niguzido.

Agire Azağa Zamaro'i
(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

²⁷ Ege goere egoni'ete'e azağa'e zi'ohe. Agireze azağa zamaro'i zu he'ehe'ete'e azağa mazao manoga hağao'i! ²⁸ Za rae sausauze'ete'e azağa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao hağai sau'a hağae'ete'e azağa veize kurano'i! ²⁹ Vaze'a ġanigo fa'ono'idene, naeğa

* 6:15 Giriki, duğuruğa niğa'e Zealota

zu notonohano'i! Vaze'a dabuaḡo mei'adu hena bare 'ahoga zuni meihi ro'idene, a'a zu hano'i! ³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauḡo'i, ebu iniu'a ḡauḡo mae buro'idene, ago bare mo'i! ³¹ Vaze'a zae mazao haḡai manōḡa haḡae'ete'e urato'idene, zae zuni zeḡe mazao haḡai manōḡa haḡao'i!

³² Za'a zae vetuḡazi'ete'e azaḡa da'o vetuḡazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni zeḡe vetuḡazi'ete'e azaḡa vetuḡazi'ohe.

³³ Ebu za'e zae mazao manōḡa haḡae'ete'e azaḡa mazao da'o manōḡa haḡaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe.

³⁴ Ebu za'e ḡauze bare zini'uma ra'ete'e azaḡa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaḡa zuni ḡauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azaḡa ḡauze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azaḡa vetuḡazo'i, zu zeḡe mazao manōḡa haḡao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeḡa boro zini'uma, ebu za'e Ḡihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazaḡa Badi'a mene matu'o hau'ete'e azaḡa ebu sau'a haḡae'ete'e azaḡa zuni Badi'a'a vetuḡazi'ohe. ³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuḡazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuḡazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azaḡa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a haḡao'idene, riḡa ago ḡorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riḡa mene ḡorezi'uma. Zeḡe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Ḡauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'aḡa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruḡa vazeḡani'a kuruḡa vazeḡa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovo'i'uma. ⁴⁰ Tahia'e ani ihore vazeḡa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeḡa teigi'uma.

⁴¹ Ḡa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴² Ḡae'a ubumaḡo be'a gado ireḡa izema ḡianogano, negoḡo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi!' Ga, zama guhi vazeḡa! Ibite geno ḡae mazao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i! Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo mazao ubuma dinunuḡa mae vaḡini'uma.

Ire ebu Ani Maḡa

⁴³ E'e teige, ire manōḡa'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manōḡa mene ini'ohe. ⁴⁴ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa edere'ohe. Figi maḡa'e ire renoga zamaḡano mene ini'ohe zu vaini maḡa'e ḡunu renoga zamaḡano mene ini'ohe. ⁴⁵ E'e teige, vaze manōḡa'e zamaḡano manōḡa zamaradu manōḡa furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaḡa nagini zamaḡano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa (Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eḡe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ḡoere'ete'e haḡaiḡa'e mene haḡae'ohe? ⁴⁷ Eḡe vaḡe onaadu ḡoerehe egadu haḡae'ete'e vazeḡa'e iniu heuḡa rae eḡe'a ihozi'uma. ⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riḡa rana neḡa ohone'ete'e

vazeġa heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaġa haba riġano ogoraro. ⁴⁹ Rehano eġe ġoere egadu haġaiġa mene haġae'ete'e vazeġa'e, haba zoreġano neġa ogoru'ete'e heuġa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau ġuzuhi'uma.

7

Uti Azaġa Ġihi'a'a Iesu mazao Firo (Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e ġoe'a nidu'a rae hauġirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neġa onamiro. ² E'ea Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuġani'ete'e tuġureġa vazeġa'e uġine sausaunadu nariga rudaro. ³ Uti azaġa ġihi'a'e Iesu hariġa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuġure vazeġa faine ġabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuġuziuro.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminiro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a ani manoġa tauġi! Mazaġa ani eme vetuġafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neġa ogoraro. Ġa ani dananine manoġa!" ⁶ E'ano'o Iesu'e zeġe teite uti azaġa ġihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaġa ġihi'a'a ane vaze nu Iesu vaġe tuġuziuro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaġa ġihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ġa e neo diuġoga rae ago zamaro'i, mazaġa e'e mene vaze manoġa. ⁷ E'ano'o ġa vaġe mene ameha. Ġoere da'o ro'i! 'Ougine eġe tuġure vazeġani'a manori'uma. ⁸ Mazaġa e'e vaze 'ahoga 'u'uġano gaue'ohe, zu uti azaġa eġe 'u'uġano gaue'ohe. Eġe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Eġe'a tuġure vazeġa 'ahoga nina'a, "Adi haġao'i!' reine, ani'e haġae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e ġoe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaġa ziro, raena, "Eġe'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeġa'e Isaraela azaġa zamaġano ize mene horoneha!" ¹⁰ Ebu ze bare uti azaġa ġihi'a ne onamirotene tuġure vazeġa'e manoroga haniniro.

Iesu'a Ġozoba Ubuġa Rune'ono'o Ġaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niġa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze ġehaġani'a ani ġatiniro. ¹² Ebu ze onamadu ne ġutu'aġano feurirotene, ne azaġa'e rune vazeġa herate buni ariro. A'e ġozoba 'ahoga ubuġa. Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azaġa ġehaġa zuni ġozoba e'e teite ariro. ¹³ Iesu'a ġozoba e'e horonirotene, ani vetuġaniro, ebu nina'a, "Ago niano!" ¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauġa heratirote'e azaġa vaġe onamadu mauġa obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!" ¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazeġani'a iġune ehoradu ġoe'a ġadaheniuro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeġe nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'aġano fureraneha! Badi'a'a ane vaze, emeġe danafeha!" ¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haġairote'e hariġani'a Iuda haba'a ebu uhiġa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ġu'a neġano radiute'e zamaġano tahi'aġani'a ane vaġe onamadu Iesu'a haġairote'e hariġa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a

ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro. ¹⁹ “Zuhi'a Boro Iesu vaḡe onamadu 'ahige ḡadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazeḡa Keriso'e ḡahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?”

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, “Ioane BabatISO'a ḡadinoga veize eme tuḡufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazeḡa Keriso'e ḡahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?”

²¹ E'e madaḡano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazeḡa ḡehaḡa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaḡa ḡehaḡa bare ehamanoga radu faiziro. ²² E'ano'o Iesu ani vaze 'aheu e'e naenaenziro, raea'a, “Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaḡa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaḡa'e edau'ohe, lefera azaḡa'e manore deheru'ohe, teḡaze uhuḡa azaḡa'e igi'ohe zu rune azaḡa'e bare ḡaboze'ohe. Ebu zahara azaḡa hari manoga haramo zini'ohe. ²³ Eḡe mazao fi mene mode'ete'e vazeḡa'e manohuga hidi'uma!”

²⁴ Ioane'a tuḡuzirote'e azaḡani'a iḡunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, “Za vaze nagiḡa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veḡa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene! ²⁵ 'Ougadu za vaze nagiḡa horonoga veize onamiro? Naeḡa boro dabuaḡa vidau'ete'e vazeḡahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ḡau manomanoḡeta radiu'ete'e vazeḡa'e kini neo radiu'ohe. ²⁶ 'Ougadu vaze nagiḡa horonoga veize onamiro? Peroveta vazeḡahe? O'e! Eḡe'a zi'ohe. Peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vazeḡa'e Ioane. ²⁷ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a

'Ḡiano'i! Badi'a'a ḡae zamao vaze 'ahoga ibite tuḡuni'uma.

Ani'e ḡae zamao ḡae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeḡa bo'aḡano vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vazeḡa zu Ioane vitine'ohe.”

²⁹ Ebu Iesu ḡoere igirote'e azaḡa nidu'a zu takesi azaḡa raena'a, “Hube, Badi'a haḡae'ete'e ibi'a'e duduḡa!”, mazaḡa ze'e Ioane'a bapatzozadu ḡihuriro. ³⁰ U Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa'e Ioane bapatzozado hezaho hanadu mene ḡihuriro. 'Ougadu zeḡe veize Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, “Izidi azaḡa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuḡa? ³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuḡa. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ḡoinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapatzozado onaadu ogomu mene audo zu vaini vuḡa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aḡeta.' ³⁴ U eḡe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuḡa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tiburu'ohe.' ³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e duduḡa rae re'uma.”

Haḡai Sau'a Roḡaeḡani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazeḡa 'ahoga niḡa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazeḡa ne onamadu oga'uma

haba'ano taviro. ³⁷ E'e haba'ano'e haġai sau'a haġainute'e roġaeġa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazegā neo ogauete'e ederirotene, dehero hohoga manogā naegā boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro. ³⁸ Ebu roġae'a ne diuġadu Iesu ġaruġa onamadu niau'ena'a, odaġa babaġano ġuġuriro. Ebu niġa vuġani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguġa hina odaġa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaġa fura'inadu dehero beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazegā Simona'a roġae e'e'a 'ouge haġairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazegā reine, ani roġae nagigāni'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roġae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!" ⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ġe'uma." Simona'a nina'a, "Ihore vazegā, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vase 'ahoġa mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauġa moniġa. U 'ahoġani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauġa moniġa. ⁴² Ebu vase 'aheu'e moni vazegā mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazegāni'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e hauġirotene, Simona ġadiniro, raena'a, "'Ougine, aniane bo'aġano'e iniu'a moni vazegā mazao ufeta zamare borofi'uma?"

⁴³ Simona'a naenaeni. "E zamarone, vase moni 500 madu moni vazegāni'a ġararo harote'e vazegā." Ebu Iesu'a nina'a, "Ġa naenae'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roġae tehe ġianadu Simona niro, raena'a, "Ġa roġae 'ada'a eġe mazao haġate'e horonahe? E ġa ne diuġatene, ġa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roġae 'ahi'e eġe oda ani ni vuġa hina abunadu iguġa hina zauhe imineha. ⁴⁵ Ġa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roġae 'ahi'e eġe'a diuġi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha. ⁴⁶ Ġa'e vadiniheo dehero mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehero hohoga manogā beu'eha. ⁴⁷ E'ano'o eġe'a ġa'ohe. Moni 500 madu moni vazegā'a ġararo harote'e vazegā teige, roġae 'ahi'e ane sau'a ġehaġa 'ai rae modeha, e'ano'o ani eġe zamare borofadu 'ouge haġaeha. Rehano moni 50 madu moni vazegā'a ġararo harote'e vazegā teige, sau'a ufiġa haġae'ete'e vazegā'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roġae nina'a, "Ġa sau'a 'ai rae modeha." ⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaġa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vase sau'a zuni rae modehehe?" ⁵⁰ Ebu Iesu'a roġae niro. "Ġa'e eġe mae ġihiheha, e'ano'o ġae sau'anono'o ġabodeha. Zamaġo roġenadu onamo'!"

8

Roġae Roġae'a Iesu Dananiro

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariġa manogā haraminu ebu tahi'aġa 12 zuni ane ġatininu. ² Ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e zu ugi nunu'a meirote'e roġaeġa roġaeġa'e ugize manoradu Iesu duġuru danaziro. Ze bo'aġano Magadala neġa roġae niġa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roġaeġa. ³ Ebu Kuza inuġa niġa Ioana. Kuza ani'e kiniġa Heroda gau zu neġa taufe'ete'e vazegā. Roġae 'ahoga niġa Susana zu roġae 'ahoga 'ahogani'a zeġe zeġe ġau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

*Ezone Feune Ġorarote'e Hari Idaidaġa
(Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)*

⁴ Mada 'ahogano vase ġuġuvaġani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaġe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "Hihi vazega 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro. Ani mebaġano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiġano rururaro. E'e ezoneġa'e vase'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au hauġiro. ⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneġa'e ġuhuriro, rehano roraro, mazaġa raha'e mene abu'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ġuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ġuhuġa simarinadu mene iniro. ⁸ U ezone nu'e raha manoga rururadu faine ġuhure bororaro, ebu vesu huga'e ġae 100 hudaro." Iesu ani ġoere hauġirotene, ani ġihau ġoeriro, raena'a, "Teġaġeta vazega'e faifaine egadu huga edero'i!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ġadiniro. ¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vase nu'e hari huga nidu'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azaġani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Eġe'a ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a ġoere. ¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vase'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a ġoere mene mae ġihinadu ġabone mene hid-ifine, Satani'a zeġe zamaono'o Badi'a ġoere mae vaġine'ohe. ¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta mae ġihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuġa, e'ano'o mada tahiġa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe. ¹⁴ Ezone ve renoga zamaġano rururu'eta'e, ze Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaġano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheġa ufeta zamare'ohe zu haba ġauġa manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe. ¹⁵ U ezone raha manoga rururu'eta'e, mene ġurire'ena'a zama manoga Badi'a ġoere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haġaiġa haġae'ena'a, hudau'ohe.

Ihure Hari Idaidaġa (Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uġano mene ti'uma. Rehano ne diuġe'ete'e vase'a aġaġa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe. ¹⁷ Ihure'a ġau nidu'a aġane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e ġauġa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ġahine'ete'e ġauġa zuni horoni'uma. ¹⁸ E'ano'o eġe'a zi'ete'e ġoe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a ze'e tahiġa edeġa rae zamare'ete'e zuni mae vaġini'uma.

Iesu Vi'a Ebu Negoġa (Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoġa duġuru'a ani vaġe onamiro, rehano vase ġuġuvaġa 'ahine ani uhiġa onamoga mene idararo. ²⁰ Ebu vase 'ahoga'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ġa vi'u zu negoġo duġuru'a ġia'ihhi radu ne enona edau radiu'ohe." ²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e eġe nanu zu eġe nego."

*Zavara 'Uiro**(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)*

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite ġasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro. ²³ Ze fare oname'ete'e zamaġano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a ġasi kafere diuġadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuġiro! ²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riġa ġoreziro, raena'a, "Sifu radadu roġerano'i!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauġiro zu du'ura'a roġeraro. ²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eġe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeġe nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, ġadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riġa ġorezitenene, ġoe'a egohu'ohe!"

*Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro**(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)*

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraġa moneafa ruhau faradu Gerasa* azaġa habao hebetiro. ²⁷ Iesu ani ġasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazeġa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faġa firina zu neġano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo. ²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehaġa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaġani'a auri miniġa riġa hina evo'a zu odaġa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ġuzuhadu vine sau'ani'a tuġune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riġa ġoreniro, raena'a, "Vine sau'a tor-aga, ani mazaono'o buano'i!" Ani Iesu zamao hiġau bauradu ġaniġanaro, raena'a, "Iesu, Ġihi'ahune Badi'aġa Ubuga! Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aġo eno'i!" ³⁰ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ġa niġo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e Legioni!†", mazaġa vine sau'a ġehaġa vaze e'e ranao radiunu. ³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ġonaga o'o'ano‡ ago tuġufo'i!" ³² E'e madaġano aba ġehaġa'e haba maġano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazao diuġoga tuġufo'i!" Iesu'a naenaezina'a, "Idaġa, bu'anadu onamo'i!" ³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ġehaġa mazao diuġe ġouriro. Aba ġehaġa 'ai maġa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiġa neġa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariġa vazevaze mazao me'odiro. ³⁵ Vaze ġehaġa'a nagini'a furerarote'e ġianoga veize Iesu vaġe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aġeta vazeġa e'e dabua vidanadu zamarone manogano Iesu oda babaġano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ġouriro. ³⁶ Ebu furerarote'e haġaiġa nidu'a horonirote'e azaġani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaġa mazao Iesu'a vine sau'aġeta vaze e'e nougenouge ġabonirote'e me'odoziniro. ³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaġa nidu'a'e riho'a mae ġouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaġinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ġasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazeġa'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuġune'ena'a, niro. ³⁹ "Mene. Ġa bare neġo onamadu Badi'a'a ġae mazao haġai manoga haġate'e nabuġo ihozo'i!"

* **8:26** Gerasa'e Iuda haba'a enogano † **8:30** E'e hugani'e uti azaġa 6000 heuġa ‡ **8:31** vine sau'ani'a ġutau'ete'e haba'a

E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini haġairote'e haġaiġa me'odo ziniro.

Iairo Aboġa ebu Ugi Roġaeġa
(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vase ġehaġani'a hidadu mae ġihiniro, mazaġa ze'e mada faġa guhiniro. ⁴¹ Ebu vase 'ahoga niġa Iairo'a onamadu Iesu oda babaġano ġuġuriro. Ani'e nu'onu'o neġa ġiane'ete'e vaseġa ġihi'aġa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboehe faino'i!" ⁴² Ani aboġa'e tibuhuga e'e da'o zu muriġa'e 12. Ani'e uġine sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaġano vase ġuġuvaġani'a naenaeno'o bibine runiro. ⁴³ Vase ġehaġa bo'aġano, roġae 'ahoga'e roġae uġi'a madu muri 12 zamaġano adudu radiro. Rehano gohe vaseġa 'ahogani'a zu manonoga mene idararo. ⁴⁴ Ebu ani'e uġiġani'a manoroga veize Iesu ġaruna hegote aradu dabuaġa ariġa tu'iniro. 'Ougirotene, uġiġani'a ġarihe hune hauġiro! ⁴⁵ Ebu Iesu'a ġadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'iheha?" Vase nidu'a'a naenaenina'a, "Eme mene tu'i'eha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vase ġuġuvaġani'a bibi'e'ete'e u'ano, vase ġehaġani'a ġa tu'i'eha." ⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vase 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inarahe'a buaneha, ebu vase e'e faineha." ⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene roġae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaġa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vaġe onadu ani oda babaġano tuġe ġuġuriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ġarihe manorate'e hariġa vase nidu'a ziro. ⁴⁸ Ebu Iesu'a roġae e'e nina'a, "Aboe, ġa'e eġe mazao fiata'e u'ano, uġiġo'a manoreha. E'ano'o matu'uġota onamo'i!"

⁴⁹ Iesu ani roġae e'e ġorene'enoġano vase 'ahogani'a Iairo neon'o onaadu Iairo niro, raena'a, "Ġa aboġo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vaseġa'a ġa ne onamoga veize ago umine bano'i!" ⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, "Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao fio'i! 'Ouġine, ġa aboġo'e bare ġabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roġae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuġiro, u vase 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro. ⁵² Ze diuġirotene, vase nidu'a'a ne zamaġano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe." ⁵³ Ze'a ani eġofoharo, mazaġa ze'e roġae tahi'a'a rudanata'a'e edeġa. ⁵⁴ Ebu Iesu'a roġae kome'a abine ġihinadu hune niro, raena'a, "Eġe tahi'a, iġuno'i!" ⁵⁵ E'e zamaġano ani vigani'a bare onaadu ġarihe hune ġabode iġuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaġa ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'i!" ⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ġoere riġa zina'a, "Nagini'a fureranata'e vase ago zo'i!"

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuġuzi
(Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu uġi azaġa faize'ete'e gigi'aġa ziniro. ² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vase ihozoga zu uġi azaġa faizoga veize tuġuzi. ³ Izema ani'a ze tuġuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamaġano o'o'a huga ago mo'i! Tuġu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i!" ⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuġo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu

zae'a haba e'e mode'ete'e madağa ro'idene, ne e'e mode iğuno'i! ⁵ Haba 'ahogano ne azağani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruğa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ġihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma." ⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neğa neğano ragavadu hari manoga haramiro zuni ugi azağa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro
(Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniğa'e Iesu hariğa igirotene, ani'e zamağa 'ada'adiro, mazağa vaze nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ġabodeha." ⁸ U vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazeğa, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'ağa vazeğa 'ahoga, ebu bare ġabodeha." ⁹ Rehano Herod'a 'ahiğe reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazağa ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ġoane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ġianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ġubuziro
(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azağani'a Iesu vađe bare onairo. Ebu zeđe'a nagini hağairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeđe teite vağinadu Betesaida haba'a onamiro. ¹¹ Rehano vaze ġuđuvağa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeđe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ġihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azağa faiziro.

¹² Ġorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vađe aradu niro, "'Ahi'e haba boha'a. Ogomu vağoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiğa uhiğano tuğuzoi!" ¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'i!" Ebu ze ani naenaeniro. "Mene idağa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ġozone 'aheu da'o. Vaze ġehağa 'ahi ġubuzoga veize, ogomu ġehağa hoitine manoga!" ¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'ağano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoroi'" ¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunağano vaze nidu'a ehoriro. ¹⁶ E'e ġarugano Iesu'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ġiane'ena'a, Badi'a mazao manoga tauği reiro. Ebu beredi zu ġozone tahi tahe vaheđe ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuđe ġemiرو. ¹⁷ Zeđe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro
(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ġadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?" ¹⁹ Zeđe'a naenaenina'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazeğa 'ahogani'a ġabode iğuniro.'" ²⁰ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ġa'e Badi'a'a tuđu'irote'e vazeğa, Keriso!" ²¹ Iesu'a ġoere riğa ziro, raena'a, "'Adi ġoe'a vaze 'ahoga ago zo'i!"

²² Ebu ani raena'a, "Eđe, Vaze Ubugani'a aduga ġehağa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağahi'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a he'ehe'ehi'uma zu uġuhi'uma. Rehano mada uġidu zamağano bare ġabode iğuni'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiğa
(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeḡe nidu'a zina'a, "Iniu'a eḡe ḡaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haḡaiḡa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eḡe hegoto'i! ²⁴ Mazaḡa iniu vaze ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ḡaboneḡa mae vaḡinine, nagini manoḡa hidi'uma? ²⁶ Vaze'a eḡe zu eḡe ḡoere o'onine, eḡe'a eḡe agaḡano, mamahe aḡaḡano ebu tuḡure viga zaḡoḡa aḡaḡano bare ovaine, eḡe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma. ²⁷ E hube hune zi'ohe, faifaine ego'i! Izidi zae bo'aḡano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraḡani'a Nufiro

(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

²⁸ Mada fu'o uḡidu fare ḡarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maḡa rana kuranoḡa radu itiro. ²⁹ Ani kurau'ete'e zamaḡano, iraḡani'a nufiro zu dabuaḡani'a uranadu vazavazahiro. ³⁰⁻³¹ E'e madaḡano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ḡoaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu agaḡa zu ani uhiḡano vaze 'aheu edanoga horoziro. ³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaḡa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoḡa tauḡi! Emeḡe uḡidu'a nugo taruha uḡidu ogoratihi, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aḡu'a. ³⁴ Ani 'ouge reirotene ḡoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro. ³⁵ Ebu ḡoze zamaḡanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "'Ahi'e eḡe Ubude, eḡe'a ohotirote'e vazeḡa. Ani ḡoere egohanoi!" ³⁶ Ago'a hauḡirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeḡe uḡidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro

(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e ḡarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovairo, ebu vaze ḡuḡuvaḡa hidiro. ³⁸ Vaze ḡuḡuva zamaḡanono'o vaze 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, e ḡa umi'e'ohe. Eḡe ubude tibuhuga 'adi ḡabono'i! ³⁹ Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ḡaniḡana'ena'a, bero'ude ḡeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe. ⁴⁰ Eḡe'a ḡae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

⁴¹ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa e'e naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azaḡa! E mada faḡa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'i!" ⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaḡano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ḡemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'i!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoniro. Iesu'a ani moga bare haro. ⁴³ Ebu vaze nidu'a Badi'a gigi'aḡa boro horonadu zaguzagaro.

Runeḡa Hariḡa Bare Reiro

(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a haḡairote'e haḡaiḡa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁴ "Ḡoere 'adi faifaine zamaro'i! Eḡe, Vaze Ubuḡa, agirehe 'evorao ri'ih'i'uma." ⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a

nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaġa ze'a mene ederoga veize huga e' u'uruġa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ġadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niġa Ġihi'aġa Ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boaġano iniu'e niġa ġihi'aġa radu zeġe'a bare tairotitiro. ⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeġa zamahu ane babaġano ohoniro. ⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a eġe u'ano tahi'a komeġa 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. Ebu iniu'a eġe mae ġihihine, ani'e eġe da'o mene mae ġihihe'ohe, rehano eġe tuġuhirote'e Badi'a zuni mae ġihine'ohe. Zae boaġano iniu'a ane bare niġa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niġa ġihi'aġa rae ra'ohe."

Eme Mone Vazeġa'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a ġae niġano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeġe'a horoniro, ebu emeġe'a ani garariro, mazaġa ani'e emeġe teite mene tiburu'ohe." ⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e vazeġani'e, zae mone vazeġa."

Samaria Azaġani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madaġani'a hanitrotene ani Ierusalemaha'aba onamoga radu inare zamariro. ⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuġuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neġa onamiro. ⁵³ Rehano ne azaġani'a Iesu mene mae ġihiniro, mazaġa ani'e Ierusalemaha'aba onaminu. ⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ġadiniro. "Zuhi'a Boro, ġa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuġuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!" ⁵⁵ Rehano Iesu'a tehdadu roziro. "Ago 'ouge ro'i!" ⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "Ġa'a no'e onamine, e ġa hegoti'uma." ⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, "Eġe hegoti'i!" Rehano vaze e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe." ⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azaġa'a rune azaġa guri'uma. U ġa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo harame ragavo'i!"

⁶¹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi." ⁶² Iesu'a naenaenenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebaġa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a eġe hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaġa."

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuġuziro

(Mataio 11:20-24)

¹ E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vaze 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neġa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuġuziro.

² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma ġauġa'e ġehaġa bagaġa, rehano gauġa azaġa'e mene ġehaġa. E'e teige, Badi'a ederihi ra'ete'e azaġa'e ġehaġa bagaġa, rehano ani ġoere haramoga veize gauġa azaġa'e o'o'a."

E'ano'o gauḡa azaḡa nu tuḡzadu ani ḡoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a umino'i! ³ Onamo'i! Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. ⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'i! Ebu ibio vase 'ahoga hido'idene mada hauḡena'a ago ḡoreno'i!

⁵ Vaze 'ahoga neo diuḡo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roḡeḡa zini'uma!' ⁶ Ne e'e zamaḡano vase 'ahoga'e zama roḡeḡa vaseḡa reine, za'a rate'e zama roḡeḡa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roḡeḡa e'e zae bare vaḡi'uma. ⁷ Diuḡe'ete'e neḡano da'o rado'i! Ebu zeḡe'a zini'ete'e ogomuḡa ano'i zu gago'i, mazaḡa gauḡa azaḡani'a naeḡa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'i!

⁸ Neḡa 'ahoga onamadu mae ḡihizo'idene, nagi ogomuḡa zini'ete'e ano'i! ⁹ Ebu e'ea ugi azaḡa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha.' ¹⁰ U neḡa 'ahoga onamadu mene mae ḡihizo'idene, ibi boro onamo'i! ¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoḡa odafeō kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha!" ¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ḡiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaḡa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoḡa rovoni'uma madaḡa meine, zae mene mae ḡihize'ete'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona azaḡa mazao haḡaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ḡuzuhe'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo. ¹⁴ Kota madaḡano, za'e Turo zu Sidono azaḡa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaḡa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. ¹⁶ Iniu'a zae ḡoere egozinine, a'e eḡe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e eḡe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eḡe hezahonine, eḡe tuḡuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gauḡa haḡairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ḡa niḡano vine sauā hegozatene, ze eme ḡoere egadu feraneha!"

¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ḡarihe fase vaḡinate'e horoneha. ¹⁹ Ḡiano'i! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeḡe agire Satani gigi'a vitinifine, eḡe'a inara gigi'aḡa ziniro. Ḡau 'ahogani'a mene sausauzi'uma. ²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ḡoere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazaḡa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro
(Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madaḡano Iesu'e Vine Zaḡoḡani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa! E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a eda'eḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao hube hune haḡaiḡa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haḡirota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa." ²² Ebu vase zina'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vase 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ġiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaġa nagini'a fureru'ete'e haġaiġa horone'ohe. ²⁴ Eġe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaġani'a, zae'a horone'ete'e haġaiġa 'adi ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariġa 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

Samaria Vazeġa Manoġa Hari Idaidaġa

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a iġunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, e nougenougine, ġabone tuġutuġu hidi'uma?" ²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ġoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ġa'a nouge me'ode horone'ohe?" ²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ġoe'a 'ahige ra'ohe, 'Ġae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina zu zamaronēo nidu'a hina zamaro'i! Ebu ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'i!" ²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ġa 'ouge haġaine, ġabone tuġutuġu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ġa'e duduga, 'ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniro. "Iniu'e eġe nabudihe?" ³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vazeġa 'ahoga'e Ierusalemabaono'o Ieriko neġa boro ovinu. Ebu ibi nemao ġonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuhi'adu ġauġa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vazeġa e'e horonirotene, ġenaġano teige vitaro. ³² Vesu kuru neġano gaue'ete'e Levi idu'u vazeġa 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoadu vazeġa e'e horoniro, rehano ani zu ġenaġano teige vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vazeġa 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vaze e'e horonadu vetuġani runiro. ³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonihi radu dehoru zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro. ³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neġa vazeġa haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma."

³⁶ Iesu hari e'e hauġirotene, Mose goro ġoe'a ihozi'ete'e vaze e'e ġadiniro, raena'a, "Vaze uġidu 'adi bo'aġano, ġae zamaronēe iniu'e ġonore azaġa hidirote'e vazeġa nabuga?" ³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuġanirote'e ebu dananirote'e vazeġa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ġae zu ani teige 'ouge haġao'i!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuġiro

³⁸ E'e ġaruġano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roġae niġa Mareta'a neġano mae zouziro. ³⁹ Ebu negoġa niġa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaġano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu. ⁴⁰ U Mareta'e i'udo vazeġa veize ruhibe'ena'a, zamaġa ġugine radiro. E'ano'o Iesu vaġe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eġe da'o gaue'ohe! Ġa e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeniro, raena'a, "Mareta, eġe vaze, ġa'e gau ġehaġa u'ano zamaġo'e adudu'ohe zu ġunuġunu'e'ohe. ⁴² Rehano gau boro'e tiba

* **10:35** Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa

da'o, a'e ege goere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu ege babaḡano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vase 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahiaḡa Kuru Ihoziro

(Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru hauḡirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiḡa ihozirote'e teige, emeḡe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!" ² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vase'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e zaḡoḡa re'uma, ebu ḡa'a vase nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuḡa rife'eno'i!

⁴ ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa nidu'a zeḡe sau'a rae mode'ete'e teige,

emeḡe sau'a zu rae modofoi!

Ebu Emeḡe' a haḡai sau' a haḡaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano vase tiba'e vaseḡeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vase vaḡe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uḡidu nu eno'i, ⁶ mazaḡa e vasehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuḡa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Ane vase'a ne zamaḡanono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huḡane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iḡunadu ḡau ni 'ahoga mene ḡani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma! ⁸ E zi'ohe, ane vase u'ano da'o, iḡunadu berediḡa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iḡunadu umide'ete'e ḡauḡa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE zini'uma. Za nagini vaḡo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouGINE ibiheta vavaozini'uma. ¹⁰ Umide'ete'e vaseḡa'e ha'uma, vaḡe'ete'e vaseḡa'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vaseḡa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aḡano moze nagiḡa'e, ane ubugani'a ḡozone umidine, mohe ha'umahe? ¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maḡa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma! ¹³ Za'e haḡai sau'a azaḡa rehano, ḡau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaḡa, Vine Zaḡoḡa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene goere'ete'e vase 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare goerirotene, vase ḡuḡuvaḡa'e zaguzagaro.

¹⁵ Rehano vase nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aḡa Satani, niḡa 'ahoga Belezebulo, ane inaraḡa hina vine sau'a hegoze buze'ohe." ¹⁶ U nu'e Iesu obone tihi radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haḡai nu badeḡa haḡao'i!

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovotadu utitifone, e'e haba'e ane bare

ruini'uma. Ebu ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovoṭadu utitifone, ne e' ane bare ruini'uma. ¹⁸ Za'e eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ougine, Satani'e zeḡe bare rovozadu utiti'uma ebu zeḡe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o! ¹⁹ Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma. ²⁰ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a inaraḡa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoḡa idaidani'uma. Inara vazeḡa'e uti ḡauḡa ḡauḡa hina neḡa taufine, ani ḡauḡa nidu'a manoḡa radi'uma. ²² Rehano inaraḡa ufeta boro vazeḡa 'ahogani'a aradu vaze 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti ḡauḡa nidu'a meine hauḡi'uma. Ebu ane ne ḡauḡa zu nidu'a meinadu ḡahuge ḡuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraḡa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe. ²³ Iniu e mene teite reine, ani eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eḡe teite mene gaue tiburute'e'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeḡa."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaḡe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazeḡa vaḡe bare onamihi.' ²⁵ Ani baradu vaze e'e horonetene, ani'e neḡa deheḡa hune zu idaidane touga heuḡa. ²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuḡe radiu'ohe. Ebu vaze e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaḡano roḡae 'ahoḡani'a vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡanono'o ḡoere iḡuniro, raena'a, "Ḡae fure'irote'e zu ḡubue bo-rofirote'e vi'uḡa'e Badi'a'a manohuga haro!" ²⁸ Rehano Iesu'a naenaenina'a, "Badi'a ḡoere egadu haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa'e Badi'a manohuga hide'ohe."

Iona Haḡai nu Badeḡa (Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vaḡe onairote'e azaḡa'e ufeta ḡehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Haḡai nu badeḡa ihofo'i!' rae ra'ohe. Rehano e haḡai nu badeḡa'e mene furenuzini'uma, u peroveta vazeḡa Iona mazao furerarote'e haḡai nu badeḡa re'uma. ³⁰ Iona mazao nagini'a furenurote'e haḡaiḡa'e Nineva azaḡa mazao haḡai nu badeḡa reiro. E'e teige, eḡe mazao nagini'a furera'uma haḡaiḡa'e izidi ega mazao haḡai nu badeḡa re'uma.

³¹ Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanono'o kini Solomona ḡoere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!' ³² Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouriro. Izidi Iona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe ḡoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ḡihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'"

Ahiri Agaḡa (Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuġine agaġa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ġa ubuma'e ahi'o ihureġa heuġa. Ġa ubumaġo manoga reine, ġa ahiri'e agaġani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ġa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma. ³⁵ E'ano'o ġae zamao agaġa'e uzabo ga mene ġiano'i! ³⁶ Ġa ahiri'e agaġani'a iriva'adu uzaboġa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaġa bagaġa ihureġa ġae rana agaru'ete'e heuġa."

*Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ro'aze Ġoeriro
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)*

³⁷ Iesu'a ġoere hauġirotene, Farisea vazeġa 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataġa zamaine ehoriro.

³⁸ Farisea vazeġa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazaġa zeġe vouġa haġaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro. ³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaġa ziro, raena'a, "Farisea azaġa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa heuġa, mazaġa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraġa hina iri'ave'ohe. ⁴⁰ Za'e mene huhuzaġa! Badi'a'a enone da'o mene haġairo, rehano zama zuni haġairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni deheno'i! ⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaġano ġauze* zahara azaġa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheġa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e tirara nebaġano eġa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haġai duduga haġae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'a kome'a zuni haġao'i! ⁴³ Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e nu'onu'o neġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. ⁴⁴ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e rune iduġa u'uruġa heuġa. Rune ahi'a'e idu zamaġano ruhuġa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraġa rae mene edere'ohe."

⁴⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Thore vazeġa! Ga 'ouge ġoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuġa."

⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, zae zuni fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaġa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁴⁷ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa peroveta azaġa'e vouġaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduġa rohorohone'ohe. ⁴⁸ Vouġaze'a peroveta azaġa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouġaze'a haġai duduga haġairo rae ra'ohe. ⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaġa, ani reiro, raena'a, 'Eġe'a peroveta azaġa zu apostolo azaġa nu zeġe mazao tuġuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausaui'uma,' reiro. ⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi haġairote'e madaġanono'o peroveta azaġa zimiro. E'ano'o e'e adugaġa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma. ⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'aġano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma. ⁵² Za, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa vaze'a Badi'a edeġa

* **11:41** Zae'a meirote'e ġauze

me'uma neġa ibihetaġa vava'e'ete'e kiġa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuġi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuġihi ra'ete'e azaġa zuni zae'a 'ue'ohe.”

⁵³ Iesu'e ġoere hauġadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ane mazao maġunu monede riġa ġadiġadiniro.

⁵⁴ Mazaġa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonihi rae inariro.

12

Ġoe'a Riġa zu Inaraġa

(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madaġano, vase ġuġuvaġani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, “Farisea azaġa haġaize ġiano'i! Mazaġa ze'e zama guhi azaġa ebu Isiti heuġa. ² Rehano izidi 'u'uruġa ġau'a nidu'a Badi'a'a furene hauġi'uma. ³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ġoe'a nidu'a hunio aġao iġi'uma. Ebu bazuni neġa zamaġano nagini gumude ra'ete'e ġoe'a nidu'a vase'a egoga veize ne binuġa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaġa ago rihozo'i, mazaġa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma. ⁵ U rihoni'uma vaseġa'e Badi'a da'o! Mazaġa ani'e vase manadu ire rogao mae feuze'ete'e giġi'aġa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniġa fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe. ⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iġuġa nidu'a nugu'e edeġa. E'ano ago rihano'i, mazaġa za'e Badi'a ubumao tiburi niniġa vitinoga.

⁸ Ġiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vase ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eġe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuġure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eġe none,' re'uma. ⁹ Ebu iniu'a vase ubumao e rae o'ohine, eġe zu Badi'a tuġure viga ubumao ani rae o'oni'uma. ¹⁰ Iniu'a eġe, Vaze Ubuga rae sausahine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaġoġa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neġa, zuhi'aġa zu ġihi'aġa azaġa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ġoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i, ¹² mazaġa za edanadu nouge rae ġoerite'e moneo Vine Zaġoġ'ani'a ihozi'uma.”

Ma'ora Vazeġa mazao Ġoere rae Idaniri

¹³ Vaze 'ahogani'a vase ġuġuvaġa bo'aġanono'o Iesu niro, raena'a, “Thore vaseġa, mamafe'a mode rudarote'e toheġa nu rovonadu naeġa eġe enoga veize negohe no'i!” ¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, “Nego, vase 'ahogani'a toheze ġahuge'ete'e haġaiġa veize e mene ohohiro.” ¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Za ununu haġaiġa mene haġaifine, zamaze giġano'i! Mazaġa vase'a tohe ġehaġaono'o ġabone mene hide'ohe.”

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniri, raena'a, “Ma'ora vaseġa 'ahoga'e mebaġano ogomu manomano'a hudaro. ¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariri, raena'a, 'E ogomuhe godoġoga neġa'e o'o'a. E nagini haġai'uma?’ ¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoġa! Ogomu ti'ete'e neġa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.' ¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faġa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe

* **12:6** Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!' ²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ġa'e mene huhuzaġa! Eġe'a izidi ohere ġae ġabone mae vaginine, ġa'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?"

²¹ Iesu'a ġoere ġonagano reiro, raena'a, "De'eguġa vazeġa'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazeġa ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i
(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i! ²³ Mazaġa ġabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene ġorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe! ²⁵ Zae bo'aġano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiġa zuni fara'umahe? Mene! ²⁶ Ġau kome'a e'e haġaoga zu mene idaġa reine, za nougadu ġau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?"

²⁷ Butu kakaġa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakaġa 'ahoga'e ma'ora vazeġa kini Solomona'a haġairote'e dabuaġa manomano vitinoga.

²⁸ Ebu butu veġa'e izidi ġaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohe! ²⁹ Nagini a'uma zu gagi'uma rae ago zamare adudano'i! ³⁰ Mazaġa Badi'a aġu'a azaġa'a 'ahiguġa nidu'a vaġe'ohe, rehano Moze'e za'a e'e ġauġa urate'eta'e edeġa. ³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vaġo'i, ebu e'e ġauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuġa, ago rihano'i, mazaġa ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohe. ³³ Ebu toheze seronadu moniġa'e zahara azaġa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuġano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauġi'uma ebu de'ea'e ġonore zu zuhi'a mene sausauni'uma.

³⁴ Mazaġa za'a toheze nouma tine, zamaronenze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuġure azaġa teige, gau dabuaġa haġae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i! ³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muġanono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta ġarihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i! ³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuġure azaġa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuaġa vidanadu ogau'ete'e fataġano ohozadu ogomu zini'uma. ³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uzeuze feuradu tuġure azaġani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a ġonore vazeġa'e no'e madaġano ani ne onai'uma rae ederine, ġonore vazeġa'e diuġoga mene idarafine, ani'e neġa faine taufi'uma. ⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaġa eġe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaġano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġae'a hari 'adi'e emeġe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?" ⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaġa zu zama tibano gau'ete'e azaġa zi'ohe. Tuġure vazeġa 'ahoga'e huhuzaġa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuġure azaġa ġihi'aġa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a,

'Tuḡure azaḡa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i!' 'Ougadu ani'e onami'uma. ⁴³ Tuḡure vazeḡa'e 'ouge gauine zu zuhi'aḡani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeḡano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuḡure vazeḡa'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraane, ⁴⁶ zuhi'aḡa'e, ane'a mene edere'ete'e madaḡano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gaurote'e azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. ⁴⁷ Tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e haḡaiḡa edeḡa rehano, mene ruhibine zu haḡaiḡa mene haḡaine, ani'e boune sausauni'uma. ⁴⁸ U tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oḡa haḡaine, ani'e fa'one tauḡi'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro haḡaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoḡa Rehano Rovoti'uma
(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eḡe'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma. ⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatizoḡa 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ḡonaga me'uma. ⁵¹ Za'a zamare'etene, eḡe'a raha 'adi uniho manoḡa mae ovairo ga? Mene! Eḡe'a rovoze ḡuzuhoga veize ovairo. ⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azaḡa'e rovoti'uma, mazaḡa nu'e eḡe mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azaḡa'e fu'o reine, zeḡe bo'aḡano rovotadu uḡidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uḡidu teite agiretiti'uma. ⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboḡa teite agiretiti'uma ga aboḡani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madaḡa'e Nougenouge Ederi'uma
(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Ḡoze'a ḡutanoga horone'etene†, za'a raena'a, 'Iругu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma. ⁵⁵ Ebu ohere ḡoze'a bororanadu nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma. ⁵⁶ Zae, zama guhi azaḡa! Adure zu raha iraḡa horone'etene nagini'a furera'uma zae edeḡa. U izidi madaḡano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e haḡai duduḡa rae mene edere'ohe. ⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ḡa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ḡae kotao oho'ihiradu ani teite onami'uma. E'e zamaḡano ḡanine ge ibio uniho manof'o'i! Mene 'ougene, ani'a ḡa kota ibitohau'ete'e vazeḡa 'evorao oho'i'uma, ebu ḡu'a neḡa taufe'ete'e vazeḡa evorao oho'adu ḡu'a neḡano oho'i'uma. ⁵⁹ E hube hune ḡa'ohe, ḡa mene bua'uma onamo ḡae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

13

Sau'a'ono'o Ḡihuradu Badi'a Vaḡe Aro'i

¹ E'e madaḡano vaze nu'e Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Galilea azaḡa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamaḡano Pilato, Roma gavana vazeḡa,

† 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ḡoze'a ite'etene' ‡ 12:55 Girikio, 'Za ḡuzu'ono'o zavara horone'etene'

ani'a uti azaḡa nu tuḡzadu ze zemeha." ² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azaḡa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe? ³ Mene! Eḡe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ḡihurine, zae zuni zeḡe teige 'ouge ruda'uma. ⁴ Ebu za edeḡa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vase 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalem azaḡa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe? ⁵ Mene! Eḡe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ḡihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

Figi Ireḡa Huga O'o'a Hariḡa Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini nebaḡano figi ireḡa ḡoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a. ⁷ E'ano'o neba ḡiane'ete'e vazeḡa niro, raena'a, 'E muri uḡidu zamaḡano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higono'i, mazaḡa haba iriva'one tauge'ohe!' ⁸ Ebu neba ḡiane'ete'e vazeḡani'a naenaenina'a, "Eḡe zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Eḡe'a mazaḡano busi mumuḡa teadu ḡiani'uma. ⁹ 'Ougadu muri tiba zamaḡano hudaune manoḡa, u mene hudano'idene, udi higono'i!"

Iesu'a Bana Madaḡano Oda Sau'a Roḡaeḡa Fainiro

¹⁰ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neḡano Badi'a ḡoere ihoze radiunu. ¹¹ E'ea roḡae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ḡaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu. ¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu vaḡe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Roḡae, ḡa ugi 'ai manoreha." ¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'a'e maḡuniro, mazaḡa Iesu'a Bana Madaḡano ugi roḡaeḡa fainiro. Ani'e vase ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaḡano gau'i'uma. E'ano'o ugi azaḡa'e e'e madaḡano aradu faizi'uma, mene Bana Madaḡano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaḡa! Za'e Bana Madaḡa madaḡano boromakau zu donikize vu gagoga veize maḡuono'o fui'e buze'ohe. ¹⁶ E'e teige, Satani'a roḡae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eḡe'a Bana Madaḡano 'ouge fui'e modiro. E'e haḡai duduḡa haḡaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maḡunoharote'e azaḡa nidu'a'e mazagaroziro, u vase ḡuḡuvaḡa nidu'a'e, ane'a haḡai manomano nidu'a haḡairote'e u'ano, matu'iro.

*Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ḡoeriro
(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)*

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuḡa? Nagini hina idani'uma? ¹⁹ A'e Guava* maḡa kome'a tiba vase'a madu nebaḡano ḡorau'ete'e heuḡa. Ebu ḡuhure ire boro radu nini'a rafu are ezagano kamadu neḡa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma? ²¹ A'e isiti heuḡa. Roḡae'a isiti tahiḡa madu uvahuḡa ḡehaḡa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

*Ibiheta Kokosiḡa
(Mataio 7:13-14, 7:21-23)*

²² Iesu'e Ierusalem haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neḡa neḡano ihoze onaminu. ²³ Ebu vase 'ahogani'a ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vase nu'a da'o sau'aze'ono'o ḡabozi'umahe?" Iesu'a

* 13:19 Girikio, Fufu

naenaези, raena'a, ²⁴ “G̃abone tuḡutuḡu ibiḡa diuḡihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuḡo'i! Eḡe'a zi'ohe, e'e diuḡoga veize inare gauo'i, mazaḡa vaze ḡehaḡa'e e'e diuḡihi ra'ohe rehano, mene idara'uma! ²⁵ Ne vazeḡani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'i!' Rehano ani naenaези'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aḡu'a.' ²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ḡae teite ogau tiburaunu zu ḡa'e emeḡe ne ibiḡano ihofinu, e'ano'o ḡa'e eme edeḡa!' ²⁷ Rehano ani naenaези'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aḡu'a. Za haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i!

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaḡa nidu'ani'a radiu'ete'e horozu'uma, u za'e enona be'a ḡiaze mode tauḡi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maḡunadu ḡononeze atiti'uma. ²⁹ Iuda mene azaḡani'a naenaеono'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano ehoradu ogau tibura'uma. ³⁰ G̃iano'i! Ibite'ete'e azaḡa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaḡa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalemа Haba'a U'ano Niaro (Mataio 23:37-39)

³¹ E'e madaḡano Farisea azaḡa nu'a Iesu vaḡe onadu niro, raena'a, “Adano'o vaḡinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaḡa kini Heroda'e ḡa ḡamihi ra'ohe!” ³² Iesu'a naenaези, raena'a, “Ani'e butu ḡuniḡa so'oso'oḡa heuḡa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faḡano vine sau'a hegoze buzi'uma zu uḡi azaḡa faizi'uma, ebu hena eḡe gau nidu'a haḡae hauḡi'uma. ³³ Nagini'a eḡe mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madaḡano Ierusalemа haba'a onami'uma. Mazaḡa peroveta azaḡa'e Ierusalemа haba'a enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemа azaḡa, Ierusalemа azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ḡehaḡa zae tauḡihi reiro, rehano za'e mene uratinu! ³⁵ E'ano'o ḡiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'i!”

14

Iesu'a Bana Madaḡano Uḡi Vazeḡa Fainiro

¹ Bana Madaḡa 'ahogano Iesu'a Farisea azaḡa ibitozini'ete'e vazeḡa neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiḡano ḡiaḡianiro. ² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uḡinadu menoga radiunu. ³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa ḡadiziro, raena'a, “Za'a zamare'etene Bana Madaḡano uḡi vazeḡa fainoga idaḡa ga mene?” ⁴ Ze'a mene naenaеnirо. Iesu'a 'evo'a uḡi vazeḡa obone'ena'a, fainadu tuḡune vaḡiniro. ⁵ Ebu Iesu'a zina'a, “Zae bo'aḡano Bana Madaḡano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaḡa ovoine, ḡarihe mae ḡihini'uma ga mene?” ⁶ Ze'e mene bare naenaеnirо.

Haḡai Ovoroga Haḡao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaḡa hitana ehorоḡano ehoroga horozitotene, ani'a hari 'ahoga idanirо, raena'a, ⁸ “Vaze 'ahogani'a hahu muiḡa auḡoga veize ḡa huḡadine, hitana ehorоḡano ago ehorо'i! ⁹ Mazaḡa ufeta hitaga vazeḡa zuni hunine, ḡanine huzate'e vazeḡani'a onadu ḡani'uma, raena'a, 'G̃a ehorо haba'a vaze 'adi hano'i!' 'Ougine ḡa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagarо'adu raha ehorоḡa vaḡe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazegani'a huḡado'idene, raha ehorogano ehoroi! 'Ougine, mui haḡae'ete'e vazegani'a horo'adu ḡa vaḡe ari'uma. Ebu ḡa'ena'a, 'Vazehe, iḡunadu hitana ehorogano ehoroi! 'Ougadu ḡae teite huzate'e azaḡani'a ḡa nigu'i'uma. ¹¹ Iniu vase ane'a bare niḡa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vase ane'a bare niḡa mae ovoine, ani'e mae ḡihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazega e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazego, negoḡo, nabugo ga ḡae uhiḡano radiu'ete'e ma'ora azaḡa ago huzo'i! 'Ougine ze'a ḡa bare naena'e huḡadi'uma. ¹³ Rehano ḡa muio'idene, zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, edanoga mene idaḡa azaḡa ebu ubumaze kuruḡa azaḡa huzo'i! ¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaḡa ze'e baronoga'e mene idaḡa 'ahine, duduḡa azaḡani'a bare ḡabode iḡune'ete'e madaḡano, ḡa'e Badi'a'a naeḡa ḡani'uma."

Mui Boro Hariḡa Idaniro
(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazega 'ahogani'a Iesu ḡoere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaḡa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vase 'ahogani'a mui boro ruhibadu vase ḡehaḡa huziro. ¹⁷ Mui madaḡa reirotene, ani tuḡure vazega'e huzirote'e azaḡa mazao tuḡunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ḡau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i! ¹⁸ Ebu tuḡure vazega'e 'ouge ḡoeriro, rehano ze tiba tiba'e ḡoere nufenufiro. Ibite nirote'e vazegani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ḡiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maḡuno'i! ¹⁹ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maḡuno'i! ²⁰ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma."

²¹ Tuḡure vazega ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ḡoe'a zuhi'aḡa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vazega'e maḡune rudaro ebu tuḡure vazega niro, raena'a, 'Ne ibiḡano zu ibi kokosiḡano ḡarihe onamadu zahara azaḡa, oda sau'a azaḡa, ubumaze kuruḡa azaḡa zu edanoga mene idaḡa azaḡa huzo'i! ²² Tuḡure vazega onamadu 'ouge haḡairo. Ebu bare onaadu zuhi'aḡa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a ehate'e ḡauḡa haḡaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.' ²³ Zuhi'aḡani'a tuḡure vazega niro, raena'a, 'Ibi boro zu maḡa neḡa ibiḡano buau onamadu vase vaḡo'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eḡe ne iriva'o'no'i! ²⁴ ḡiano'i! Eḡe'a ibite mui veize huzirote'e azaḡa nidu'a'e, eḡe mui tahiḡa zu mene auḡi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa
(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vase ḡuḡuvaḡa hune'a Iesu ḡaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a, ²⁶ "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotoga urato'idene, eḡe zamare borofoi! Moḡa zu vi'a, inuḡa zu ubuga, negoḡa zu ezeḡa, ebu ḡaboneḡa zuni ago zamare borofoi! 'Ouge haḡaine, ani'e eḡe tahi'a rae re'uma. ²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e eḡe mene tahi'a rae re'uma."

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano, vase 'ahogani'a ne hitaḡa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauḡi'uma rae ḡiani'uma. Zu ani moniḡa'e ne e'e ogoranoga veize idaḡa ga mene

rae ġiani'uma. ²⁹ Iġite ohonadu mene ogoru hauġine, vaze ġehaġani'a e'e horonadu ġiriho ha'uma. ³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauġoga'e mene idaraneha!'

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eġe uti azaġa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaġa'e 20,000. E'e kiniġa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ġiani'uma. ³² Ani vitinoga mene idaġa reine, kiniġa e'e ize faġano, ani teite uniho manoġa mouga veize hari odohe dure'ete'e vazeġa tuġuni'uma. ³³ E'e teiġe, zae bo'aġano iniu vaze ane ġau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eġe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuġa. Dama'e manoġa, rehano inigani'a dauġine, nougenouge damaġa bare haġai'uma? ³⁵ Damaġa mene bare haġaine, raha ga ogomu ġuhune'ete'e busiġa'e mene manoġa, e'ano'o mae modi'uma. Za teġazeta ro'idene, eġe ġoere faifaine abito'!"

15

Mamoe'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa (Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azaġa ebu haġai sau'a azaġani'a nu'oranadu Iesu ġoere abitinu. ² Rehano Farisea azaġa ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ze mene matuiro ebu ufeta ġoereriro, raena'a, "Iesu'e haġai sau'a haġae'ete'e azaġa mae zouze'ohe ebu zeġe teite ogau tiburu'ohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. ⁴ "Zae bo'aġano vaze 'ahoga'e mamoe'ġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani'e mamoe' 99 haba boha'a nobe'a modadu dauġoga mamoe'ġa vaġe ragavi'uma. ⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma. ⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vaze, negoġa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eġe mamoe' dauġoga ġauġa horoneha, e'ano'o eġe teite matuihi!' ⁷ E zi'ohe. Hari e'e teiġe, haġai sau'a vazeġa tiba'e ane sau'a'ono'o ġihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ġihuri'uma haġaiġa o'o'a ra'ete'e duduġa azaġa 99 vitizi'uma."

Moni'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roġae 'ahoga'e moniġa nidu'a* ¹⁰, rehano tibani'a dauġine, ani nagini haġai'uma? Ani ihureġa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ġiane vaġi'uma. ⁹ Ebu horone meine, ane vaze, negoġa zu nabuga huzadu zina'a, 'Eġe'a daunirote'e moni tiba vaġe horoneha, e'ano'o eġe teite matuihi!' ¹⁰ E za zi'ohe. E'e teiġe, Exhaġai sau'a vazeġa tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tuġure viga'e matu'i'uma."

Ubugani'a Dauġirote'e Hari Idaidaġa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. ¹² Mada 'ahogano ubuga veġani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ġae toheġo zamaġano eini'uma ġau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ġau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ġarugano, ubuga veġani'a ġauġa nidu'a nu'onadu haba faġa vaġine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniġa au tauġe'ena'a nidu'a modiro. ¹⁴ Ani moniġa nidu'a mode hauġirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro. ¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazeġa 'ahoga vaġe onamiro, ebu vazeġani'a ani haba boha'ano

* 15:8 Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeġa

aba taufe'ete'e gauḡa haro. ¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihī reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Ḡonagano zamaḡani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe mama veize gaue'ete'e azaḡa'e ogomuze ḡehaḡa bagaḡa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe. ¹⁸ E mama vaḡe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ḡa zu Badi'a mazao haḡai sau'a haḡaeha. ¹⁹ E'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i, rehano ḡae veize gaue'ete'e azaḡa teige huho'i!" ²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iḡunadu moga vaḡe bare onamiro.

Ani ize faḡano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuḡaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro. ²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha, e'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i! ²² Rehano mogani'a tuḡure azaḡa zina'a, 'Dabua manoga ḡarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriḡa redohano'i, zu tamaka redohano'i! ²³ Ebu boromakau modohuḡa iga reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi! ²⁴ Mazaḡa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ḡabodeha, ani dauḡiro ebu bare horone maha! 'E'ano'o tuḡure azaḡani'a ani'a reirote'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. Ebu mui boro haḡadu zeḡe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaḡano ubuga ibi'ani'a mebao gaue radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiḡano feurirotene, muie haraoga igiro. ²⁶ Ebu ani tuḡure vazeḡa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ḡadiniro. ²⁷ Tuḡure vazeḡani'a naenaenina'a, 'Negoḡo ani manoga bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuḡa iga manadu mui boro haḡaeha.' ²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani maḡune rudaro ebu ne zamaḡa diuḡoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuḡadu eḡe teite mui matu'i'hi!' ²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ḡehaḡa tuḡure vazeḡa teige ḡae veize gau'e onae'ohe zu ḡae ḡoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eḡe vazehe duḡuru teite matu'u veize ḡae'a gouti ubuga tiba zu mene maro. ³⁰ U ubugo aha'a ubuma ḡezo haḡaiḡano ḡae moni mode hauḡadu ne u'a bare onatene, ḡa boromakau modohuḡa iga mano haneha!' ³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eḡe ubude! Ḡa mada nidu'a eḡe teite radiu'ohe, e'ano'o e ḡau nidu'a'e ḡae veize. ³² U negoḡo ani'e rudaro ebu bare ḡabodeha, zu dauḡiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeḡe'a mui haḡadu matu'i'uma!"

16

Ma'ora Vazeḡa Ḡau Taufe'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeḡa ḡau nidu'a taufe'ete'e vazeḡani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ḡau taufe'ete'e vazeḡani'a ani moni au hauḡinute'e igiro. ² 'Ougadu ma'ora vazeḡa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ḡae moneo hari egata'e hubehehe? Ḡa'a eḡe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'i, mazaḡa ḡa'e eḡe ḡau mene bare taufi'uma!"

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe zuhi'a'a gauono'o mae vaḡiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauḡa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagarohē'ohe. ⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haḡaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeḡe neo huhē zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ḡau meirote'e azaḡa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeḡe bo'aḡano vaze tiba ḡadiniro, raena'a, 'Ḡa'a eḡe zuhi'a ḡau'e nugu meiro?' ⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroga 800 galeni meiro.'

Ġau taufe'ete'e vase'a niro. 'Ġae'a meirote'e umine meirote'e so'aġa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniġa rae bare mirihe to'i!' ⁷ Ebu hena vase 'ahoga ġadiniro. 'Ġa eġe zuhi'a ġau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ġae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!'

⁸ Ma'ora vaseġani'a ani ġau taufe'ete'e vaseġani'a nagini haġairote'e igirotene, ani ġuriro vaseġa rehano, niguniro, mazaġa haġaiġa'e huhuzaġa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aġu'a azaġa'e zeġe veize gauoga ufeta huhuzaġa. Agaġa azaġa vitize'ohe. ⁹ Eġe'a zi'ohe, za'e raha ada ġau madu vase danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ġauġo nidu'a hauġadu zae zu rudaune, za'e tuġutuġu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeġa veize ane zama hina faine haġaine, gau boro zuni 'ouge haġai'uma. U iniu'a gau kome'ano ġuririne, gau boro zuni ġuriri'uma. ¹¹ Ebu za'a rahao ada ġau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraġa huga mene me'uma. ¹² Za vase nu ġau mene faine odohe gauine, zae ġauġa mene me'uma.

¹³ Tuġure vaseġa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaġa."

¹⁴ Farisea azaġa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ġoere igirotene, ze Iesu eġofoharo. ¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduga ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeġa. Vaze'a ġau boro ra'ete'e ġauġa'e, Badi'a'a aġirohau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'a vase ibitoziniro. E'e ġarugano Badi'a hari manoġa'e eġe'a harame'ohe, ebu vase ġehaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuġoga veize inare'ohe. ¹⁷ Adure zu raha'e dauġi'uma, rehano Mose goro ġoe'a kome'a hune zuni mene dauġi'uma.

¹⁸ Mose goro ġoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roġae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeġa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vaseġa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriġa manoġa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoġa aunu ebu ne manoġa huneo radiunu. ²⁰ U ani ne ġabiriġa ibihetaġano zahara vaseġa niġa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ġunuġa. ²¹ Ani ma'ora vaseġani'a fatao oganadu mumuġani'a rururaudote'e ufe atihi reinu. Rehano ġuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Ġonagano Lazaro'a rudarotene tuġure viga'a ovadu Aberahamo vaġe zamahu itiro. Ebu ma'ora vaseġa zuni rudanadu ġuriro. ²³ Ma'ora vaseġa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ġaniġanau'ena'a ite ehamaro, ebu faġano Aberahamo babāġano Lazaro horoniro. ²⁴ 'Ougadu ani'a huario, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eġe vetuġaho'i! Lazaro tuġunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuġa zamaġano gigi'a boro hide'ohe!' ²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ġa 'ahi zamaro'i! Ġa'a rahao ġabode radiudote'e madaġano ġau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahao matu'e rudau'ohe, u ġa'e gigi'a hide'ohe. ²⁶ Ġau

'ahoga zuni 'ahi e'e, emeḡe bo'aḡano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ḡa mone fare amoga mene idaḡa, ebu eme none fare aroga mene idaḡa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazeḡani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ḡa umi'e'ohe. Lazaro eḡe ne tuḡune onamo'i! ²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eḡe'a aha'o gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.' ²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haḡai'uma, mazaḡa Mose zu peroveta azaḡa miriho'e e'e radiu'ohe. Ze uratine mirihoḡa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.' ³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeḡe vaḡe tuḡunine, ze'e haḡai sau'anono'o ḡihuri'uma.' ³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaḡa mene egozine, runeono'o ḡabode iḡune'ete'e vazeḡa zuni mene hune egoha'uma.'"

17

Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fie'ete'e Ihoziro (Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ḡauḡa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haḡai sau'ano tutuze'ete'e vazeḡa'e, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. ² Ani'a kome'a kome'a bo'aḡano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazeḡa'e hadi horeḡa unuḡano aute varahadu davarao feunine'e manoḡa. ³ E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabugo'a sau'a haḡao'idene, riḡa ḡoreno'i, raena'a, 'Ḡa ve'oreha haḡai sau'a ago haḡao'i!' Ebu ani haḡai sau'anono'o ḡihuro'idene, sau'aḡa rae modo'i! ⁴ Ani'a mada tiba zamaḡano ḡae 7 sau'a ḡae mazao haḡaine zu ḡae 7 bare onaadu 'E ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aḡutu modo'i!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaḡani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ḡa mazao fie'ete'e ufeta borofo'i!" ⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa rehano, za'a Irimo ireḡa nina'a, 'Irimo ire, ḡae'a bare taigota iḡunadu davarao ḡuhuro'i,' rae reine, ani za ḡoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a tuḡure vazeḡa 'ahogaḡeta reine, tuḡure vazeḡa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i? Mene! ⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eḡe veize ḡorava ogomuḡa ḡoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaḡano danaho'i! E'e ḡaruganobu'u ḡa'a ogano'i!' ⁹ Ebu tuḡure vazeḡa'e gau haḡate'e veize ani zuhi'a'a manoḡa tauḡi rae mene ni'uma. ¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauḡa haḡae hauḡo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuḡure azaḡa roḡeḡa. Eme'e gau'e tauḡeḡa.'"

Lefera Azaḡa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalemaha'aba'a u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaḡano onamiro. ¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuḡirotene, lefera azaḡa 10 faḡano edanadu Iesu horoniro. ¹³ Ebu ḡihau huario, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuḡafadu dehefe faifo'i!" ¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa vaḡe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ḡiaz'i'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaḡano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaḡani'a manoroga horonirotene, Iesu vaḡe bare onadu ḡihau huau'ena'a, Badi'a niḡa niguniro. ¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazeḡa. Ani Iesu oda babaḡano rahao ovoe ḡuḡuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'a

deheheha! Manoga tauḡi!”¹⁷ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, “E vase 10 dehe faizeha, rehano vase 9 nou'e'e?”¹⁸ Iuda mene vazega ḡa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?”¹⁹ Ebu Iesu'a vase e'e niro, raena'a, “Iḡune edanadu onamo'i! Ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a ḡabo'eha.”

Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro
(Mataio 24:23-28, 24:37-41)

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, “Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?” Iesu'a naenaезiro. “Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vase'a ubumaze hina ḡianoga mene idaḡa. ²¹ 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aḡano* radiu'ohe.”

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Za'a zazore mone mada 'ahogano, eḡe, Vaze Ubuga ḡiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma. ²³ Vaze'a raena'a, 'Ḡiano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i! ²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vase nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruga aganadu vase nidu'a horone'ete'e heuḡa. ²⁵ Rehano e'e ḡauḡa izema fureranogano, e'e aduga ḡehaḡa hidi'uma zu izidi azaḡani'a eḡe hezahohi'uma.

²⁶ Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Noa madaḡano haḡainute'e teigi'uma. ²⁷ E'e madaḡano vazevaze'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaguinu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeḡe nidu'a ruize hauḡiro. ²⁸ Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e vazevaze'a Lota madaḡano haḡainute'e teigi'uma. Zeḡe'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaguinu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu. ²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iḡunirotene, ire roga zu ire roga hadiḡani'a adureono'o iruḡu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauḡiro. ³⁰ Eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madaḡa teigi'uma.

³¹ E'e madaḡano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ḡauḡa mouga veize neḡa mene diuḡi'uma! Meba zamaḡano hihe'ete'e vazega zuni neḡa mene bare onami'uma! ³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro! ³³ Iniu vase ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vase ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ³⁴ E zi'ohe, e'e bare onait'e ohe'ano vase 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaḡano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. ³⁵ Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma†.” ³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?” Iesu'a naenaезiro. “Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.”

18

Ḡozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaḡa

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iḡaiḡa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro. ² Ani raena'a, “Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazega 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vase mene gubazinu. ³ E'e haba'ano ḡozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazega vaḡe onamadu

* **17:21** zae zamaḡano † **17:35** Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. **36** 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡui'uma.'

niro, raena'a, 'Ege agire vazega'a ege mazao hağairote'e hağaiğa'e mene duduga. E'ano'o ga ani mazao nagini'e hağai duduga ihono'i! ⁴ Kota ibitohau'ete'e vazega ani fağa hune gozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vase mene gubaze'ohe. ⁵ Rehano gozoba ada'a, e ufeta gunuguhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduga rae ni'uma. 'Ouge mene hağaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuğofuğohe ruhi'uma!"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazega ani zuni mene duduga vazega. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i! ⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azağani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduga ra'ete'e gauga zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma. ⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduga ra'ete'e gauga garihe zini'uma. Rehano ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano, Badi'a mazao fie'ete'e vase nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazega zu Takesi Ufe'ete'e Vazega

⁹ Iesu'a zege'a zege bare duduga rae ra'ete'e zu vase edeze gahize'ete'e azağa mazao hari 'ahoga idaniro. ¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vase 'aheu, Farisea vazega zu takesi vazegani'a kuranoga radu kuru neğa itiro. ¹¹ Ebu Farisea vazegani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga tauği! Mazağa e'e vase sau'azeta nu, a'e gonore azağa, hağai sau'a azağa ebu ubuma gezo azağa mene heuga. Takesi ufe'ete'e vazega omo zu mene heuga! ¹² Fura tiba zamağano, e gae 'aheu zağozage'ohe zu e'e hide'ete'e gauga nidu'a zamağano gaubanana tiba ga gane'ohe.' ¹³ U takesi vazega ani fağano edaro. Ani adure goha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazega, vetuğaho'i!"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazega'e mene duduga reiro. Rehano takesi vazega ani duduga radu ani neğa onamiro. Iniu vase ane'a bare niğa mae itine, Badi'a'a niğa mae ovo'i'uma, rehano iniu vase ane'a bare niğa mae ovoine, Badi'a'a niğa mae iti'uma."

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a (Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vase nu'a zege tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vağe ariro, mazağa Iesu'a 'evo'a zege rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azağa roziro. ¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vase e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a ege vağe tuğuzo'i, zu ago gararo'i! Mazağa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega'e, tahi'a kome'akome'a teige Badi'a goere igi'ete'e vazega. ¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae gihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

Ma'ora Vazega (Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azağa ibitozini'ete'e vazega 'ahogani'a Iesu gadiniro, raena'a, "Thore vazega manoga, e nagini hağaine gabone tuğutuğu hidi'uma?" ¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ga nougadu e manoga rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoga, u vase 'ahogani zu mene hune manoga. ²⁰ Rehano ga gadimu moneo naenae'ihhi. Mose goro goe'a ga edega. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago gezano'i, vase ago mano'i, ago gonotano'i, kota zamağano goere ve'oğa ago goero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ga goro goe'a hağaiğa 'ahi hegote'e ga?" ²¹ Ani'a naenaeni, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi gauga nidu'a hağae hune'ohe." ²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a,

“Ĝa ĝau tiba iĝine'ohe. Ĝauĝo nidu'a seronadu zahara azaĝa zeno'i! 'Ougine ĝa radone tuĝutuĝu haba'ano naeĝa me'uma. Ebu aradu eĝe hegoto'i!”

²³ Ani'a Iesu ĝoere igirotene, zamaĝani'a adudu bororaro, mazaĝa ani'e ufeta ma'ora vazeĝa 'ahine. ²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, “Ma'ora azaĝa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeĝa rouga'e riĝa bagaĝa. ²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuĝoga'e riĝa. Rehano ma'ora vazeĝa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeĝa rouga'e ufeta riĝa.”

²⁶ E'e igirote'e azaĝani'a raena'a, “'Ougine iniu'a da'o ĝabone hidi'uma?” ²⁷ Iesu'a naenaezina'a, “Vaze'a haĝaoga mene idaĝa ĝauĝa'e, Badi'a'a haĝaoga idaĝa.” ²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, “Eme ĝau nidu'a modadu ĝa ĝaruna hegote'ohe.” ²⁹ Iesu'a zina'a, “E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neĝa, inuga, negoĝa, vi'a moga ga tahi'aĝa mode iĝunine, ³⁰ izidi madaĝano ani naeĝa ĝae ĝehaĝa hidi'uma, zu zama moneo ĝabone tuĝutuĝu me'uma.”

Iesu'a Ane Rune Bare Ĝo'aniro
(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, “Zae edeĝa eme Ierusalem ahaba'a ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaĝani'a eĝe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ĝauĝani'a huda'uma. ³² E'e Roma azaĝa evora ri'ih'i'uma. Ebu ze'a ĝirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eĝe rana so'abidi'uma. ³³ Ebu masihi'uma zu uĝuhi'uma, rehano mada uĝiduĝano bare ĝabode iĝuni'uma.” ³⁴ Rehano ani ĝoere huga'e 'u'uruĝa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaĝa Kuruĝa Vazeĝa Fainiro
(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruĝa vazeĝa 'ahoga'e ibi genaĝano ehoradu vaze mazao moni umidinu. ³⁶ Ani vaze ĝuĝuvaĝani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ĝadimaro. ³⁷ Ze'a nina'a, “Iesu Nazareta vazeĝani'a vitau'ohe.” ³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iĝuniro, raena'a, “Iesu, Davida mariga vazeĝa, eĝe vetuĝaho'i!” ³⁹ Ebu ibite'ete'e azaĝani'a riĝa ĝoreniro. “Ĝa sifu rado'i!” Rehano ani ĝihau baĝaĝa huauna'a, “Davida mariga vazeĝa, eĝe vetuĝaho'i!” ⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, “Ohoze e'e tutune aro'i!” ⁴¹ Ubuma kuru vazeĝani'a aradu Iesu'a ĝadiniro, raena'a, “Ĝa ege'a ĝa veize nagini haĝaoga urate'ohe?” Ani'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, e ehamatihi!” ⁴² Iesu'a niro, raena'a, “Nugo ehamano'i! Mazaĝa ĝae'a eĝe mazao fie'ete'e'a mano'eha.” ⁴³ Ebu vaze e'e ubumaĝa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ĝaruna hegotiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeĝe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro. ² E'ea vaze 'ahoga niĝa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaĝa ĝih'i'aĝa zu ma'ora vazeĝa. ³ Ani Iesu ĝianihi reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze ĝuĝuvaĝa bo'aĝanono'o Iesu horonoĝa'e mene idararo. ⁴ E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genaĝano Nuguri ireĝa 'ahoga sibiriro, mazaĝa Iesu ani e'e ibiĝano vita'uma. ⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, “Zagaio! Ĝarihe bua ovao'i! E izidi

gae neo radi'uma." ⁶ Zagaio ani ġarihe sibire buanadu matu'u boroġeta ane neo Iesu mae ġihiniro. ⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zeġe nidu'a gumude ġoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haġai sau'a vazeġa neo diuġe radiu'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaġano, Zagaio'a iġune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġiano'i! E izidi eġe ġau ġaha'a zahara azaġa zini'uma. Zu eġe'a vaze mazao ġuriradu ġau 'ahoga meiniro reine, eġe'a ġae ġazaġa bare barono zini'uma." ⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ġae zu ġae teite ne tibano radiu'ete'e azaġa'e Badi'a'a zeġe sau'anono'o ġabozeha, mazaġa ġae zuni ġae vouġa Aberahamo teige Badi'a mazao fie'ohe. ¹⁰ Eġe, Vaze Ubuga'e, dauġirote'e azaġa vaġoga zu ġabozoga veize onairo."

*Tuġure Azaġa 10 Hari Idaidaġa
(Mataio 25:14-30)*

¹¹ Iesu'a Ierusalemaba haba'a hanitrotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemaba haba'a diuġine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ġoere ize abite'ete'e zamaġano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niġa boro. Ani'a kini rouga radu haba faġa onamihi ebu bari'uma rae reiro. ¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuġureġa azaġa 10 huzadu zeġe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofu'o'i onamo eġe'a bare onai'uma.' ¹⁴ U ane haba azaġani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ġaruna hari odohe dure'ete'e azaġa tuġuzadu haba zuhi'aġa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeġe kini rouga mene urate'ohe!"

¹⁵ Rehano haba zuhi'aġani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuġure azaġa huzadu ze'a nougenouge moni borofrote'e ederihhi rae reiro. ¹⁶ Ebu tuġure vazeġa ibi'ani'a ane vaġe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haġaeha.' ¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoġa taugi! Ġa'e tuġure vazeġa manoġa! Ġa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neġa neġa nidu'a 10 ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.' ¹⁸ Tuġure vazeġa 'aheuġani'a onaadu zuhi'aġa nina'a, 'Zuhi'a, ġa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haġaeha.' ¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoġa taugi! Ġa zuni neġaneġa nidu'a fu'o ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuġure vazeġa 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa moni ahi'e'e. Eġe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro. ²¹ Ġa'e vaze riġa. Vaze'a tirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe, zu vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe. E'ano'o e ġa mazao rihanadu 'ouge haġairo.' ²² Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuġure vazeġa sau'a! Ġa'a ra'ete'e ġoe'a u'ano, e ġa aduga ġani'uma! E'e vaze riġa radu vaze'a ti'ete'e zu ġorau'ete'e ġauġa ma'ohe rae ederifone, ²³ ġa nougadu e moni moni neġano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo. ²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaġa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuġure vazeġa hano'i!' ²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.' ²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zihi. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Rehano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni mein'uma. ²⁷ Ebu eġe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaġa tutuze aradu eġe zamao mau ruzo'i!"

* **19:13** Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeġa

Iesu'a Ierusalemā Haba'a Diuḡiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalemā haba'a u'a itiro. ²⁹ Olive maḡano Betefage zu Betania neḡano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuḡuziro. ³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neḡa onamo'i. Diuḡine, doniki modohuḡa, vaze 'ahogani'a mene ehoroga ḡauḡa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'i! ³¹ Vaze 'ahogani'a ḡadizena'a, 'Nougadu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i!"

³² Iesu'a zirote'e idunaḡano ze onamiro ebu doniki modohuḡa horoniro. ³³ Ze e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuḡa e'e azaḡani'a ḡadiziro, raena'a, "Za nogadu e'e fuhi'e'ohe?" ³⁴ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohe." Ze 'ouge reirotene doniki modohuḡa azaḡani'a ziniro. ³⁵ Ebu ze doniki modohuḡa mae Iesu vaḡe onamadu dabuaze doniki modohuḡa ḡarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro. ³⁷ Ebu ani Olive maḡanonono'o ovoe'ete'e ibiḡa hanitiro. E'ea Iesu ḡaruna hegote'ete'e vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazaḡa ze Iesu'a haḡainute'e haḡai gigi'aḡa nidu'a horoniro. ³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niḡano onae'ete'e kiniḡa niguno'i!

Adureo uniho manoḡa,

ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡano Farisea azaḡa nu'a raena'a, "Thore vazeḡa, ḡa ḡaruna hegote'ete'e azaḡani'a 'ouge ra'ete'e gararo'i!" ⁴⁰ Iesu'a naenaeziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeḡe'a huanadu eḡe niguhi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalemā haba'a hanitadu haba'a e'e horonirotene niaro. ⁴² Ebu raena'a, "Ierusalemā azaḡa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoḡa ma'ete'e ibiḡa edeḡa reifone, ḡabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idaḡa. ⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madaḡano zae agire azaḡani'a raha gabi'a merau ganaḡeḡezi'uma, ebu zamao haozi'uma. ⁴⁴ Zeḡe'a zae haba zu haba azaḡa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiḡa'e nidu'a fahe ḡuzuhi'uma, mazaḡa Badi'a'a zae vaḡe onairote'e madaḡa mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neḡa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalemā haba'a diuḡadu kuru neḡa onamiro. Ani de'e haba'ano ḡau nunu serone'ete'e azaḡa horozadu hegoze buziro. ⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neḡa re'uma.' Rehano zae'a kuru neḡa'e ḡonore haba'a teige haḡae'ohe!"

⁴⁷ E'e ḡarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neḡano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro. ⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiḡa mene hidiro, mazaḡa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ḡoe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Gigi'aḡa Moneo ḡadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru neḡano Badi'a hari manoga haraminu zu vase ihozinu. E'e madaḡano Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vase boroboro'a ani vaḡe onamiro. ² Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, "Eme efo'i, ḡa no'e gigi'aḡa hina haḡai e'e haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aḡa ḡaniro?" ³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi. ⁴ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vase mazaono'o? Eho'i!"

⁵ Zeḡe'a zeḡe da'o neneḡaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nouḡadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ⁶ U vase mazaono'o reine, vase nidu'a hadi hina uḡue rui'uma, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vaseḡa rae mae ḡihiniro." ⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro." ⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e gigi'a hina haḡai 'ahi haḡaete'e mene ihozi'uma."

*Hihi Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa
(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)*

⁹ Iesu'a vase mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoranadu hihi azaḡa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ḡauḡa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragavinu. ¹⁰ Vaini maḡa ri'i'ete'e madaḡa reirotene, vaini maḡa nu mouḡa radu ani tuḡureḡa vaseḡa 'ahoga hihi azaḡa e'e vaḡe tuḡune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoḡa tuḡune baroniro. ¹¹ Ani hena tuḡure vaseḡa 'ahoga bare tuḡuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoḡa tuḡuniro. ¹² Ebu ani tuḡure vaseḡa uḡiduḡa bare tuḡuniro, rehano e'e vaseḡa'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ ḡonagano vaini mebaḡa vaseḡani'a 'ahige reiro. 'E nagini haḡai'uma? Eḡe ubude zamarone tahi'aḡa tuḡuni'uma, giḡeḡa ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuḡuniro.

¹⁴ Rehano hihi azaḡani'a horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro. 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vaseḡa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!' ¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebaḡanono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaḡa vaseḡe ze mazao nagini haḡai'uma? ¹⁶ Ani onaadu hihi azaḡa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaḡa'e vase nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguḡa mene fureraune manoga!" ¹⁷ Rehano Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaḡa, rehano Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihirote'e goe'a huga'e zamaro'i!

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiḡani'e, ḡauḡa boro hadiḡa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiḡa e'e rana higaune, ani vaheḡu tahitahi'uma, zu hadiḡa e'e'a vase 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'aḡaḡihi'aḡa'e Iesu hari idaidaḡa zeḡe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaḡa vase ḡuḡuvagani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro.

*Roma Kiniḡa Takesi Moniḡa
(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)*

²⁰ Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'aḡaḡihi'aḡani'a Iesu faine ḡianiro. Ze'e u'uru gaue'ena'a duduga rae gurire'ete'e azaḡa madu Iesu mazao tuḡuziro, mazaḡa Iesu ani ḡau nu rae

ve'onine Roma gavana vazegā mazao utoga reiro. ²¹ Ebu ze Iesu vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazegā, eme edegā ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vase boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe. ²² E'ano'o 'ahi ḡadimatihī. Roma kiniḡa takesi moniḡa haune, idaḡa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a, ²⁴ "Roma moniḡa* ihoho'i! Iniu viga zu iniu niḡa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniḡa† viga zu niḡa." ²⁵ Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniḡa ḡau'e Roma kiniḡa ane hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a ane hano'i!" ²⁶ E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e ḡoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ḡadimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

*Runeono'o Iḡune'ete'e moneo Ḡoe'a
(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)*

²⁷ E'e ḡarugano Sadukea azaḡa nu'a Iesu vaḡe ariro. Sadukea azaḡa'e vase'a runeono'o mene bare ḡabode iḡuni'uma rae reiro. ²⁸ Ze Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazegā, Mose'a goro ḡoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e enegā 'o'o'a reine, ohoze negoḡani'a ḡozobaḡa teite hahuradu ani rune negoḡa niḡa mouga veize ene fureno ha'uma. ²⁹ Negoḡa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. ³⁰ Negoḡa 'aheugani'a ḡozobaḡa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoḡa uḡiduḡa zuni ani teite hahuriro, rehano haḡai idaḡani'a fureraro. ³¹ Ebu negoḡa nidu'a 7 ḡozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauḡadu, ubudeze 'o'o'a reiro. ³² Hena vesu'u ḡozoba zuni rudaro. ³³ 'Ougadu runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano roḡae a'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Hahu'e raha azaḡa 'adi veize ra'ohe. ³⁵ Rehano runeono'o bare iḡunadu Badi'a habao radoga idaḡa ra'ete'e azaḡa'e mene hahuri'uma. ³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaḡa ze'e tuḡure viga heuḡa. Ze'e runeono'o iḡunirote'e azaḡa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iḡuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaḡoḡa zamaḡano mirihiro. Ani butu zamaḡano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a!' Mazaḡa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ḡabode'ena'a Badi'a'e zeḡe Badi'a rae reiro. ³⁸ Badi'a'e mene rune azaḡa Badi'a, rehano ḡabone azaḡa Badi'a. Zeḡe nidu'a ani ubumao'e ḡaboḡa."

³⁹ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a naenaeniro. "Ihore vazegā, ḡa faifaine raha!" ⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare ḡadine'ete'e mene bare haḡairo.

*Keriso'e Iniu Mariga?
(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)*

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vase'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe? ⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaḡano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Eḡe eda'e moneo ehoro'i,

⁴³ onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma."

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

Mose Goro Ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ġiano'i
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ⁴⁶ "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihira ra'ohe, zu muio zuni ehoro haba'a manoga'ano da'o ehorihira ra'ohe. ⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faġafe ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a u'ano, aduga boro bagaġa hidi'uma.

21

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniġa
(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neġano ma'ora azaġani'a Badi'a ġahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e horoziro. ² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro. ³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro hune ofeha. ⁴ Ma'ora azaġani'a zeġe moni ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeha. U ġozoba 'adi'e zahara roġaġa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniġa nidu'a ofeha."

Mada Ġonagano'e Haġai nu Badeġa
(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neġa hadi manoga hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoġa biri ragano tirote'e ġo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a, ⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ġauġa e'e nidu'a'e agire azaġani'a ruine hune hauġi'uma. Madaġani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Thore vazega, 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?" ⁸ Ani'a naenaenziro. "Ġiano'i, vaze'a tutuze ve'oz'i'uma! Ze'e eġe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madaġa 'ai haniteha!' Rehano ġoereze ago ego'i! ⁹ Uti zu agato hariġa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġauġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma." ¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. ¹¹ Haba nunu zamaġano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ġauġa zu haġai nu badeġa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauġa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neġano zu ġu'a neġano ohoze ti'uma. Eġe u'ano, kini zu gavana azaġa mazao ri'izi'uma. ¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeġe mazao eġe hari rouga madaġa re'uma. ¹⁴ Zae moneo nagini ġoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofo'i! ¹⁵ Mazaġa za'a nagini re'uma ġoe'a'e eġe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma. ¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuġuzi'uma. ¹⁷ Za'e eġe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma.

18 Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma. 19 Zae'a edau gigaraune za'e ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Ierusalem Hab'a Ruini'uma
(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

20 Ierusalem haba'a'e uti azaġani'a ganaġeġanoga horono'idene, a'e Ierusalem haba'a ruini'uma madaġa 'ai haniteha rae ederi'uma. 21 E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e haba maġa feraw ito'i! Ierusalem haba'a zamaġano radiu'ete'e azaġa'e feraw vaġino'i! Ierusalem haba'a enogano radiu'ete'e azaġa'e Ierusalem haba'a ago diuġo'i! 22 Mazaġa e'e madaġano Badi'a'a Ierusalem azaġa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaġoġano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġauġa nidu'a huda'uma. 23 E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaġa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maġuno zini'uma. 24 Ze nu'e venisi hina ġouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ġu'a azaġa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azaġani'a Ierusalem haba'a sausaune radi'uma onamo zeġe mada'a hauġi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaġa
(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

25 Mada, bato zu buzuva ragano haġai nu badeġa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaġano, davara zu sa'u boroboro guguġa u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma. 26 Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaġa adure ġianete'e gigi'aġani'a'e hagahagari'uma. 27 Ebu e'e madaġano eġe, Vaze Ubugani'a ġoze zamaġano gigi'a inaraġa boro zuni agaġa manoga madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. 28 'Ahi ġauġani'a ġadahe furerano'idene, iġunadu dude ehamano'i, mazaġa Badi'a'a zae ġabozi'uma madaġa 'ai haniteha."

Figi Ireġa Hari Idaidaġa
(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

29 Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireġa zu ire nidu'a ġiano'i! 30 Rouġani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaġa haniteha rae edere'ohe. 31 E'e teige, 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'i! 32 E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaġa'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġaguġani'a furera'uma. 33 Adure zu raha'e hauġi'uma, rehano eġe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i

34 Tohutohe rado'i! Za mene 'ouġine, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ġaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eġe'a bare onae'ete'e madaġano'e zaguzaga'uma, mazaġa e'e 'ahiri miniġani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma. 35 Raha 'adi azaġa nidu'a e'e madaġa hidi'uma. 36 E'ano'o adugani'a fureraune, feraw'ete'e zu eġe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'i!"

37 Mada nidu'a Iesu ani kuru neġano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaġinadu Olive maġa onamadu e'ea radiunu. 38 Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ġoere abitoga veize kuru neġa onaminu.

22

Iuda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

¹ Isitiġa O'o'a Beredi Muiġa, niġa 'ahoga'e Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġa hanitiro. ² Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu manoga ibiġa vaġiro, mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazega niġa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamaġano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuġiro. ⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu kuru neġa taufe'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa vaġe onamiro. Ebu zeġe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiġa vaġe ġoeriro. ⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao ġoere tiro, nina'a, "Moni ġani'uma." ⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoġa!" Ebu ani vaze ġuġuvaġa o'o'a zamaġano Iesu ri'inoga veize mada manoga vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa ebu dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, e'e reiro. ⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuġuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeġe oganoga veize Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe to'i!" ⁹ Ebu zeġe'a ġadiniro. "Ġa ura'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ierusalem ahaba'ano diuġine, ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegotadu ane'a diuġi'uma neġa diuġo'i!" ¹¹ Diuġadu e'e ne vazega 'ahige ġoreno'i, 'Ihore vazega'ani'a ane tahi'atahi'a teite Iġine Mode'ete'e Muiġa* a'uma neġa zamaġa'e nou'e'e rae ġadimu'ohe.' ¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neġa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ġauġa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!" ¹³ Ze iġunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ġauġa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe tiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madaġani'a feurirotene, Iġine Mode'ete'e Muiġa afine, Iesu ani apostolo azaġa teite e'e neġa zamaġano ehoriro. ¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iġine Mode'ete'e Muiġa 'ahi anoga hubehune uratiro. ¹⁶ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e Muiġa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġano Iġine Mode'ete'e Muiġa hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuġa bioġa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i!" ¹⁸ Mazaġa eġe'a zi'ohe, e'e vaini vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madaġani'a onai'uma." ¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e eġe ahiri. Zae zini'ohe. Eġe zamaroga radu haġaiġa 'adi haġao'i!"

²⁰ Gorava ogomuġa enogano ani vaini vuġa bioġa madu ziro, raena'a, "Bioġa 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e ġoitore iziga ra'ohe. ²¹ Rehano ġiano'i! Eġe revoni'uma vazega'e emeġe teite ogau tiburu'ohe. ²² Eġe, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eġe revoni'uma vazega'e aduga hune hidi'uma." ²³ 'Ougadu ze bare ġadimutitiro, raena'a, "Emeġe bo'aġano iniu'a 'ouge haġai'uma?"

* **22:11** Iġine Mode'ete'e Muiġa mamoeġa

Iniu'e Niġa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'aġano iniu'e niġa boro raena'a zeġe'a bare ta'irotitiro. ²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kinigakinigani'a zeġe haba azaġa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azaġani'e haba azaġani'a 'Du'u vazega' rae huze'ohe. ²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'aġano iniu'a niġa boro reihine, ani'e vase niġa kome'a heuġa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihine, tuġure vazega' heuġa rae re'uma. ²⁷ Iniu'e niġa boro? Ehore ogau'ete'e vazega' ga tuġure vazega'? A'e ehore ogau'ete'e vazega'. Rehano e'e zae bo'aġano tuġure vazega' heuġa.

²⁸ Eġe'a aduga hide onainute'e zamaġano za'e eġe teite radiu onaeha. ²⁹ E'ano'o eġe Mama'a vase nidu'a ibitozini'ete'e gigi'aġa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'aġa zini'ohe. ³⁰ Ebu eġe'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e eġe teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azaġa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'i! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha. ³² Rehano Simona, e ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mene dauġifine ġae rana kuraneha. E'ano'o ġae'a ġihuradu eġe vaġe bari'uma madaġano negoġo duġuru inarazono'i!" ³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ġae teite ġuta'uma, ebu ġae teite ruda'uma zuni idaġa!" ³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, eġe'a ġa'ohe, ohogore uzeuze ġae'a ġae uġidu 'o'ohena'a, e aġu'a rae re'uma. E'e ġaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe gau haġaoga veize tuġuzirote'e madaġano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaġano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo." ³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vase'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'i! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i‡! ³⁷ Ibite eġe moneo peroveta vazega' Isaia'a Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ġonore azaġa zamaġano 'ahoga rae reiro.' Eġe'a zi'ohe, e'e ġoe'a'e hube hune furera'uma. Eġe hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe." ³⁸ Zeġe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "'Ai ahiġa!"

Iesu'a Olive Maġano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iġaiġa haġainute'e teige Olive maġa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro. ⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "'Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine eġe mazao fie'ete'e'a mene dauġifine, kurano'i!" ⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuġadu kuraro, ⁴² raena'a, "Mama, ġa urato'idene, eġe mazaono'o bioġa aduga 'adi mae vaġino'i! Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i!" ⁴³ Ebu tuġure viga'a adureono'o ane vaġe ovadu inaraharo. ⁴⁴ Ani zamaġa ufeta adudu'ena'a, zamaġa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairagani'a ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauġadu ane tahi'atahi'a vaġe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaġa ze'e vetuġa rarote'ano'o ahirize'a taoraro.

† **22:31** Vuiti hirive'ete'e zamaġano, vuiti zuizuine, huga'e zamaġano radi'ohe ebu ogaġa'e buau rururu'ohe ‡ **22:36** E'e ġoeere idaidaġa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nougadu baze radiu'ohe? Iḡuno'i! Satani'a so'oso'ozadu eḡe mazao fie'ete'e mene dauḡifine, kurano'i!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ḡoere'enogano, vaze ḡuḡuvaḡani'a ani vaḡe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'aḡano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiḡa onairo.

⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ḡa'e eḡe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ih'i'ohe?" ⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozine idaḡahehe?"

⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa tuḡure vazega vari'iro. 'Ougadu eda'e teḡaḡa buniro. ⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'i!" Ebu Iesu'a vaze e'e teḡa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaḡa, Badi'a dibuo hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, kuru neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vazega obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize onaahehe?" ⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neḡano radiunu. E'e zamaḡano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eḡe obohe'ete'e madaḡa zu uzabo gigi'a madaḡa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa ne tutune onamiro. Petero zu faḡanono'o zeḡe ḡaruna hegotiro. ⁵⁵ Vaze nu e'e ne ḡabi'a zamaḡano ire roga hofadu ehore ḡeḡemaḡiro. Petero zuni zeḡe teite ehoriro.

⁵⁶ Tuḡure roḡaega 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuḡano ehore'enogano horoniro. Ani ḡiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!"

⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roḡae, e vaze a'e aḡua!" ⁵⁸ Mene faḡa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ḡa zuni Iesu gatine'ete'e vazega 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!"

⁵⁹ Mada tahiḡa ḡarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaḡa ani zuni Galilea vazega!"

⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ḡa'a nagini ra'eta'a'e aḡua!"

Petero ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, kokoroku'a ugaro. ⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ḡianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohogore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ḡa'a ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.' ⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa neonon'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaḡani'a Iesu Ḡareḡareniro

⁶³ Iesu ḡiane'ete'e azaḡani'a ani ḡareḡareniro zu bouniro. ⁶⁴ Ze ani ubumaḡa 'uadu bare ḡadiḡadiniro, raena'a, "Ḡa peroveta vazega 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazega ihofoi!" ⁶⁵ Ebu ḡoere sau'a sau'a hina ḡareḡareniro.

Vaze Ḡihi'aḡa Ḡihi'aḡani'a Iesu Ḡadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa. Zeḡe kota zamaḡano Iesu mae ohoniro. ⁶⁷ Ebu zeḡe'a niro, raena'a, "Efo'i! Ḡa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eḡe'a 'O'e' rae zine, za'e eḡe ḡoere mene mae ḡihini'uma. ⁶⁸ Ebu eḡe'a 'E Keriso ga?' rae ḡadizine, za'e

mene naenaehi'uma. ⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eġe, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'aġa eda'e naeo ehoru'uma."

⁷⁰ Zeġe nidu'a ġadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihi'ohe." ⁷¹ Ebu zeġe'a zeġe bare neneġaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oġa rae ra'ete'e vazeġa mene vaġi'uma, mazaġa emeġe'a ane hebeono'o ġoere ve'oġa rate'e hube hune egeha!"

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)

¹ Kota e'e azaġa nidu'a iġuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro. ² Ebu zeġe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeġe ne azaġa so'ozadu ibi ve'oġano tutuze'ohe. 'Roma kiniġa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!" ³ E'ano'o Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa'e hube Iuda azaġa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube." ⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oġa 'ahoga mene horoneha." ⁵ Rehano ze te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'ano'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haġai ve'oġa ibiġano tutuze'ohe!" ⁶ Pilato ani ġoere 'adi igirotene, ġadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazeġahe?" ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vazeġa rae ederiradu ani Heroda vaġe tuġuniro. E'e madaġano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazaġa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariġa igiro 'ahine, Iesu'a haġai gigi'a haġaoga horonihi reiro. ⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġehaġa Iesu mazao haġairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro. ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a iġunadu ġoere riġa ġehaġa Iesu rana ġoeriro. ¹¹ Heroda ani ane uti azaġa teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoġa haġaohanadu Pilato vaġe bare tuġune onamiro. ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madaġano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, vaze boroboro ebu haba azaġa huze nu'oziro, ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oġano ibitoziniro radu tutune areha. Eġe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oġa 'ahogani mene horoneha. ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oġa 'ahogani mene horonadu ani emeġe vaġe bare tuġune onaeha. Ġiano'i! Iesu mazao'e runeo tuġuni'uma ve'oġani'e o'o'a! ¹⁶ E'ano'o eġe'a uti azaġa tuġuzadu Iesu masini'uma ebu tuġune buni'uma*."

¹⁸ Rehano vaze ġuġuvaġa nidu'a huau iġuniro, raena'a, "Vaze adi'e mano'i, u Barabasi'e tuġune bunu'i!" ¹⁹ Barabasi ani Ierusalem'a haba'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro. ²⁰ U Pilato ani vaze ġuġuvaġa teite ta'irotitiro, mazaġa ani Iesu tuġune bunihi reiro. ²¹ Rehano ze'a huario, raena'a, "Sataurono'i! Sataurono'i!" ²² Pilato'a ġae uġiduġano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oġa haġaeha? E ani rune moneo tuġuni'uma ve'oġa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine tauġi'uma ebu tuġune buni'uma!"

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iġine Mode'ete'e Muġano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

²³ Rehano vase ġuġuvaġani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huaru. Zeġe ago'e ufeta boro hune u'ano, ²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiġano haġaoziniro. ²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vase goruzirote'e vazega, Barabasi ġu'anono'o mae buniro. U vase ġuġuvaġani'a uratirote'e idunaġano, Iesu'e satauronoga veize uti azaġa evora ri'iniro.

Iesu Satauroniro

(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)

²⁶ Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazega 'ahoga niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azaġani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiro. ²⁷ Vaze ġuġuvaġani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeġe bo'aġano roġaeroġae'a Iesu vetuġanadu niau kuaru. ²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Terusalema roġaeroġae, eġe u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i!" ²⁹ Mazaġa aduga boro hidi'uma madaġa 'ai onai'uma. E'e madaġano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roġaeġa zu ene ize 'izema mouga roġaeġani'e manoġa tauġi!' ³⁰ E'e madaġano ze maġamaġa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeġe ġahifo'i!' ³¹ E'e ire ġaboġa heuġa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roġa azaġa heuġa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Gonore boro vazega 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro. ³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niġa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ġonore vazega 'aheu satauroziro, vase 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo. ³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeġe haġai sau'a aġutu modo'i, mazaġa ze'e nagini haġae'eta'a'e aġu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaġusi arahoġa arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vase ibitozini'ete'e azaġa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vase 'ahoga'ahoga'e ġaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazega reine, ane'a bare ġaboni'uma!" ³⁶ Uti azaġani'a zuni arahoharo ebu vaini vuġa ġiġi'a gagoharo. ³⁷ Ebu ze nina'a, "Ġa'e Iuda azaġa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i!" ³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Tuda Azaġa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ġonore boro vazega 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ġa'e Keriso ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i ebu emeġe zuni ġabofo'i!" ⁴⁰ Rehano ġonore boro vazega 'ahogani'a ġonore boro vazega omo ġoere riġa hina naenaenina'a, "Ġa Badi'a mene rihone'ehehe? Ġae zuni ane teite idaġa ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma. ⁴¹ Emetane'e emeġe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vase 'adi'e haġai sau'a 'ahogani mene haġairo." ⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eġe zuni zamaro'i!" ⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e eġe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu. ⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neġa dabuaġani'a nemaog zigau 'a'adaro. ⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huaru, raena'a, "Mama, eġe vine'e ġae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azaġa ibitozini'ete'e ġihi'aġa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vase 'adi'e duduġa!" ⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e muririrote'e azaġa ġuġuvaġani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuġa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro. ⁴⁹ Rehano Iesu vase nidu'a zu Galilea

haba'anono'o hegotirote'e roġaeroġaeġa nidu'a faġanono'o nagini'a fur-
erarote'e muririro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niġa Iosefa radiunu. Ani'e vaze manōġa zu duduġa, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azaġa boro zamaġano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro. ⁵² Ane'a Pilato vaġe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'i!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e". ⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduġa izigano tiro. ⁵⁴ A'e Bana Madaġa veize ruhibe'ete'e madaġa ġoravaġa, ebu Bana Madaġa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroġae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro. ⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoġa zu dehoru hohoġa manōġa ruhibiro. Rehano Mose goro ġoe'a idunaġano Bana Madaġa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ġabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzeuze roġaeroġae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoġa madu idu onamiro. ² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaġinoga horoniro. ³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro. ⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaġano vaze 'aheu'a tabara zeġe babaġano edaro. Ze'e dabua vazavazahōġa vidaro. ⁵ Ebu roġaeroġae'a rihau rudanadu zeġe mazao ovoe ġuġuriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vazeġa rune haba'ano vaġe'ohe?" ⁶ Ani ahao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i! ⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaġa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma." ⁸ 'Ouge reirotene, roġaeroġae'a Iesu'a reirote'e ġoe'a zamariro.

⁹ Roġaeroġae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeġe mazao nagini'a fur-
erarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro. ¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roġaeroġae'e Magadala roġaeġa niġa Maria, 'ahoga'e niġa Ioana, Iakobo vi'a niġa Maria ebu roġae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaġa mazao rae fureniro. ¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ġoere'e ġiriho hariġa radu mene mae ġihiniro. ¹² U Petero ani iġunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ġuġuradu idu zamaġa ġianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuaġa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

Iesu'a Emausa Neġa Ibiġano Fureraro

(Mareko 16:12-13)

¹³ E'e madaġano roġaeroġae ġoere igirote'e azaġa bo'aġano tahi'a 'aheu'a Emausa neġa ibiġa onaminu. E'e neġa'e Ierusalem haba'anono'o ani faġa'e 11 kilomita. ¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ġauġa nidu'a ġo'ane onaminu. ¹⁵ Zeġe'a ġo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeġe uhiġa aradu idaġa onamiro. ¹⁶ Zeġe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaġa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini ġo'ane'ohe?" Ebu ze vetuġarau'ena'a tue edaro. ¹⁸ Ze bo'aġano vase 'ahoga niġa Kuleopa'a naenaeni, raena'a, "Izidi Ierusalemaba'ano nagini'a fureranata'a'e vase nidu'a edeġa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ġa'a da'o aġu'ahehe?" ¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeġe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vaseġa hariġa. Badi'a zu vase nidu'a zamao ani peroveta vaseġa raha. Ani'e haġaiġa gigi'a haġainu zu ġoere gigi'a haraminu. ²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vase ibitozini'ete'e azaġani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro. ²¹ Eme'e ani Isaraela azaġa agireono'o mae vaġizi'uma vaseġa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaġanono'o onao mada uġidu maha.

²² U eme bo'aġano roġaeroġae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha, ²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeġe mazao fureranadu Iesu'e bare ġabodeha rae raha.' ²⁴ Emeġe bo'aġano vase nu'a idu haba'a onamatene, roġaeroġae'a rate'e teiġe, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaġa! Peroveta azaġani'a reirote'e ġoe'a mene ġarihe mae ġihine'ohe. ²⁶ Peroveta azaġani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ġabodadu ane haba aġaġano diuġiuma.'" ²⁷ Iesu'a Buka Zaġoġa zamaġano Mose'ono'o onamo peroveta azaġani'a ani moneo mirihirote'e ġoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neġa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro. ²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ġorava raneha zu mada'e hauġeha. E'ano'o emeġe teite bazih!" 'Ougadu ani zeġe ne diuġi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeġe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro. ³¹ E'e zamaġano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeġe ubumao ani dauġiro. ³² Ebu anianine ġoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ġoeratene zu Buka Zaġoġa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neġa'ono'o zogone iġunadu Ierusalemaba'ano bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeġe teite radiunute'e vase nu haniziro. ³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ġabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!" ³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a zuni zeġe mazao Emausa ibiġano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariġa me'odoziniro.

*Iesu'a Tahi'aġa mazao Fureraro
(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)*

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamaġano Iesu'a tabara zeġe bo'aġano edaro, ebu raena'a, "Zama roġeġa zae teite rado'i!" ³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaru zu rihau rudaro. ³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nouġadu rihau'ohe? Nouġadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe? ³⁹ 'Ahi eġe! Eġe 'evore zu oda ġiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teiġe, e'e modare zu isineheta." ⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreġa zu odaġa ihoziro. ⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ġoere mene mae ġihiniro. Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?" ⁴² Zeġe'a ġozone kiroġa harotene, ⁴³ ani'a madu zeġe ubumao aro.

* **24:34** Niġa 'ahoga'e Petero

Iesu'a Ane Tahiatahi'a Ġoere Ġonaga Ziro
(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a zae teite radiunute'e madaġano 'ahige ġoreziro. 'Mose goro, peroveta azaġa buka zu Salamo zamaġano eġe moneo mirihirote'e ġoe'a nidu'a hube hune hudafo.'" ⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeġe Buka Zaġoġa ġoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro. ⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uġidu zamaġano runeono'o bare ġabodi'uma. ⁴⁷ Ebu ani tahiatahi'a'a, Ierusalemaha'ano'o onamo haba nidu'ao, ane niġano hari manoġa harami'uma, raena'a, 'Ġihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haġaize sau'a aġutu modi'uma!" ⁴⁸ Za'e e'e ġoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni eġe hari haramozini'uma. ⁴⁹ Ġi'ano'i! Mama'a ġoere tirote'e Vine Zaġoġa eġe'a zae mazao tuġuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaġoġani'a ovadu gigi'aġa hina iriva'ozi'uma."

Iesu'a Adure Itiro
(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha'ano'o ze tutuzadu Betania neġa uhiġa onamiro. Ebu evo'a ġihinadu zeġe veize kuraro. ⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ġoha mae ġihine itiro. ⁵² Ebu ze Iesu nigunadu matu'uzeta Ierusalemaha'ano bare onamiro. ⁵³ Ze iġaiġa kuru neġano radiu'ena'a, Badi'a niġa mae ġihininu.

Apostolo Azaġa Haġai

Ġoere Ġadaheġa

Buka 'adi'e "Apostolo azaġa haġai" Uare (Kware) ġoereo tiro. Uare ġoere'e Garihe (Garia) ġoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ġoere'ete'e azaġa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Ġoere huga" 'e buka 'adi ġonagano tiro, ġoere aduga ga iġaiġa mene igi'ete'e ġoe'a buka zaġoġano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazaġa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Eġe'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gaudote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu ² onamo Vine Zaġoġani'a ibitohau'ena'a apostolo azaġa ġoere ziniro, ebu adure ġoha mae itiro. Apostolo azaġa'e Iesu'a inahe meirote'e azaġa. ³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ġae ġazaġa gaubanana (40) apostolo azaġa mazao fureraro. E'e zamaġano ani 'ize ġaboga ra'ete'e ihozoga veize haġai ġehaġa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a rae furenido. ⁴ Zeġe'a nu'orarote'e madaġa 'ahogano Iesu'a ġoere ziniro, raena'a, "Ierusalem neġano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirote'e ġoe'ani'a hudanoga veize guhiano'i! E'e ġoe'a'e za eġe mazaono'o igiro, raena'a, ⁵ Ioane Babatiso'e vu hina bapatozido rehano, za'e, mada ġehaġa 'izema mougano, Vine Zaġoġa hina bapatozito'uma."

Iesu adure ġoha mae ġihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamaġano, Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madaġano'e emeġe'a Isaraela haba'a bare madu emeġe'a emeġe bare ġiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madaġa'e Mama'a ane niġano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ġauġa. ⁸ Rehano Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovami'uma madaġano za'e ġigi'aġa me'uma. Ebu za'e eġe hari rae fureni'uma, Ierusalem neġano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ġonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zeġe ubumao adure ġoha mae ġihine itiro, ebu ġoze'a 'uiro. ¹⁰ Iesu'a adure ġoha ite'enogano, ze adure ġohani gagau ġiane rune radiunu. Ebu ġiano'i! Aneru aheu'a zeġe genaġano edaro. Ze dabua 'uruġa haġairo, ¹¹ ebu raena'a, "Galilea azaġa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ġohani ġiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure ġoha mae ġihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neġano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive maġanono'o bare Ierusalem neġa itiro. E'e ibiġa'e kilomita tiba heuġa. ¹³ Ze Ierusalem neġa feurirotene, hitaga neġa itadu zeġe'a radiu'ete'e haba'a diuġiro. E'e zamaġano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niġa Iakobo, Zelote vazeġa, niġa Simona, ebu Iakobo ubuga, niġa Iuda. ¹⁴ Zeġe nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iġaiġa kurau. Roġae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoġa duġuru zuni zeġe teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iġuri meiro

¹⁵ E'e madağa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azağa nu'onu'o bo'ağano Petero'a iğune edaro. Zeğe nidu'a'e mağa tiba zu ġae aheu gaubanana (120) heuğa. ¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zağoğani'a Davida neadu, buka zağoğano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azağa ibito zinirote'e hariğa. ¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahi'ağa 'ahoga. Ane zuni emeğe teite gau tiba hağaido. ¹⁸ Rehano ani'e reva moniğa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiğani'a ġudau rururaro. ¹⁹ Hari 'adi'e Ierusema azağa nidu'a igiro. E'ano'o zeğe'a haba a'a'e zeğe ġoereo Akeledama rae huniro. Ġoere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazağa Salamo zamağano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e ġahuturano'i!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)

Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iğ'u'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iğuri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeğe teite radiudote'e madağa nidu'a, emeğe teite raudote'e vazega 'ahoga me'uma. ²² E'e madağa'e, Ioane'a Iesu bapazonirote'eano'o onamo Iesu emeğe mazaono'o adure ġoha mae ġihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ġabode iğunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeğe'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niğa 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia. ²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'e vaze zama nidu'a edeğa. E'ano'o ihofo'i, vaze aheu 'adi bo'ağano ġae'a mate'e vazega'e iniu? ²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauğa iğ'u'a mouga veize. Iuda'e ane hağai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuğiro. ²⁶ Ebu ze'e e'e veize kağusi arahoga hağairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azağa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madağano Vine Zağoğani'a ovairo

¹ Iesu'a bare ġabode iğunirote'e ġarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madağa meiro. E'e madağano Zuhi'a Boro mone azağa nidu'a haba tibano nu'oru radiro. ² E'e zamağano zavara boro'a onae'ete'e teige guguga boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e gugugani'a zeğe'a nu'orarote'e neğa iriva'oniro. ³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heugani'a mazane teige rovtadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro. ⁴ Ebu Vine Zağoğani'a e'ea radiunute'e azağa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zağoğani'a ibito zenadu, ġoere 'ahoga 'ahogano ġoeriro.

⁵ E'e madağano'e, Iuda azağa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muiğa 'auğoga rae Ierusema neğa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azağa. ⁶ E'e harağa igirotene, vaze ġuğuvağani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazağa Zuhi'a Boro mone azağani'a ane ane ġoereo ġoeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azağani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e ġoe'a. ⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "Adi duğuru'e nidu'a Galilea azağa rehano, ⁸ nouga'ahi emeğe tiba tiba ġoereo ġoeroga igi'ohe? ⁹ Eme'e Patia azağa, Media azağa, Elama azağa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azağa, ¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano,

* **2:1** Pentekosi ġoere e'e huga'e ġae fu'o gaubanana (50). Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'o me'ode onamo mada ġae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muiğa madağa me'uma.

Izipi haba'ano radiu'ete'e azağa, zu Libia haba'a zamağano Kurene neğa uhiğano radiu'ete'e azağa. Ebu Roma neğano radiu'ete'e azağa. ¹¹ E'e zamağano'e Iuda azağa zu, Iuda mene azağa rehano zamaze ġihuradu Iuda azağa teite kurau tiburu'ete'e azağa. Ebu Kerete 'umuğa azağa zu Arabia haba'a azağa. Eme zeğe'a Badi'a ġiġi'a hağaiğa emeğe tiba tiba ġoereo ra'ete'e igi'ohe." ¹² Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "Adi nagini?" rae ġadititiro. ¹³ Rehano vaze nu'e ġiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuğa borofe gageha."

Petero'a vaze ġuġuvağa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azağa gaubanana tiba fare (11) teite iğune edanadu, vaze ġuġuvağa mazao agoğa borofe'ena'a haramiro. "Iuda azağa, zu Ierusalemne neğano radiu'ete'e azağa nidu'a, e'e, hağai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Ege ġoere fairu abito'i! ¹⁵ Za'e 'adi duġuru'e vaini vuğa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazağa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazeğa Ioela'a amahi rae furenirete'e hağaiğani'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madağa madağano,
vaze nidu'a mazao ege Vine Zağoğa
ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,
Ebu ubudeze zu aboeze'a
ege hari rae furen'i'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e
Badi'a'a ihoze'ete'e hağaiğa
zamaze hina horoni'uma,
zu vaze boroboro'e Badi'a'a
ihoze'ete'e hağaiğa iğuna'uma.

¹⁸ E'e madağa madağano tuğure azağa
ġu'a teige gaue'ete'e (slaves),
ohoze zu roğae mazao zuni
ege Vine Zağoğa owoe be'unadu,
iriva'ozi'uma,
ebu zege zuni ege ġoere
rae furen'i'uma.

¹⁹ Ebu ege'a zaguzaga'uma hağaiğa
adureo furen'i'uma,
zu ege tahi ġiġi'a hağaiğa
rahao furen'i'uma.

A'e ru, ire roga ebu ġisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu
bato'e ru teige kanara'uma.
E'e ġaruganobu'u Zuhi'a mada boro
zu manoga hune'a onai'uma.

²¹ Ebu Zuhi'a Boro mazao
umide'ete'e azağa nidu'a'e
ġabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

²² Isaraela azağa, ġoere 'adi ego'i! Za edeğa. Iesu, Nazareta neğa vazeğa ani, Badi'a'a tuğunadu, ġiġi'a hağaiğa, zaguzaga'uma hağaiğa zu Badi'a tahi hağaiğa ġehağa zae bo'ağano hağaido. Badi'a ani e'e hağaiğa Iesu mazaono'o hağaadu, Iesu'e ane'a tuğunirete'e rae deheniro. ²³ Ebu Iesu

ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toganirote'e zu furera'uma rae ederirote'e haġaiġa. Ebu za'e Badi'a goro ġoe'a aġu'a azaġa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro. ²⁴ Rehano e'e vazegā'e Badi'a'a rune zamaġano ġaniġanau'ete'eano'o mae vaġinadu, bare ġaboniro, mazaġa rune gigi'aġa'e Iesu obone touga mene idaġa 'ahine.

²⁵ Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.
'E'e mada nidu'a eġe uhiġano

Zuhi'a Boro horoninu.
Mazaġa ani eġe eda'e moneo radiu'ohe.
E'ano'o ġau 'ahogani'a zuni
mene hagahi'uma.

²⁶ E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,
zu hebehe hina
Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.
E'a zamare'etene, ahirihe zuni
runeono'o bare ġaboni'uma
rae re'uma.

²⁷ Mazaġa ġa'e eġe'a rudaune,
vinehe rune haba'ano
mene modi'uma,
ebu ġae tuġure haġae hune'ete'e vazegā'e
ahi'ani'a ruhuranoga veize
mene modi'uma.

²⁸ Ga'e ġabone ibiġa ihoheha.
E'e ġae zamao matu'u hina
iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

²⁹ Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouġafe Davida'e rudanadu ġuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe. ³⁰ Ani'e peroveta vazegā 'ahine, ani edeġa Badi'a'a ane mazao ġoe'a rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iġuri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma haġaiġa horone'ena'a, Keriso'a bare ġabode iġuni'uma hariġa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma. ³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare ġaboniro. Emeġe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe. ³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zaġoġa madu emeġe mazao owoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zaġoġa'e Badi'a'a tuġuni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e haġaiġa izidi 'ada horone'ete'e zu iġi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ġoha mene mae ġihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Boro niro.
Eġe eda'e moneo ehoroi!

³⁵ Onamoo eġe'a agireġo mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azaġa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satauronirote'e vazegā, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e iġirotene, zamaze tuġano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaġa ġadiziro. "Negofe duġuru, eme nagini haġaine manoġa?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ġihuno'i, ebu Iesu Keriso niġano bapatizo mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaġoġa zini'uma. ³⁹ Badi'a'a ġoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeġe Badi'a'a zamazi'uma azaġa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faġa faġa azaġa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ġoere ġehaġa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haġai ve'oġa azaġa 'adi mazaono'o vaġinadu, ġabone mo'i!"

41 E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ġihinirota'a'e bapatzoziro. Ebu e'e madaġano vaze maġa boro uġidu (3000) heuġa bapatzizo madu zeġe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaġa tibano nu'oraro

42 Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaġani'a ihozidote'e abito zinido ebu danatitido, tiburru ogaudo, zu tibano kuraudo. 43 Ebu apostolo azaġani'a zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa ġehaġa haġaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro. 44 Badi'a mazao firote'e azaġa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ġauze nidu'a ġahugotitido. 45 Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu. 46 Ze mada nidu'a Dibu'o Neġano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburauo, 47 zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azaġa nidu'a zeġe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ġabone hide'ete'e azaġa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaġa sau'a vazeġa fainiro

1 Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaġano Dibu'o Neġa itiro. A'e ġorava mone mada uġidu (3 koroko) zamaġano. 2 U ibiheta 'ahoga, niġa Iraġa Manoġa ra'ete'e genaġano, odaġa sau'a vazeġani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neġa diuġe'ete'e azaġa mazao moni umidinu. 3 Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neġa diuġihi ra'enogano horozadu, moni umiziro. 4 Rehano Petero zu Ioane'e ġiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ġiafo'i!" 5 Odaġa sau'a vazeġani'e ġau 'ahoga ini'uma rae zamare ġiaziro.

6 Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eġe mazao radiu'ete'e ġauġa ġani'uma. Eġe'a ġa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neġa vazeġa niġano iġunadu onamo'i!" 7 Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreġa madu mae ġihinirotene, odaġa zu kekeġani'a tabara inariro. 8 E'ano'o ani rafate iġunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeġe teite Dibu'o Neġa diuġiro. 9 Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene, 10 ani'e Dibu'o Neġa ibihetaġa, niġa Iraġa Manoġano iġaiġa ehoradu, vaze mazao moni umidinate'e vazeġa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neġano haramiro

11 Odaġa manorirote'e vazeġani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaġano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zeġe vaġe isau dure onairo. A'e Solomona touraġi ra'ete'e haba'ano. 12 Petero'a vaze ġehaġani'a onaoga horozirotene, ziro, raena'a, "Isaraela azaġa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ġiaġiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeġe'a gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emeġe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?"

13 Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouġafe'a kurano haudote'e Badi'aġani'a ane tuġure vazeġa Iesu mae ite nigune ġihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuġune bunihhi rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eniro. 14 Za'e Vaze Zaġoġa zu Duduġa he'ehe'eniro, ebu vaze runedirote'e vazeġa 'ahoga mae bunoga veize umidiro. 15 Za'e ġabone zini'ete'e Zuhi'aġa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vase 'adi faineha. Za edeḡa vase 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aḡa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vase 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe edeḡa, Iesu marote'e madaḡano bone za'e aḡu'a, ani mazao nagini haḡairota'a'e, zu zae vase boroboro zuni aḡu'a. ¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaḡa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige haḡae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuḡunite'e Kerisoḡa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ḡihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga! ²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaḡani'a onai'uma, ebu zae ḡabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vaseḡa tuḡuni'uma. Niḡa'e Iesu. ²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ḡau nidu'a izifi'uma madaḡani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zaḡoḡa azaḡa tuḡuzadu rae furenirote'e haḡaiḡa. ²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanonono'o peroveta vaseḡa 'ahoga eḡe heuḡa zae veize tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i! ²³ Iniu'a ani ḡoere mene ego haune, zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazaono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.' ²⁴ Samuela zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡauḡa irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuḡa nidu'a'e marigoono'o manoḡahe me'uma.' ²⁶ Badi'a'a ane Tuḡure Vazeḡa tuḡunirotene, Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu manoḡa zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vase ḡehaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azaḡani'a zeḡe u'a onairo. ² Ze'e apostolo azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vase ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ḡabodirote'e teige, vase'e runeono'o bare ḡabodi'uma rae, haraminu 'ahine. ³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro. ⁴ Rehano zeḡe haramo igirote'e azaḡa'e ḡehaḡani'a zeḡe ḡoere mae ḡihiniro, ebu mae ḡihinirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.

⁵ Irarirotene, kanisoro azaḡa, vase boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Ierusalem a neḡano nu'oraro. ⁶ Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa nabuga duḡuru. ⁷ Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadiziro, raena'a, "No'e gigi'aḡa hina, ga iniu niḡano odaḡa sau'a vaseḡa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa zu Iuda azaḡa boroboro, ⁹ odaḡa sau'a vaseḡa mazao haḡai manoḡa haḡaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe? ¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a 'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neḡa vaseḡa niḡano vase 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ḡabonirote'e vaseḡa. ¹¹ Ani'e

'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a,
he'ehe'enirote'e hadiḡa rehano,

izidi du'e'ete'e hadiḡa boro
re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeḡe ḡabofi'uma. Mazaḡa haba nidu'a zamaḡano Badi'a'a emeḡe ḡabofoga veize'e ane da'o tuḡuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ḡoeroga horozitene, zaguzagaro, mazaḡa zeḡe'a ḡiazitene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaḡa, edeḡa o'o'a. Zu ze edeḡa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaḡa.

¹⁴ Zuni odaḡa sau'ani'a manorirote'e vazeḡani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ḡoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeḡe da'o ḡo'aniro, ¹⁶ raena'a, "Eme zeḡe mazao nagini haḡaine manoga?" rae ḡaditiro. "Ierusalem azaḡa nidu'a'e edeḡa, zeḡe'a gigi'a haḡaiḡa boro haḡaata'a'e. Eme zeḡe haḡai o'onoga mene idaḡa. ¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaḡa bo'aḡano bororatite'e 'uoga veize, riho ḡoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niḡano vaze mazao ago bare ḡoero'i!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niḡano ago hune zu bare ḡoero'i, zu ago hune zu bare ihozo'i!" rae ziro. ¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ḡadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a ḡoere mene egadu, zae ḡoere egoga'e manoga ga? ²⁰ Mazaḡa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ḡoe'a mene rae furenine'e mene idaḡa."

²¹ Ebu kanisoro azaḡani'a bare riho ḡoe'a zeadu, tuḡuze buziro. Ze'e adugano tuḡuzite'e ibiḡa mene horoniro, mazaḡa nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niḡa nigune radiro 'ahine. ²² Gigi'a haḡaiḡano manorirote'e vazeḡa muriḡa'e ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuḡuze buziro, Iesu mone azaḡa vaḡe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e ḡoe'a me'odo ziniro. ²⁴ Zeḡe'a ḡoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'e adure, raha, davara zu e'e zamaḡano radiu'ete'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. ²⁵ ḡae'a Vine Zaḡoga tuḡunadu, ḡae tuḡure vazeḡa vouḡafe Davida hebeono'o ḡoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaḡani'e
maḡune rudaro,
zu haba 'ahoga 'ahoga azaḡani'e
huga mene hidi'uma haḡaiḡa
haḡaihi rae neneḡaniro?

²⁶ Kini azaḡa haba ḡiane'ete'e'a
utitoga radu onairo,
ebu vaze ḡihi'a ḡihi'ani'a
zeḡe teite tibano nu'oraro,

Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷ E'e haḡaiḡa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaḡa zu Isaraela azaḡa teite Ierusalem neḡano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneḡaniro. Iesu'e ḡae Tuḡure Vazeḡa zaḡoga, ḡae'a Keriso rae ohonirote'e vazeḡa. ²⁸ Rehano ze'e, ḡae'a irina ḡae gigi'ao zu urao furera'uma rae reirote'e haḡaiḡa Iesu mazao haḡairo. ²⁹ Zuhi'a Boro, izidi zeḡe'a riho ḡoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ḡae tuḡure azaḡa inara rifo'i, emeḡe'a inare hunadu ḡae ḡoere rae furenoga veize! ³⁰ Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaḡani'a manoroga, zu ḡae tahi gigi'a furenoga i ebu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡao'i, Iesu, ḡae Tuḡure Vazeḡa zaḡoga niḡano!"

³¹ Ze kurau hauḡirotene, zeḡe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeḡe nidu'a Vine Zaḡoḡani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ḡoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡauze ḡahugo titiro

³² Iesu mazao fie'ete'e azaḡa'e zama zu zamaroneze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "'adi'e eḡe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ḡahugo titiro. ³³ Ebu apostolo azaḡani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ḡabodirote'e hariḡa rae furene onaminu, ebu Badi'a ḡahunone manoḡa boro'a zeḡe nidu'a mazao radiunu. ³⁴ Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaḡa habazeta azaḡa zu nezeta azaḡani'a e'e seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa vaḡe odohe onaadu, ³⁵ zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaḡa ḡahugo zinido.

³⁶ Vaze 'ahoga, niḡa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuḡa vazeḡa. Ani'e apostolo azaḡani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazeḡa. ³⁷ Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniḡa'e apostolo azaḡa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

¹ Vaze 'ahoga niḡa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aḡa tahiḡa seroniro. ² Ebu Anania ani inugeta ḡoere idanadu, e'e moniḡa nu'e obone tiro. Ebu ḡaha'a da'o apostolo azaḡa vaḡe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³ 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaḡo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaḡoḡa mazao ḡurireha? Ga'e seronirote'e moniḡa ruga ḡae veize obone teha. ⁴ Haba a'a'e, mene seronirote'e madaḡano'e ḡae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniḡa'e ḡae moni. E'e hina ḡae ura ḡauḡa haḡaoga idaḡa. Rehano ḡa nougadu 'uguḡa haḡaiḡa haḡai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ga'e vaze mazao mene ḡurira rehano, Badi'a mazao ḡurireha."

⁵ Anania'e ḡoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariḡa igirote'e azaḡa'e nidu'a rihau rudaro. ⁶ Ebu Tahia iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ḡuriro.

⁷ Mada uḡidu (3 hours) enogano, inugani'a diuḡi' onairo. Ani aḡu'a nagini'a fureranata'a'e. ⁸ Ebu Petero'a ḡadiniro, raena'a, "Eho'i! I'u'a odohe onate'e moniḡa'e zae haba seronirote'e moniḡa hehe?" Ani'a naenaenina'a, "O'e, naeḡa'e dei'e'e." ⁹ Petero'a niro, raena'a, "Nougaduni ḡanine ḡoere idanadu Zuhi'a Boro Vineḡa so'oneha! ḡiano'i! I'u gurate'e azaḡani'e ibihetao e'e diuḡi' onae'ete'e. Ga'e zuni zeḡe'a herate buḡadi'uma."

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaḡano ani'e Petero oda babaḡano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aḡa iziga izigani'a diuḡi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiḡano ḡuriro. ¹¹ Ekalesia azaḡa nidu'a zu e'e hariḡa igirote'e azaḡa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaḡani'a vaze ḡehaḡa faiziro

¹² Apostolo azaḡani'a Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ḡehaḡa vazevaze bo'aḡano haḡaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a Solomona touraḡio nu'oraudo. ¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azaḡa'e zeḡe teite 'auḡoga mene idaḡa 'ahine, tibani zuni mene 'auḡiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaḡa horozadu, "Ze'e vaze manoḡa." reiro. ¹⁴ Rehano ohoze zu roḡae ḡehaḡani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate

me'ode tibuzido. ¹⁵ 'Ougadu ibi genaḡano zuni, ugi azaḡa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeḡe uhiḡano vitatite'ea, ane ahiri zauhaḡani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga. ¹⁶ Ebu Ierusalem a uhiḡa neḡa neḡanonono'o zuni vaze ḡuḡuvaḡani'a ugi azaḡa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaḡa tutuze onaido, ebu zeḡe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaḡa sausauro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaḡa'e Sadukea azaḡa. ¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azaḡa oboze teadu, ḡu'ano ohoziro. ¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a e'e ohe'ano ḡu'a neḡa ibihetaḡa vava'adu mae buziro. ²⁰ Ebu tuḡure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibu'o Neḡa zamaḡano edanadu, ḡabone iziga 'adi hariḡa nidu'a vazevaze me'odo zeno'i!" ²¹ E'e egadu irarirotene, Dibu'o Neḡa diuḡadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa zu ane teite rau'ete'e azaḡani'a nu'oranadu, kanisoro azaḡa zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azaḡa ḡu'a neḡanonono'o tutuze onaoga veize vaze tuḡuziro. ²² Rehano zeḡe'a ḡu'a neḡano feurirotene, apostolo azaḡa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a, ²³ "Ḣu'a neḡa ibihetaḡa'e fairu biroga, zu ḡu'a neḡa gadine'ete'e azaḡa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaḡano'e vaze 'ahoga mene horoneha." ²⁴ E'e hariḡa igirotene, Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haḡaiḡanonono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

²⁵ Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ḣiano'i! Zae'a ḡu'a neḡano ohozate'e azaḡani'e Dibu'o Neḡa zamaḡano edanadu, vaze ihoze'ohe." ²⁶ E'ano'o Dibu'o Neḡa ḡiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaḡa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaḡa vaze rihoziro, iḡite vazevaze'a maḡunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoḡa.

²⁷ Ebu apostolo azaḡa tutuze onairotene, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡani'a ḡadiziro, raena'a, ²⁸ "Eme goro ḡoe'a riḡa zae ziniro, vaze 'adi niḡano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalem azaḡa nidu'a zae'a ihoze hauḡadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeḡe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azaḡani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ḡoere igi'uma, u vaze ḡoere'e mene igi'uma. ³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a runeono'o bare ḡaboniro. ³¹ Izidi e'e vazega'e vaze ibito zini'uma Zuhi'aḡa, zu vaze ḡabozi'uma vazega'radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaḡani'a zamaze ḡihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize. ³² Eme'e e'e haḡaiḡa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaḡoḡa zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a ane ḡoere igi'ete'e azaḡa mazao tuḡuniro."

Gamaliela'a iradugu ḡoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaḡani'a Petero ḡoere igirotene, maḡune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro. ³⁴ Rehano Farisea vazega'ahoga, niḡa Gamaliela'a kanisoro azaḡa bo'aḡano iḡune edaro. Ani'e goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazega, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "'Ahi duḡuru gezo enona tuḡuze buzo'i!" ³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaḡa ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, fairu zamaro'i, 'adi duḡuru mazao nagini haḡaihi ra'eta'a'e! ³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iḡunadu, 'E'e nihe boro'radu, vaze maḡa ḡazaḡani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa nidu'a'e

ferefere'uhiro. Ebu ani'a haḡaidote'e haḡaiḡa'e nidu'a haugiro. ³⁷ Ani ḡarugano, vase nidu'a ni meirote'e (census) madaḡano, Galilea vaseḡa niḡa Iuda'a iḡunadu, vase nu zamazadu Roma gavamani teite utitihireiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaḡa'e ferefere'uhiro. ³⁸ Eḡe iradugu ḡoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duḡuru mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Tuḡuze buzo'i! Mazaḡa haḡai 'adi'e vase mazaono'o reine'e, ane'a haug'i'uma. ³⁹ Rehano haḡai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeḡe'a Gamaliela ḡoere mae ḡihiniro, ebu apostolo azaḡa huze zouzadu, uti azaḡani'a masiziro. Ebu "Iesu niḡano ago ḡoero'i!" rae zeadu, tuḡuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaḡa'e kanisoro neḡanono'o matu'e'ena'a buaro, mazaḡa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaḡa radu, Iesu niḡa u'ano nize sausaune'ete'e zamaḡano tuḡuziro 'ahine. ⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neḡa zamaḡano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoga ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gauḡano vase fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ḡeharu onaminute'ea, Iuda azaḡa bo'aḡano, Giriki ḡoe'ano ḡoere'ete'e'a, Heberu ḡoe'ano ḡoere'ete'e mazao ufeta ḡoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ḡahuge'etene, eme ḡozoba'e ogomu moneo iḡize mode'ohe." ² E'ano'o apostolo azaḡa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaḡa'e Badi'a ḡoere haramoga mene haḡaadu, ogomu ḡahuge'ete'ea mada haugoga'e mene idaḡa. ³ Nego nabudi, zae bo'aḡanono'o vase fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ḡiazadu, zamazeo Vine Zaḡoḡani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaḡa mo'i! Eme e'e gauḡa zeḡe 'evorao ri'ini'uma. ⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ ḡoere e'e igirotene, zeḡe nidu'a e'e ḡoe'a mae ḡihiniro. Ebu vase 'ahoga niḡa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaḡoḡani'a iriva'one'ete'e vaseḡa. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vaseḡa, niḡa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vaseḡa rehano, zamaḡa ḡihunadu Iuda azaḡa teite kurau tiburu'ete'e vaseḡa. ⁶ Ze apostolo azaḡa zamao ohoziro, ebu apostolo azaḡani'a kuranadu, 'evoreze zeḡe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ḡoere harame ḡehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemene neḡano ḡeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaḡa ḡehaḡa zuni Iesu mazao fiuro.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ḡahunone manoga zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vase bo'aḡano zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa boroboro haḡaido. ⁹ E'e madaḡano'e, ḡutarote'e teige tuḡure vaseḡa haḡairote'eano'o vaḡinirote'e azaḡani'a Iuda azaḡa kuru neḡa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neḡa'e tuḡure vaseḡanono'o vaḡinirote'e azaḡa kuru neḡa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaḡa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaḡani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neḡanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo. ¹⁰ Stefano ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ḡoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vase nu so'oze tuḡuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeḡe'a egeha."

¹² E'ano'o zeḡe'a vase ḡuḡuvaḡa, vase boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa tutuze so'ozadu, harae iḡuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaḡa zamao tutune onamiro. ¹³ Ebu zeḡe'a vase nu tuḡuzadu ḡuriro ḡoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibu'o Neḡa zu Mose goro ḡoe'a rae sausaune'ena'a mene ḡonabe'ohe. ¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neḡa vazegani'a Dibu'o Neḡa fahi'uma, ebu Mose'a emeḡe mazao ri'inirote'e haḡaiḡa'e ḡihuni'uma.'" ¹⁵ Kanisoro azaḡa nu'onu'o zamaḡano ehorinute'e azaḡa nidu'a Stefano ḡiane runirotene, ani iraḡa'e tuḡure viga heuḡa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azaḡa zamao ḡoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡani'a ḡadiniro, raena'a, "Zeḡe'a ḡae rana ti'ete'e ḡoe'a'e huga hehe?" ² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eḡe'a ḡoerite'e egono'! Agaḡa Boro Badi'aḡani'a vouḡafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neḡa 'izema onamogano. ³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ḡae haba zu nabugo mode iḡuno'! Ebu eḡe'a iho'ite'e haba'a onamo'!'

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azaḡa haba modadu, Harani neḡa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuḡunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo. ⁵ Rehano e'e madaḡano'e Badi'a ani haba tahiḡani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ḡoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa zu ḡae marigo, ḡarugoo onaite'e azaḡani'a haba 'adi me'uma.' ⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ḡa marigo'e haba faḡano radi'uma, ebu muri maḡa ḡazaḡa (400) ḡutarote'e teige tuḡure haḡae'ena'a, gau'uma, ebu tuḡuze sausaufe ruzi'uma. ⁷ Ebu marigo tuḡutuḡuzirote'e azaḡa, zeḡe haḡai sau'a naeḡa, eḡe'a haḡai'uma. E'e ḡaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eḡe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ḡoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ḡoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iḡuri haḡao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uḡidu fare (8) meirotene, ahi'a rana iḡuri haḡairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouḡafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeḡe mazaono'o Iuda azaḡani'a ḡehararo.

⁹ Iakobo ubuga duḡuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vase mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazegani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ḡutarote'e teige tuḡure vazegā haḡaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo, ¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamaḡanono'o mae vaḡinido. Badi'a'a edeḡa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kiniḡa Farao'a Iosefa'e manōḡa rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane ḡau nidu'a ḡianoga veize Iosefa'e Izipi ḡihi'aḡano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaḡa ḡaboneze'a rirau ḡouri. Aḡife Iakobo duḡuru zuni ogomuze'a hauḡiro. ¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamaḡano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duḡuru tuḡuzi, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ḡadaheḡa. ¹³ Ḡae aheugano tuḡuzirotene, Iosefa'a negoḡa duḡuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoḡa duḡuru'a

onairote'e hariġa igiro. ¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ġoere tuġuriro. Negoġa, nabuga nidu'a'e ġae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75). ¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro. ¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduġano ġuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duġuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ġoe'ani'a* huda'uma madaġani'a hanitrotene, Isaraela azaġa'e Izipi haba'ano ġehararo. ¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariġa aġu'a vazegani'a Izipi kiniġa reiro. ¹⁹ Ani'e goro ġoe'a sau'a ohonadu, aġife duġuru sausauze ruziro, ebu 'Eneze guraġa mae modo'i, zeġe rudanoga veize!' rae tuġutuġuziro.

²⁰ E'e zamaġano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manoġa tauġi. Ebu bato uġidu ani'e Mose ane moga neo ġubuniro. ²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboġani'a horone madu, ane ubuga raena'a ġubune borofiro. ²² Ebu Mose'e Izipi azaġa edeġa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraġeta ġoerido zu haġaiġa haġaido.

²³ Mose ani muriġa ġae ġazaġa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaġa ġiazi' onamihi reiro. ²⁴ Ane'a ġiazi' onamirote'e zamaġano, Izipi vazegani'a ahogani'a Isaraela vazegani'a ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeġa haġaihi radu Izipi vazegani'a mau runiro. ²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duġuru'e ederi'uma, ani'e zeġe danazoga veize Badi'a'a tuġuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazegani'a aheu'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a haugoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ġa negoġota sausautite'ohe?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vazegani'a Mose duine vaġinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ġa'e iniu'a emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazegani'a oho'iro? Ġa'a mene zuhi'afi'uma. ²⁸ Ġa'e ohogore Izipi vazegani'a mau runate'e teige eġe zuni uġuhihi ra'e hehe?' ²⁹ Mose'a ġoere e'e igirotene, ani Midiana haba'a feraru onamiro, ebu ani gariġa rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

³⁰ Muri ġae ġazaġa gaubanana (40) enogano Sinai maġa uhiġano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamaġanono'o, tuġure viga'a Mose mazao fureraro. ³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamariro. Ani fairu ġianoga radu uhiġa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro. ³² 'E'e vouġaġo Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duġuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vaġino'i, mazaġa ġae'a edau'ete'e haba'a'e zaġoġa. ³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azaġa sausauze'ete'e horozeha, zu ġaniġanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vaġizoga veize ovaeha. Izidi ġa'e Izipi haba'a bare tuġu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azaġani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazegani'a. 'Ġa'e emeġe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazegani'a iniu'a oho'iro? Ġa'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azaġa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vaġizite'e veize Badi'a ane'a tuġuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamaġano tuġure viga'a Mose mazao fureranadu, ġoere e'e haro. ³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azaġa Izipi haba'anono'o tutuze vaġiziro.

* **7:17** A'e Isaraela azaġa Izipi haba'ano ġutarote'e teige tuġure azaġa haġairote'eano'o Badi'a'a mae vaġizi'uma reiro.

E'e zamaġano zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa haġaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanaġa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ġae ġazaġa gaubanana (40) 'ouge haġaido. ³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azaġa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'aġanonono'o peroveta vazegā 'ahoga eġe heuġa tuġuni'uma.' ³⁸ Mose ani haba boha'ano vouġafe nu'onu'o zamaġano radiro. Ebu vouġafe zu tuġure viga nemaġano edaunu. Ebu Sinai maġano tuġure viga'a Mose teite ġoeradu, ġabone ġoe'a haro, ebu emeġe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouġafe'e Mose ġoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enedu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro, ⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeġe ibitofoga veize badi'a nuġo haġaofoi! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vaġifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme aġu'a.' ⁴¹ E'ano'o ze ġuriro badi'aġa boromakau ubuga iraġano haġairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina haġairote'e badi'aġa nigune'ena'a e'e matu'uġa haġairo. ⁴² E'ano'o Badi'a'a ġaruni ziniro, ebu zeġe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Haġai a'a'e peroveta azaġani'a buka zaġoġa zamaġano tiro, raena'a,

'Isaraela azaġa, za'e haba boha'ano
muri ġae ġazaġa gaubanana (40)
eġe, mene dibu'oniro zu ġahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niġa Moroko,
ane kuru neġa taruhaġa,
zu badi'a rae hune'ete'e
buzuvaġa 'ahoga, niġa Refani,
zae'a kurano hanoga radu
haġairote'e badi'aġa herate ragavinu.
E'ano'o za'e, eġe'a Babulonia haba'a ro'ane,
haba faġano tuġuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)''

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune ġoere'ena'a, "Vouġafe'a haba boha'ano radiudote'e madaġano, zeġe mazao'e Mose goro ġoe'a ti'ete'e taruhaġa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ġauġa idane haġairo. ⁴⁵ Muri nu enogano vouġafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azaġa haba 'adaono'o hegoze vaġizadu, Iosua'a vouġafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diuġadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro. ⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouġafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'aġani'a radi'uma neġa ogoratihi reiro. ⁴⁷ Rehano e'e neġa'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

⁴⁸ Rehano Niġa Hitaga Hune Badi'aġani'e vazegā haġae'ete'e neġano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazegā 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.
Adure'e eġe ehoru haba'a,
zu raha'e eġe oda ohone ti'ete'e haba'a.
E'ano'o za'e eġe ne ogoronouga
mene idaġa,
zu eġe'a radi'uma haba'a
ogoronouga mene idaġa.

⁵⁰ Adure zu raha ġauġa nidu'a
eġe 'evore hina haġairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teġa riġa azaġa! Zamaze'e tuġa zu Badi'a ġoere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zaġoġa iġaiġa hezaho hau'ohe. Zae vouġa'a haġaidote'e haġaiġa,

zae zuni haḡae'ohe. ⁵² Peroveta azaḡa bo'aḡano zae vouḡa'a mene sausaunidote'e vazega 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduḡani'a onaite'e hariḡa irina rae furenirote'e azaḡa zuni zeḡe'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vazega onairotene, revo hanadu mau runiro. ⁵³ Za'e Badi'a'a tuḡure viga tuḡuzadu goro ḡoe'a meiro, rehano goro ḡoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ḡoere igirote'e azaḡa'e zamaze ḡugize ruziro, ebu ani mazao ḡononeze atitiro. ⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, adure ḡohani ḡiane'egano, Badi'a agaḡani'a borofe agaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro. ⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Ḡiano'i! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teḡaze 'uiro, ebu huau borofe'ena'a, zeḡe nidu'a ani u'a dure onamiro. ⁵⁸ Ebu Ierusalemene neḡanono'o ahase onamadu, hadi hina mau sausauniro. Kota zamaḡano ḡuriro ḡoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaḡani'e dabuaze mae vaḡinadu, ene iziga 'ahoga, niḡa Saulo oda babaḡano tiro.

⁵⁹ Zeḡe'a hadi hina mau'ete'e zamaḡano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, eḡe vine mae ḡihino'i!" ⁶⁰ Ebu obenaḡa hina tuḡadu huaru, raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeḡe haḡai sau'a 'adi naeḡa zeḡe rana ago to'i!" Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ḡihiniro.

Ekalesia azaḡa sausauniro

Stefano'a rudarote'e madaḡano Ierusalemene ekalesia azaḡa sausaune ruze'ete'e haḡaiḡani'a fureraro. E'ano'o zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe edeḡano Iudea zu Samaria haba'a feraru onamiro, u apostolo azaḡa'e mene. ² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaḡa nu'e Stefano ahiri mae ḡuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro. ³ E'e zamaḡano Saulo ani neḡaneḡa diuḡadu, ohoze roḡae ahase buzadu ḡu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ḡuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaḡa, Ierusalemene neḡanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ḡoere haramido. ⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro. ⁶ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa haḡaoga horonirotene, zeḡe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro. ⁷ Mazaḡa vine sau'a sau'ani'a, zeḡe'a ragano reinute'e azaḡa ḡehaḡa mazaono'o ḡihau bagaḡa huau ḡaniḡanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaḡa zu oda sau'a azaḡa ḡehaḡani'a manorido. ⁸ E'ano'o e'e neḡano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazega, niḡa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niḡa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neḡano radiunu. Ani'e muri nu zamaḡano baidi zu naho gauḡa haḡaido, ebu Samaria azaḡa e'e horonirotene, zaguzagaudo. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niḡa mae ḡihinido. ¹⁰ Ebu Samaria azaḡa, zuhu'anono'o onamo boro ḡonaga nidu'a, ani ḡoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a gigi'ani'a rana radu gigi'aḡa furene'ohe. E'e badi'aḡa'e 'ḡihi'a' rae hune'ete'e." reinu. ¹¹ Ani amahi baidi zu naho gauḡa haḡaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ḡoere ego haunu. ¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a

zuhi'azi'uma hariġa manoġa zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ġoere'e hube rae ġihiniro, ebu ohoze zu roġae, bapatzio meiro. ¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e ġoe'a mae ġihinadu, bapatzio meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haġaiġa zu gigi'a haġaiġa boroboro haġaoga horonidotene, zaguzagauo.

¹⁴ Samaria azaġani'a Badi'a ġoere mae ġihinrote'e hariġa, apostolo azaġani'a Ierusalem neġano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaġa u'a tuġuzi. ¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaġa veize kuraro, zeġe'a Vine Zaġoġa mouga veize, ¹⁶ mazaġa Vine Zaġoġani'e zeġe zeġe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatzio da'o meiro. ¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeġe rana tirotene, ze'e Vine Zaġoġa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaġani'a 'evoreze vase rana teadu, Vine Zaġoġa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro, ¹⁹ raena'a, "Eġe zuni gigi'a e'e eno'i! Eġe 'evorehe vase rana tite'eba, zeġe Vine Zaġoġa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniġo'e ġae teite rudau onamo'i! Ġa Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idaġa rae zamare'e hehe? ²¹ Badi'a gau 'adi zamaġano niġo o'o'a, mazaġa ġa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduga. ²² Zamaġo ġihunadu haġai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguġa zamaroneġa zamaġoo meirote'e, aġutu modi'uma. ²³ Mazaġa eġe'a horo'e'etene, ġa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haġai sau'ani'a zamaġo obone ti'ohe."

²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eġe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ġae'a rate'e ġauġani'a eġe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeġe ubumao haġaidote'e haġaiġa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ġoere haramiro. E'e enogano ze iġunadu Samaria ne ġehaġano Badi'a hari manoġa harami ragave'ena'a, Ierusalem neġa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vaseġa hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuġure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iġunadu Ierusalem neġanono'o Gaza neġa ovoe'ete'e ibiġa ġuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiġa." ²⁷ E'ano'o ani iġunadu e'e ibiġano ovoirotene, Etiopia vaseġa boro 'ahogani'a e'e ibiġano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniġa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vaseġa zu oma arinute'e vaseġa. Ani kuini moni nidu'a ġianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalem neġa itadu, ²⁸ bare ovoirote'e zamaġano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuġa zamaġano ehoradu, peroveta vaseġa, Isaia bukaġa me'ode radiunu. ²⁹ E'e zamaġano Vine Zaġoġani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ġiriu onamo'i!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vaseġani'a Isaia bukaġa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ġadinena'a, "Ġa'a me'ode'ete'e ġoe'a huga'e, edeġa hehe?" ³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaġa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zaġoġa me'odirota'a'e 'ahi'e'e:
 "Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e
 mamoeġa teiġe,
 zu mamoe iguġa vari'e'ete'e
 vaseġa 'evorao
 sifu radiu'ete'e mamoeġa
 ubuga teiġe, mene ġoeriro.

33 Ani'e niġa mae ovoe'ena'a,
 ġuriro ġoe'a hina kotaniro.
 Iniu'a ane mariga hariġa
 rae fureni'uma?
 Rae furenoga'e mene idaġa,
 mazaġa ġaboneġa raha 'adaono'o
 mae vaġiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

34 Etiopia vazegani'a Firifo ġadinena'a, "E ġadimu'ohe. Peroveta vazegā'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vase 'ahoga hariġa?" 35 E'ano'o Firifo ani, buka zaġoġa ġoe'a, e'eano'o ġadaheni'ena'a, Iesu hari manoġa ane veize rae fureniro.

36 Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "Ġiano'i! Vu 'ahi'e'e. E bapatzohine idaġa hehe?" [37 Ane'a naenaenina'a, "Ġae'a zamaġo nidu'a hina Badi'a mazao fine idaġa." Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ġihine'ohe."]
 38 Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'i!" reiro. Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaġano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatzoniro. 39 Zeġe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaġoġani'a Firifo zogone mae vaġiniro. E'ano'o Etiopia vazegā'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uġeta bare onamiro.

40 U Firifo ani Azoto neġano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neġaneġa nidu'ao hari manoġa haramido, onamo Kaisarea neġano feuriro.

9

Saulo'a zamaġa ġihuniro

1 Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa vaġe onamadu, 2 uminiro, raena'a, "Damaseko neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a miriho'i! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalemā neġa tutuze onaoga veize." 3 Ani Damaseko ibiġano ne hanitirotenē, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovairo. 4 Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausahe ruhe'ohe?" 5 Saulo'a ġadine'ena'a, "Zuhi'a Boro, ġa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ġae'a sausahe ruhe'ete'e vazegā. 6 Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'i! Ġae'a haġai'uma gaūġa e'eabu'u ġe'uma."

7 Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazegā mene horoniro. 8 Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anerotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro. 9 Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

10 Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro. 11 Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iġunadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vase niġa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vazegā 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohe. 12 U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vase 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalem neġano Badi'a mone azaġa sausauzidote'e haġaiġa nidu'a igiro. ¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize." ¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, "Onamo'i! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize. ¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġuhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamao iriva'oga veize. ¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iġunadu bapatizo meiro, ¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neġano Keriso harame ġadaheniro

Saulo ani Damaseko neġano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro. ²⁰ Ebu zogone Iuda azaġa kuru neġa neġa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro. ²¹ Iuda azaġani'a e'e igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaru, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e Ierusalem neġano Iesu ni rae kurau'ete'e azaġa sausauzirote'e vazega. 'Adao zuni e'e azaġa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaġe tutuze onamoga radu onaeha." ²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a haramo onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doġo'anerotene, Iuda azaġa, Damaseko neġano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ġehaġa haugirote'e enogano, Iuda azaġa'e Saulo matihi radu neneġanirio, ²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaġa'e ohere zu madai Damaseko ġabi'a ibihetaġano Saulo matihi radu ganato haunu. ²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaġano ohonadu, ne ġabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalem neġano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalem neġa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auġihi reiro, rehano zeġe nidu'a Saulo rihoniro, mazaġa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro. ²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaġa vaġe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiġano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ġorenirote'e zu, Damaseko neġano Iesu niġano inare haramirote'e, me'odo ziniro. ²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaġa teite Ierusalem neġano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niġano inare haraminu. ²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaġa, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiġa vaġiro. ³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaġani'a e'e ederirote'e, Kaisarea neġa tutune ovoiro, ebu Taso neġano tuġuniro.

³¹ Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaġano ekalesia azaġani'e uniho manoġa madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaġoġa zuni danaze'ena'a nabudize'a ġeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niġa Lidao Zuhi'a Boro mone azaġa ġiazi' onamiro. ³³ Ebu vaze 'ahoga, niġa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uġidu fare (8) baze da'o radiunu. ³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohe. Iġuno'i,

ebu evaneḡo hego'i!" Ebu ani zogone iḡuniro. ³⁵ Ebu Lida neḡa zu Saroni haba'a azaḡa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ḡihunadu Zuhi'a Boro mazao firo.

Petero'a Tabita runeono'o ḡaboniro

³⁶ U Iopa neḡano'e roḡae 'ahoga, niḡa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roḡaeḡa 'ahoga. Tabita'e Heberu ḡoe'a, u Giriki ḡoe'ano'e Doreka*. Ani'e iḡaiḡa haḡai manoga haḡaido, zu ḡauze o'o'a azaḡa danazido. ³⁷ Petero'a Lida neḡano radiunute'e zamaḡano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neḡano bazune tiro.

³⁸ U Lida neḡa'e Iopa neḡa uhiḡano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neḡano radiu'ete'e igirotene, vase aheu ane vaḡe tuḡuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ḡa emeḡe teite ḡarihe aro'i!" ³⁹ Ebu Petero ani zeḡe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neḡa tutune itiro. E'ea ḡozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiḡa ihoniro. A'e Doreka'a ḡabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeḡe nidu'a tuḡuze buziro, ebu obenaḡa hina tuḡadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roḡaeḡa moneni ḡianadu niro, raena'a, "Tabita, iḡuno'i!" Ebu ani ubumaḡa ra'aro, ebu Petero horonadu, iḡune ehoriro. ⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ḡihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡa zu ḡozoba nidu'a huze diuḡiro. Ebu Tabita'a ḡabodate'e ihoziro.

⁴² E'e hariḡa'e Iopa neḡa azaḡa nidu'a igiro, ebu vase ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mazao firo. ⁴³ Ebu Petero ani Iopa neḡano mada nu radiunu. Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogaḡa ḡuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niḡa Korunelio'a Kaisarea neḡano radiunu. Ani'e Itali uti azaḡa rae huze'ete'e ibito ziniro.* ² Ani zu ane neo radiu'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaḡa. Ani'e Iuda azaḡa, tohe'a fereze'ete'e azaḡa borofe danazido, ebu iḡaiḡa Badi'a mazao kuraudo. ³ Ḡorava 'ahogano mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano, iḡunu'ete'e teigiuro. E'e zamaḡano Badi'a tuḡure viga'a ane mazao furera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuḡure viga'a, "Korunelio!" rae huniro. ⁴ Korunelio ani ḡigarone'ena'a, ḡiane runiro. Ebu ḡadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ḡa kuru zu ḡahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. ⁵ Izidi 'ada vase nu Iopa neḡano tuḡuzo'i, vase 'ahoga niḡa Simona zamahanoga veize. Niḡa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe. ⁶ Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaḡa ḡuhadu faine'ete'e vaseḡa. Ani ne'e davara genaḡano."

⁷ Ani ḡorenirote'e aneruḡa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuḡure vaseḡa aheu zu ane uti vaseḡa 'ahoga ane tuḡure haḡae'ete'e huze onairo. Uti vaseḡa a'a'e Badi'a zamare'ete'e vaseḡa. ⁸ Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neḡano tuḡuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

* **9:36** E'e huga'e "dia". * **10:1** Ani uti azaḡa maḡa tiba (100) ibito ziniro.

⁹ Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuḡuzirote'e azaḡa'e Iopa neḡa hanitiro. E'e zamaḡano Petero ani, kuranoga rae ne binuḡa sebaḡa itiro.† ¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vase'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaḡano, Petero ani iḡunu'ete'e teigiuro. ¹¹ E'e zamaḡano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaḡa boro bagaḡa heuḡani'e ariḡa ḡazaḡano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoniro. ¹² E'e ragano'e odaḡa ḡazaḡa maniḡa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuḡa nunu, zu adure niniḡa nunu ḡehaḡa horoniro. ¹³ Ebu ago 'ahoga igiuro, raena'a, "Petero, iḡuno'i! E'e manadu ano'i!" ¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaḡa. E'e Iuda azaḡa goro ḡoe'a zamaḡano mene deheḡa ga sau'a rae hune'ete'e bonariḡa'e mene au onaido." ¹⁵ Bare hena ago igiuro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariḡa'e mene deheḡa rae ago ro'i!" ¹⁶ E'e haḡaiḡani'e ḡae uḡidu fureraro. E'e ḡarugano dabua rafaḡa'e zogone adure ḡoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinite'e zamaḡano, Korunelio'a tuḡuzirote'e azaḡani'e Simona ne vaḡe'ena'a, ibihetaḡano edaro. ¹⁸ Ze huau ḡadimu'ena'a, "Vaze niḡa Simona, niḡa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?" ¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaḡoḡani'a Petero niro, raena'a, "Ḡiano'i, Simona! Vaze uḡidu'a ḡa vaḡe'ohe. ²⁰ Iḡunadu ne zamaḡa diuḡi' ovoro'i! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeḡe teite onamo'i, mazaḡa eḡe'a tuḡuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vase uḡidu ziro, raena'a, "Zae'a vaḡe'ete'e vazeha'e eḡe. Za nougadu onaeha?" ²² Zeḡe'a naenaenina'a, "Eme'e vase 'ahoga, niḡa Korunelio, ane'a tuḡufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeha. Ani vase duduga zu Badi'a gubane'ete'e vazeha. Iuda azaḡa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuḡure viga zaḡoḡani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niḡa Petero, ani ḡae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.' " ²³ E'ano'o Petero ani vase uḡidu ne zamaḡano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeḡe teite iḡuniuro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡa nu zuni Iopa neḡanono'o ane teite onamiro. ²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ḡorava moneo Kaisarea neḡano feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vase manoḡa manoḡa huze nu'ozadu, guhiu radiunu. ²⁵ Petero'a Korunelio neo diuḡirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaḡa babaḡano ḡuḡure'ena'a matu'o haro. ²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iḡuno'i!" raena'a, ani mae ḡihiniro, ebu raena'a, "Eḡe zu vase tauḡi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ḡoere'ena'a ne zamaḡa diuḡiuro, ebu vase ḡehaḡani'a nu'oranoga horoziro. ²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaḡa goro edeḡa. Eme'e Iuda mene azaḡa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheḡa ga sau'a rae mene re'uma.' ²⁹ E'ano'o ḡae'a ḡoere tuḡuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ḡadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ḡazaḡa modate'ea, ḡorava mone mada uḡidu zamaḡano (3 koroko) e'e nehe zamaḡano kuraunu. E'e zamaḡano vase 'ahogani'a eḡe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga. ³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ḡae kuru iginu zu ḡahugoneḡo horoninu. ³² 'Ougadu vase nu Iopa neḡano tuḡuzo'i, ebu vase 'ahoga, niḡa Simona zamahano'i! Niḡa 'ahoga'e Petero. Ani'e vase 'ahoga, niḡa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaḡa ḡuhadu faine'ete'e

† 10:9 Zeḡe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaḡa haḡaido.

vazeġa. Ani ne'e davara genaġano.' ³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoga tauġi. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoga igiro

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vase nidu'a hune mae ġihize'ohe. ³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduga haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe. ³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoga tuġurirota'a'e. A'e Iesu Kerisono'o zama roġeġa me'uma hariġa. Ani'e vase nidu'a Zuhi'a Boro. ³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatiso'a haramena'a, 'Babatiso mo'!' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e. ³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vaseġa, Vine Zaġoġa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoga haġao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaġano, zu Ierusalemene neġano haġaidote'e haġaiġa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro. ⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uġidu zamaġano bare ġaboniro. Ebu vase'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeġe mazao fureno ziniro. ⁴¹ Vase nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeġe zu Badi'a'a ohotirote'e azaġani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ġabode iġunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro. ⁴² Ebu Iesu'a tuġufiro, vasevase mazao haramoga. 'Iesu'e, ġabone zu rune azaġa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'!' reiro. ⁴³ Ebu peroveta azaġa nidu'a'a hariġa 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fine, e'e azaġa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeġe sau'a aġutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azaġa Vine Zaġoġa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ġoere e'e haramene radiunute'ea, ġoere igi radiunute'e azaġa nidu'a mazao Vine Zaġoġani'a ovairo. ⁴⁵ U e'e zamaġano Iuda azaġa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iġuri haġairote'e azaġa. Zeġe'a, Iuda mene azaġa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaġoġa ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagaro, ⁴⁶ mazaġa Iuda mene azaġani'a ġoere 'ahoga 'ahoga hina ġoere'enoga zu Badi'a'nigune'enoga igiro 'ahine.‡

E'e horonirotene, Petero'a raena'a, ⁴⁷ "Badi'a'a zeġe mazao zuni Vine Zaġoġa tuġuneha, emeġe mazao tuġunirote'e teige. E'ano'o eġe'a zamare'etene, 'adi duġuru'e iġu'a o'o'a rehano bapatzio mouga idaġa." ⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duġuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niġano bapatzio mo'!" Ebu e'e enogano zeġe'a Petero uminiro, zeġe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalemene ekalesia azaġa mazao Badi'a'a Iuda mene azaġa veize nagini haġairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamaġano, apostolo azaġa zu Zuhi'a Boro mone azaġani'a, Iuda mene azaġa zuni Badi'a ġoere mae ġihinirote'e igiro.

‡ **10:46** Iuda azaġa ze 'ane ahiri rana iġuri o'o'a azaġa'e Badi'a'a mene mae ġihizi'uma rae zamariro. Iuda azaġa'e ahirize rana iġurizeta, u Iuda mene azaġa'e iġurize o'o'a.

² E'ano'o Petero'a Ierusalemā neġa itirotene, ahirize iġurizeta azaġa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro, ³ raena'a, "Ġa'e Iuda mene azaġa ne onamadu, zeġe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iġuri o'o'a azaġa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doġo'ani rae fureno ziniro, raena'a, ⁵ "E'e Iopa neġano radadu, kurau'egano, iġunu'ete'e teigiuro, ebu dabua rafaġa boro heuġa ariġa ġazaġano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eġe uhiġano re' ovairote'e horoniro. ⁶ Eġe'a faine ġianirotene, rahao odaġa ġazaġa maniġa nunu, agire maniġa, dare'ete'e avazoġa heuġa zu adure niniġa nunu ġehaġa horoniro. A'e emeġe, Iuda azaġani'a mene au'ete'e bonariġa.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iġuno'i! Manadu ano'i!' ⁸ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa! E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariġa eġe hebeo mene au onaido.' ⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e ufire rae ago ro'i!' ¹⁰ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano bone dabua rafaġa zu e'e rana tirote'e ġauġa nidu'a adure ġoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaġano Kaisarea neġanono'o tuġuzirote'e vazeġa uġidu'a eġe'a radirote'e neġano feuri' onairo. ¹² Ebu Vine Zaġoġani'a ihina'a, 'Zeġe teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azaġa rehano, ago zamare 'ada'ado'i!' Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ġatihena'a, Kaisarea neġa ovoiro. Ebu eme'e eġe veize ġoere tuġurirote'e vazeġa neo feuradu diuġiro. ¹³ Ebu e'e vazeġani'a ane neo tuġure viga'a nouge nouge furerarote'e hariġa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neġano vaze nu tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. ¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e e'e egadu ġabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġoere ġadahirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ibite emeġe vaġe ovairote'e teige. ¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ġoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatiso'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zaġoġa hina bapatizozzi'uma.' ¹⁷ Ebu emeġe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madaġano Badi'a'a ġahunone rifirote'e teige, Iuda mene azaġa zuni ġahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haġai 'uoga mene hune idaġa." ¹⁸ Zeġe'a e'e igirotene, mene bare ġoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a zamazadu, ġabone tuġutuġu mouga veize zamaze sau'anono'o ġihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaġanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaġa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalemā neġanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuġa, zu Suria haba'ano Antioka neġa onamiro. Ze'e Iuda azaġa mazao da'o hari manoġa haramena'a feraro. ²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaġa nu'a Antioka neġa onamadu, Giriki azaġa mazao zuni Zuhi'a Boro Iesu hariġa haramiro. ²¹ Ebu Badi'a ġigi'ani'a zeġe ranao radiunu 'ahine, vaze ġehaġani'a haramoze mae ġihinadu Iesu mazao firo, ebu Zuhi'a Boro mone reiro.

²² E'e hariġa Ierusalemā ekalesia azaġani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Banabasi tuġune onamiro, Antioka neġa. ²³ Ani Antioka neġano feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoġa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeġe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamazze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro mazao fie ġigaru rado'i!" ²⁴ Mazaġa Banabasi'e vaze manoġa zu Vine

Zağoğani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhi'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazega. 'Ougadu vase gēhağa bagağani'a Zuhi'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vağoga radu Taso neğa onamiro. ²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neğa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiağa azağa teite nu'oranadu, vase gēhağa bagağa ihozido. Ebu Antioka neğanobu'u, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze gadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamağano, peroveta azağa nu'a Ierusalem neğanono'o Antioka neğa ovairo. ²⁸ E'e zamağano vase 'ahoga niğa Agabo'a, nu'onu'o zamağano iğuniro. Ebu Vine Zağoğani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamağano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'ağa reirote'e madağano fureraro. ²⁹ E'ano'o Antioka neğano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhi'a Boro mone azağa veize tuğuri'uma reiro. ³⁰ Ze nu'one hauğirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalem ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

¹ 'Ouge hağairote'e zamağano, kini Heroda Agripa'a* tuğuzadu, Ierusalem ekalesia azağa nu sauszoga rae oboze tiro. ² Ebu ane'a tuğuzadu, Ioane negoğa, niğa Iakobo, dirihi hina mau runiro. ³ 'Ougirote'e moneo Iuda azağani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuğa Au'ete'e Muiğa madağano 'ougiro. ⁴ Petero obone teadu ġu'ano ohoniro, ebu uti azağa 'evorao tiro. Uti azağa, Petero gadinrote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vase gazağa gazağani'a mada 'aune 'aune gadine gaido. Heroda ani ura'e, Iğine Mode'ete'e Muiğa ġaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ġu'ano ohone modiro. U ekalesia azağani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ġu'a neğanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriğa aheu hina batunadu uti azağa aheu bo'ağano baze radiunu, ebu uti azağa aheu 'ahoga'e ġu'a neğa ibihetağano edau radiro. ⁷ E'e zamağano Zuhi'a Boro tuğure viga'a tabara fureraro, ebu ġu'a neğa zamağa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeğa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Ġarihe iğuno'i!" 'Ouge reirotene, auri adiriğani'a 'evo'anono'o butau buaro. ⁸ Ebu tuğure viga'a nina'a, "Kiba'iğo rinedo'i, ebu tamakağō hağao'i!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogōto dabuağa vidanadu, ege hegote aro'i!"

⁹ Petero ani, tuğure viga hegote buaro, rehano e'e zamağano tuğure viga'a hağairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iğunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu. ¹⁰ Ze'e, uti azağani'a ġiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetağano feuri' onairotene, e'e ibihetağa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene fağa oname'enogano, tuğure viga'a tabara muhiniro.

* **12:1** Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aği. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamağano.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamağa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuğure viga tuğuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azağani'a togahirote'e hağaiga sau'anono'o mae vağiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niğa Maria ne onamiro. Ioane niğa 'ahoga'e Mareko. Vaze ġehağa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu. ¹³ Petero'a enone ibihetağano toketokerirotene, tuğure roğaeğa, niğa Roda'a ġianoga rae onamiro. ¹⁴ Ani Petero ago iraga igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuğiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe." ¹⁵ Rehano zeğe'a nina'a, "Ġa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeğe'a raena'a, "A'e Petero ane tuğure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeğe'a iğunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro. ¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'i!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge ġu'a neğanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azağa ihozo'i!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ġu'a neğa gadine'ete'e azağani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iğuniro. ¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azağa tuğuzadu Petero faifaine vağiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azağa ġadiğadiziro. Ebu gadi azağa'e zimi ruzoga veize tuğuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iğunadu, Kaisarea neğa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neğa azağa mazao mağune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neğa azağa'e tiburanadu, Heroda ġiani' onamiro. Ze'e Heroda tuğure vazega boro, niğa Balasto teite vazetadu, Heroda teite uniho manoğa mouga rae umidiro, mazağa ze'e Heroda'a ġiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iğaiga meido 'ahine. ²¹ Heroda ġiani'uma madağa meirotene, ani kini dabuağa hağaadu kini ehoro haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azağa mazao haramiro. ²² E'e igirotene, e'e azağani'a ġihau bagağa ġoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ġoere'ohe, mene vase'a." ²³ 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tuğure viga'a zogone Heroda runediro, mazağa ani'e vasevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ġoere'e bororu onaminu, ebu vase ġehağani'a egadu mae ġihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azağa moni zini' onamirote'e gauga hağirotene, Ierusalem neğanono'o bariro. Tahia 'ahoga niğa Ioane zu zamahu Antioka neğa ovoiro. Ani niğa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoğa harama ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiağa zamağano'e peroveta azağa zu ihore azağa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niğa 'ahoga'e Niğera, ebu Kurene vazega, niğa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazega, ebu Saulo. ² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zağozage'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamağano Vine Zağoğani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e ege gau veize meirobobo, ege veize avo ohozo'i!" ³ E'ano'o ze zağozagiuro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo teadu kuraro, ebu tuğuze onamiro.

Paulo'a ibite haramē ragavirote'e

Kupro 'umuḡano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zaḡoḡani'a tuḡuze'ena'a, Seleukia toḡatoḡaḡa ovoiro, ebu e'eano'o ḡasi hina Kupro 'umuḡa ruhau fariro.

⁵ Ebu Salami neḡano feurirotene, Iuda azaḡa kuru neḡa neḡa diuḡadu Badi'a ḡoere haramiro. Ioane, niḡa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zeḡe danazoga veize ḡatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuḡa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafō neḡano feuriro. Ebu Iuda vazēḡa 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ḡuriro peroveta vazēḡa, niḡa Bari-Iesu*. ⁷ Ani e'e 'umuḡa gavanaḡa teite vazetite radiunu. Gavana vazēḡa niḡa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoḡa, faifairu zamare'ete'e vazēḡa. Ani Badi'a ḡoere igihi reiro. E'ano'o vaze tuḡunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazēḡa e'e, niḡa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ḡoe'a. ḡoere e'e huga'e nabone. Ane'a zeḡe ḡoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize ḡunuḡununiro. ⁹ U Saulo, niḡa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu, Eluma ḡiane runiro, ebu raena'a, ¹⁰ "Ḡa'e Satani ubuga. Haḡai duduḡa nidu'a agireni'ete'e vazēḡa. Ḡuriro zu so'oso'o haḡaiḡani'a ḡae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduḡa ḡunuḡunune'ete'e haḡaiḡa mene mode'ohe. ¹¹ Ḡiano'i! Zuhi'a Boro gigi'a'a ḡae rana raha. Ḡa'e ubumaḡo'a kura'uma, ebu mada nu agaḡa horonoga mene idara'uma."

Ebu ḡoze zu uzabo'a ubumaḡa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vaze vaḡiro. ¹² Ebu gavana vazēḡa'e furerarote'e haḡaiḡa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro haḡai ederadu, zaguzagarō.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neḡano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azaḡa'e Pafō neḡanono'o iḡunadu, Pamufulia haba'ano Perega neḡa ḡasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duḡuru muhizadu, Ierusalemā neḡa bare onamiro. ¹⁴ Ze'e Perega neḡanono'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neḡano feuriro. Ebu Bana Madaḡa madaḡano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu ehoriro. ¹⁵ Ebu goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere me'odirote'e enogano, Iuda azaḡa kuru neḡa ḡiane'ete'e azaḡani'a, Paulo duḡuru veize ḡoere tuḡuriro. "Negofe duḡuru, za emeḡe veize inara ḡoe'a e'e ro'idene, haramine idaḡa hehe?"

¹⁶ Paulo ani iḡunadu 'evo'a mae ḡihiniro, zeḡe'a ḡoe'a ego hanoga veize. Ebu ḡoe'a ḡadaheniro, raena'a, "Isaraela azaḡa, zu Iuda mene azaḡa Badi'a gubane'ete'e, ego'i! ¹⁷ Isaraela azaḡa Badi'a'a, aḡife duḡuru meiro, ebu zeḡe'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ḡe'hararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anono'o tutuze buziro. ¹⁸ Ebu muri ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamaḡano, ze'e Badi'a ḡoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziro. ¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu ahe'u fare (7) azaḡa'e, Badi'a'a zimi hauḡadu, habaze'e Isaraela azaḡa ziniro. ²⁰ Muri maḡa ḡazaḡa zu ḡae fu'o gaubanana (450) zamaḡano, 'ouge haḡainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azaḡa bo'aḡanono'o Isaraela azaḡa ibito zini'uma azaḡa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge haḡae onamo peroveta vazēḡa Samuela'a fureraro. ²¹ E'ebu'u Isaraela azaḡa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniro. Ani'e Kisa ubuga,

* **13:6** Bari-Iesu, ḡoere e'e huga'e Iesu ubuga.

Beniamini iduhu vazega. Ani, muri gae gazağa gaubanana (40) Isaraela azağa ibito ziniro. ²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gağanono'o mae vağinadu, Davida madu kini iğ'u'ano ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, ege zama'a urato hau'ete'e vazega. Ani'e ege'a urate'ete'e gağa nidu'a hağai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiğano, Davida mariganono'o vase gabozi'uma vazega fureno ziniro, ebu ani Isaraela azağa mazao tuğuniro. Niğa'e Iesu. ²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azağa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuradu, bapatizo mo'i!" reiro. ²⁵ Ioane'a ane gau hauğe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazega'e ariga onae'ohe. E'e ane tuğure vazega radu, tamakağa miniğa fuhi'o hanoga zu mene idağa. Ani ni'e ege ni vitinoga.' "

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune goere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azağa, ebu Iuda mene azağa, Badi'a gubane'ete'e! Emege veize, Badi'a ani, vase gabozi'uma goe'a tuğuriro. ²⁷ Ierusalem azağa zu zege ibito zini'ete'e azağa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madağa Madağa nidu'a, peroveta azağa goere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zege'a Iesu kotanadu runeo tuğunirotene, e'e goe'a hağae huniro. ²⁸ Ze'e Iesu runeo tuğunite'e mazağa mene horoniro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zağoğano tirote'e goe'a nidu'a ane mazao hağae hauğirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamağano tiro. ³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro. ³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalem neğa itirote'e azağa mazao mada ġehağa zamağano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azağa mazao e'e hariğa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manoga rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouğafe mazao rae tirote'e goe'a'e, ³³ vouğafe mariga emege mazao ane'a hağae huneha. E'e hağaiğa'e Iesu runeono'o bare ġaboniro. 'Adi'e Salamo aheuğa (second) zamağano Iesu hariğa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ġa'e ege Ubude. Izidi e'e, ġa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ġaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e hağaiğa'e buka zağoğano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ğahugoneğa manoga zae zini'uma.

E'e ġahugoneğa'e zağoğa,

zu e'e goe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,

'Ġa'e, gae Vaze Zağoğa ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Goere 'adi'e Davida hariğa mene tiro, mazağa Davida ani'e, ane radone madağano Badi'a ura gağa hağae hauğirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouğağa idu haba'ano ġuriro, ebu ahi'a'e ruhuraro. ³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazega'e 'ahi'a mene ruhuraro.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'i! Eme'e, Badi'a'a zae hağai sau'a ağutu modi'uma goe'a'e, Iesu'a nagini hağaofrote'eano'o zae mazao

haram'e'ohē. ³⁹ Mose goro ḡoe'a haḡae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubu-mao duduḡa rouga mene idararo, mazaḡa vaze haḡai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haḡaiḡa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fine, Iesu'a nagini haḡaofirote'eano'o Badi'a'a aḡutu modadu, e'e sau'aḡanono'o mae vaḡizi'uma. ⁴⁰ E'ano'o peroveta azaḡani'a reirote'e haḡaiḡa zae mazao mene fureranoga veize ḡiano'i! ⁴¹ 'Ahige touga, raena'a, 'Ḡiano'i!

Za'e, Badi'a ḡoere he'ehe'ene
ḡoere'ete'e azaḡa,
zaguzagano'i, ebu rudano'i!
Mazaḡa e'e, zae radone madaḡano
haḡai 'ahoga fureni'uma.

Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,
zae ihozine zuni,
"Uguḡa haḡaiḡa'e
mene furera'uma." radu,

e'e ḡoe'a mene mae ḡihini'uma." (Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azaḡa kuru neḡanono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azaḡani'a umiziro, zeḡe moḡa Madaḡa Zaḡoḡano zuni ḡoere e'e 'aune bare haramoga. ⁴³ Vaze 'ai rururu ḡourirotene, Iuda azaḡa, zu Iuda mene azaḡa, Badi'a mone ḡihurirote'e ḡehaḡani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduḡuziro, raena'a, "Badi'a ḡahunoneḡa manoḡa zamaḡano fie gigaru onamo'i!"

⁴⁴ Bana Madaḡa Madaḡa bare meirotene, ne e'e azaḡa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro ḡoere egoga veize nu'oraro. ⁴⁵ Rehano Iuda azaḡani'a, vaze ḡehaḡani'a nu'orarote'e horonirotene, ze ahiahi meiro, ebu ḡoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e ḡoe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e ḡoere figare'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azaḡa veize Badi'a ḡoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ḡoere hezaho hanadu, zae'a zae bare ḡabone tuḡutuḡu mene me'uma azaḡa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azaḡa veize haramē oname'e'uma.

⁴⁷ Mazaḡa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azaḡa mazao
eḡe ḡoere rae furenite'e aḡaḡa
rouga veize ḡa oho'iro,
ḡae'a haba nidu'a zamaḡano
Zuhi'a Boro'a vaze ḡabozi'uma
hariḡa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azaḡani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ḡoere niguniro. Ebu ḡabone tuḡutuḡu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa'e nidu'a ane ḡoere mae ḡihiniro. ⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ḡoere'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azaḡa'e, Iuda roḡae nize boro azaḡa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neḡa ibito zini'ete'e azaḡa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sausauga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vaḡiziro. ⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ḡoeri'uma heuḡa, odaze hu'uruḡa fode rurunadu, Ikonio neḡa onamiro. ⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zaḡoḡani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neḡano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neġano onamirotene, iġaiġa haġae'ete'e teige Iuda azaġa kuru neġano diuġiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azaġa zu Giriki azaġa ġehaġa bagaġani'a Iesu mazao fiuro. ² Rehano Iuda azaġa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azaġa zama ġunuġununiro. Ebu Paulo duġuru agirezouga veize Iuda mene azaġa zama aro. ³ Paulo zu Banabasi'e e'ea faġa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ġahunofi'uma hariġa'e ġoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azaġa 'evore hina ane tahi ġiġi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġao ziniro. ⁴ Rehano e'e neġa azaġani'e rovotadu, nu'e Iuda azaġa mone reiro, u nu'e apostolo azaġa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azaġa nu zu Iuda azaġa nu'a zeġe ne ibito zini'ete'e azaġa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azaġa zimi sausauzoga veize, neneġaniro. ⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariġa iġirotene, e'e neġa modadu Lukaonia haba'a feraw onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neġano zu e'e uhiġa uhiġa haba'ano ⁷ hari manoga harame onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neġano odaġa sau'a vazeġa fainiro

⁸ U Lusitera neġano odaġa sau'a vazeġa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu. ⁹ Ani Paulo'a haramirote'e iġi radiro. Ebu Paulo'a ġiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odaġa faini'uma rae zamariro. ¹⁰ Ebu Paulo'a ġihau ġorene'ena'a, "Iġune edano'i!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iġunadu edau ragaviro.

¹¹ Ebu vaze ġuġuvaġani'a, Paulo'a haġairote'e haġaiġa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano huaru, raena'a, "Badi'a'a vaze radu emeġe vaġe ovaeha." ¹² Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaġa Paulo ani iġaiġa haramido 'ahine.* ¹³ Dio dibu'o neġa'e Lusitera neġa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeġani'a, vaze ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakaġa Lusitera neġa ibihetaġa odohe onairo. Ebu apostolo azaġa dibu'o zinihi reiro.

¹⁴ Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e iġirotene, mene haġai'uma haġaiġa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiuro. Ebu vaze ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

¹⁵ "Negu nabudi, za nougadu 'uguġa haġaiġa haġae'ohe? Emeġe zuni vaze tauġi, zae teite idaġa. Eme zae mazao hari manoga haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a haġaiġa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'aġa vaġe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo. ¹⁶ Amahi madaġano bone, haba'a haba'a azaġa nidu'a zeġe zeġe edeġa haġaiġa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu. ¹⁷ Rehano vaze'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoga manoga fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuġuninu, ogomu madaġa madaġa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

¹⁸ Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaġa'e boromakau manadu, ġahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġonagano e'e haġaiġa 'uoga idararo.

¹⁹ E'e ġarugano Iuda azaġa nu'a Antioka zu Ikonio neġanono'o onaadu, e'e neġa azaġa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro. ²⁰ Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabageġene edau'enogano, ani iġunadu, e'e neġa bare diuġiro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neġa onamiro.

* **14:12** Dio zu Hereme'e Giriki azaġa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aġa.

Suria haba'a Antioka neġa bariro

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoġa haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro. ²² Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'i!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa diuġi'uma." ²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vaze nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zaġozage'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuhi'aġa Boro 'evorao tiro. ²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro. ²⁵ Ebu Perega neġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanono'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manoġa haram'e'ta'a'e Antioka neġanono'o ġadaheniro. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manoġani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuziro.

Ebu anianine e'e gauġa haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e. ²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fi'uma ibiġa Badi'a'a bohanirote'e hariġa me'odo ziniro. ²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġehaġa e'ea radiunu.

15

Ierusalem neġano Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e ġo'aziro

¹ E'e zamaġano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite aġife ihoze'ena'a, ahiri rana iġuri haġao'i reiro. E'ano'o za'e iġuri mene haġaine, ġabone mene hidi'uma." ² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a iġirotene, 'uguġa haġaiġa mene haġai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalem neġano tuġuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize. ³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru Ierusalem neġano tuġuziro. Ebu zeġe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaġani'a Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e hariġa neġaneġano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a, e'e hariġa iġirotene, matu'e rudaro. ⁴ Zeġe'a Ierusalem neġano feurirotene, Ierusalem ekalesia azaġa, apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġairote'e ġauġa nidu'a, Paulo duġuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaġa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu'a iġunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaġa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iġu'a haġai'uma, ebu Mose goro ġoe'ano tirote'e haġaiġa zuni haġai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a ġoere fainifine nu'oraro. ⁷ Ze faġa ġo'anirote'e enogano, Petero'a iġunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeġa, ibite zae bo'aġanono'o Badi'a'a eġe tuġuhiro, Iuda mene azaġani'a hari manoġa egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize. ⁸ Badi'a'e vaze zama edere'ete'e Badi'aġa. E'e Badi'aġani'a

Iuda mene azağa mazao zuni Vine Zağoğa tuğuniro, emeğe mazao tuğunirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azağa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro. ⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azağa zu eme'e mene nunu, mazağa zeğe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeğe zama Badi'a'a deheniro. ¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeğe zu vouğafe'a hağaoga mene idararote'e hağaiğa. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, hağai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe. ¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ġahunofi'ete'eano'o eme ġabofeha. Iuda mene azağa zuni Badi'a'a e'e ibiğano ġabozeha."

¹² Petero ġoere igirotene, e'ea radirote'e azağa nidu'a mene ġoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeğe gauono'o Iuda mene azağa bo'ağano ane tahi gigi'a hağaiğa zu zaguzaga'uma hağaiğa hağaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamağano, e'ea radirote'e azağani'e abite radiro.

¹³ Zeğe'a ġoere hauğirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iğunadu ġoeriro, raena'a, "Nego nabudi, eğe ġoere ego'i! ¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azağa zamaradu, Badi'a mone reifine zeğe bo'ağanono'o ġadaheğano vase nu zamazirote'e hariğa, Petero'a rae fureneha.

¹⁵ Peroveta azağa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neğa fahanoga'e, eğe'a bare ogora'uma.

Ane ġahutu neğa'e

bare ogoru ġehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamağano

radiu'ete'e azağani'a

Zuhi'a Boro vağifine.

Ebu Iuda mene azağa bo'ağano

eğe mone ra'ete'e azağani'a

Zuhi'a Boro vağifine.

E'e hağaiğa fureni'uma

Zuhi'ağa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenirote'e ġoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eğe'a zamare'etene, hağai aduga'e, Iuda mene azağa bo'ağanono'o Badi'a mone ġihure'ete'e azağa, mene zini'uma, ²⁰ rehano zeğe veize so'ao mirihadu, 'ahige ġoere tuğuri'uma. Ze, ġuriro badi'ağa mazao ti'ete'e ogomuğa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeğa teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuğano harine runate'e maniğa zu ru'e mene a'uma. ²¹ Mazağa Mose goro ġoe'a'e amahiono'o neğanegano Iuda azağa kuru neğano Bana Madağa Madağano me'ode harame onaido."

Ierusalem a ekalesia azağani'a Iuda mene azağa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuğuriro

²² E'ano'o apostolo azağa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azağa nidu'a teite ġo'anadu, zeğe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neğano tuğuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niğa Iuda, niğa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niğa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azağa ibito zini'ete'e azağa. ²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuğuriro, raena'a,

“Eme, zae negoze, apostolo azağa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azağani'a, Iuda mene azağa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neğano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ģoe'a tuğure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeğe mazaono'o amadu, ģoere nunu hina zamaze mae ģunuğununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeğe'a mene tuğuziro. ²⁵ E'ano'o emeğe nidu'a ģo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manoğa Banabasi zu Paulo teite zae vađe tuğuzi'uma ra'ohe. ²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeđe ģabone ahetirote'e azağa. ²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuğuze'ohe, emeğe'a so'ao mirihate'e ģoe'a, zeđe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zağoğani'a ibitofeadu, emeğe'a ģo'anate'e ģoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro hağaiğa nunu hağao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a hağai'uma hağaiğa'e 'ahi da'o. ²⁹ Ģuriro badi'ağa veize teate'e maniğa mene a'uma, ebu ru zu 'unuğano harine runate'e maniğa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeğa teite ibi mene ve'oni'uma. Za hağai 'uguğa mene hağaine, za'e hağaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'i!”

³⁰ E'ano'o zeđe ģazağa'e tuğuzadu, Antioka neğa onamiro, ebu Antioka ekalesia azağa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro. ³¹ Ebu zeđe'a me'odiotene, ze iraduguzi'ete'e ģoe'a egadu matu'iro. ³² Iuda ani Silasine'e peroveta azağa. Ze Zuhi'a Boro mone azağa mazao iradugu ģoe'a borofe haramadu, inara ziniro. ³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neğano Zuhi'a Boro mone azağa'e zama rođeğa veize zeđe rana kuranadu bare tuğuziro. Ebu ze Ierusalemene neğa bare onamiro, zeđe tuğuzirote'e azağa vađe. [³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.] ³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neğano radadu, vase ģehağa teite Zuhi'a Boro ģoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovtiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, “Aro, emeğe'a ibite Zuhi'a Boro ģoere haramirote'e neğanega nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azağani'a nouge radiu'ete'e ģiazihii.” ³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niğa Ioane, niğa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro. ³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoğa rae zamariro, mazağa Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeđe teite mene gaue onamiro. ³⁹ Paulo zu Banabasi'e ģoereze'a rira' onamirotene, ze rovtadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuğa ruhau onamiro. ⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azağani'a Zuhi'a Boro ģahunone manoğani'a zeđe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iğuniro. ⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiağa azağa inaraziro.

Paulo'a haba fağano harame ragavirote'e aheuğa

16

Timoteo'a Paulo ģatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neğa onamiro, ebu hena Lusitera neğa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niğa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roğaeğa. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vazeğa. ² Zuhi'a Boro mone azağa, Lusitera neğa zu Ikonio neğano radiu'ete'e'a, raena'a, “Timoteo'e vase manoğa.” reiro. ³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeđe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azağa e'e haba'ano radiu'ete'e,

ze edeḡa Timoteo moga'e Giriki vazegā. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iḡuri haḡairo, hena iḡite Iuda azaḡani'a ḡoeri'uma reiro. ⁴ Ebu ze neḡaneḡa ragave oname'ena'a, Ierusalemā neḡano apostolo azaḡa zu vase boroboro'a ḡoere idanirote'e ḡoe'a ihozido, zeḡe e'e haḡaiḡano radoga veize. ⁵ E'ano'o ekalesia azaḡa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azaḡa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaḡa Vine Zaḡoḡani'a Asia haba'ano haramoga garariro. ⁷ Ze Musia haba'a diuḡihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaḡoḡani'a gararo ziniro. ⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neḡa ovoiro. ⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iḡunaro. Makedonia vazegā 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeḡe danafo'i!" ¹⁰ Paulo'a iḡuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manogā haramoga veize Badi'a'a tuḡufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ḡarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao firo

¹¹ Eme Toroa neḡanonon'o ḡasi hina, roḡoroḡe Samotarake 'umuḡa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toḡatoḡaḡa ruhau onamiro. ¹² E'eano'o Filipi neḡa onamiro. Filipi neḡa'e Makedonia haba'a zamaḡano ne boro zu Roma azaḡa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaḡano, eme Filipi neḡa ḡabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaḡani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roḡaeḡa roḡaeḡa ḡoreziro. ¹⁴ Paulo ḡoere abito haunute'e roḡaeḡa 'ahoga'e niḡa Lidia. Ani'e Tuatira neḡa roḡaeḡa, ebu dabua kanaḡa serone'ete'e gaḡa boro haḡaido, zu Badi'a kurano haudote'e roḡaeḡa. Zuhi'a Boro'a zamaḡa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ḡoere egadu mae ḡihiniro. ¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaḡa bapatizoirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eḡe ne onaadu e'ea rado'i!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ḡu'a neḡano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuḡure roḡae tahi'aḡa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haḡae'ena'a ane boro azaḡa veize moni boro haḡaido. ¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeḡe hegotē'ena'a, ḡihau ḡoere iḡuniro. "Ahi duḡuru'e Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡa tuḡure azaḡa! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ḡabozite'e ibiḡa rae fureno zini'ohe." ¹⁸ Ani mada ḡehaḡa 'ouge da'o haḡae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuḡoniro. E'ano'o tehadu roḡae tahi'aḡa zamao radiu'ete'e vineḡa sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niḡano, eḡe'a ḡa'ohe. Roḡae tahi'aḡa e'e mazaono'o buano'i!" Ḗoere e'e ariḡano vine sau'ani'a roḡae tahi'aḡa mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuḡure roḡae tahi'aḡa e'e boro azaḡa'e ederiro, ani zeḡe veize moni mene haḡai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azaḡani'a kotazoga veize. ²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azaḡa vaḡe tutuze onamadu ziro, raena'a, "Adi duḡuru'e Iuda azaḡa. Ze'e haḡai nunu vase ihozadu, emeḡe ne azaḡa zama ḡunuḡunune'ohe. Zeḡe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaḡani'a mae ḡihinoga zu haḡaoga'e goro."

²² Ebu vase ġuġuvaġa zuni Paulo zu Silasi agirezi'ete'e azaġa teite 'auġiro. Ebu gavamani azaġani'a zeġe tahi'a tahi'a tuġuzadu, "Dabuaze zigi vaġinadu somori hina bouzo'i!" reiro. ²³ Ze bouze sausauzirote'e enogano, ġuano ohoziro, ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazega nina'a, "Fairu gadizo'i!" reiro. ²⁴ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazega'e e'e ġoe'a egadu, ġu'a neġa zamaġa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ġu'a azaġa'e abito zininu. ²⁶ E'e zamaġano haba'a tabara ġihau hagariro. E'ano'o ġu'a neġa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ġu'a neġa ibihetaġa nidu'a tabara bohataro, ebu ġu'a azaġa 'ufuzirote'e auriġa nidu'a butau ġouriro. ²⁷ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazegani'a evatadu, ġu'a neġa ibihetaġa bohatanoga horonirotene, kariġa hizi madu, ane'a bare ġounihi reiro, mazaġa ani 'ane ġu'a azaġa nidu'a feraneha, rae zamariro. ²⁸ Rehano Paulo'a ġihau ġoere iġune'ena'a, "Ago 'ougo'i! Emeġe nidu'a 'ada." reiro.

²⁹ Ġu'a neġa gadine'ete'e vazega'e ġurizabu raena'a ihure huġane madu ġu'a neġa dure diuġiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ġuġuriro. ³⁰ Ebu ani ġu'a neġanono'o mae buzadu ġadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini haġaine ġabone hidi'uma?"

³¹ Zeġe'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġani'e ġabone hidi'uma." reiro. ³² Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazega zu neġano raidiu'ete'e azaġa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ġoere rae fureno ziniro. ³³ Ebu 'ize ohere rehano, ġu'a gadine'ete'e vazegani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e iġu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neġano radiu'ete'e azaġa nidu'a zogone bapatizo meiro. ³⁴ Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazegani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neġa azaġa nidu'a teite matu'u boro haġairo, mazaġa ze'e Badi'a mazao fiuro 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaġani'a zeġe gau azaġa tuġuziro, ġu'a neġa gadine'ete'e vazega nouga veize, raena'a, "E'e azaġa tuġuze buzo'i!" ³⁶ Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazegani'a Paulo niro. "Gavamani azaġani'a ġoere tuġureha, zae tuġuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roġegano onamo'i!"

³⁷ Rehano Paulo'a gavamani gau azaġa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaġa. Ze kotao zu mene ohofa rehano, hunio boufadu ġu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuġufe bufihi ra'ohé. Mene 'ougi'uma! Zeġe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaġani'a gavamani azaġa vaġe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaġa." reirotene, ze rihau rudaro. ³⁹ E'ano'o gavamani azaġa'e zeġe vaġe onamadu umiziro, zeġe mazao nagini sau'a haġairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaġani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neġa mode iġuno'i!" ⁴⁰ Ebu anianine ġu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaġa hidadu, inara ġoe'a ziro, ebu Filipi neġanono'o iġuniro.

17

Paulo Tesalonika neġano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neġa vitau onamadu, Tesalonika neġano feuriro. E'e neġano'e Iuda azaġa kuru neġa 'e'e. ² Paulo ani iġaiġa haġae'ete'e teige, Bana Madaġa madaġano Iuda azaġa kuru neġa

diuḡadu, buka zaḡoḡa me'ode'ena'a Iuda azaḡa teite ḡo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaḡa madaḡa uḡidu meiro. ³ Ani'e buka zaḡoḡanono'o ḡoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ḡabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, "Eḡe'a rae furene'ete'e vazega, niḡa'e Iesu, ane huga'e Keriso." ⁴ Ebu Iuda azaḡa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ḡoere mae ḡihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auḡiro, ebu Giriki azaḡa ḡehaḡa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neḡano nize boro roḡaeḡa ḡehaḡa zuni 'auḡiro.

⁵ Rehano Iuda azaḡa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ḡonore azaḡa maketi haba'ano rau tauḡe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neḡa zamaḡano utitihiradu harae ḡuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaḡiro, vase ḡuḡuvaḡa mazao mae buzoga veize. ⁶ Ze mene horozirotene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaḡa nu'ahasise buzadu, kanisoro azaḡa zamao ohoziro, ebu ḡihau ḡoeriro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaḡano vase mae ḡunuḡunuze onaeha. Ebu ze emeḡe ne zuni diuḡeha. ⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aḡa goro ḡoe'a vari'e'ohe, mazaḡa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohe. Niḡa'e Iesu." ⁸ E'ea nu'orarote'e azaḡa zu kanisoro azaḡani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ḡouriro. ⁹ Rehano ze'e Iasoni duḡuru mazaono'o mae buzite'e moniḡa madu, tuḡuze onamiro.

Paulo Berea neḡano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a Paulo zu Silasi zogone tuḡuzadu Berea neḡa onamiro. Berea neḡano feurirotene, Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡiro. ¹¹ Berea azaḡa'e zamaze mene riḡa, Tesalonika azaḡa mene heuḡa. E'ano'o Paulo'a harame'ete'e ḡoe'a faifairu igiro, zu ane haramo ḡoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaḡoḡa me'ode udahido. ¹² Ebu Iuda azaḡa ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro, zuni Giriki roḡaeḡa zu Giriki ohozeḡa nize boroboro ḡehaḡani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azaḡa Tesalonika neḡano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neḡano zuni Badi'a ḡoere haramirote'e igirotene, zeḡe zuni Berea neḡa onamadu, Berea azaḡa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo. ¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azaḡa'e Paulo da'o zogone tuḡune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neḡano radiro. ¹⁵ Paulo ḡatinirote'e azaḡa'e Paulo Atena neḡa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeḡe mazao Silasi zu Timoteo veize ḡoere tuḡuriro, raena'a, "Eḡe vaḡe ḡarihe aro'i!" reiro. Ebu ze ḡoere odohe, Berea neḡa bare onamiro.

Paulo Atena neḡano

¹⁶ Paulo'a Atena neḡano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ḡuriro badi'aḡa ḡehaḡa e'ea horonirotene, zamaḡani'a adudaro. ¹⁷ E'ano'o ani Iuda azaḡa kuru neḡa diuḡadu, Iuda azaḡa, zu Giriki azaḡa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ḡo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ḡo'anido. ¹⁸ Ebu edeḡa azaḡa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ḡoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariḡa zu Iesu'a rudanadu bare ḡabodirote'e rae furenirotene, vase nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Ḡoe'a fu'a vazega 'adi nagini reihi ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago maḡano kanisoro azaḡa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeḡe'a nina'a, "Ḡae'a rae furene'ete'e ihoreḡa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihiradu ra'ohe, ²⁰ mazaḡa emeḡe teḡao ibite mene hune zu igirote'e hariḡa 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e

nagini, eme ura ederihi ra'ohe." ²¹ Mazağa Atena azağa, zu haba 'ahoga 'ahoga azağa e'ea radiu'ete'e hağai'e 'ahiguğa. Zeğe nidu'a, zeğe radiu tauğe'ena'a, ihore iziga ġoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azağa zamao edanadu ġoeriro, raena'a, "Atena azağa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ġehağa kurano hau'ete'e azağa. ²³ Mazağa eğe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ġauğa ġehağa horoneha. E'e zamağano dibu'o fatağano ġoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĢU'A BADI'AĢA VEIZE". Za aġu'a badi'ağa mazao kurau'ohe. E'ano'o eğe'a Badi'a a'e iniu rae furenihira'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamağano radiu'ete'e ġauğa nidu'a hağairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neğa zamağano mene radiu'ohe. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neğa. ²⁵ Ane huga'e ġabone, ġabone iriga zu ġau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'ağa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ġauğa o'o'a. Vaze'a ane veize ġau 'ahoga mene hağao ha'uma. ²⁶ Badi'a ani, vaze tiburuga hağaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azağa nidu'a hağairo, vaze'a haba nidu'a zamağano radoga veize. Ebu zeğe'a radi'uma madağa rae tiro, zu radi'uma haba'a ġonaneğa hağairo. ²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vağoga veize, ebu inare vağadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeğe nidu'a mazaono'o mene fağa. ²⁸ Mazağa eme ane ġabone zamağano ġabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'ağano bada garahe'ete'e vazeğa 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, "Emeğe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu hağae'ete'e ġauğa teite idağa rae mene zamari'uma. ³⁰ Ibite bone, vaze aġu'a 'ahine, 'uğuğa hağaiga hağaidote'ea, Badi'a ani ġiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze ġihuno'i!' ³¹ Mazağa ani'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa ibi dudugano kotazite'e madağa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazeğa zuni ohoniro. E'e vazeğa'e ani'a runeono'o bare ġaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ġoere onamihi ra'enogano, Atena azağani'e, rune vazeğani'a bare ġabodirote'e ġoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo eġofo haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariğa'e nougine vesu'u bare igi'uma." ³³ Paulo'e e'e igirotene, ġoe'a nema'o 'uadu, kanisoro azağa mode iğuniro. ³⁴ Rehano vaze nu'e Paulo teite 'auğadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro. E'e zamağano'e, Areopago kanisoro vazeğa 'ahoga, niğa Dionusio, zu roğae 'ahoga, niğa Damari, ebu vaze ġehağa zuni.

18

Paulo Korinto neğano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neğa modadu, Korinto neğa onamiro. ² E'ea Iuda vazeğa 'ahoga, niğa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazeğa. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neğa onaadu, mada nu da'o radiro, mazağa Roma zuhi'ağa, niğa Klaudio'a, "Iuda azağa'e nidu'a Roma neğanono'o vağino'i!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ġiazi' onamiro. ³ Paulo zu zeğe moni ġauğa'e tiba: taruha ogone'ete'e farağa rafağa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeğe teite radadu ġauido. ⁴ Ebu ani'e Bana Madağa madağa nidu'a, Iuda azağa kuru neğano haramido, ebu Iuda zu Giriki azağani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare ġoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azağa mazao "Iesu'e Keriso." rae doĝo'ani furenido. ⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue ĝoerinu, zu ĝoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuağa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roga diuĝo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e aduga'e eĝe mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azağa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azağa kuru neĝa modadu, vase niĝa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vaseĝa. Ani ne'e Iuda azağa kuru neĝa genaĝano. ⁸ Iuda azağa kuru neĝa ibitohau'ete'e vaseĝa'e niĝa Krisipo. Ani zu neĝano radiudote'e azağa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiuro. Korinto neĝa azağa ĝehaĝa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiuro ebu bapatizo meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iĝunao Paulo niuro. "Ago rihano'i! Rehano 'ize harame onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i! ¹⁰ Mazaĝa e'e ĝae teite radiu'ohere. Vaze 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato ĝani'uma, mazaĝa ne 'adao'e eĝe none re'uma azağa ĝehaĝa." ¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neĝano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a ĝoere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niĝa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaĝa reirote'ea, Iuda azaĝani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro.

¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vasevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohere. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azağa goro."

¹⁴ Ebu Paulo'a ĝoerihira'enogano, Galio'a Iuda azağa ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azağa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga haĝai sau'a boro haĝaifone, eĝe'a ĝoereze ego zinifo. ¹⁵ Rehano za'e Iuda azağa mone ĝoe'a ga niĝa ga goroĝa nunu moneo ta'irote'eo'ano'idene, zae da'o ĝo'ane faino'i! E'e 'uguĝa kotaĝa mene haĝai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuĝuze buziro. ¹⁷ Ebu zeĝe nidu'a, Iuda azağa kuru neĝa ibitohau'ete'e vaseĝa, niĝa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usiĝano bouniro. U Galio'e ĝiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neĝanono'o Antioka neĝa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neĝano 'ize mada ĝehaĝa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azağa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ĝatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea toĝatoĝaĝano iguĝa vari'iro, mazaĝa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ĝoere rinede tirote'e zamaĝano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neĝano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azağa kuru neĝa diuĝadu, Iuda azağa teite hari manoga ĝo'anuro. ²⁰ Ze'e Paulo'a zeĝe teite e'ea faĝa radoga uminuro rehano, ani mene mae ĝihiniro. ²¹ Rehano ani muhize iĝune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vaĝe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neĝanono'o ruhau onamiro. ²² Paulo'a Kaisarea neĝano feurirotene, Ierusalemene neĝa onamadu, ekalesia azağa teite hido titiro, ebu bare Antioka neĝa onamiro.

Paulo'a haba faĝano harame ragavirote'e uĝiduĝa

²³ Paulo ani, mada mene ĝehaĝa Antioka neĝano radirote'e enogano, e'eano'o iĝunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neĝa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vaseĝa 'ahoga, niĝa Apolo, ani Efeso neĝa onairo. Ani'e Alesandria neĝa vaseĝa. Ani faifairu ĝoere'ete'e vaseĝa zu buka zaĝoĝa zuni faine ederoga. ²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vaseĝa, ebu zama

nidu'a hanadu inare goerido zu Iesu hariġa hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatzozirote'e da'o edeġa. ²⁶ Apolo ani Iuda azaġa kuru neġano mene rihau'ena'a goeriro. Rehano Priskila zu Akula'a goe'a igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirotene, Zuhi'a Boro mone azaġani'a inara goe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuġuriro, zeġe ani'a onamite'ea mae ġihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoġa zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azaġa borofe ihoze danazinu. ²⁸ Mazaġa ani'a buka zaġoġanono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azaġa teite hunio ġihau ġo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neġano

¹ Apolo'a Korinto neġano radiunute'e madaġano, Paulo ani maġa haba'a tihitihine onamadu, Efeso neġano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu, ² ġadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamaġano, Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaġoġa ra'ete'e zuni mene igiro." ³ E'ano'o Paulo'a ġadizena'a, "Za nagi bapatzizo meiro?" reirotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatzizo meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatzozirota'a'e, zae'a zamaze ġihunadu, haġai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eġe ġaruna onaite'e vazega mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro." ⁵ Ze goere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatzizo meiro. ⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeġe rana tirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano goeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e goe'a rae fureniro. ⁷ E'e zamaġano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuġani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, e'ea bato uġidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e goe'a Iuda azaġa teite ġihau ġo'aniro, zeġe zuni Iesu mazao fioga veize. ⁹ Rehano Iuda azaġa nu'e, teġa riranadu, Paulo goere hezaho haro, ebu vase ġehaġa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune goeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaġa kuru neġa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vase 'ahoga niġa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neġa onamadu, mada nidu'a e'ea go'ane ihozido. ¹⁰ 'Ouge haġae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaġa zu Giriki azaġa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro goere igiro.

Sikeva ubuga duġuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a haġaiġa iġaiġa mene horone'ete'e haġaido. ¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoġa zu vidau gaudote'e dabuaġa afa'a madu, ugi azaġa ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudo.

¹³ U Iuda azaġa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vase mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae haramete'ete'e, e'e niġano ġa'ohe. Vaze mazaono'o buano'i!" rae reiro. ¹⁴ Dibu'o hau'ete'e boro 'ahoga, niġa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haġairo. ¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eġe edeġa, zu Paulo eġe edeġa, u za'e iniu?" ¹⁶ 'Ouge radu e'e vineġa sau'ani'a radiu'ete'e vazegani'a, zeġe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeġe teite mene

idağa 'ahine, zeğe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neon'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neğano Iuda azağa zu Giriki azağani'a e'e hariğa igirotene, zeğe nidu'a ġiğaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ġihiniro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azağa ġehağani'a onaadu, aneane hağai sau'a rae fureniro. ¹⁹ Nabone azağa ġehağa'e zeğe murava bukağa odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukağa naeğa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniğa 50,000 reiro. ²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ġoere'e ġigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neğano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neğano 'uguğani'a furerarote'e ġarugano, Vine Zağoğani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalem neğa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalem neğa onamite'e ġarugano, Roma neğa zu onami'uma." reiro. ²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeğa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuğuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madağa heuğano, Efeso neğano aduga boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ġihine'ete'e azağa moneo fureraro. ²⁴ E'e hağaiğa'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, niğa Demetrio'a radiunu. U Efeso roğae badi'ağa niğa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'ağa dibu'o neğa kobefe idane hağae'ete'e gauğa odohe durido, ebu tahi'a ġehağani'a ane 'u'uğano gauadu, moni boro meido. ²⁵ Demetrio'e, ane gau azağa zu ane gau heuğa hağae'ete'e azağa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeğa, eme'e gau 'adi hağaadu moni boro ma'ohe. ²⁶ Za, Efeso neğano zu Asia haba'a nidu'a zamağano Paulo'a vaze ġehağa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina hağae'ete'e badi'ağa'e mene badi'a.' ra'ohe. ²⁷ Nougine eme gau niğani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roğae badi'ağa boro, ane dibu'o neğa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roğae badi'ağa, ani niğa ġihi'a ra'ete'e'a dauği'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azağani'a e'e igirotene, mağune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azağa roğae badi'ağa, Atemisi'e niğa boro bagağa!" reiro. ²⁹ Ebu Efeso neğa azağa nidu'a'a houna'adu harae ġuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ġatine onairote'e azağa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeğe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idağa dure diuğiro. ³⁰ Paulo ani, vaze ġuğuvağa ġorezihi radu zeğe ġunuğano diuğihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duğuru'a garariro. ³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gaue'ete'e azağa nu'e Paulo vaze. Zeğe zuni umide ġoere tuğurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuğoi!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ġuğuvağa nidu'a harae ġuzuhido. Ze ġoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamağano vaze ġehağa'e ağu'a, nagini u'ano diuğirota'a'e. ³³ Iuda azağa nu'a, vaze 'ahoga, niğa Alesana, ani vaze ġuğuvağa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ġihiniro, ebu vaze ġuğuvağa ġorezihi reiro. ³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazeğa. Vaze ġuğuvağani'a e'e ederirotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azağa roğae badi'ağa Atemisi'e niğa boro bagağa!" reiro. Ġoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

* **19:24** E'e badi'ağa'e huga ġehağa hağai'uma badi'ağa rae zamariro.

³⁵ Ne gavamaniġa veize seketeri gauġa haġae'ete'e vazegħa 'ahogani'a vase ġuġuvaġa hara garariro, ebu zeġe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azaġa, vase nidu'a edeġa, Efeso neġa'e roġae badi'aġa boro Atemisi dibu'o neġa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraġa hadiġa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe. ³⁶ E'ebano'o Efeso azaġani'a 'ouge'eta'a'e, haġai hugahuga. E'ano'o za ago harao'i! Ġurizabuo ġau 'ahoga ago haġae tauġo'i! ³⁷ Za vase aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeġe kuru neġano ġau 'ahoga mene ġonotaneha, zu emeġe roġae badi'aġa niġa mene sausaune ġoereha. ³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azaġa'e vase 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoġa. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaġani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ġoere aduga ane mazao ri'inine manoġa. ³⁹ Ga zae mazao ġoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani gorogħano ne azaġani'a nu'oru'ete'e zamaġano ġo'anine manoġa. ⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae ġuzuhate'e haġaiġa u'ano, nouġine'e gavamani azaġani'a emeġe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaġa o'o'a 'ahine, eme'e emeġe moneo ġoeroga mene idara'uma. ⁴¹ Ani 'ouge ġoeradu, vase ġuġuvaġa tuġuze ġouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neġano harae ġunuġunirote'e'a hauġirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ġoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro. ² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaġa inara ġoe'a ġehaġa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro. ³ E'ea feurirotene, bato uġidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ġasi hina onamihi reirotene, Iuda azaġani'a Paulo matihi radu neneġani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neġa vazegħa, niġa Sapatere, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neġa azaġa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neġa vazegħa'e niġa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaġa'e nize Tukiko zu Torofimo. ⁵ Ze'e ibite iġunadu, Toroa neġano guhifiro. ⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muiġa haġairote'e enogano, Filipi neġanono'o ġasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neġano guhife'ete'e azaġa teite 'auġiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ġorava uġano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuġa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaġano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaġa irarine, muhize iġuni'uma 'ahine. ⁸ Eme hitaga neġano nu'oru radiro. E'e zamaġano'e ihure ġehaġa agane tiro. ⁹ U ohoze tahi'aġa 'ahoga, niġa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaġano, ane huga ne hitaga uġiduġanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeġe'a mae ġihinirotene, rudanoga horoniro. ¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ġuġuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'i! Ani ġaboga!" ¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neġa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediġa zeġe teite au tiburaro, ebu ġoere onamo, irarirotene, iġuniro. ¹² Nu'onu'o azaġa'e ohoze tahi'aġa ġabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haġairo.

Paulo'a Toroa neġanono'o Mileto neġa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neġa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ġasi hina ibite e'e neġa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ġasio mae

ufi'uma reiro. ¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neġano emeġe teite 'auġirotene, ġasio ofadu, Mitulene neġa ruhau onamiro. ¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuġa uhiġano vitaro. Ebu ruhau onamo, moġa madaġano Samosi 'umuġano feuriro. Ebu e'e moġanobu'u Mileto neġano feuriro. ¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauġoga mene uratadu, Efeso neġa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaġa 'izema mougano, Ierusalemne neġano feuroga radu ġarihe ġarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neġano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize ġoere tuġuriro, ane vaġe onaoga raduni. ¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ġoreziro, raena'a, "Zae huga edeġa, eġe'a Asia haba'a diuġirote'e madaġa ġadaheġanonono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e. ¹⁹ E Zuhi'a Boro tuġure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gauido. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gauido. ²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido. ²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina da'o harame hunido, raena'a, 'Haġai sau'a modadu Badi'a vaġe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i!

²² Ebu ġiano'i! Vine Zaġoġani'a tuġutuġuhadu, Ierusalemne neġa oname'ohe. Rehano e aġu'a, de'ea nagini'a eġe mazao furera'uma. ²³ Eġe'a ragave'ete'e neġaneġano Vine Zaġoġani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ġu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.' ²⁴ E'e 'ouge ġabonehe modine zuni idaġa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiġa oname hauġine, zu gauġa haġae hauġine manoġa. A'e Badi'a'a manoġa vase ġahunno zini'uma hariġa manoġa rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aġano Badi'a'a vase zuhi'azi'uma hariġa harame ragavido. Ġiano'i! Izidi e edeġa, zae nidu'a iraha mene bare horoni'uma. ²⁶ E'ano'o eġe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ġabone ibiġa daunine zuni, e mene debahi'uma, ²⁷ mazaġa Badi'a'a zae'a haġaoga urate'ete'e ġoe'a nidu'a rae furenno ziniro.

²⁸ E'ano'o ġae ġae'a ġae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaġa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaġoġani'a 'evorezeo tiro, zae'a ġiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaġa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuġa ru hina meirote'e azaġa. ²⁹ E edeġa eġe'a muhizite'e enogano, ġuriro haramo vaseġa 'ahoga 'ahogani'a agire ġuniġa teige zae bo'aġano diuġi'uma, ebu ġaboneze manoġa sausaune huni'uma. ³⁰ Zuni zae bo'aġanonono'o vase nu'a iġunadu, huga ġoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeġe hegotoga veize. ³¹ E'ano'o dugu'e'eno'i! Eġe'a muri uġidu zamaġano madai zu ohere nidu'a nihe vuġa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'i!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ġahunone manoġa ġoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ġoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe meirote'e azaġa nidu'a teite ġahugoneġa manoġa me'uma. ³³ E, zae teite radiunute'e madaġano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo. ³⁴ Zae huga edeġa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eġe zu eġe teite rau'ete'e azaġa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido. ³⁵ Ebu ġabonehe nidu'a zamaġano, inare gauadu ġau'a fereze'ete'e azaġa danazido, zae'a ġiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Ġau vase mazao ġahuge'ete'e haġaiġa'e vase mazaono'o ma'ete'e

haḡaiḡa vitinoga. Ġahuge'ete'e vazegā'e Badi'a'a manoḡa boro ha'uma.' Za e'e ḡoe'a zamare'eno'i!"

³⁶ Paulo ani ḡoere hauḡirotene, obenāḡa hina tuḡadu zeḡe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro. ³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuḡano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaḡa Paulo'a zina'a, "Za'e iraha mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ḡatine ḡasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalemā neḡa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauḡirotene, ḡasio tiradu Koso 'umuḡa roḡoroḡe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuḡa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neḡa ruhau onamiro. ² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ḡasiḡa horonirotene, e'e ḡasiḡano tiradu iḡuniro. ³ Ebu onamo Kupro 'umuḡa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neḡano hebetiro, mazaḡa ḡasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine. ⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaḡadu, fura tiba zeḡe teite radiro. Ebu e'e azaḡa, Vine Zaḡoḡani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalemā neḡa ago ito'i!" ⁵ Rehano iḡuni'uma madaḡa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ḡatife ne ḡutu'aḡano tuḡufi' ovoiro. Ebu e'ea emeḡe nidu'a hesao obenafe hina tuḡadu kuraro. ⁶ Eme zeḡe teite uhiu hauḡirotene, ḡasio tiri. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neḡanono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neḡano hebetiro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa teite matu'otite ḡoeradu mada tiba zeḡe teite radiro. ⁸ Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neḡano feuriro. Ebu hari manoḡa haramē'ete'e vazegā 'ahoga, niḡa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalemā ekalesia azaḡani'a vase fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vazegā 'ahoga. ⁹ Ani aboḡa nogobaḡa ḡazaḡa (4). Ze Badi'a'a ḡoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neḡano mada ḡehaḡa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazegā 'ahoga niḡa Agabo'a feuri' ovairo. ¹¹ Ani emeḡe vaḡe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaḡa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaḡoḡani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazegā'e, Iuda azaḡa Ierusalemā neḡano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaḡa 'evorao ri'ini'uma.' "

¹² E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaḡa zu e'ea radirote'e azaḡani'a "Ierusalemā neḡa ago ito'i!" rae Paulo uminiro. ¹³ Rehano Paulo'a raena'a, "Za nouḡadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niḡa u'ano Ierusalemā neḡano ḡu'ano ohohoga idaḡa, zu rudanoga zuni idaḡa. E zamahe haneha." ¹⁴ Eme ani gararo ḡizirotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaḡa, tohefe ruhinaḡu, Ierusalemā neḡa itiro. ¹⁶ Kaisarea neḡanono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalemā neḡano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazegā, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ḡiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalemā neḡano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaḡani'a matu'e'ena'a mae ḡihifiro. ¹⁸ Irarirotene, Paulo zu emeḡe nidu'a'e Iakobo ḡiani' onamiro. Ierusalemā ekalesia azaḡa boroboro nidu'a zuni e'ea. ¹⁹ Paulo ani zeḡe teite hide ḡoretite hauḡirote'e enogano, ane gau

zamaġano Badi'a'a Iuda mene azaġa mazao haġairote'e haġaiġa nidu'a fairu doġo'ani rae fureno ziniro.

²⁰ Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! Ġae edeġa, Iuda azaġa'e ġehaġa bagaġani'a 'ai Iesu ni mae ġihineha, ebu zeġe nidu'a Mose goro ġoe'a zu mae ġihine hune'ohe. ²¹ Ze hariġo 'ahige igiro. Iuda azaġa nu'e Iuda mene azaġa bo'aġano radiu'ohe. Ġa'e zeġe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ġoe'a'e modo'i! Ebu eneze guraġa guraġa ahiri rana iġuri ago haġao'i! Zu Iuda azaġa ibi'a haġaiġa nidu'a modo'i! ²² Eme nougine manoġa? Ze ġa'a onaata'a'e ederi'uma. ²³ E'ano'o ġa'e emeġe'a ġeite'e haġaiġa haġao'i! Emeġe bo'aġano Badi'a ubumao ġoere riġa rae teadu gore modirote'e ohozeġa ġazaġa 'ada. ²⁴ 'Ahi duġuru Dibu'o Neġa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeġa ġae'a feino zeno'i! 'Ougine, vase nidu'a ederi'uma, hariġo igirota'a'e mene huga, rehano ġa Mose goro ġoe'a ibiġano oname'ete'e horoni'uma. ²⁵ U Iuda mene azaġa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeġe'a haġai'uma haġaiġa so'ao mirihadu tuġuro ziniro, raena'a, 'Ġuriro badi'aġa mazao ġahunu hanate'e ogomuġa ago ano'i! Zuni 'unuġano harine runedate'e maniġa zu ru'e ago ano'i! Ebu vase 'ahoga ane teite mene hahurate'e vaseġa teite ibi ago ve'ono'i! "

²⁶ Irarirotene, Paulo ani vase ġazaġa zamazadu dehera'uma haġaiġa zeġe teite haġairo. Ebu dibu'o neġa diuġadu, zeġe'a Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa hauġi'uma madaġa, zu zeġe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma haġaiġa haġae'ete'e furaġa 'ai nariga hauġirote'e madaġano, Iuda azaġa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neġano Paulo horoniro. Ze vase ġuġuvaġa nidu'a tutuze harae iġunadu, Paulo obone tiro. ²⁸ Ebu ġihau ġoere'ena'a, "Isaraela azaġa, danafo'i! Vase 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azaġa haġaio ago onamo'i, zu Mose goro ġoe'a modo'i! Ebu Dibu'o Neġa rae sausaune'ohe. Zu emeġe Dibu'o Neġano Giriki azaġa tutuze zouzadu, haba zaġoġa 'adi sausaune'ohe." ²⁹ Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vaseġa Torofimo'e Paulo teite Ierusalemne neġano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neġa zamaġano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalemne ne azaġa nidu'a harae ġunuġuniro, ebu vase nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neġanono'o ahase buniro. Ebu ibihetaġa nidu'a 'ai zogone hararo. ³¹ Nariga mau rune'ete'e zamaġano, hariġani'a Roma uti vaseġa boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalemne ne nidu'a hara'a iri'aveha." ³² Ebu ani zogone uti azaġa ibito zini'ete'e zu uti azaġa zamazadu vase ġuġuvaġa u'a dure ovoiro. Harairote'e azaġani'a uti vaseġa boro tahi'aġeta onaoga horozirotene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vaseġa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aġa tuġuzadu auri adiriġa aheu hina batuniro. Ebu ġadimu'ena'a, "'Adi iniu? Ani nagini haġaeha?" reiro. ³⁴ Ebu vazevaze'a ġuġuva ġunuġano ane ane edeġano ġoere iġuniro. Uti vaseġa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aġa zina'a, "Vase 'adi uti azaġa radone neġa tutune onamo'i!" reiro. ³⁵ Ze tutune onamoo, ne ġora'aġano reirotene, vase ġuġuvaġani'a naenaono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ġihiniro. ³⁶ Mazaġa vase ġuġuvaġani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'i! Mau runo'i!" reiro.

Paulo'a vase ġuġuvaġa mazao ġoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azaġa radone neġano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazega boro uminiro, raena'a, "E ġoere nu ġeine idaġa hehe?" Ebu uti vazega boro'a zaġuzagau'ena'a, "'Ahi ġa Giriki ġoe'a edeġa hehe?" rae ġadimaro. ³⁸ "Ġa'e, Izipi vazega ibite Roma gavamani teite utitih radu, gorugoru azaġa maġa boro ġazaġa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazega hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazega. Nehe niġa Taso, Kilikia haba'a zamaġano ne boro. E vase ġuġuvaġa 'adi ġorezoga rae umi'e'ohe." ⁴⁰ Ebu uti vazega boro'a ġoe'a mae ġihinrotene, Paulo ani ġora'ao edanadu, vase'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauġe hunirotene, Paulo'a Heberu* ġoe'ano ġorezoro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eġe'a izidi 'aha eġe moneo zae mazao ġoere'ete'e ego'i!" ² Ani'a Heberu ġoe'ano zeġe mazao ġoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

³ "E'e Iuda vazega. Kilikia haba'ano Taso neġano fureraro, ebu Ierusalem neġano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uġano diuġadu, vouġafe goro ġoe'a riġa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haġae'ete'e teiġe. ⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azaġa sausauzido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roġae batuzadu, ġu'a neġano ohozido. ⁵ Dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu Iuda kanisoro azaġa zuni eġe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaġa ze Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e veize miriho ġoe'a tiro. Miriho ġoe'a e'e eġe'a madu Damaseko neġa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azaġa oboze teadu, Ierusalem neġa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neġa haniti' onamirotene, madai nemaġano, eġe rana agaġa bagaġani'a adureono'o tabara agara' ovairo. ⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ġa nouġadu eġe sausauhe'ohe?' ⁸ E ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neġa vazega.' rae reiro. 'Ġae'a sausauhe'ete'e vazega.' ⁹ U ġatihe onamirote'e azaġa'e agaġa horoniro rehano, ġorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e nagini haġaine manoga?' Ani'a raena'a, 'Iġunadu, Damaseko neġa onamo'i! E'ea eġe'a ġanirote'e gaġa nidu'a iho'i'uma.' ¹¹ Ebu e'e, agaġa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ġatihe'ete'e azaġani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neġa onamiro.

¹² E'ea vase 'ahoga, niġa Anania'a radiudo. Ani'e goro ġoe'a ibiġano da'o onamido, ebu Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vase manoga tauġi reiro. ¹³ Ani onaadu, eġe genaġano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouġafe Badi'a'a ġa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduġa horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoġa egoga veize. ¹⁵ Mazaġa Zuhi'a Boro veize ġa'a horonirote'e zu igirote'e gaġa vase nidu'a mazao rae fureni'uma. ¹⁶ E'ano'o ġa ago zamare 'ada'ado'i? Iġuno'i! Iesu Keriso niġano kuranadu bapatzizo mo'i, ebu haġaiġo sau'a vuzu'e modo'i!

* **21:40** Heberu ġoe'a'e Iuda azaġani'a ġoere'ete'e ġoe'a niġa.

¹⁷ Ierusalemā neḡa bare erirote'e enogano, dibu'o neḡano kurarote'e zamaḡano, iḡunu'ete'e teigiro. ¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro'a ḡorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ḡariho'i! Ierusalemā neḡanono'o zogone iḡuno'i! Mazaḡa ḡae'a eḡe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalemā azaḡani'a mene mae ḡihini'uma'

¹⁹ Rehano eḡe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eḡe'a Iuda azaḡa kuru neḡa nidu'a onamadu, ḡae mazao fie'ete'e azaḡa madu ḡu'a neḡano ohozido zu bouzidota'a'e, zeḡe edeḡa. ²⁰ Ebu ḡae hari rae furenidote'e vazēḡa, Stefano mau runirote'e zamaḡano, eḡe zu zeḡe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azaḡa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuāḡa'e eḡe'a taufe radiro.'

²¹ Rehano Zuhi'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazaḡa eḡe'a Iuda mene azaḡa, haba faḡano radiu'ete'e mazao tuḡu'i'uma.' "

²² Vaze ḡuḡuvaḡani'e igi onao, Paulo'a ḡoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iḡuniro, raena'a, "'Uguḡa vazēḡa'e mau runo'i! Ani'e ḡabode radoga mene idaḡa.'" ²³ Ze dabuaze feune ḡihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ḡunuḡuniro.

Paulo'e Roma mone vazēḡa

²⁴ Roma uti vazēḡa boro'a uti azaḡa zeadu, Paulo'e uti azaḡa radone neḡano mae zouniro. Ebu hariḡa rae furenoga veize "Masino'i!" rae ziro. Ani'e nouḡadu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane mazao maḡune harae'ete'e ederihī reiro. ²⁵ Uti azaḡani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazēḡa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. "E'e Roma mone vazēḡa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihīhi ra'ohe. A'e Roma goroḡano idaḡa hehe?"

²⁶ Ibitō zini'ete'e vazēḡa e'e igirotene, uti vazēḡa boro vaḡe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazēḡa. Ḡa nouḡi'uma?"

²⁷ Uti vazēḡa boro'a Paulo vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "Eho'i! Ḡa Roma mone vazēḡa hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazēḡa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazēḡa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ḡadimu vaḡihī reirote'e azaḡani'e, ane mazaono'o zogone ie vaḡiniro. Ebu uti vazēḡa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ḡiḡaroniro, mazaḡa Roma mone vazēḡa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaḡa nu'onu'o zamaḡano ḡoeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazēḡa boro ani, Iuda azaḡa'e nouḡadu Paulo mazao maḡunirote'e huga ederihī reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaḡa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeḡe zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaḡa ḡiaze hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduḡa hanadu, nagini nagana haḡae onainu." ² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ḡihī'aḡa, niḡa Anani'a'a Paulo babaḡano edau'ete'e azaḡa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'i!" reiro. ³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Ḡa, sau'aḡo 'u'uru touga raduni feni 'uruḡa hina fenine'ete'e biriḡa heuḡa! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ḡa e'ea ehoradu, goro ḡoe'a ibiḡano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ḡa'e goro ḡoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiḡano edaunute'e azaḡani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ḡoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aḡu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa. E ve'oreha, mazaḡa buka zaḡoḡano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazega'e ḡoere sau'a ago no'i!" ⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaḡani'a nu'onu'o zamaḡano radiu'ete'e horozitotene, zeḡe bo'aḡano ḡoere ḡiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazega, zu Farisea vazega ubuga. E'e, rune vazegani'a bare ḡabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe." ⁷ 'Ouge reirotene, Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaḡa nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaḡa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazega'e mene bare ḡabodi'uma, zu vase'e viga o'o'a, ebu tuḡure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaḡa'e e'e nidu'a mae ḡihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaḡano, goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e Farisea azaḡa. Zeḡe'a edanadu, riḡa ta'iro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuḡure viga 'ahogani'a ḡoreniro gaogi." ¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororaratene, Paulo'e Iuda azaḡani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazega boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaḡa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaḡa mazaono'o Paulo riḡa mae vaḡino'i, ebu uti azaḡa radone neḡano bare mae zouno'i!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro'a Paulo uhiḡano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Ḡae'a Ierusalemne neḡano eḡe hari rae furenirote'e teige, Roma neḡano zuni rae fureni'uma"

Iuda azaḡa nu'a Paulo matihi rae neneḡaniro

¹² Irarirotene, Iuda azaḡa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneḡaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, ḡoere riḡa gore ti modiro. ¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaḡa'e, ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga. ¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vase boroboro vaḡe onaadu ziro, raena'a, "Eme ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u. ¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaḡa'e uti vazega boro uminine idaḡa hehe, zae mazao Paulo bare tuḡunoga? Za so'e faifairu bare ḡadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeḡa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariḡa igiro. E'ano'o Roma uti azaḡa radone neḡa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazega 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazega boro vaḡe tutune onamine idaḡa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohe." ¹⁸ E'ano'o tahi'a e'e uti vazega boro vaḡe tutune onamiro.

Uti azaḡa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ḡu'ano radiu'ete'e vazega, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazega boro vaḡe tutune onamo'i!' raha. Mazaḡa ani'e hari 'ahoga rae fureno ḡanihi ra'ohe."

¹⁹ Uti vazega boro'a tahi'a e'e genaḡa abine onamadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa nagini ihihira'ohe?" ²⁰ Ani'a nina'a, "Iuda azaḡani'a ḡoere idanadu, ohogore Paulo'e Kanisoro azaḡa mazao tutune onamoga rae umi'i'uma ra'ohe. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ḡadinihi re'uma. ²¹ E'ano'o ḡoereze ago ego'i. Mazaḡa ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) vitinoga azaḡani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ḡoere riḡa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaḡano, ze'e ḡa ḡoere guhine'ohe."

²² Uti vazega boro'a nina'a, "Ga'a ihohi' arate'e moneo, vase 'ahoga ago no'i!" Ebu tugune onamiro.

Paulo Kaisarea negano tuguniro

²³ Ebu uti vazega boro'a uti azaqa ibito zini'ete'e vazega aheu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azaqa maga aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaqa maga aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azaqa gae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaqano igunadu, Kaisarea neqa ovoro'i! ²⁴ Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazega Feliki vage fairu tutune onamo'i!

²⁵ Uti vazega boro ani, gavana vazega veize miriho goe'a tiro, raena'a, ²⁶ 'Ege Klaudia Lusiana, ghihi'a vazega manoqa, gavana vazega Feliki mazao manoqa taugi ra'ohere. ²⁷ Vaze 'ahi'e Iuda azaqani'a obone teadu matihi reiro, rehano ege'a uti azaqa nu teite onamadu, Iuda azaqa mazaono'o mae vaginiro, mazaqa ani Roma mone vazega rae reirote'e igiro 'ahine. ²⁸ Ebu e'e nagini u'ano Iuda azaqani'a magunirote'e ederihiradu, Kanisoro azaqa nu'onu'o zamao vase 'ahi ohoniro. ²⁹ Ebu ege'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azaqa goro goe'a vari'irote'e u'ano maguniro. 'Uguqa haqaiqa'e gu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuguni'uma gauqa. ³⁰ E izidi Iuda azaqani'a ani matihi rae neneqanirote'e ega 'ahine, qae vage zogone tugune'ohere. Ebu Iuda azaqa zuni zeha, zeqe zu qae vage ovamadu, qae zamao ani'a haqairote'e haqaiqa rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohe'ano uti azaqa ze, zirote'e idunaqano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neqano onamiro. ³² Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azaqani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neqa ovoiro. U uti azaqa odao onamirota'a'e, Ierusalem neqa bare itiro. ³³ Uti azaqa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neqano feurirotene, gavana vazega Feliki miriho goe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro. ³⁴ Ebu gavana vazeqani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo gadiniro, raena'a, "Ga no'e vazega?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene, ³⁵ gavana vazeqani'a raena'a, "Gae 'utirote'e azaqani'a feuri'udu'u, qae'a nagini haqainute'e goe'a igi'uma." reiro. Ebu uti azaqa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane gabogano ogorarote'e neqano gu'a gadize'ete'e azaqa 'evorao to'i!" reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ghihi'aga, niqa Anania'a, vase boroboro nu zu Roma goroga edega vazega, niqa Teretulo teite Kaisarea neqa ovairo. Ebu ze gavana vazega mazao Paulo haqai rae fureniro.

² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazega mazao 'ute'ena'a haqaiqa rae fureniro, raena'a,

"Feliki, ghihi'a hune vazega, qae u'ano eme uniho manoqa faqa maha, zu qae edega u'ano habafe zamaqano'e gauqani'a manoreha. ³ Eme qae haqai manoqa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohere. ⁴ Rehano madaqa'a haqite'e veize ege goere tahiqa ge egora umi'e'ohere.

⁵ Vaze 'adi'e emeqe'a qiane'etene, haqai sau'a haqaadu, haba nidu'a zamaqano Iuda azaqa tutuzadu harae gunugune'ohere, zu Nazareta rae huze'ete'e azaqa ibito zini'ohere. ⁶ Ebu Badi'a dibu'o neqa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaqa goro goe'a hina kotanoga uratiro. ⁷ Rehano uti vazega boro, Lusiana onaadu emeqe

* **23:35** Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

'evoraono'o riġa mae vaġiniro, ⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'!' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma." ⁹ Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae reiro.

¹⁰ Ebu gavana vazegani'e Paulo'a ġoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalemna neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariġa zogone ederi'uma. ¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vase teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalemna neġa zamaġano vase ġuġuvaġa mene tutuze harae tauġitaugido. E zeġe ubumao 'uguġa haġaiġa mene haġaido. ¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vaseġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa. ¹⁴ Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tiirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe. ¹⁵ Ebu ze'e, vase manoġa zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe. ¹⁶ E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vase ubumao zamahe'e deheġano radoga veize haġai manoġa haġae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalemna neġa itiro, Iuda azaġa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize. ¹⁸ E dehehe'ete'e haġaiġa hauġadu dibu'o neġano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaġani'a horohiro. E'e zamaġano eġe uhiġano'e vase ġuġuvaġani o'o'a zu harae tauġitaugoga zu o'o'a. ¹⁹ E'e zamaġano Iuda azaġa Asia haba'anonno'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eġe'a haġai sau'a haġairo rae reifone, zeġe'a onaadu ġae mazao e'e rae furenifo. ²⁰ Ga Iuda kanisoro azaġa nu'onu'o zamao mae ohohadu ġadihirote'e zamaġano, nagi haġai sau'a eġe mazao horonirote'e, Iuda azaġa 'ada'a rae furenine manoġa. ²¹ Eġe mazao'e ġoere 'adi da'o. Eġe'a zeġe bo'aġano edaunute'e zamaġano ġihau ġoeriro, raena'a, 'E, vase'e runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e ġoe'a mae ġihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro."

²² Feliki ani, e'e ibiġa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaġa 'uadu, 'ahige rae ġoeriro. "Uti vaseġa boro, Lusja'a ovai'udu'u, ġoere ġonaga rae fureni'uma." ²³ Ebu Feliki'a uti azaġa ibito zini'ete'e vaseġa nina'a, "Paulo'e ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evorao to'i, rehano ibihetaġa'e ago 'ufuno'i, zu vase'a dananoga ago gararo'i!" reiro.

²⁴ Mada nu ġarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niġa Dunisila. Ani'e Iuda roġaegġa. Ze uti azaġa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariġa Paulo mazaono'o iġiro. ²⁵ Paulo'a haġai duduġa, zu zama rinede'ete'e, zu mada ġonagano Badi'a'a vase kotazi'uma hariġa rae fureniirote'e, Feliki ani ġiġaronadu niro, raena'a, "'Ai e'e da'o. Onamo'! Mada manoġa horonine, bare huġadi'uma." reiro. ²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ġae ġehaġa Paulo hune onaadu, ane teite ġoerido.

²⁷ Muri aheu meiirote'e, Porokio Festo'a Feliki iġu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaġa zama'a manoroga veize Paulo'e ġu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aġani'a kotanoga reiro

¹ Festo ani, gavana vazega rouga radu Kaisarea negano feuradu, mada ugidu meirotene, Ieruselema nega itiro. ² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azağa ibito zini'ete'e azağani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e goe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a, ³ "Eme ura hağaofine idağa hehe, Paulo Ieruselema nega bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneğaniro. ⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea negano obone ti radiu'ohe, ebu ege zuni nariga e'e bare ovoe'ohe. ⁵ Zae vase boroboro nu zuni ege teite ovao'i! Ebu Paulo'a hağai sau'a hağairo ro'idene, e'ea e'e hariğa rae furen'o'i!"

⁶ Festo ani, Ieruselema negano mada fu'o zu ugidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea nega ovoiro. Irarirotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azağa zeadu, Paulo zamahu zouniro. ⁷ Paulo'a diugirotene, Ieruselema neganono'o ovairote'e azağani'a gegemağe edanadu, Paulo 'ute'ete'e goe'a aduga gehağa ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge hağaoga horonirote'e vazega o'o'a. E'ano'o e'e hariğani'e huga rae rouğani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone goe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azağa goro goe'a mene vari'iro, zu dibu'o nega sausaune'ete'e hağaiğa mene hağairo, zu Roma goro goe'a mene vari'iro." ⁹ Ebu Festo'e, Iuda azağa zama'a manoroga veize, Paulo gadiniro, raena'a, "Ga'e Ieruselema nega itadu, kota 'adi'e ege'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azağa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azağa kotao kotahine manoga. Ga'e hubehune edeğa, e'a Iuda azağa mazao hağai sau'a mene hağaidota'a'e. ¹¹ Ege hağai sau'a u'ano uguhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idağa. Rehano Iuda azağa 'ada'a rae furen'e'ete'e goe'a'e mene huga ro'idene, vase 'ahogani'a uğuhoga veize zege 'evorao ri'ihoga'e mene idağa. E'e Roma zuhi'ağani'a kotahoga urate'ohe." ¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azağa gadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ga'e Roma zuhi'ağani'a kota'oga urateha. E'ano'o ga'e Roma zuhi'ağa vağe onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite go'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeğa, niğa Berenike'a Kaisarea nega onairo, matu'u goe'a Festo hanoga veize. ¹⁴ Ze Festo teite mada gehağa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariğa Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vase 'ahoga gu'ano ohone modiro." reiro. ¹⁵ "Ege'a Ieruselema nega itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azağa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu ege'a kota gonaga goe'a ro'i rae umidiro, runeo tuğunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroğa'e 'ahiguğa. Kota zamağano'e vase 'ahoga 'utine, vase a'a'e ge 'ute'ete'e azağa zamao edanadu ane mone goe'a rae furen'i'uma. E'e garuganobu'u gonaga goe'a rae furenadu, zege 'evorao ri'ini'uma.' ¹⁷ E'ano'o zege'a ege teite Kaisarea nega ovairotene, madağa mene fanediro. Rehano irarirotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azağa zeadu e'e vazega zamahu zouniro. ¹⁸ Ane 'utirote'e azağani'a goe'a rae furenirotene, ege'a zamarirote'e hağaiğa sau'a nu'e mene rae fureniro. ¹⁹ Rehano ze'e, zege Badi'a mazao fie'ete'e hağaiğa moneo, zu vase 'ahoga, niğa Iesu, ani rudaro rehano 'ize gaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariğa rae fureniro. ²⁰ E'e ağu'a e nouge nouge goeri'uma'e. E'ano'o Paulo gadiniro, ani urate'e ga, Ieruselema nega itadu e'ea kotanoga. ²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea negano radadu Roma zuhi'ağani'a kotanoga uratiro.

E'ano'o uti azağa zina'a, 'Paulo'e ġu'ano ohone rado'i! Onamoo madağa meine, Roma zuhi'ağa mazao tuġuni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Eġe ġatana zuni ane ġoere igihi." reirotene, Festo'a nina'a, "Ġa ohogoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ġoe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoġa rohorohogēita haġaadu, nu'onu'o neġa diuġiro. Ebu uti azaġa boroboro zu Kaisarea neġa azaġa boroboro zuni diuġiro. Ebu Festo'a uti azaġa zeadu Paulo zamahu zouniro. ²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azaġa nidu'a, vazēġa 'adi'e'e. Ierusalemā neġano zu Kaisarea neġano Iuda azaġani'a raena'a, 'Ġabode radoga mene idaġa.' rae tatare'ete'e vazēġa. ²⁵ E'a ani ġoere abitirotene, runeo tuġuni'uma haġaiġa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma ra'ohe. ²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'aġa veize nouge rae mirihi'uma? Mazaġa ani, haġai sau'a 'ahoga mene haġairo. E'ano'o Kini Agripa ġae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ġadinadu eġe'a mirihite'e ġoe'a ederoga veize. ²⁷ Mazaġa eġe'a zamare'etene, ġu'a vazēġa Roma zuhi'aġa mazao tuġune'ete'e zamaġano, 'ute'ete'e ġoe'a mene mirihoga'e mene idaġa."

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Ġae moneo ġoero'i!"

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ġihinadu, ġoere iġuniro. ² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazaġa e Iuda azaġani'a ġoere aduga nidu'a eġe rana ri'ine'ete'e u'ano, eġe noneo ġoere'e 'ahine. ³ Ġae edeġa, Iuda azaġa haġai zuni zeġe'a ta'irote'ete'e ġoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eġe ġoere 'adi fairu igi onamo'i ġonaga!

⁴ Iuda azaġa zeġe nidu'a edeġa, eġe'a kobe'anono'o nouge radi-unuta'a'e, Iuda azaġa bo'aġano ebu Ierusalemā neġano. ⁵ Ze, ġabonehe ġadaheġanono'o edeġa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazēġa rae re'uma zu idaġa. Farisea azaġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a faifaine haġae'ete'e azaġa. ⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeġe vouġa mazao rae tirete'e ġoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe. ⁷ Emeġe iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e ġoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuġure inare haġae'ohe. Kini vazēġa! E'e, e'e ġoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azaġani'a eġe rana ġoere aduga ri'ine'ohe. ⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azaġa bare ġabozi'uma ra'ete'e ġoe'a mene mae ġihine'ohe?

⁹ Eġe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neġa vazēġa, Iesu niġa 'u'uoga veize inare gauine manoġa rae zamariro. ¹⁰ E 'uguġa haġaiġa Ierusalemā neġano haġairo. Ebu Dibu'o hau'ete'e boroboro niġano, Zuhi'a Boro mone azaġa ġehaġa ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzihi reirotene, e'e ġoe'a mae ġihiniro. ¹¹ Ebu Iuda azaġa kuru neġa nidu'a diuġadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niġa sausaune ġoero'i!' rae tatariro. Zuni e maġune rudaro 'ahine, haba faġano neġa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azaġa vaġadu sausauro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niġano zu ġoereze odohadu, Damaseko neġa onamiro. ¹³ Kini vazēġa! Madai nemaġano e'e ibiġano onamirote'ea, e adureono'o agaġa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaġa'e mada agaġa vitinoga. Eġe zu eġe teite onamirote'e azaġa agafi' ovairo. ¹⁴ Ebu emeġe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ġoe'ano ihi'ete'e agoġa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ġa nougadu

eġe sausuhe'ohe? Ġa ire meiga meiga futune'ohe. A'e ġae'a ġae bare sausu'e'ohe.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausuhe'ete'e vazega. ¹⁶ Iġunadu edano'i! Eġe'a ġae mazao fureranata'a'e, eġe tuġure vazegano oho'ifine, zu horohate'e hariġa vase mazao me'odo zinifine, zu eġe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize. ¹⁷ E'e Iuda azaġa zu Iuda mene azaġani'a sausu'ihireite'e zamaġanono'o mae vaġi'i'uma. Ebu zeġe mazao bare tuġu'i'uma, ¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o agaġa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uġanono'o mae vaġizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eġe'a rae modi'uma, zu ze'e eġe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaġa teite 'auġi'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiġano da'o dure'ohe. ²⁰ E ibite Damaseko neġa azaġa mazao, ebu Ierusalemeneġa zu Iudea haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa mazao, ebu Iuda mene azaġa mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ġihunadu, Badi'a vaġe aro'i! Ebu haġai manoġa haġaena'a, zamaze ġihunate'e furen'o'i! ²¹ Eġe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaġani'a dibu'o neġano obohe tiro, ebu uġuhe ruhihi reiro. ²² Rehano Badi'a'a danahe onaoo izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vase zuhu'anono'o boro ġonaga zeġe nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ġoe'a'e peroveta azaġa zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e ġoe'a da'o. ²³ E'e ġoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ġabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao ġabone hidi'uma agaġa haramoġa harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'ena'a, "Paulo! Ġa baboraneha. Ġa ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ġihi'a vazega Festo, e'e mene baboraneha. Eġe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eġa. ²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haġaiġa nidu'a edeġa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaġa e edeġa kini Agripa'e haġai 'adi nidu'a igi hauġiro, mazaġa e'e haġaiġa'e guni'ano mene fureraro. ²⁷ Kini Agripa, ġa peroveta azaġa ġoere mae ġihine'e hehe? E edeġa, ġa mae ġihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ġa mada futu'ano ġoere tahiġa rae furenadu, eġe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaġa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faġa'e ago zamaro'i! Mazaġa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ġae zu 'ada igi'ete'e azaġa nidu'a eġe teigoga, rehano ġu'ano ohohe'eta'a'e ahiġa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazega Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaġa nidu'a iġune edaro. ³¹ Ze nu'onu'o neġanono'o buau'ena'a ġoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuġuni'uma ga ġu'ano ohoni'uma haġaiġa sau'a mene haġairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aġani'a kotanoga mene uratifone, vase 'adi'e ġu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neġa ġasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaġa meirotene, Paulo zu ġu'a azaġa nu'e uti vazega 'ahoga, niġa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aġa uti azaġa ibito zini'ete'e vazega 'ahoga. ² Ebu eme'e Adaramateno ne ġasiġano tiri. Ġasi a'a'e Asia haba'a toġatoġaġano tue tue ona'uma ġasiġa. Eme e'e hina

ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neġa vazegħa 'ahoga, niġa Aristako zuni emeġe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neġano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuġuniro, Paulo ane edegħa azaġa vaġadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize. ⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuġa genaġano 'afe ruhau onamiro, mazaġa zavara'e emeġe haohaofe onainu. ⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaragħa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neġano hebetiro. ⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħani'a Itali onamihi ra'ete'e ġasiġa horoniro. A'e Alesandria neġa ġasiġa. Eme e'e ġasiġano tutufe tiriro. ⁷ Ebu mada ġehaġa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaragħa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaegħa onamadu, Kerete 'umuġano 'afe ruhau onamiro. ⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuġa genaġa uni ruhau onamo, "Toġatoġa Manoġa" rae hune'ete'e toġatoġaġano hebetiro. A'e Lasea neġa uhiġano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ġehaġa foure hauġiro 'ahine, ġasio ruhau onamoga'e riġa zu ġiġaroġa. Mazaġa Iuda azaġani'a iġaiġa ogomu moneo zaġozaġi'uma madaġa vitaro. E'e huga'e zavara madaġani'a feuriro, ebu ruha'uma batogħa 'ai hauġiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro, ¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eġe'a ġiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ġasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ġabonefe zuni sauta'uma." ¹¹ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazegħa'e Paulo ġoere mene mae ġihinadu, ġasi mirune'ete'e vazegħa zu ġasi vazegħa ġoere da'o mae ġihiniro. ¹² Zeġe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaġano'e mene manoġa. E'ano'o vase nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toġatoġaġa onamihi reiro. Ebu e'e toġatoġaġanobu'u zavara zu nahune madaġa me'uma reiro. Foinike toġatoġaġa'e Kerete 'umuġano ġasi'a hebetete'e toġatoġaġa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoġani'a onaeha reiro. E'ano'o ġasi hanigaġa hutube zounadu, Kerete 'umuġa genaġa da'o uni ruhau onamiro. ¹⁴ Mene faġa onamirote'ea, zavara boro bagaġa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niġa "Turakulon*" rae hune'ete'e zavaraġa boro. ¹⁵ Ebu ġasio ragati' aradu, zavara roġoroġe onamoga mene idaġa 'ahine, zavara da'o magananiro. ¹⁶ Ebu Kauda 'umuġa kome'a genaġa 'afe diuġirotu'u, ġasi kome'a ġaruna ahasinute'e riġa hutube zouniro. ¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ġasi ahasi zounirotene, mini hina ġasi boro tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aġano, niġa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ġasi faraġa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tauġiro. ¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheġa davarao mae mae modiro. ¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uġiduġa meirotene, ġasio odohe gaue'ete'e toheġa zuni mae mae modiro. ²⁰ Eme mada ġehaġa mada zu buzava mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeġe nidu'a mene ġabodi'uma rae zamariro.

* 27:14 E'e goe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraġa boro.

21 Ze mada ġehaġa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iġune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eġe ġoere mae ġihinadu, Kerete 'umuġanonono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo. 22 Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazaġa vazeni 'ahoga mene dauġi'uma, u hube ġasi'a da'o sauta'uma. 23 Zuhi'a Boro, eġe'a kurano hau'ete'e zu tuġureġa haġae'ete'e Badi'aġa, ani tuġure viga'a ohogore ohere eġe uhiġano edanadu 24 ġoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'i! Ġa'e Roma zuhi'aġa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoga'e ġae teite u'ano, ġae teite idaġa ruhau'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a'a ġabozi'uma.' 25 E'ano'o zae nidu'a, inaro'i! E, Badi'a tuġure viga'a ehate'e ġoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe. 26 Rehano eme'e zavarana hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aġano ġasi'a ehoru'uma."

Ġasi'a fahau ġuzuhiro

27 Ohere gaubanana zu ġazaġa fare (14) meirote'ea zuni, Adaria Davaraġano zavarana 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaġano ġasio gaue'ete'e azaġani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro. 28 E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ġae ġazaġa gaubanana (40) heuġa. Ebu tahiġa guhianadu bare idanirotene, mita ġae uġidu gaubanana (30) da'o. 29 'Ougadu ze ġiġaroze ruziro, mazaġa hena ġasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ġasi hanigaġa ġazaġa (4) ġasi ariġa ġuzuono'o mae davarao feuniro, ebu ġaiġai iraroga veize guhiu radiro. 30 E'e zamaġano ġasio gaue'ete'e azaġa'e feraanoga radu, so'e ġasi hanigaġa ovoe bune'ohe rae, ġasi kobe'a fui'adu zazo'anono'o ovoe buniro. 31 Rehano Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazega tahi'aġeta ziro, raena'a, "Ġasio gaue'ete'e azaġani'a ġasi 'adaono'o vaġinine, za'e mene ġabodi'uma." 32 E'ano'o uti azaġani'a ġasi kobe'a ovoe dabanate'e miniġa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

33 Ebu irara 'ai hanitirote, Paulo'a zeġe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ġazaġa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha. 34 E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ġabone hidoga veize. Eġe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o igu tibani zuni mene dauġi'uma." 35 Paulo ani 'ouge rae zirote, 'uvahu madu vaze nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro. 36 'Ougadu zeġe nidu'a inaradu, ogomu mae aro. 37 Ġasi e'e zamaġano bone emeġe nidu'a 276-'a radiro. 38 Zeġe nidu'a ogomu au idararotene, ġasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Ġasi'a Melita 'umuġano fahau ġuzuhiro

39 Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aġu'a. Rehano ze'e haba guniġa hesaġeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaġa ranao ġasi odohe tiri'uma reiro. 40 Ebu ze ġasi hanigaġa davara zamaġano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniġa fui'iro. Ebu zavarana veize farai hutube ġihinadu, hesa mone tarine onamiro. 41 Rehano ġasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ġoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaġa ġuzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

42 Ebu uti azaġani'a ġutarote'e azaġa'e zimi hauġi'uma rae togaziro, mazaġa hena ze'a ġemabe onamadu feraw ġouri'uma. 43 Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazega'e Paulo ġabonihi reiro 'ahine, uti azaġa garariro. Ebu tuġuzena'a, "Ġema edeġa azaġa'e ibite rafatadu ġemabe onamo'i,

ebu gabao tiro'i!" reiro. ⁴⁴ "U ġema aġu'a azaġa'e, ġasi ireġa rugaruga hina kame ġemabe onamo'i!" reiro. 'Ouge haġae'ena'a zeġe nidu'a gabao ġemabe tiradu ġabode ġouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuġano

¹ Emeġe nidu'a ġaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuġa.
² 'Umu e'e neġa azaġa'e emeġe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ġihife'ena'a, ire rabibofiro. ³ U Paulo ani ire sinuġa ġura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuġanono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro. ⁴ Ebu 'umu e'e azaġani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ġiruġiranoga horonirotene, ze raorao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorugoru vazegā gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeġa hau'ete'e badi'aġa'e ane'a ġabode radoga mene urateha." ⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro. ⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ġiane radiro. Ze faġa hune 'ouge ġiane radiunu rehano, ġauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aġa, niġa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ġihife'ena'a, neġano tutufe zoufadu mada uġidu faifaifinu. ⁸ U Pobelio moga'e uġiġa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaġa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuġe ġianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro. ⁹ 'Uguġani'a furerarotene, ugi azaġa 'umu be'a radiunute'e azaġa nidu'a, Paulo vaġe onaadu ane'a faizido. ¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuġanono'o ruhau vaġinihi reirotene, ze ferefe'ete'e toheġa ġehaġa rifiro.

Paulo'a Roma neġano feuriro

¹¹ Eme bato uġidu e'e 'umuġano radirote'e enogano, ġasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iġuniro. E'e ġasiġa'e nahune madaġani'a hauġoga veize, Melita 'umuġano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ġasiġa, niġa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anono'o onairo. ¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neġano hebetadu, mada uġidu e'ea radiro. ¹³ E'eano'o hena onamo Regio neġano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ġasi ġaruga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuġano Puteoli toġatoġaġano feuriro. A'e emeġe ruhu ġonaga. ¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa nu hidirotene, ze umifena'a, "Emeġe teite fura tiba rado'i!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ġaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ġonabadu, Roma haba'ano feuriro. ¹⁵ Roma neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e emeġe'a hanite'ete'e harigā igiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiġano, nu'e Taveni Uġidu rae hune'ete'e i'udi neġano hido titiro. Paulo ani, horozirotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaġani'a inariro.

Paulo'a Roma neġano haramiro

¹⁶ Eme Roma neġano feurirotene, Paulo'e tuġunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazegā tibani'a da'o taufinu. ¹⁷ Ebu mada uġidu meirotene, Paulo'a Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeġe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeġe nabudi mene sausauziro, zu vouġafe haġai mene

he'ehe'eni. Rehano Iuda azaḡani'a Ierusalemā neḡano obohe teadu, Roma azaḡa 'evorao ri'ihaha. ¹⁸ Roma azaḡani'a ḡadihirotene, ze ura tuḡuhe buhihi reiro, mazaḡa runeo tuḡuhi'uma haḡaiḡa sau'a mene horoniro. ¹⁹ Rehano Iuda azaḡani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aḡani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha. ²⁰ E'ano'o e za ḡiazoga zu ḡorezoga veize huze onaeha, mazaḡa Isaraela azaḡani'a guhine onainute'e vazeḡa u'ano, e'e ḡu'a neḡano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ḡa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuḡuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri'arirotene, ḡa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro. ²² Rehano eme ḡa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaḡa eme edeḡa, haba nidu'a zamaḡano vaze nidu'a ḡae mone ra'ete'e azaḡa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaḡa meirotene, Iuda azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ḡorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ḡoe'a rae furenino ziniro. Ebu zeḡe'a Iesu mae ḡihinoga rae, Mose goro ḡoe'a zu Peroveta azaḡa buka zamaḡanono'o Iesu hariḡa haramiro. ²⁴ Vaze nu'e Paulo ḡoere mae ḡihiniro, u nu'e mene. ²⁵ Ebu ze zeḡe bo'aḡano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neonono'o buau ḡouriro. Paulo'e zeḡe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaḡoḡani'a peroveta vazeḡa Isaia-ono'o vouḡaze zirota'a'e ḡoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaḡa 'ahige zo'i!

Ḡae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.
Ḡae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaḡa 'adi duḡuru zama'e tuḡa zu teḡaze'e 'uhuḡa,
ebu ubumaze zuni kuruḡa.
A'e ubumaze hina mene horonifine,
zu teḡaze hina mene igifine,
ebu zamaze hina
mene zamare horonifine.
'Ougadu mene gihure baradu,
eḡe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ḡoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ḡabone hidi'uma ḡoe'a tuḡure'eta'a'e, Iuda mene azaḡa veize tuḡureha, ebu ze mae ḡihini'uma."

[²⁹ Paulo ani 'ouge rae ḡoreze hauḡirotene, Iuda azaḡa 'ai oname ḡouriro ebu zeḡe'a zeḡe bare riḡa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ḡu'a zamaḡano rehano, ane'a naeḡa haḡae'ete'e neḡano radiunu, ebu iniu ane vaḡe onaidotene, nidu'a mae ḡihizido.

³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vaze 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azaḡa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neḡano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azaḡa*, zu diakono azaḡa veize tuḡure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reih: Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoḡa zu zama roḡeḡa zini'eno'!

Paulo'a Filipi neḡano ekalesia azaḡa u'ano Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe zu zamare'ohe

³ Eḡe'a zae zamare'ete'e madaḡano bone, iḡaiḡa eḡe Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Eḡe'a zae nidu'a veize kurau'etene, iḡaiḡa matu'uheta kurau'ohe. ⁵ Mazaḡa zae'a hari manoḡa ḡadahe mae ḡihinrote'e madaḡanono'o onao izidi, eḡe'a hari manoḡa haramoga veize danahe onainu. ⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'aḡano gau manoḡa fureniro, 'ouge haḡae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madaḡa me'uma. E'e madaḡano zae zamao furenirote'e gauḡa manoḡa haḡae hauḡi'uma.

⁷ Za'e eḡe zamao iḡaiḡa radiu'ohe. E'ano'o eḡe'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoḡa. Mazaḡa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauḡa eḡe'a haḡaoga veize danahe onainu. E ḡu'a neḡano'o 'ada radiu'ete'e zamaḡano zuni, kotao hari manoḡa birirote'e madaḡano zuni, ebu hunio hari manoḡa'e mene tugahe harame inarinate'e madaḡano zuni danahiro. ⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Eḡe'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeḡa, e huga ḡoere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduga ga ve'oḡa horone ederoga, ebu 'ouge haḡae'ena'a, zae'a zae bare zamarotite'ete'e haḡaiḡani'a bororu onamoga. ¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamḡano nagini'e manoḡa ederoga, zu zamaze dehenoga, zu haḡai sau'a mene hunezuni haḡaoga, ebu 'ouge haḡae onamo, Keriso'a bare onai'uma madaḡa. ¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ḡabone'e duduga da'o re'uma. Eḡe'a 'ahige kuranata'a'e, vaze'a zae haḡai manoḡa horonadu, Badi'a ḡubane'ena'a zu niḡa mae iḡihinoga veize.

Paulo'a ḡu'a neḡano radiu'ete'e'ano'o hari manoḡani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'i! Aduga ḡehaḡa eḡe mazao fureru'ete'ano'o, hari manoḡani'a bororu onamiro. ¹³ Ebu eḡe'a Keriso u'ano ḡu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'aḡa ne enoga taufe edau'ete'e azaḡa, zu vaze nunu ḡehaḡani'a edere ḡouriro. ¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa'e, eḡe'a ḡu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a ḡoere inare harame'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariḡa harame'eta'a'e, ze eḡe gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihhi ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e eḡe danahihhi radu, hari manoḡa harame hunihhi radu, zama manoḡa hina harame'ohe. ¹⁶ Zama manoḡa hina harame'ete'e azaḡa'e, hari manoḡa biroga veize, Badi'a'a e ḡu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zeḡe zamarone eḡe mazao teadu harame'ohe. ¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azaḡa'e nize boro reihhi radu Keriso hariḡa harame'ohe. Ze harame'eta'a'e, zamaze'e mene deheḡa. Ze

* 1:1 ga bisofu

'ouge'ena'a, eḡe'a ḡu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauḡe'ohe. ¹⁸ A nagini veize? Zeḡe'a haram'e'ta'a'e, zamaze'e duduga ga mene, ago zamaro'i! Ḡoere boro'e Keriso hariḡa haram'e'te'e. ¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazaḡa e edeḡa, zae'a eḡe veize kurau'ete'e'ano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaḡoḡani'a danahe'ete'e'ano'o, e'e Badi'a'a ḡu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ḡabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eḡe mazao nagini'a fureraune zu, e'e mene mazaḡarohi'uma. U e'e iḡaiḡa inare ḡoere'ete'e teige, izidi zuni inare ḡoeri'uma. Ebu e ḡabode radine, ga rudaune, eḡe haḡai nidu'a'ono'o vaze nu'a Keriso nigunoga urate'ohe. ²¹ Mazaḡa eḡe mazao'e, ḡabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoga hune hidi'uma. ²² Rehano eḡe'a ḡabode radine, eḡe gau u'ano vaze ḡehaḡani'a Badi'a ḡoere egadu, ḡabone hidi'uma. E'ano'o e aḡu'a, no'e ibiḡano onamine manoga. ²³ E zamahe aheu nemaḡano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoga tauḡi. ²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ḡabode radine, manoga. 'Ougine zae danazoga idaḡa. ²⁵ E hube hune 'ouguine manoga rae zamare'ohe. E edeḡa, e'e ḡabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma. ²⁶ 'Ougadu eḡe'a bare amine, za'e eḡe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azaḡa'e ḡahunoneḡa manoga hidi'uma

²⁷ Ḡoere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoga mae ḡihine'ete'e vazega ra'ete'e haḡaiḡano da'o onamo'i! 'Ougine, eḡe'a ḡiazi' amine, ga haba faḡanono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoga aḡiro hau'ete'e azaḡa'ono'o hari manoga inare biretite'ete'e. ²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azaḡa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ḡoere'ete'e eḡe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haḡaiḡa, aduga zini'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ḡabone hidi'uma. 'uguḡa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma. ²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e ḡahunoneḡa manoga da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ḡahunoneḡa manoga zuni zeneha. ³⁰ Eḡe'a hidirote'e adugaḡa zae'a horonirote'e heuḡa, zae'a e'e adugaḡa hide'ohe. Ebu eḡe'a ize e'e adugaḡa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'e'ano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'e'ano'o za manogahe? Za Vine Zaḡoḡa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuḡazi'e'hehe? ² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ḡiriḡiro'i! Zamarone tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gauo'i! Za'e 'ouge haḡae'ena'a, eḡe matu'u borofe huno'i! ³ Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ḡau 'ahoga ago haḡao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vaze zamare ḡihizo'i, u za'e ze 'u'uḡano rae zamaro'i! ⁴ Zae zae'a manoga hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manoga hidoga veize zuni zamaro'i!

⁵ Za'e, radoneze zamaḡano haḡaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haḡaidote'e teige haḡao'i!

- 6 Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idağa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niğa boro mene obone giganiro.
- 7 Ebu niğa boro modadu, vaze raena'a, tuğure vazeğa teigiro.
- 8 Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.
Ebu Badi'a goere mene vari'ohaudu. Ane'a ruda'uma ibiğa rehano onaminu.
Ebu vaze hağaiga sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.
- 9 E'ano'o Badi'a'a ani mae ġihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ġihi'a haro.
E'e niğa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.
- 10 Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uğano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ġuğuroga veize.
- 11 Ebu ġuğurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.
Ze 'ouge hağae'ena'a, Badi'a emeğe Mama ni mae ġihi'uma.

Ġabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i

- 12 E'ano'o vazehe manoğa nidu'a, zae'a Badi'a goere ibiğano iğaiga onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ġabone hidi'uma ibiğano inare onamo'i! U mene eğe'a zae teite radiu'ete'e zamağano da'o, rehano izidi ege o'o'ano zuni borofe inare gauo'i! 13 Mazağa zae'a Badi'a ura hağaiga hağaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e hağae'ohe.
- 14 Ġau nidu'a zamağano ago goere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, hağao'i!
- 15 'Ougine za'e vaze duduga tauği re'uma, zu vaze'a mene debaze goeri'uma. Ebu izidi ega, hağai ve'oğa azağa ġunuğano, sau'ani 'ahoga mene hağaadu, Badi'a ubuga ubuga teige, radifo. Za'e, e'e ġunuğano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i! 16 Ebu ġabone tuğutuğu hidi'uma ġoe'a vaze veize rae furen'o'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madağano, ege'a zae bo'ağano gau aduga hağaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma. 17 Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, ege'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi. 18 E'ano'o zae zuni ege teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azağa u'a Timoteo tuğuni'uma

- 19 Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vağe Timoteo ariga tuğune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine ege zuni matu'i'uma. 20 Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuğa zae zamare'ete'e e'e vazeğa 'ahoga o'o'a. 21 Mazağa vaze ġehağa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ġauğa mene zamaradu, zege hune'a urate'ete'e ġauğa zamare borofe'ohe. 22 U za edeğa, Timoteo'e hağai manoğano Badi'a gau hağae'ohe, mazağa ani hari manoğa haramoga veize ege teite faifaine gaue onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teige ege teite gaue onainu. 23 E'ano'o 'adao ege mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vağe tuğuni'uma. 24 Ebu ege zuni zae vağe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiğa'e Zuhi'a Boro'a hağaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Efaforodito Filipi azağa vağe tuğuni'uma ra'ohe

- 25 U Efaforodito, ani ege nego. Ani ege teite gaue'ohe, zu uti azağa teige ege teite hari manoğa bire'ohe. Ani'e zae'a ege u'a tuğuniro. E'ano'o ani onaadu e ġau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vağe bare tuğunine manoğa ra'ohe. 26 Mazağa ani zae nidu'a ġiazihhi radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginrote'e egadu,

zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamağa mene idararo. ²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuğaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamağano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuğaniro rehano, ege zuni vetuğahiro. ²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ġarihe zae vađe tuğune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu ege zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma. ²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ġihino'i! Za ani heuğa vazega nigunine manoğa! ³⁰ Mazağa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauğa hağaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamağano hağai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Ege'a ibite iraduguzirote'e ġoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e ege mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a ağu'a zu hağai sau'a hağae'ete'e azağa veize ġiano'i! Ze'e Iuda azağa. Iuda azağa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iğuri hağaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauđe'ohe. A'e huga o'o'a. ³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azağa. Eme'e Badi'a Vine Zağoğani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iğuri hağae'ete'e. Zu Badi'a ubuğa rouga radu zeđe edeğano gauete'e azağa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a hağaiğa. ⁴ Rehano vase 'ahogani'a ani'e vase nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ġihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, ege zuni ege moneo borofe hune rouga idağa.

U vase 'ahogani'a ahiri gauğa ġehağa hağae'ohe rae zamarine, a'e ege'a vitinoga. ⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uğidu fare meiotene, ahirihe rana iğuri hağairo. E'e Isaraela vazega, Beniamini iduhu vazega, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro ġoe'a moneo'e Farisea vazega, goro ġoe'a faifaine hağaido. ⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azağa ege'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azağa goro ġoe'a faifairu hağaadu, duduğa ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Ege'a ahi ġauga'e manoğa tauği zu ġau boro bagağa rae zamarinu. Rehano Keriso'a ege veize rudarote'e ederiotene, 'uguğa hağaiğa'e huga o'o'a hağaiğa rae zamarinu, mazağa e'e Keriso ederihini reinu. ⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare hağaidote'e hağai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, ege Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoğa boro bagağa. E'e, Keriso u'ano hağaihe amahiğa nidu'a modiro. Ebu 'uguğa hağaiğa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine, ⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi ege inarao goro ġoe'a hağaadu, Badi'a ubumao duduğa rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduğa rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazağa ege'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano. ¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihini, zu ani'a runeono'o bare ġabodirote'e gigi'ağa ederihini, zu ane zaharanirote'e teige ege zuni zaharatihi, zu ane'a rudarote'e teige ege zuni hağai sau'a moneono'o rudau vağinihi. ¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, ege'a Keriso teite runeono'o bare ġabode iğunadu, e'e ġaboneğa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguğa hağaiğa nidu'a hağae hauğeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teiğe duduğa hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e hağaiğa hağae hunihi rae ize inare'ohe, mazağa, e'e Keriso hune teiğoga veize, Keriso Iesu'a ege meiro. ¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teiğe huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, ġau tiba 'adi hağae hunihi ra'ohe: E'e, ġaruni moneo hağairote'e ġauğa nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone ġauğa da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gaue'ohe. ¹⁴ E'e Keriso hune teiğoga veize inare oname'ohe zu ġonagano Badi'a'a naeğa ini'uma. E'e naeğa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazağa Keriso'a ege veize gau hağairo.

¹⁵ E'ano'o emeğe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoga meirote'e azağa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu hağai nu zamağano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doğo'ani fureno zini'uma. ¹⁶ Rehano ġoere boro'e emeğe iniuniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunağano hağae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, ege teiğo'i zu emeğe'a ihozirote'e hağaiğano radiu'ete'e azağa faine ġiane'ena'a zege zuni tuhuzo'i. ¹⁸ Mazağa vaze ġehağani'a agire teiğe Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguğa azağa hağai 'ai ġae ġehağa me'odo ziniro rehano izidi zege hağai zamaradu nihe vuğani'a onae'ena'a bare ra'ohe. ¹⁹ Ze'e ġonagano rudaune, irerogao diuği'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e hağaiğa da'o hağae radiu'ohe. Ebu mazagaro hağaiğa hağae'e rehano, a'e zege'a bare ite'ohe, zege'a zamare'ete'e ġauğa nidu'a'e raha 'adi ġauğa. ²⁰ Rehano emeğe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ġabofi'uma vazeğa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma. ²¹ Ani ġau nidua'a zuhi'ani'et'e inarağa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madağano, e'e inarağa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziğa manoga heuğa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'i! E'e za zamare rudau'ohe zu ġiazihni ra'ohe. Ebu za'e ege matu'ohi'ohe, zu ege'a niguze'ete'e azağa.

Inara Ġoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azağa bobo zamaze tibuno'i. ³ Ege teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazeğa, ġa'a roğae aheu e'e danazite'e ege'a umie'ohe. Ze'e hari manoga haramoga veize ege teite inare gaudio. Ze'e Kelemenito zu ege teite gaudote'e azağa nunu teite gaudio. Ebu zege nidu'a ni'e Badi'a'a ġabone bukağano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize hağairote'e zamaradu matu'o'i! ⁵ Vaze mazao roğeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roğeğa rae horozoga. Za 'adi zamaro'i! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Gau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ġauğa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iğaiğa Badi'a Mazao manoga tauği ro'i! ⁷ Ebu Badi'a'a zama roğeğa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazağa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roğeğa a'a'e boro bagağa zu hoe'ağa, vaze'a zamaroga zu mene idağa.

⁸ Nego nabudi, ġoere ġonagano 'ahige reihi! Hağai 'ahiguğa zamare onamo'i! Huga ġoere'ete'e hağaiğa, gubatite'ete'e hağaiğa, hağai duduğa, zama deheğa hağaiğa, vaze'a matui'uma hağaiğa manoga zu vaze'a rae ġihini'uma hağaiğa manoga. Nagi hağai manoga tauği ga vaze'a

niguni'uma haḡaiḡa manoḡa horono'idene e'e zamare'eno'i! ⁹ Zae'a eḡe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ḡoe'a nidu'a, zu eḡe haḡaio horonirote'e haḡaiḡa nidu'a, zae radone zamaḡano haḡao'i! Ebu zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaḡani'a Paulo danane'ena'a ḡau tuḡuriro

¹⁰ E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaḡa faḡa hune radate'e enogano, za bare eḡe zamaradu eḡe ferehidote'e ḡauḡa tuḡurodo. E edeḡa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiḡa mene hidiro. ¹¹ E ḡau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaḡa eḡe mazao nagini'a fureraune, a'e ḡau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaḡa da'o. ¹² E edeḡa, ḡau o'o'a zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa, ga ḡau ḡehaḡa zamaḡano radiu'ete'e radoneḡa. Radone nagiga zamaḡano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ḡehaḡa ga o'o'a, ḡau ḡehaḡa ga o'o'a. ¹³ E'e, radone nagigano zu ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa, mazaḡa Keriso'a inaraḡa ini'e 'ahine. ¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoḡa tauḡi.

¹⁵ Filipi azaḡa, za edeḡa, zae'a hari manoḡa ḡadaheḡano igirote'e madaḡano bone, e, zae haba Makedoniaono'o iḡunirotene, zae Filipi ekalesia azaḡani'a da'o ḡau nu ini'ena'a danahiro, u neḡa 'ahoga 'ahoga ekalesiaḡa azaḡa'e mene 'ougiro. ¹⁶ Eḡe'a Tesalonika neḡano radiunute'e zamaḡano zuni, e ḡau'a ferehinutene, za eḡe veize bare bare ḡau tuḡurido. ¹⁷ E'e zae'a ḡau nu bare tuḡuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeḡa zinite'e'a bororanoga urate'ohe. ¹⁸ E'e ferehe'ete'e ḡauḡa nidu'a 'ada. A'e boro bagaḡa. Zae'a eḡe veize tuḡurirote'e ḡauḡa, Epaforodito'a odohe onairotene, ḡauhe'a ḡehararo. Zae'a tuḡurirote'e ḡauḡa'e Badi'a ḡahunohau'ete'e hohoḡa manoḡa heuḡa. A'e Badi'a'a mae ḡihine'ohe, zu matu'e'ohe. ¹⁹ Eḡe Badi'a'a, ane ḡauḡa ḡehaḡa bagaḡaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ḡauze'a fereze'ete'e madaḡano.

²⁰ Emeḡe Badi'a, emeḡe Mama nigune'eno'i, onamo tuḡutuḡu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaḡa veize uhiu tuḡure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaḡa nidu'a veize uhiu tuḡure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa eḡe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuḡure'ohe. ²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaḡa nidu'a'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Roma zuhi'aḡa* neo Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zuni uhiu tuḡure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ḡahunone manoḡani'a zae vine teite radiu'eno'i!

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo'a emeḡe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gauḡano ohohiro. ² Fefa 'adi'e Kolose neḡano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gaue'ete'e azaḡa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeḡe mama'a manohuga zu zama roḡeḡa zeno'i!

Paulo'a manoḡa tauḡi ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iḡaiḡa kurau'etene, Badi'a, emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. ⁴ Mazaḡa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine. ⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeḡa adureo ruhinirote'e mae ḡihini'uma 'ahine. Za'e hari manoḡa ḡoe'a huga ḡadaheḡano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeḡa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe. ⁶ E'e hariḡa manoḡani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaḡa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariḡa huga igiro. E'e madaḡanono'o onao izidi, zae'a ḡaboneze ḡihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaḡano hari manoḡani'a vaze zamao gauadu, ḡaboneze ḡihune'ohe, ebu hari manoḡa mae ḡihine'ete'e azaḡani'a ḡeharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manoḡa ihoziro. Ani'e emeḡe teite gaue'ete'e zu emeḡe zamarone. Ani'e Keriso veize iḡaiḡa gaue'ena'a emeḡe danafe'ohe. ⁸ Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaḡoḡani'a inaraḡa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeḡe'a zae hari 'ouge igirote'e madaḡanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iḡaiḡa kurau'ohe, ebu Badi'a ahige umine'ohe; Vine Zaḡoḡa hina ani'a zama huhuzaḡa zu edeḡa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauḡa zae'a hugahune ederi'uma. ¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuḡa reifine zae'a nagini haḡae'ete'ea Badi'a'a za'e manoḡa reifine, zu zae'a haḡai manoḡa nidu'a faifaine haḡaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahige kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraḡa ḡonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraḡa hina zae'a mene ḡarihe maḡunifine, zu adugani'a onait'e'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga. ¹² Ebu eme hena ahige kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeḡe Mama mazao manoḡa tauḡi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaḡani'a Badi'a haba agaḡa zamaḡano radiu'ena'a me'uma manohugaḡa, zae zuni zeḡe teite meifine, ibitoziniro. ¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeḡe mae vaḡifiro, ebu ane ubuga zamaroneḡani'a zuhi'ani'ete'e zamaḡano ohofiro. ¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeḡe ḡabofiro, ebu emeḡe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idaḡa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraga furene'ohe. Iesu Keriso'e, ḡau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ḡau nidu'a'e ani 'u'uḡano. ¹⁶ Mazaḡa Kerisono'o Badi'a ḡau nidu'a haḡairo, adure zu rahao radiu'ete'e ḡauḡa, horone'ete'e zu horonoga mene idaḡa ḡauḡa haḡairo. Badi'a'a vine zuhi'aḡa, tuḡure viga inaraḡa ebu ḡau inaraḡa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haḡairo.

¹⁷ Keriso'e g̃au nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a g̃au nidu'a radiu oname'ete'e zu g̃au nidu'a gaue tiburu'ete'e haḡairo.

¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. G̃adaheḡano'e g̃au nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ḡabodi'uma azaḡa bo'aḡano ane'a ibite ḡabodiro. A'e g̃au nidu'a ane'a zuhi'anoga veize.

¹⁹ Mazaḡa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaḡano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haḡai furenehuni'uma. ²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vaze zu g̃au nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu g̃au nidu'a bo'aḡano zama roḡeḡa veize Keriso'a satauroo ruḡa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e g̃auḡa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haḡai sau'a haḡaidote'e u'ano, za zama'e agireḡa radu, Badi'a mazaono'o fararo.

²² Rehano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduḡa, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma. ²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoḡa zamaḡano, ḡabone manoḡa me'uma reirote'e ḡoe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduḡa re'uma. E'e hariḡa manoḡa'e haba nidu'a zamaḡano harama onaeha. Ebu eḡe, Paulo'e Badi'a'a hari manoḡa harama'ete'e g̃auḡano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoḡa haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teiḡe, eḡe zuni eḡe ahiri hina e'e aduḡaḡa hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e haḡaiḡa'e Keriso ahiri'e ekalesia azaḡa veize. ²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azaḡa tuḡure g̃auḡano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane ḡoere ihozoga veize ²⁶ U'uru radiu'ete'e g̃auḡa 'a'a'e amahi hune azaḡa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaḡa mazao furene'ohe. ²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e g̃auḡa manoḡa 'a'a'e, Iuda mene azaḡa bo'aḡano Badi'a inahe meirote'e azaḡa mazao rae fureni'uma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e g̃auḡa'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manoḡa hune u'ano zae zuni manoḡa hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeḡafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vaze nidu'a mazao Keriso hariḡa harama'ohe, mazaḡa emeḡe ura'e emeḡe'a danazadu vaze nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduḡa vazeḡa radu, Keriso ane zamao ohozi'uma. ²⁹ 'Ouge haḡae'ete'e veize eḡe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aḡa hina inare gau'e'ohe.

2

¹ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Eḡe'a zae, zu Laodikea neḡa azaḡa, ebu ize mene horohate'e azaḡa nidu'a danazoga veize inare'ohe. ² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoḡa. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru g̃auḡa edere hunoga. U'uru g̃auḡa a'e Keriso. ³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneḡa boro bagaḡa ederi'uma. ⁴ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, vaze'a zamaguhi ḡoe'a hina mene so'ozifine. ⁵ Ḡiano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, eḡe zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a haḡai manoḡano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie g̃igaru'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Ḡabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae ġihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i! ⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teige, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a ġoere ihozidote'e teige obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao iġaiġa manoġa tauġi ro'i! ⁸ Vaze ġoere faine ġiano'i! Hena, zeġe'a tutuze ve'ozi'uma. Ze'e Badi'a edeġa zu vaze'a nouge nouge radiu'ete'e edeġa nidu'a raha adi ibiġano ihozi'uma. Zeġe ġoere'e huga 'o'o'a zu ġuriro ġoe'a. Ġoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaġa edeġanonono'o zu haba 'adi vineġanonono'o. ⁹ Ġiano'i! Mazaġa Badi'a ġabone zu haġai nidu'a'e Keriso zamaġano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vaze reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaġano Badi'a haġai nidu'a horone'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o haġai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aġa, zuhi'a nidu'a zu ġau nidu'a'e Keriso 'u'uġano radiu'ohe. ¹¹ Iuda azaġa'e, Badi'a mone ra'etene, vaze 'evore hina ahiri ogaġa vari'e modadu iġuri haġae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu ġaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iġuri haġairo. ¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ġihinadu bapatizo meirote'e zamaġano, Keriso teite ġuriro, ebu Keriso ane teite bare ġabode iġuniro. Mazaġa Badi'a'a Keriso runeono'o bare ġabonirote'e gigi'aġa mazao zae'a firo 'ahine. ¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o farau. U e'e madaġano'e, zae ġabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haġairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ġaboziro. Ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro. ¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeġe haġai sau'a u'ano emeġe 'ute'ete'e Iuda azaġa goro ġoe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haġae'ena'a, Badi'a'e goro ġoe'a nidu'a 'uiro. ¹⁵ Ebu 'ouge haġae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aġa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazaġa goro ġoe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e ġoe'a hina emeġe 'utoga mene idaġa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaġano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze hauġirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiġa, bato iziġa muiġa zu Iuda azaġa Bana Madaġa u'ano, vaze 'ahogani'a zae ve'oġa rae zoitene gararozeno'i! ¹⁷ Mene! Iuda azaġa goro ġoe'a zu muiġa 'uġuġa'e Badi'a'a rae tirote'e ġauġa manoġa emeġe rifiuma vineġa isoġa. Rehano izidi ġau manoġa a'e fureraneha. E'e ġauġa huga'e Keriso. ¹⁸ Ġurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuġure viga mazao kurau'ete'e azaġa ġoere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozih ra'ohe. Ze'e tuġure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a ġoeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azaġa re'uma. ¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azaġa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineġa zuhi'aġaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azaġa haġaio radiu'ete'e teige zeġe ġoere igi'ohe? ²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!" ²² 'Ahiguġa goro ġoe'a'e vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro ġoe'a'e mene faġa haġae'ohe zu dauġe'ohe. ²³ Goro ġoe'a 'uġuġa'e edeġa boro ġoe'a iraġa, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeġe bare inahirote'e ġauġa'e vaze maza'ono'o zu ze'e ġurire'ena'a nize ufeta mae ovoi'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro ġoe'a 'uġuġa'e gigi'aġa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vaġini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Gabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro gōe'a 'uguḡa'e gigi'aḡa o'o'a. E'ano'o ḡabone ḡauḡa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vaḡo'i! Mazaḡa za'e Keriso teite ḡabozadu, ḡabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inaraḡeta radiu'ohe. ² E'ano'o adure ḡauḡa da'o zamaro'i! U raha 'adi ḡauḡa'e ago zamaro'i! ³ Mazaḡa za'e ibi'a haḡaiḡa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamaḡano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a aḡu'a azaḡa'e e'e ederoga mene idaḡa. ⁴ Keriso'e ḡabone iziga zini'ete'e vazēḡa. Keriso ane'a bare onai'uma madaḡano, zae zuni ani teite agaḡa manoḡano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a mae mode hauḡo'i! A'e ubuma ḡezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ḡau mae buroga urate'ete'e. Ebu ḡau ḡehaḡa ago urate rudano'i, mazaḡa 'uguḡa vazēḡa'e ire emoga* mazao kurau'ete'e heuḡa. ⁶ E'e guḡa haḡaiḡa u'ano Badi'a'e zamaḡa ḡugine runadu, e'e naēḡa zini'uma. ⁷ Zae zuni ibite 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa teite tiburu radiudo, ebu 'uguḡa haḡaiḡa haḡaido. ⁸ Rehano izidi za'e, maḡunu, zama ḡuḡi, vase sausaune'ete'e, vase ni sausaune ḡoere'ete'e, 'uguḡa haḡaiḡa nidu'a modo'i! Ebu ufire ḡoea zae hebeono'o ago ro'i! ⁹ Ebu vase teite ago ḡurirotito'i, mazaḡa za'e sau'a haḡaoga urate'ete'e zamaroneḡa zu ibite raha 'ada haḡairote'e haḡaiḡa modiro, ¹⁰ ebu vase iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vase haḡairote'e iraḡa idunaḡano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine. ¹¹ Badi'a'a ḡabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azaḡa ga Iuda azaḡa, ahi'rio iḡuri haḡairote'e azaḡa ga iḡuri mene haḡairote'e azaḡa, guni'a azaḡa ga Sikute azaḡa†, ḡu'a teiḡe gau'ete'e azaḡa ga boha'a azaḡa. 'Ouge eme'e emeḡe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeḡe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeḡe nidu'a zamao radiu'ohe.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azaḡa zu ane'a zamare borofe'ete'e azaḡa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vase vetuḡazeadu danazo'i! Haḡai manoḡa vase mazao haḡao'i! Ḡae'a ḡae bare niḡo mae ovoro'i! Roḡeru rado'i! Ago ḡarihe maḡuno'i! ¹³ Vaze'a zae mazao haḡai sau'a haḡao'idene, ago maḡuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teiḡe zeḡe sau'a zuni rae modo'i! ¹⁴ Ebu haḡai manoḡa 'adi nidu'a ro'anoga ḡauḡa'e zamarone. Za'e vase teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manoḡano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roḡeḡani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iḡaiḡa Badi'a mazao manoḡa tauḡi ro'i! ¹⁶ Keriso ḡoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manoḡa tauḡi radu, Salamo badaḡa, kuru badaḡa zu Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e badaḡa mo'i! ¹⁷ Ebu nagini ḡoero'idene, ga nagini haḡao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niḡano ḡau nidu'a haḡao'i! Ebu ane niḡano Badi'a, emeḡe Mama mazao manoḡa tauḡi ro'i!

Goro gōe'a Keriso mone ra'ete'e azaḡa veize ra'ohe

¹⁸ Roḡae, ohozeze ḡoere ego'i, mazaḡa 'ouḡine, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roḡaeḡani'a haḡai'uma haḡaiḡa haḡae'ohe. ¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i! ²⁰ Tahia kome'a kome'a, za'e iḡaiḡa

* **3:5** Ire hina vase haḡadu Badi'a teiḡe ane mazao kurau'ohe. † **3:11** Sikute haba'ano radiute'e guni'a azaḡa

vi'u mogo goere nidu'a ego'i, mazaḡa za'e 'ouge haḡaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma. ²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuḡara'uma zu inaraze'a ovo'i'uma.

²² Tuḡure azaḡa, ḡu'a teige gau'ete'e azaḡa, zae gau nidu'a zamaḡano, zuhi'aze tuḡureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gauo'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gauo'i! ²³ Ebu nagini gauḡa zae zuhi'a veize haḡao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gau'e'ete'e teige haḡao'i! Za'e vase veize da'o mene gau'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gau'e'ohe. ²⁴ Mazaḡa ḡiano'i! Za edeḡa, Badi'a mone ra'ete'e azaḡa zini'uma reirote'e ḡauḡa'e, zae'a gau'e'ete'e naeḡa haḡae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize haḡae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gau'e'ohe. ²⁵ ḡiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vase'a haḡai sau'a haḡaetene, e'e naeḡa zini'uma.

4

¹ Zuhi'a azaḡa, zae tuḡure azaḡa'e haḡai duduḡano da'o zuhi'azo'i, ebu vase nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazaḡa za mene 'ouguine, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, haḡaize ḡianadu e'e naeḡa zini'uma.

Inara Ḡoea Kuru moneo

² Za'e iḡaiḡa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoga tauḡi ra'ena'a kurano'i! ³ Ebu emeḡe veize zuni kurano'i, emeḡe'a Badi'a goere harami'uma ibiḡa ane'a haḡaifine. 'Ougine, Keriso hariḡa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeḡe'a harame furen'i'uma. E'e Keriso hariḡa haramete'e u'ano ḡu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe. ⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunaḡano Keriso hariḡa eḡe'a doḡo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manoga hido'idene Keriso aḡu'a azaḡa danazoga veize faine zamare haḡao'i! ⁶ Ebu zeḡe teite goero'idene, iḡaiḡa goere iniga hina namize gozezo'i! 'Ougine za ze teite goretitine faine naenaenzi'uma.

Ḡonaga Ḡoea

⁷⁻⁸ E'e zae u'a Tukiko tuḡune'ohe. Ani'e emeḡe nego zu emeḡe zamarone. Ebu anie ekalesia azaḡa faifairu danaze'ete'e vaseḡa, zu Zuhi'a Boro tuḡure haḡae'ena'a eḡe teite gau'e'ohe. Ani'e 'adama eḡe'a nouge nouge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine. ⁹ Onesimo zuni ani teite tuḡune ami'uma. Ani'e emeḡe nego zu emeḡe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeḡe'a nouge nouge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Eḡe teite ḡu'ano radiu'ete'e vaseḡa 'ahoga, niḡa Arisitako'a zae veize uhiu tuḡure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuḡure'ohe. Ane'a ami'uma goe'a eḡe'a ibite tuḡuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ḡihino'i! ¹¹ Vaze 'ahoga niḡa Iesu, ane zuni uhiu tuḡure'ohe. Niḡa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vase zama ibito zenoga veize eḡe teite gau'e'ete'e azaḡa bo'aḡano zeḡe uḡidu ahi da'o'e Iuda azaḡa. Ze iḡaiḡa eḡe danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuḡure vaseḡa. Ani zuni uhiu tuḡure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iḡaiḡa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ḡauḡa nidu'a edere hauḡadu, edau gigaragona veize. ¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neḡa azaḡa veize inare haḡue'ohe. ¹⁴ Emeḡe nego zu emeḡe

zamorone, doketa vazega niġa Luka ebu Dema'a uhiu tuġure'ohe. ¹⁵ Izidi eġe'a uhiu tuġure'ete'e ġoe'a Laodikea neġano Badi'a mone ra'ete'e azaġa zeno'i ebu roġae 'ahoga, niġa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaġa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vase 'ahogani'a zae mazao me'ode hauġo'idene, hena, Laodikea ekalesiaġa veize tuġuro'i, zeġe kuru neġano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eġe'a tuġurirote'e fefaġa madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gauġa haġae hauġo'i!", rae no'i!

¹⁸ Eġe Paulo'a uhiu ġoe'a 'adi eġe 'evore hina mirine'ohe. Eġe'a Keriso hari manoga u'ano ġu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'!

Tesalonika ekalesiağa azağani'a Badi'a mazao frote'e hağaiğa

² Emeğe kuru zamağano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iğaiğa manoga tauği ra'ohe. ³ Mazağa emeğe'a, Badi'a emeğe Mama mazao kurau'etene, iğaiğa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gaue'ohe. Ebu zae zamaronne vaze mazao'e boro 'ahine, za'e zeğe veize gau boro hağae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e goe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamaronne azağa, eme edeğa, za 'ai Badi'a'a ohotiro. ⁵ Emeğe'a hari manoga haramo zinirotene, mene goere isoğa hina rehano, inarağeita haramido. E'e zamağano Vine Zağogani'a zae mazao gauadu, emeğe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeğa emeğe'a zae teite radiunute'e zamağano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeğe radoneo horonidotene, hari manoga'e mene guriro hariğa reido. ⁶ Za'e hari manoga mae gihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zağogani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoga mae gihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeğe hağai zuni Zuhi'a Boro hağai hağaiğano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiağa azağani'a zae'a hağae'ete'e hağaiğa hariğa egaduni, zae hağai hağae onami'uma ra'ohe. ⁸ Mazağa Zuhi'a Boro hari manogani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamağano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariğa vaze nidu'a igi hağeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma. ⁹ Mazağa vaze nidu'a edeğa, ze'e, emeğe'a Tesalonika haba'ano hari manoga haramadu, zae'a mae gihinirote'e, e'e hariğa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge guriro badi'aga higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aga da'o zae Zuhi'a Boro radu, tugureğa hağae'ete'e, e'e hariğa zuni me'odofi'ohe. ¹⁰ Ebu za'e Theovait'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare gabonirote'e vazega, zuni mada gonagano hağai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madağano, ani eme gabofi'uma vazega.

2

Paulo'a Tesalonika neğano hağairote'e hağaiğa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeğa, emeğe'a Tesalonika neğano 'i'udirota'a'e, mene tauğe amiro. Mazağa zae geħağa hune'a e'ea hari manoga mae gihiniro. ² Za edeğa, emeğe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neğano vaze'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neğa amirotene, emeğe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'ağano, rehano Badi'a hari manoga inare haramiro. ³ Mazağa emeğe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, hağai sau'a zae mazao hağaifine zu zae so'ozifine mene haramiro.

⁴ Rehano eme'e hari manoga haramo'ohe, mazağa Badi'a'a eme 'ai manoga radu, hari manoga harami'uma gauğano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeğe'a haramo'etene, mene vase'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiğano haramo'ohe. Badi'a ani emeğe zama faifaine giane'ete'e vaseğa.

⁵ Zae edeğa, emeğe'a gorenzuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao gau mouga radu mene so'e gorenzunu. Badi'a huga ani eme hağai edeğa. ⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vase 'ahoga 'ahogani'a nife mae gihinoga radu gaido, ⁷ eme'e Keriso'a tuğuirote'e apostoloğa azağa 'ahine, nife boro azağa rouga zuni idağa. Rehano eme'e, roğa'e'a ubuga duğuru faifaize'ete'e teige, zae bo'ağano roğeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoga haramo zinirotene, gabonefe nidu'a hina zae danazoga veize gau nidu'a hağao ziniro. Mazağa emeğe zamaronne zae mazao'e boro bagağa. ⁹ Nego nabudi, za hubehune edeğa, emeğe'a zae mazao Badi'a hari manoga harami'ute'e zamağano, emeğe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeğe u'ano hadize mene modifine, madau zu ohere nidu'a gaido.

¹⁰ Hubehune za'e hağaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeğa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azağa teite, emeğe'a radiunute'e madağano, hağaife'e, Badi'a'a matu'i'uma hağaiğa zu duduğa ebu mene ve'oğa hağaiğa hağainu. ¹¹⁻¹² Zae edeğa, ohoze'a ubuga duğuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma hağaiğano radiu onamifine. Mazağa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iğaiğa Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe, mazağa za ağa mazağano emeğe'a Badi'a hari manoga haramo zinirota'a'e mene vase goere, rehano Badi'a goere rae radu zae'a mae gihiniro. A'e hube Badi'a goere. Ebu e'e goe'ani'e, zae, Badi'a goere mae gihine'ete'e azağa, zamao gaue'ohe. ¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamağano Keriso Iesu niğano radiu'ete'e ekalesiağa azağani'a hağaidote'e teige hağairo. Zeğe'a Iuda azağa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azağa mazaono'o aduga hidido. ¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azağa runedirota'a'e, Iuda azağani'a, ebu emeğe hegofe bufirota'a zuni Iuda azağani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma hağaiğa hağae'ohe. Ze'e vase nidu'a agire. ¹⁶ Iuda azağa'e, mene Iuda azağa mazao hari manoga haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a gabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeğe hağai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a mağuno zenadu, naeğa hağaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neğa azağa giazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neğano Iuda azağani'a aduga boro fur-erarote'e u'ano, za'e munemune azağa teiğe emeğe'a muhize iğuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene giazee'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae giazoga urate rudaunu 'ahine, zae vağe bare amoga radu ibi vağe onainu. ¹⁸ O'e, eme zae vağe amihi reiro. Hubehune ege, Paulo'a bare bare ibiğa vağiro rehano, Satani'a hağai nunuo'no'o 'uiro. ¹⁹ Eme ura'e bare giazihhi ra'ohe. Mazağa emeğe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeğe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaitte'e madağano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madağano eme'e zae'a naeğa meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma.

²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

1-2 Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vaḡe tuḡune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena neḡano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manoga haramo'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuḡuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma. ³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e azaḡani'e aduga hidi'uma. ⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaiḡani'e zae mazao fureraro. ⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuḡuniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manoga odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoga odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiḡa eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡiaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihi ra'ohe. ⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha. ⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaiḡani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoga tauḡi re'uma? ¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vaḡe amite'e ibiḡa mae bohanifine! ¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teige. ¹³ Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onait'e madaḡano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

1-2 E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneḡano radiu'ohe. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu niḡano rinede umize'ohe. Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a rifrote'e ḡoe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'i!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaḡozaḡoga urate'ohe, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaiḡaono'o vaginoi! ⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozaḡe zu gubane ibiḡano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'i! ⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'i! A'e Badi'a aḡu'a azaḡa haḡai. ⁶ E'e haḡaiḡa sau'a'e negogo nabugo mazao ago haḡao'i! Inuga teite ago daroo'i! Mazaḡa 'uguḡa haḡaiḡa haḡae'ete'e vazeḡa'e Zuhi'a Boro'a e'e naeḡa ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e ḡoe'a. ⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiḡa mene haḡaifine, rehano zaḡozaḡo radoneḡano radifine. ⁸ E'ano'o iradugu ḡoe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vazeḡa'e, mene vaze iradugu ḡoe'a mae ḡihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani

ane Vine Zaḡoḡa tuḡuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu ḡoe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma. ¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizihi! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e ḡoe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i!

¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gau'e'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuḡa rano'i! Ze 'ane rune vazega'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohe. ¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma. ¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e ḡoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ḡoe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozi'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma. ¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viga ḡihani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma. ¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifi'uma, ebu magube zamaḡa diuḡi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma. ¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e ḡoe'a hina zae bare inaratito'i!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma, ² mazaḡa za edeḡa tauḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. Ḡonore'a ohere onait'e teige onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma. ³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme uniho manoga maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduḡa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaḡa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azaḡa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ḡonore'a zaguzaguze'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma. ⁵ Za'e nidu'a madai zu aḡaḡa zamaḡano radiu'ete'e azaḡa. Emeta'e ohere zu uzabo zamaḡano mene radiu'ete'e azaḡa. ⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azaḡa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haḡaife da'o faifaine duguni'uma. ⁷ Mazaḡa re'ore'e radiu'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e azaḡa'e uzabo zamaḡano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai aḡaḡano radiu'e 'ahine, haḡaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haḡaiḡa'e eme 'ahige haḡai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vaze zamari'uma. A'e uti vazega'ani'a ahiri biriḡa hina ahi'a

'ue'ete'e heuḡa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ḡabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazegani'a utio vadini biriga hina vadiga 'ue'ete'e heuḡa. ⁹ Mazaḡa Badi'a'a emeḡe me'ofirota'a'e, mene maḡunofeadu, emeḡe sau'a naeḡa rififine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuḡunadu, emeḡe sau'a naeḡa mae vaḡinadu, ḡabofifine. ¹⁰ Ane'a onait'e madaḡano, eme'e ruga ga ḡaboga rehano, ane teite ḡabone tuḡutuḡu radoga veize, ani emeḡe veize rudaro. ¹¹ E'ano'o zae zae'a eḡe ḡoere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ḡonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'aḡano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'i! ¹³ Zeḡe'a zae veize gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeḡe mazao to'i! Zae zae nidu'a uniho manoga zamaḡano rado'i! ¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoga mene urate'ete'e tubuḡa azaḡa'e zeḡe hadi gauḡa veize iraduguzo'i! Zamaḡa rereḡa azaḡa'e inarazo'i! Zoreḡa azaḡa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i! ¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazega nina'a, e'e naeḡa ago haḡao'i, rae no'i! Rehano iḡaiḡa nabugota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manoga da'o haḡae'eno'i! ¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoga rehano, Badi'a mazao manoga tauḡi ro'i! ¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'i! ²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ḡoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i! ²¹ 'Uguḡa ḡoe'a ego'idene, faine ḡiano'i! Ebu manoga ḡauḡa'e mo'i, ²² u sau'a ḡauḡa'e ago mo'i!

Gonaga ḡoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roḡeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozini'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma. ²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'aḡa, ani ḡoere'e hugeita. E'ano'o ane'a haḡao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeḡe veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoga teite mae ḡihiteto'i!

²⁷ Zuhi'a Boro niḡano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeḡe egoga veize!

²⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manoga'i'a zae mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neğa ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. ² Eme 'ahige rae zihi: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'i!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane hağai naeğa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iğaiğa Badi'a mazao manoga tauği ra'ohe. Eme 'ouge hağae'eta'a'e manoga. Mazağa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe. ⁴ E'ano'o neğa neğano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiağa azağa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vase'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamağano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ Uguğa hağaiğani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada gonagano ane ane hağai naeğa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diugoga'e idağa rae re'uma veize, za'e aduga madağano 'ouge edau gigaraunu. ⁶ Badi'a'a hağae'ete'e hağaiğa'e nidu'a duduğa. E'ano'o zae sausauze'ete'e azağa'e Badi'a'a e'e naeğa zini'uma, ⁷ u zae, aduga hide'ete'e azağa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoga zini'uma, ebu emeğe zuni rifi'uma. E'e hağaiğa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruğa gehağa teite zu ire roga duhuğa teite adureono'o furera'uma madağano, Badi'a'a hağai'uma.

⁸ Badi'a ni mae gihinoga mene urate'ete'e azağa zu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu hari manoga igi mode'ete'e azağa'e, Badi'a'a e'e sau'ağa naeğa zini'uma. ⁹ E'e naeğa'e radiu tuğutuğu gigi'ağa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inarağa boro bagağano'o mae vağizi'uma. ¹⁰ E'e hağaiğa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madağano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azağani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae gihinirote'e azağa'e ane agağa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeğe'a Iesu hariğa me'odo zinirote'e mae gihiniro 'ahine, zae zuni zege teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iğaiğa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idağa ra reifine. Ebu ane'a inarağa zenadu, zae'a hağai manoga nidu'a hağaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano hağai manoga nidu'a hağao'i! ¹² Emeğe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeğe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zini'ete'e u'ano, vase vase'a zae hağai manoga horonadu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae hağai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vase sau'a hune'a furera'uma

¹ Nego nabudi, emeğe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e zu emeğe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe: ² Zuhi'a Boro'a onai'uma madağa 'ai feureha reite'e goe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zağogani'a e'e goe'a'e rae inare reite'e ga, vase'a haramirote'e ga, emeğe'a tuğurirote'e fefağa zamağano touga

rae reite'e zuni ago ego'i! ³ Za'e e'eguğa ġuriroğa ġoe'a'e ago hune zu ego'i! Mazağa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vase ġehaġani'a Badi'a aġireni'uma, ebu Badi'a goro ġoe'a rae mode'ete'e vaseġa sau'a huneġani'a furera'uma. Ani'e ġonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma. ⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vase'a Badi'a teiġe kurau'ete'e ġauġa nidu'a aġireni'uma, ebu Badi'a zu ġau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuġe ehoru'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeġa, ġoere 'adi'e eġe'a zae teite radiudote'e madaġano zido. ⁶ Zuni zae edeġa, izidi aġire vaseġani'a furera'uma ibiġa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ġoitorirote'e madaġanobu'u, ani'a furera'uma. ⁷ Badi'a goro ġoe'a aġirohau'ete'e zamaroneġa sau'ani'a vase vase zamao sifu gau'e'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaġa aġire vaseġani'a gau'uma ibiġa'e vase 'ahogani'a 'ue radi'uma, aġire vaseġa 'ue radiueta'a'e vaseġa'e Badi'a'a mae vaġini'udu'u, ⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaġa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a ġoe'a inaraġa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onaite'e agaġaġa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aġire vaseġa'e Satani'a gau'uma ibiġano gau'e onai'uma. Satani'a gigi'aġa hanadu ani'e haġai nu badeġa, tahi zu zaguzaga'uma haġaiġa ebu haġai nunu nidu'a ġuriro moneo haġai'uma. ¹⁰ Ebu aġire vaseġa sau'a haġaiġa nunu nidu'a hina rune ibiġano radiu'ete'e azaġa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manoġa, ġoere huga mae ġihinifone, Badi'a'a ġabozifo rehano, ze'e mae ġihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiġano onamoga da'o. ¹¹ Ze'e Badi'a hari manoġa mene mae ġihiniro ahine, Badi'a'a zeġe zama mae ġunuġununi'uma, ebu ze 'ane ġuriro ġoe'a'e huga radu mae ġihini'uma. ¹² Ze'e ġoere huga, hari manoġa mene mae ġihiniro, ebu haġai sau'a sau'a matu'uġa haġairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheġe ġorezi'uma, "Za'e sau'a haġa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaġa, eme iġaiġa zae u'ano Badi'a mazao manoġa tauġi ra'ohe. Mazaġa za 'ai ġabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaġoġani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gauġa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoġa mae ġihine'ete'e u'ano. ¹⁴ Badi'a ani, zae ġabodoga rae zamaziro, ebu emeġe'a hari manoġa haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agaġa manoġa zamaġano radifine. ¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigaranadu, emeġe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihrote'e ihoreġa ġoe'a zamare radiu'eno'i!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeġe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haġai manoġa haġaite'ea, zu ġoere manoġa reite'e moneo inarazo'i! Badi'a ani emeġe zamaro, ebu ane manoġa u'ano inara rifi onamo tuġutuġu. Keriso'a emeġe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuġutuġu ġauġa rifoga veize ġoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuġutuġu ġauġa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gau'e'ete'e azaġa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ġoere 'ahoga'e 'ahiguġa: Emeġe veize kurano'i, zae'a hari manoġa mae ġihinirote'e teiġe, Zuhi'a Boro hari manoġani'a ġarihe rovoťifine! ² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaġa sau'a huneġa mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaġa mene vase nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe! ³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e ġoitoroneġa mene vari'e'e

ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma.
⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeḡe'a haramo zini'ete'e haḡaiḡano zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e haḡae onami'uma ra'ohe. ⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaḡano rinede onaminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haḡaiḡano onamoga.

Tubuḡa azaḡa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano eme 'ahige zihhi: Iesu moneo ra'e rehano, tubuḡa azaḡa, zu emeḡe'a ihozidote'e haḡaiḡano mene radiu'ete'e azaḡa mazaono'o vaḡino'i! ⁷ Zae edeḡa, emeḡe'a haḡae'ete'e teige zae zuni haḡaine manoḡa. Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano eme mene tuboga horofinu. ⁸ Eme vaze ogomu naeḡa mene haḡadu mene mae autauḡinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro haḡaido. ⁹ Eme'e apostolo azaḡa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauḡoga idaḡa rehano, emeḡe'a gauadu ogomu hidido. Emeḡe'a gau ḡihau haḡae'ete'e zae'a emeḡe haḡai horonadu, zae zuni 'ouge haḡaifine. ¹⁰ Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano zina'a, 'Iniu vaze gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubuḡa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vaze da'o dudize'ohe. ¹² 'Uguḡa azaḡa'e, emeḡe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i! ¹³ Ebu nego nabudi, za'e haḡai manoḡa haḡae'ete'e moneo ago fuḡozo'i!

¹⁴ Iniu vaze'a emeḡe'a fefao 'ada teate'e ḡoe'a rae modo'idene, e'e vazeḡani'a nagini haḡae'ete'e ekalesia azaḡa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize. ¹⁵ Rehano ani agire vazeḡa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Ḡonaga ḡoe'a

¹⁶ Zama roḡeḡa rifi'uma Zuhi'aḡa Boro, ane'a iḡaiḡa zae radone nidu'a zamaḡano ane zama roḡeḡa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ Ḡonaga 'adi ḡoe'a'e eḡe, Paulo'a eḡe 'evore hina uhiu ḡoe'a mirihe'ohe. A'e eḡe'a hubehune tuḡureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manoḡani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!